4 De svenska trotskisterna

4.1 Inledning

Trotskismen har varken i Sverige eller utomlands nått några mer substantiella framgångar. Till skillnad från mer traditionellt marxist-leninistiska (eller kanske rättare maoistiska och stalinistiska) grenar på det kommunistiska trädet har trotskismen endast i några få länder uppnått ett större inflytande.[512] Försök till trotskistisk organisationsbildning kan i Sverige skönjas redan under 1940-talet. År 1949 bildades *Revolutionära Socialister* som en svensk sektion av Fjärde Internationalen. Det var dock först mot slutet av 1960-talet som en mera bestående organisering kom till stånd. På hösten 1969 bildade ett tiotal personer vid en interimskongress *Revolutionära Marxister*. Strax därefter bildades i Lund *Bolsjevikgruppen* med rötter i stadens Clartégrupp. Säkerhetspolisen, som höll ett noggrant vakande öga på all organisationsbildning i 68-vänsterns kölvatten, uppmärksammade naturligtvis även dessa grupper.

Att det bland de ledande trotskisterna förekom flera personer med utländsk bakgrund, t.ex. Marcel Cohen, utgjorde också en bidragande orsak till säkerhetspolisens intresse. Förutom dessa två organisationer upptogs i december 1970 ytterligare fem trotskistiska organisationer på rikspolisstyrelsens förteckning (bilaga 1 till HT 16) över organisationer som kunde bedömas företräda ”samhällsfientliga meningsinriktningar”. *Fria fackföreningsfolket (FFF)* var, enligt historikern Kjell Östberg, ”en facklig oppositionsrörelse med rötter i metallstrejken 1945”. Mot slutet av 1960-talet framträdde FFF pånytt framför allt i Göteborg. FFF hade vissa kopplingar till Revolutionär Marxister men, återigen enligt Kjell Östberg, att se organisationen som en ”trotskistisk täckorganisation torde vara betydligt överdrivet”.[513] Ytterligare en grupp som säker-

---

[512] Historikern Kjell Östberg nämner Sri Lanka som det mest framträdande exemplet där trotskismen skördat framgångar. Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist. Om den svenska trotskismens framväxt” i *Människan, historien och samtiden. Festskrift till Alf W Johansson*. Hjalmarson och Högberg, Stockholm 2000 s. 312.
[513] Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 310-328.

hetspolisen klassificerade som trotskistisk var *Förbundet kommunist* (FK) som bildats 1970 som en utbrytning ur MLK. Organisationen upplöstes vid årsskiftet 1981/82. FK:s tidskrift *Kommunist* överlevde dock moderorganisation för en kortare tid.

Spänningar inom den svenska trotskismen ledde till förändringar inom organisationsfloran mot slutet av 1970. I Stockholm bildades en löst sammanhållen grupp med namnet *Kommunistiska Arbetsgrupperna (KAG)*. Kvarvarande delar av Revolutionära Marxister och Bolsjevikgruppen gick motsatt väg och slog sig samman för att i januari 1971 bilda *Revolutionära Marxisters Förbund (RMF)*. KAG upplöstes efter ungefär ett års verksamhet varvid medlemmarna torde ha gått till RMF och VPK. I bilaga 1 till HT 16 fanns även en grupp med namnet *Kommunistiska Arbetsgruppen* som alltså inte är identisk med KAG.

De två återstående grupperingarna på säkerhetspolisens hemliga lista 1970 var *Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten*, om vilken inte mycket är känt, och *Fjärde Internationalen* vilken dock dels var en sedan 1969 utkommande tidskrift, dels den sedan början av 1960-talet reorganiserade arvtagaren till Leo Trotskijs år 1938 grundade international. När Revolutionära Marxister (och senare RMF) bildades blev Fjärde Internationalen dess tidskrift. RMF fungerade också som svensk sektion av Fjärde Internationalen. År 1977 bytte RMF namn till *Kommunistiska Arbetarförbundet (KAF)* och 1982 till *Socialistiska Partiet (SP)*. Ytterligare en gruppering som bör tas upp i detta sammanhang är *Offensiv* som startade som en tidskrift 1973 och 1993 blev till *Arbetarförbundet Offensiv*. År 1997 ombildades förbundet till parti under namnet *Rättvisepartiet socialisterna*.

Detta kapitel behandlar säkerhetspolisens övervakning av de svenska trotskistiska organisationerna 1950-2002.

4.2 Revolutionära socialistiska partiet (RSP)

Som nämnts tidigare bildades Revolutionära Socialister 1949 och anslöt sig då till den trotskistiska Fjärde Internationalen. Sina rötter hade Revolutionära Socialister i en utesluten fraktion av *Vänstersocialistiska partiet*. Vänstersocialistiska partiet hade i sin tur bildats 1940 som en avspjälkning från det alltmer nazistorienterade Socialistiska partiet under ledning av Nils Flyg.[514] Vid en rikskonferens i Stockholm i april 1950 ombildades gruppen till parti under

[514] Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 313-314.

namnet *Revolutionära socialistiska partiet (RSP)*.[515] Politiskt tog RSP avstånd från både socialdemokrati och stalinism. Försvarsstaben och säkerhetspolisen kom redan från starten att intressera sig för det nya partiet och säkerhetspolisen åhörde också partiets första framträdande på Medborgarplatsen den 1 maj 1950.[516] Partiet blev dock ingen större framgång och medlemmarna synes aldrig ha varit fler än 32.[517]

I april 1953 inkom till säkerhetspolisen från Stockholms poliskammare en avskrift av beslut avseende offentliga politiska möten för våren och sommaren. RSP hade i sin ansökan begärt tillstånd för en ambitiös mötesserie i Stockholm med omnejd under perioden maj - juni 1953. Poliskammaren ansåg sig dock endast kunna behandla maj månad för vilken mötestillstånd beviljades. Det första mötet avhölls på Medborgarplatsen den 1 maj och övervakades av säkerhetspolisen.[518] Vid ytterligare fyra annonserade möten i maj försökte säkerhetspolisen utföra övervakning utan att kunna upptäcka vare sig åhörare eller arrangörer. Partiets vidare öden är inte kända men någon gång 1953 torde partiet ha gått i graven.

Jordmånen var inte förmånlig för ett trotskistiskt parti i Sverige och Fjärde Internationalen tycks inte heller ha haft intresse av ett sådant. Vid Fjärde Internationalens världskongress 1951 beslöts nämligen att dess europeiska sektioner skulle bedriva s.k. entrism och gå in i de socialdemokratiska eller Moskvakommunistiska partierna i stället för att bedriva egen partiverksamhet. Besluten vid kongressen 1951 kom ett par år senare att leda till att Fjärde Internationalen splittrades.[519]

Av de ledande företrädarna för RSP var alla utom en redan registrerade som kommunister. Denne registrerades dock med verksamhet i RSP som grund.[520] Efter detta försök till trotskistisk partibildning skulle det dröja länge innan Sverige återigen fick organisationer som knöt an till Fjärde Internationalen och Trotskijs idéer.

---

[515] PM och tidningsklipp (SvD 2/5 1950) om partibildandet finns i akt 701450-7284-01. SÄPO.
[516] PM av Ragnar E Andersson 2/5 1950. Akt 701450-7284-01. SÄPO.
[517] Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 314.
[518] PM av Widar Borg 2/5 1953. Akt 701450-7284-01. SÄPO.
[519] Alexander, Robert J: *International Trotskyism 1929-1985. A Documented Analysis of the Movement.* Duke University Press, Durham and London 1991, s. 316-339.
[520] Registerblankett finns i akt 701450-7284-01. SÄPO.

4.3 Trotskistiska organisationer i HT 16

Den 1 januari 1971 trädde den första i en rad av hemliga tjänsteföreskrifter i kraft som pekade ut vilka organisationer som säkerhetspolisen skulle ägna ”särskild uppmärksamhet”. I bilaga 1 fanns upptagna 20 organisationer varav hela sju betecknades som trotskistiska. Det var knappast någon mer avancerad ideologianalys som låg bakom att dessa organisationer klassificerades som trotskistiska. I detta sammanhang spelar detta dock mindre roll och jag har valt att följa säkerhetspolisens indelning.

4.3.1 Bolsjevikgruppen

1960-talets radikaliseringsvåg innehöll en mängd olika vänsterströmningar delvis av mycket skiftande eller rent av motsatt karaktär. Inom det Svenska Clartéförbundet rådde förhållandevis stor åsiktsspännvidd och förbundet kunde samla både radikala socialdemokrater och kommunister i sina led. Vid mitten av 1960-talet var det främst vänstersocialistiska idéer som bröts mot marxistleninistiska inspirerade av ordförande Maos tankar.

I Lund med dess närhet till kontinentala idéströmningar kom parallellt med detta grupper att växa fram som varken såg vänstersocialismen eller maoismen som rätt väg att gå. Vid årsskiftet 1969/1970 hade motsättningen mellan Svenska Clartéförbundet och dess sektion i Lund blivit ohållbar och en definitiv brytning kom till stånd. I en resolution författad i januari 1970 kritiserade det som en gång varit Clarté i Lund KFML och Clartéförbundet kraftigt bl.a. för att deras analyser av ”kampen” runt om i världen ofta inneburit ett okritiskt återgivande av de analyser som presenterades av det kinesiska kommunistpartiet.[521]

Ur kritiken växte en ny grupp fram vilken i maj 1970 antog namnet Bolsjevikgruppen. Verksamheten bestod till stor del av studiecirklar för att göra upp med maoismen, stalinismen och den s.k. *empiriodogmatismen*. Dessutom utgavs tidskriften *Bolsjevik* i två nummer. I Lund hade gruppen omkring 80 medlemmar och ca 40 i Stockholm.[522] Någon mer omfattande utåtriktad verksamhet kom Bolsjevikgruppen knappast att bedriva och den lämnade endast ett fåtal spår i SÄPO:s arkiv. Trots förekomsten i HT 16, vil-

[521] *Resolution antagen av f.d. Lunds Clartésektion 24-25/1 1970*. Revolutionär Information nr 4/1970. Akt 15:4/7 c löpnr 1. SÄPO.
[522] Telefonsamtal med Örjan Appelqvist 15/1 2002.

ket kan man tycka borde ha varit förbehållet särskilt farliga eller livaktiga grupperingar bör det ha varit svårt för säkerhetspolisen att hitta något att övervaka. Den enda aktivitet som kom att övervakas av säkerhetspolisen var en demonstration utanför den polska ambassaden den 20 december 1970 där slagord till stöd för de polska arbetarna blandades med utrop som ”leve 4:e Internationalen”.[523] Som nämnts ovan kom medlemmar i Bolsjevikgruppen att kort därefter tillsammans med Revolutionära Marxister bilda Revolutionära Marxisters Förbund.

4.3.2 Fria Fackföreningsfolket (FFF)

Inte heller Fria Fackföreningsfolket kan ha utgjort något större övervakningsobjekt - organisationens SÄPO-akt är mycket tunn. Att organisationen över huvud taget gavs en plats i bilaga 1 till HT 16 berodde på dess i viss mån starka ställning i Göteborg. När ett utkast till förteckning cirkulerade bland sektionerna föreslog säkerhetspolisen i Göteborg att listan utökades med FFF, Svensk-Kinesiska Föreningen och Palestinakommittén.[524] När det gäller de två senare organisationerna blev svaret negativt. Däremot togs FFF upp på listan. Att organisationen av säkerhetspolisen ansågs trotskistisk hänger sannolikt samman med att säkerhetspolisen ansåg sig ha indikationer på att det egentligen var Fjärde Internationalen som styrde verksamheten. När FFF den 11 januari 1970 arrangerade möte i Medborgarhuset i Stockholm för att diskutera den pågående gruvstrejken var säkerhetspolisen på plats. I foajén kunde övervakarna se kända trotskister som Bertil Sävström och Marcel Cohen, som även sålde tidskriften Fjärde Internationalen. Iakttagelserna ledde säkerhetspolisen till följande slutsats:

> Man fick den uppfattningen, att Fjärde Internationalen stod som arrangör av mötet. M.a.o. Fria Fackföreningsfolket torde vara en organisation, som antingen sorterar under eller arbetar synnerligen intimt tillsammans med Fjärde Internationalen. Detta styrks även av att flera s.k. ”rebeller” befann sig på mötet.[525]

---

[523] Övervaknings-PM från denna händelse finns i akt 15:4/7 c löpnr 1. SÄPO.
[524] Telex från Krkom P Synnerman, OG, till Sture Höglund RPS/Säk 1/12 1970. Akt 5:720/7 löpnr 1. SÄPO.
[525] *PM angående bevakning av ett möte arrangerat av Fria Fackföreningsfolket.* PM 13/1 1970. Akt P 8277 löpnr A 1.

Säkerhetspolisen ansåg sig ha anledning att ”förmoda” att flera gamla anhängare till den kortlivade rebellrörelsen sökt sig till den gryende trotskistiska rörelsen. Förekomsten av f.d. rebeller på ett möte arrangerat av Fria Fackföreningsfolket kunde därmed ses som ytterligare belägg för kopplingen till Fjärde Internationalen.

Särskilt mycket att övervaka när det gäller FFF torde dock inte ha funnits, särskilt inte på riksplanet. Viss information om motsättningarna i Göteborg hade redan i mars 1969 kommit säkerhetspolisen och IB till handa genom Gunnar Ekberg. Ekberg rapporterade då att de medlemmar i KFML i Göteborg som tillhörde FFF i en skrivelse den 27 februari 1969 begärt utträde ur förbundet med hänvisning till att KFML ställt upp egna kandidater vid byggnads senaste val trots att FFF också hade kandidater.[526] I maj 1969 rapporterade säkerhetspolisen i Göteborg till ledningen i Stockholm om resultatet i valet inom Byggnads avdelning 12 i Göteborg varvid framgick att FFF endast erhöll ett mindre antal röster.[527]

Bland de få övriga uppgifter som säkerhetspolisen lyckades snappa upp finns en redogörelse för FFF:s kongress i Göteborg den 13 november 1970. KFML hade nämligen en person på plats som lämnade information om vad som förevarit. Genom telefonavlyssningen av KFML gick informationen vidare till säkerhetspolisen. Uppenbarligen ansågs det inom KFML att trotskister försökte ta sig in i FFF för att få inflytande i arbetarkretsar.[528] Information rörande FFF kom också från en källa i Falun som lämnade namn och adresser på kontaktmän. I Halmstad fanns något som kallades *Halmstads Fria Arbetarkommun* som uppgavs vara anslutet till FFF och ge ut stenciltidningen *Rött Halmstad*.

Våren 1972 upplöstes FFF. Ett halvår senare kunde en källa berätta att organisationens medel överförts till föreningen Arbetarsolidaritet. Källan menade vidare att i och med detta fanns bara en uttalat trotskistisk organisation i Sverige nämligen RMF.[529]

[526] Rapport från ”Ada” 31/3 1969. Akt 15:4/7 d löpnr 1. SÄPO. För en redogörelse för konflikten sedd ur Frank Baudes perspektiv, se dennes memoarer, *Mot strömmen i svensk politik under 30 år*. KPML(r), Göteborg 2000, s. 40-41.
[527] RPS/Säk OG till Byrå B, Stockholm (OG 137/69) 13/5 1969. Göteborgssektionens handlingar JWK I vol 20. SÄPO.
[528] PM av Axel Eriksson 20/11 1970. Akt 15:4/7 d löpnr 1. SÄPO.
[529] PM 6/12 1972. Akt 15:4/7 d löpnr 1. SÄPO.

4.3.3 Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten

En av de mest anonyma av de trotskistiska grupperna på förteckningen i bilaga 1 till HT 16 var utan tvekan Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten. I säkerhetspolisen akt över gruppen finns bara en enda handling. Genom telefonavlyssningen mot medlemmar och kontor knutna till KFML och FNL-rörelsen fick säkerhetspolisen i september 1969 in följande uppgifter:

> I Hägersten har bildats något som kallar sig Marxistisk Arbetsgrupp och som står i opposition till Kommunistiska förbundet. Gruppen har delat ut flygblad till övriga medlemmar i KFML.[530]

Något ytterligare är inte känt om den Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten. Vilka de var, hur många de var och vart de tog vägen förblir tillsvidare en hemlighet. När chefen för säkerhetspolisen Hans Holmér i januari 1973 i en PM gick igenom organisationerna i bilaga 1 till HT 16 hävdade han att ”Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten finns inte längre”.[531] Förmodligen hade det varit riktigare att säga att någon organisation med detta namn aldrig existerat. En rimlig gissning är att den s.k. ”Marxistiska Arbetsgruppen i Hägersten” var en mindre grupp människor som i studiecirkelns form studerade revolutionär teori, troligen i en lägenhet i Hägersten.[532]

4.3.4 Förbundet Kommunist (FK)

Som nämnts tidigare ombildades VPK:s tidigare ungdomsförbund, VUF, till MLK 1970. På sensommaren 1970 bröt sig en mindre grupp ut ur MLK för att bilda *Förbundet Kommunist (FK)*. Med utbrytarna följde bl.a. VUF:s tidigare ordförande Anders Carlberg. FK var aldrig någon trotskistisk organisation och det är oklart varför säkerhetspolisen ändå valde att klassificera den som sådan. Möjligen var grunden att FK i en handling som säkerhetspolisen kom över i september 1970 tog avstånd från Stalin och stalinismen.[533] Därtill förekom visst samarbete med RMF vilket aldrig KFML eller KFML(r) skulle ha gett sig in i vid 1970-talets början. Senast hös-

530 Rapport nr 827 från ”Åsa” 7/9 1969. Akt 15:4/7g. SÄPO.
531 *PM angående vissa svenska organisationer*. Hans Holmér 3/1 1973. Justitiedepartememtet.
532 Denna mycket rimliga hypotes har per telefon lanserats av Kjell Östberg.
533 Handlingen i fråga ligger i akt 15:4/1 löpnr 11. SÄPO.

ten 1974 konstaterade dock säkerhetspolisen att FK inte var någon trotskistisk organisation.

Åren 1971-1980 utgav FK propagandaorganet *Röda Arbetet* som 1974 bytte namn till *Arbetarkamp*. Dessutom fanns mellan 1970 och 1985 den teoretiska tidskriften *Kommunist*. I Göteborg och i Karlstad bedrev FK bokcaféverksamhet under namnet *Barrikaden*. Hösten 1973 höll FK i Stockholm sin första kongress och antog då bl.a. grundsatser och stadgar. FK avvisade den parlamentariska vägen till socialismen som ett ”förräderi mot de massor som gör sig beredda att kämpa”.[534] Inför valet 1976 erbjöds FK valsamverkan med KAF men valde i stället att uppmana medlemmar och sympatisörer att rösta på VPK. Samma rekommendation gjordes inför valet 1979.

I likhet med andra vänstergrupper bedrev FK soldatarbete bl.a. genom tidskriften *Fotfolket* som gavs ut 1971-1974. Enligt säkerhetspolisens kvartalsöversikt från våren 1974 fanns det då sju s.k. *Röda soldatgrupper* under ledning av medlemmar i FK. Som alternativ till försvarsmakten satte FK ”arbetarnas självständiga beväpning”:

> Vårt alternativ till den nuvarande krigsmakten måste vara arbetarklassens beväpning och organisering i självständiga försvarsförband, som skulle stå under direkt demokratisk kontroll av arbetarna själva. I denna arbetarmilis skulle självklart inte stridseffektiviteten behöva bygga på kadaverdisciplin. Stridseffektiviteten skulle garanteras av att man slogs för sina klassintressen. Men vi har inga illusioner om att detta går att uppnå i det nuvarande klassamhället. Den härskande klassen har i alla tider och i alla samhällen skytt arbetarklassens beväpning värre än pesten. En beväpnad arbetarklass skulle ju kunna sätta makt bakom sina ord. Därför kommer vi aldrig i grunden att kunna förändra militärapparaten i det nuvarande samhället. Krigsmakten i det kapitalistiska samhället kommer därför alltid att bygga på att man kan få soldaterna att slåss med hjälp av kadaverdisciplin.[535]

---

[534] *Dokument från Förbundet Kommunists 1:a kongress. Grundsatser.* Lund, 1973 s. 66-67.

[535] Citerat ur den stencilerade skriften *Mot det militära rövslickeriet för soldaternas enighet och kamp.* Akt 15:4/1 löpnr 11. SÄPO.

Övervakningen av FK var sannolikt inte särskilt omfattande. I början inhämtades uppgifter främst från öppna källor samt genom telefonavlyssningen av KFML och FNL-rörelsen. På lokal nivå höll sektionerna koll på den utåtriktade verksamheten och viss spaning mot interna möten kan ha förekommit. Förbundets deltagande vid 1 maj observerades och 1979 övervakades ett sommarläger i Deje norr om Karlstad.[536]

Någon gång år 1974 synes säkerhetspolisen, som nämnts ovan, ha kommit fram till att FK inte var trotskistiskt. Ändå hade man svårt att hitta en lämplig beteckning på förbundet. I den första kvartalsöversikten 1976 betecknades FK som ”spontanister”. I början av 1977 bedömde säkerhetspolisen Förbundet Kommunist vara en organisation som visat ”solidaritet med ideologiskt likasinnade och terroristiskt inriktade organisationer utomlands”.[537] Bakgrunden till detta var troligen att i den pågående terroristutredningen figurerade en kvinna som var medlem i FK. Förundersökningen mot henne ledde dock aldrig till åtal och det framkom heller inget som tydde på att hennes kontakter med misstänkta terrorister på något sätt var kopplade till medlemskapet i FK. Hösten 1978 hade säkerhetspolisen ändrat uppfattning då det framkommit att de som ingick i kretsen kring Norbert Kröcher främst var anarkister.[538] I årsöversikten för 1977 gjorde säkerhetspolisen följande bedömning av FK:

> Även om Förbundet Kommunist är en till medlemsantalet liten organisation förefaller den vara den mest militanta vänsterextremistorganisationen i landet.[539]

År 1978 framhölls från säkerhetspolisens sida att FK var revolutionärt. I övrigt ansågs det lättare att säga vad förbundet *inte* var. Säkerhetspolisen bedömde att FK varken var marxist-leninistiskt, maoistiskt, stalinistiskt eller trotskistiskt. Vidare ansågs FK ha intagit uppfattningen, att de ”fem storas”[540] idéer hade varit lämpliga för sin tid men saknade tillämpbarhet för dagens problem. Samtidigt tycktes det finnas ”stänk av anarkosyndikalism” i FK:s betoning av arbetarrådens (sovjeterna) betydelse. Säkerhetspolisen bedömde FK som ”litet, men relativt militant”. Varken infiltration el-

---

536 Se handlingar i akt 15:4/1 löpnr 11, 11a, 11b, 11c och 11d. SÄPO.
537 *Lägesöversikt 4:e kv 1976*. SH 1872-76, 4/2 1977. Akt 5:721d 1-28 löpnr 15. SÄPO
538 *Sammanfattande redogörelse för det aktuella säkerhetsläget. Andra kvartalet 1978*. SH 1037-78, 3/7 1978. Akt 5:721d/1-28 löpnr 16. SÄPO.
539 *Årsöversikt 1977*. Akt 5:721d 1-28, löpnr 16. SÄPO.
540 Marx, Engels, Lenin, Stalin och Mao.

ler försök till beväpning hade kunnat konstateras enligt säkerhetspolisen.[541]

Förbundet Kommunist blev aldrig någon av de större organisationerna på yttersta vänsterkanten och i början av 1980-talet hade verksamheten mer eller mindre upphört. Vid en konferens den 9 januari 1982 fattades beslut om att upplösa FK. Det konstaterades också vid konferensen, där ett femtiotal medlemmar ska ha deltagit, att verksamheten legat nere sedan ett år tillbaka. FK:s tidskrift, Kommunist, skulle dock även i fortsättningen ges ut men nu som oberoende marxistisk tidskrift. Den 1 juli 1984 avfördes FK från listan över organisationer som skulle ägnas särskild uppmärksamhet.[542] Det var då två och ett halvt år sedan FK upphörde att existera och ännu längre sedan som organisationen hade någon verksamhet att tala om.

4.3.5 Revolutionära Marxister (RM)

Revolutionära Marxister bildades vid en interimskongress 1969. Huruvida detta noterades av säkerhetspolisen redan vid samma tid är svårt att avgöra. Organisationen saknades i det utkast till förteckning som Hans Holmér presenterade den 18 november 1970 men inkluderades den 30 november samma år efter det att utkastet varit ute på remiss. När RM genom beslut av RPS den 17 december 1970 antecknades i den förteckning som från 1 januari 1971 utgjorde bilaga 1 till HT 16 var gruppen fortfarande inte registrerad i säkerhetspolisens register. Detta skedde först i februari samma år då tidskriften Fjärde Internationalen blivit RM:s huvudorgan och presenterat organisationens huvudlinje.

> Revolutionära Marxister kämpar för arbetarklassens direkta maktövertagande genom arbetarråd och arbetarmilis. Vi, liksom våra kamrater i de övriga imperialistiska länderna, nöjer oss inte med att proklamera detta som något avlägset mål. Vi ställer oss uppgiften att ur dagens konkreta klasstrider successivt utveckla de högre stridsformer, som kulminerar i det revolutionära maktövertagandet… Revolutionära Marxister betraktar revolutionens olika sektorer som samman-

[541] *Kommentarer till ställda frågor*. PM 28/7 1978. Akt 5:770 löpnr 7. SÄPO.
[542] Det kan noteras att RPS' skrivelse till regeringen med förslag till förändring av förordningen skrevs redan den 4/11 1983. SK 22-81. Akt 701391-0117, vol 5. SÄPO.

> länkade i en global process, där klassfiendens internationella strategi måste mötas av arbetarklassens enligt parollen: ”Proletärer i alla länder, förena er!” Vi kämpar för en revolutionär international bestående av leninistiska partier. Revolutionära Marxister (RM) är IV Internationalens svenska broderorganisation.[543]

Som organ för Revolutionära Marxister fungerade *Revolutionär information* som under åren 1969-1970 hann komma ut i fem nummer. Någon större koll på vad RM och dess kanske tiotalet anhängare hade för sig hade dock inte säkerhetspolisen. I mitten av februari stod det emellertid klart för polisen att RM gått samman med medlemmar av Bolsjevikgruppen för att bilda Revolutionära Marxisters Förbund (RMF). Uppgifter om detta hade framkommit redan i januari genom telefonavlyssning av FNL-kontoret på Hagagatan i Stockholm där en anställd på telefon berättat om sammanslagningen.[544] Sammanslagningen bekräftades något senare i februari genom en notis i Dagens Nyheter varvid säkerhetspolisen kunde besluta om nyregistrering av RMF.

4.3.6 Kommunistiska Arbetsgruppen

En annan av dessa mindre grupper som säkerhetspolisen 1970 ansåg borde ägnas särskild uppmärksamhet var Kommunistiska Arbetsgruppen. Vilka som ingick i denna grupp är dock okänt och praktiskt taget ingenting är känt om dess verksamhet. En annan grupp med ett snarlikt namn var Kommunistiska Arbetsgrupperna (KAG) som bildades i januari 1971 av personer inom Revolutionära Marxister och Bolsjevikgruppen som önskade en mer löslig sammanslutning utan band till Fjärde Internationalen. I SÄPO:s arkiv finns en akt med sex handlingar som uppges ha anknytning till Kommunistiska Arbetsgruppen. Ett par av dessa utgörs av överskottsinformation från telefonavlyssningen av KFML och FNL-rörelsen. Vilken av de två grupperna som informationen avser är dock oklart. Säkerhetspolisen torde knappast ha observerat att det rörde sig två olika organisationer med snarlika namn. Ytterligare två rapporter handlar om solidaritetsmöten arrangerade i Borås 1971 och 1972.[545] I dessa fall torde det klart handla om KAG som

---

543 Avskrift ur *Fjärde Internationalen nr 4/1971*. Akt 15:4/7h löpnr 1. SÄPO.
544 Rapport från ”Åsa” nr 1321 12/1 1971. Akt 15:4/7 h löpnr 1. SÄPO.
545 Se handlingar i akt 15:4/7f. SÄPO.

en kort tid därefter tycks ha gått i graven. Dess fåtaliga medlemmar torde i den mån de fortsatte med politiskt arbete ha sökt sig till RMF eller VPK.[546] Med tanke på säkerhetspolisens, i och för sig förståeliga, svårigheter att skilja de två grupperna åt kan det mycket väl tänkas att medlemmar i KAG blev registrerade enligt HT 16 trots att organisationen inte fanns med på listan. I januari 1973 konstaterade chefen för säkerhetspolisen Hans Holmér i en PM, att ”Kommunistiska arbetsgruppen bör ligga till sig. Vi vet för närvarande föga om dess aktivitet”.[547]

4.4 Revolutionära marxisters förbund (RMF)/ Kommunistiska Arbetarförbundet (KAF)/ Socialistiska Partiet (SP)

Som nämnts ovan bildades RMF som en följd av ett samgående mellan Revolutionära Marxister och Bolsjevikgruppen. Sammanslagningen mellan Bolsjevikgruppen och Revolutionära Marxister har beskrivits som en ”smärtsam samgåendeprocess” som försvårades av ideologiska, psykologiska och organisationskulturella skäl. Som nytt organ för RMF startades tidningen *Mullvaden* (senare namnbyte till *Internationalen*). Något senare kom tidskriften Fjärde Internationalen att fungera som teoretiskt organ för RMF. Vid bildandet torde RMF endast ha haft något 50-tal medlemmar samt därutöver ett hundratal sympatisörer.[548] På många sätt knöt RMF an till den kommunistiska historien och tog tydligt ställning för den ryska revolutionen och Kominterns tidiga verksamhet. Förbundets medlemmar var organiserade i celler med anknytning till arbetsplatser, skolor och universitet vilka sedan ortsvis förenade sig i avdelningar. Medlemmar valdes in först på prov. Efter tre månaders regelbundet förbundsarbete kunde fullt medlemskap erhållas genom inval med 2/3 majoritet. Liksom inom KFML och KFML(r) rådde arbetsplikt för medlemmar. Prioriterade områden för RMF och senare KAF var framför allt det fackliga arbetet men också miljöfrågor gavs stor vikt.[549]

År 1975 bytte förbundet namn till *Kommunistiska Arbetarförbundet (KAF)*. Anledningen var att det gamla namnet, RMF, an-

[546] Telefonsamtal med Örjan Appelqvist 15/1 2002.
[547] *PM angående vissa svenska organisationer*. Hans Holmér 3/1 1973. Justitiedepartememtet.
[548] Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 310-328. Se även telefonsamtal med Örjan Appelqvist 15/1 2002.
[549] Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 324.

sågs ligga förbundet i fatet och försvåra det politiska arbetet. RMF var sprunget ur studentvänstern och när steget in i arbetarrörelsen skulle tas önskades ett mera slagkraftigt namn med arbetaranknytning. I en broschyr från samma år framhölls att KAF var en revolutionär organisation som kämpade mot kapitalism och imperialism för arbetarklassens maktövertagande och strävade efter att bli ett massparti. Den socialdemokratiska reformismen avvisades fullständigt liksom även en parlamentarisk väg till socialismen:

> KAF anser att staten är ett organ för kapitalistiskt klassherravälde. Parlamentet, polis, domstolar och andra institutioner kan inte bara tas över av arbetarklassen. Det finns ingen parlamentarisk väg till socialismen. Arbetarrevolutionen måste därför oskadliggöra kapitalets stat och i stället upprätta arbetarklassens egen stat baserad på arbetarråd (sovjeter) och andra demokratiska massorganisationer. Armén och polisen måste ersättas med en demokratisk arbetarmilis.[550]

Hur revolutionen i praktiken skulle gå till utvecklades dock sällan. I den huvudresolution som antogs på kongressen 1977 nämndes inget om att revolutionen måste ske i form av väpnad kamp. Som framgår av följande citat synes frågan om våldets nödvändighet snarare ha varit en öppen fråga beroende på borgarklassens motstånd.

> Nu är det inte möjligt att genomföra denna krisplan blott genom ett enkelt konferensbeslut. Borgarklassen och arbetarbyråkratins hårda kärna kommer att bjuda ett ursinnigt motstånd mot dess förverkligande genom politisk kamp, ekonomiskt sabotage och kanske också ett öppet polisiärt och militärt våld. Arbetarrörelsen måste därför ta hela makten i samhället. Både den politiska och den ekonomiska. För att ett sådant maktövertagande ska bli möjligt krävs en kämpande och demokratisk arbetarrörelse som kan bära fram en arbetarregering till makten.[551]

---

[550] *Vad är KAF och Fjärde Internationalen?* Flygblad i akt 15:4/7h löpnr 4. SÄPO.
[551] Huvudresolutionen från KAF:s kongress 1977. *Fjärde Internationalen nr 4-5 1977*.

4.4.1 Soldatarbetet

Liksom övriga grenar av den svenska revolutionära vänstern på 1970-talet kom RMF/KAF att engagera sig i försvarsfrågan. En del av arbetet kan utan vidare kallas rent soldatfackligt. 1974 drev KAF, bl.a. i tidningen *Röd soldat*, frågan om att varje soldat vid muck skulle få ett bidrag om 1 000 kronor vilket också genomfördes. Att som Röd Soldat förespråka massjukskrivning för att få gehör för kravet kunde dock uppfattas som uppvigling och den 31 oktober 1974 beslagtogs exemplar av tidningen i KAF:s bokhandel *Röda Rummet* i Umeå.[552] Till värnpliktsriksdagen 1977 motionerade KAF-are bl.a. om reglerad 40-timmarsvecka för värnpliktiga samt om soldatlön i stället för bidrag.[553]

En del av KAF:s arbete rörande försvaret lade dock inte tonvikten vid de soldatfackliga frågorna utan vid försvaret som sådant. I en artikel i Internationalen nr 21/1974 med rubriken ”Dom kallar oss landsförrädare” diskuterades olika framtida scenarier. Här förklarades att det ingalunda var det existerande Sverige som KAF ämnade försvara - den borgerliga demokratin var ju att anse som en klassdiktatur.

> Och denna klassdiktatur har vi ingen som helst anledning att försvara. Tvärtom arbetar vi för att krossa den! Vi vill rycka upp detta samhälle med rötterna för att i stället börja bygga ett samhälle grundat på VÅR frihet, ett samhälle där vi verkligen har en ”frihet värd att försvara” - det socialistiska samhället.[554]

Men hur skulle man agera om Sverige blev angripet och ockuperat av ett ”annat imperialistiskt land”? I det läget gällde motstånd eftersom en imperialistisk ockupation skulle innebära ökat förtryck. Detta avsågs dock inte ske i samarbete med de reguljära svenska styrkorna utan motståndet tänktes bedrivas helt i egen regi:

> Vi gör naturligtvis motstånd mot ockupationen, eftersom den skulle innebära ett stärkande av förtrycket. Men vi gör det med arbetarklassens egna metoder genom att söka organisera partisanförband (i

---

552 *Internationalen nr 25/74.*
553 *…Vi skjuta våra generaler…* Extrablad utgivet av Kommunistiska Arbetarförbundet (ungdomssektionen) 1977. Akt 15:4/7h löpnr 11. SÄPO.
554 *Dom kallar oss landsförrädare!* Internationalen nr 21/1974.

> huvudsak uppburen av arbetare) som agerar självständigt i förhållande till den svenska militärapparaten. Skulle dessa partisanförband komma att kontrollera vissa områden lämnar vi inte tillbaka fabrikerna till Wallenberg och hans kompanjoner. Vi börjar i dessa områden organisera upp arbetarnas egen makt.[555]

Ett krig mellan låt oss säga Sverige och USA skulle alltså enligt detta synsätt bli startskottet för en revolutionär utveckling i Sverige. Hur skulle KAF då agera i händelse av ett krig ”mellan en imperialistisk stat och en arbetarstat”, dvs. i praktiken, ett krig mellan Sverige och Sovjetunionen? I artikeln framhölls att revolutionerna i Ryssland och Kina samt införandet av planekonomi i Östeuropa inneburit ”svåra bakslag för imperialismen”. Detta innebar dock inte att riskerna för krig på något sätt hade minskat.

> Krig mellan arbetarstaterna och den imperialistiska världen är därför alltid en fara. Det är ingen tillfällighet att hela den svenska krigsmakten är inriktad på att ”lede fi” kommer från öst. Skulle imperialisterna lyckas i sina strävanden skulle det innebära en oerhörd frammarsch för hela det imperialistiska systemet. Därför är det kommunisternas oavvisliga plikt att även här verka för den ”egna” imperialistiska regimens nederlag. Kommunisternas styrkor måste sabotera arméns krigsansträngningar på alla tänkbara upptänkliga sätt. Vi bör samordna våra ansträngningar med den utsatta arbetarstatens styrkor.[556]

Handlade det om en ”urartad arbetarstat” (läs Sovjetunionen) skulle detta dock inte medföra att kritiken av den styrande byråkratin skulle upphöra. Som exempel framhölls här Finland under vinterkriget där de finska arbetarna borde ha samarbetat med Röda Armén för att rädda Sovjetstaten men samtidigt fortsätta att bedriva propaganda mot den sovjetiska stalinismen. Inställningen till att försvara Sverige kan alltså summeras enligt följande: Det fanns ingen som helst anledning att försvara den svenska borgerliga demokratin. Endast ett socialistiskt samhälle skulle vara värt att försvara. I händelse av krig mellan Sverige och ett annat västland skulle ett

[555] Ibid.
[556] Ibid.

partisanförsvar upprättas i syfte att ta över delar av landet och där upprätta en arbetarstat. Skulle krig utbryta mellan Sverige och Sovjetunionen var det en plikt att verka för ett svenskt nederlag utan att för den skulle upphöra med kritiken av den sovjetiska byråkratin. I artikeln togs också upp frågan om sabotage mot försvaret vilket bejakades. Det klargjordes dock att det inte handlade om att skruva av muttrar och liknande. Begreppet sabotage kopplades i stället till tanken att omöjliggöra att försvaret skulle kunna användas i syfte att stoppa en socialistisk revolution.

> Vi vill sabotera försvaret, ett försvar som bara försvarar kapitalismen. Men vi saboterar inte försvaret genom att skruva loss muttrar eller spränga bergsrum. Vår främsta uppgift är att organisera soldaterna i kamp, sprida en politisk propaganda kring klassförsvarets funktion och roll. Genom ett sådant arbete kan vi sabotera arméns möjligheter att fungera när kontrarevolutionen behöver den. Då kan i stället stora delar ansluta sig till arbetarklassens armé. En armé byggd på arbetarklassens beväpning under arbetarorganisationernas kontroll.

Artikeln i Internationalen 1974 var ingen isolerad företeelse. År 1977 framhöll KAF i ett flygblad att diskussionen mellan de borgerliga partierna och socialdemokraterna i allt för hög grad kretsade kring anslagsfrågor där skillnaden egentligen var ”hårfin”. KAF menade att diskussionen inte borde handla om huruvida försvaret skulle beställa ett plan till från SAAB eller vilken anslagsnivå som var rimlig.

> Vi i Kommunistiska Arbetarförbundet vill föra en annan diskussion. Vi vill inte bygga upp det svenska försvaret. Vi vill i stället rasera det. För det svenska försvaret försvarar det svenska samhällssystemet. Och det är ett kapitalistiskt system. Sverige är inte vårt och därför har vi heller ingen anledning att försvara det.[557]

Även om det med ledning av ovanstående framstår som rimligt att betrakta medlemmar och sympatisörer till KAF som minst sagt tvi-

[557] …*Vi skjuta våra generaler*… Extrablad utgivet av Kommunistiska Arbetarförbundet (ungdomssektionen). Akt 15:4/7h löpnr 11. SÄPO.

velaktiga ur militär lojalitetssynpunkt bör inte omfattningen av denna del av förbundets verksamhet överdrivas. När säkerhetspolisen 1977 genom en källa kom över en ”Resolution om förbundets verksamhet fram till 6:e kongressen” framgick här att militärarbetet endast tillfälligtvis varit organiserat på nationell basis. Arbetet hade dessutom inte varit en integrerad del av förbundets verksamhet och de värnpliktiga kamraterna hade i alltför hög grad lämnats åt sig själva.[558] Förbundets soldatverksamhet synes nu helt ha riktats in mot den fackliga sidan med krav på värnpliktslön och 40-timmarsvecka.[559] Synen på försvaret av Sovjetunionen hade dock inte förändrats vilket framgår av följande avsnitt i huvudresolutionen till 1977 års kongress:

> I varje konflikt mellan imperialismen och de stater som brutit med kapitalismen måste arbetarrörelsen obetingat stå på de senares sida.[560]

Det betonades dock att försvaret av dessa stater inte innebar ett försvar av de ”parasitära byråkratier” som stod i ledningen för dem. Dessa skulle fortfarande bekämpas. Vid KAF:s 8:e kongress 1982 antogs en motion som föreslog att partiet skulle ta avstånd från verksamhet som syftade till att sabotera försvaret. Värnpliktsarbete skulle endast bedrivas som ett led i att vinna stöd för partiets politiska linje.[561]

4.4.2 Från förbund till parti

I februari 1982 höll KAF sin 8:e kongress på Valand i Göteborg och antog då det nya namnet Socialistiska partiet (SP). Namnbytet motiverades med en önskan att inte förknippas med den byråkratiska, förstelnade och förtryckande socialismen i Östeuropa. [562] Under 1970-talet var KAF föga framgångsrikt i riksdagsvalen. I valet 1976 erhölls 2 769 röster. Inför 1979 års val drev förbundet frågor som stoppa kärnkraften, fri strejkrätt, sex timmars arbetsdag utan lönesänkning, gratis daghem åt alla barn men lyckades ännu sämre och fick endast 1 819 röster. 1980-talet var utan tvekan KAF/SP:s parlamentariska guldålder. I valet 1985 fick partiet över

---

558 ACU SH 46-77. 16/12 1977. Akt 15:4/7h löpnr 10. SÄPO.
559 Huvudresolutionen från KAF:s kongress 1977. *Fjärde Internationalen nr 4-5 1977*.
560 Ibid.
561 OG-SH 35-82. PM säkerhetspolisen i Göteborg 26/2 1982. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.
562 Ibid.

16 000 röster vilket var det bästa resultatet för ett parti till vänster om VPK sedan KFML 1970. År 1988 minskade dock röstetalet något men partiet tog ändå ett kommunalt mandat i Köping. Vid valet 1991 bedrev SP valsamverkan med Vänsterpartiet och lyckades därmed ta mandat i Umeå och i Nacka medan mandatet i Köping gick förlorat.

Det senaste årtiondet har partiet fört en alltmer tynande tillvaro och i riksdagsvalet 1998 erhöll partiet endast 1 466 röster. I kommunalvalen erövrade partiet två mandat, i Köping och i Kungsör. Socialistiska Partiets senast antagna partiprogram är från 1994 och beskriver den revolutionära övergången till socialismen på följande sätt:

> Att påbörja uppbygget av ett socialistiskt samhälle innebär att folkmajoriteten tar över styret av hela samhället. Denna grundläggande omvandling kallar vi revolution. Revolutionen kan bara genomföras av folkmajoriteten och har inget att göra med kuppmakeri. Vår vilja är att omvandligen ska ske fredligt. Det förutsätter att de stora arbetande grupperna är välorganiserade, medvetna och beslutsamma nog att överta näringslivet och samhällsfunktionerna.[563]

Programpunkten var inte oomstridd och en minoritet tillhörande den s.k. *Mot Strömmen-tendensen* bröt sig efter kongressen ut för att så småningom bilda *Arbetarmakt.*

4.5 Övervakningen av RMF/KAF/SP

RMF/KAF/SP var från 1971 till hösten 1998 upptagna på den kvalificerat hemliga tjänsteföreskrift som angav vilka organisationer säkerhetspolisen skulle ägna särskild uppmärksamhet. Trots detta lade säkerhetspolisen i Stockholm inte några större resurser på att övervaka de svenska trotskisterna. Det förhållandevis digra aktmaterial som ändå samlats i SÄPO:s arkiv rörande RMF/KAF/SP - omkring 25 hängmappar - består till stor del av kvartalsrapporter från sektionerna. En mycket stor andel av materialet inkom från sektionen i Umeå där RMF/KAF var mycket aktiva under 1970-talet och där också säkerhetspolisen i kommissarie ”B” hade en nitisk övervakare av trotskistisk verksamhet.

[563] http://www.internationalen.se/sp/sphem/program.htm.

Under hösten 1971 genomförde säkerhetspolisen i Stockholm sin första och enda större utredning gällande RMF. Utredningen presenterades den 13 januari 1972 och innehöll en mängd informationer av intern karaktär. I rapporten omnämndes interna möten, den lokala uppbyggnaden samt namn på ledande personer. Därtill presenterades den i oktober 1971 införskaffade bokhandeln Röda Rummet på Luntmakargatan i Stockholm samt det RMF närstående bokförlaget Partisanförlaget under ledning av René Coeckelberghs. Till rapporten var också fogad en mängd bilagor vilka utgjordes av interna RMF-dokument. Informationen insamlades i stor utsträckning genom egen yttre spaning mot lokaler, möten och personer aktiva inom RMF. Sannolikt hade säkerhetspolisen också tillgång till en meddelare inom eller nära RMF. [564]

En fråga av särskilt intresse i början av 1970-talet var RMF:s kontakter med utländska organisationer. Framför allt var det Nordirlandfrågan som stod i fokus.[565] Säkerhetspolisen ansåg sig här veta att RMF fattat beslut om ett ”kraftigt engagemang för och stöd till IRA”.[566] Andra företeelser som uppmärksammades var soldatarbetet, det fackliga arbetet samt verksamhet inom andra organisationer t.ex. Miljöförbundet vilket säkerhetspolisen uppfattade som infiltration.

4.5.1 Fackligt och annat politiskt arbete

En betydande del av verksamheten inom RMF/KAF/SP bestod av fackligt arbete. I kamp mot de socialdemokratisk ledda klubbstyrelserna försökte medlemmar vinna inflytande ute på arbetsplatser runt om i landet. Fackföreningarna ”måste rensas från pampvälde och byråkrati, och göras till verkligt kämpande klasskampsorganisationer” skrev KAF i en broschyr 1977.[567] I huvudresolutionen från kongressen 1977 framhölls att det särskilt skulle satsas på fackligt fraktionsarbete inom Metall, Kommunal och Facklärarförbundet. I huvudresolutionen talades vidare om att genomföra ”medvetna satsningar på AMU-arbete” i syfte att ”på sikt få en sta-

---

[564] Utredningen med titeln *Angående Revolutionära Marxisters Förbund (RMF)* 13/1 1972 i akt 15:4/7 h löpnr 1. SÄPO. Se även PM 4/2 1972 i samma akt ang ”RMF-kontakt”. SÄPO. En mängd övervakningsrapporter finns i akt 15:4/7 h löpnr 2, t.ex. *PM angående opinionsmöte i Åsö Gymnasium, Blekingegatan 55.* RPS/Säk 9/11 1971.

[565] Se t.ex. *PM ang möte på Åsö Gymnasium 15/3 1972* samt PM av säkerhetspolisen i Göteborg 21/3 1972. Akt 15:4/7 h löpnr 2. SÄPO.

[566] *Angående RMF:s engagemang i Nordirlandfrågan.* PM RPS/Säk 13/12 1971. Akt 15:4/7 h löpnr 1. SÄPO.

[567] *Vad är KAF och Fjärde Internationalen?* Flygblad i akt 15:4/7h löpnr 4. SÄPO.

bil inplantering av utbildad arbetskraft”. Det gällde att genomföra en ”proletarisering” av organisationen och ”att bygga förbundet på en speciell arbetsplats, i en speciell fackförening eller i ett speciellt geografiskt område”. Kort sagt det handlade om en ”total kamp om fackföreningarna” och ytterst att ”erövra ledningen i facket”.[568]

Att man från socialdemokratisk håll uppfattade detta som ett hot är inte ägnat att förvåna. I broschyren *Vad döljer sig bakom KAF?* utgiven av Göteborgs Arbetarekommun 1980 angreps förbundet hårt och utpekades som en organisation präglad av ”hemlighetsmakeri och revolutionsromantik”. Framför allt var det trotskistisk ”infiltration” på Volvo i Göteborg som socialdemokraterna oroade sig för och det hävdades att den tidigare redaktören för Internationalen, Göte Kildén, skickats in för att underminera den fackliga verksamheten inom företaget.[569] Otvivelaktigt bedrev personer med anknytning till KAF/SP en omfattande och i vissa avseenden framgångsrik facklig kamp på Volvo och andra arbetsplatser.[570] Att LO/SAP tog strid mot detta är naturligt men var det också en uppgift för säkerhetspolisen att intressera sig för det fackliga arbetet? Uppenbarligen ansåg säkerhetspolisen det viktigt för att följa även den fackliga verksamheten och från mitten av 1970-talet kom allt fler rapporter att upprättas av säkerhetspolisen rörande KAF/SP:s arbete inom detta område.

År 1976 rapporterade en förtrolig meddelare att KAF beslutat att på ”omvägar målmedvetet infiltrera fackföreningar”. Tanken var att medlemmar skulle omskola sig vid något AMU-center för att sedan försöka komma in vid industrier i Holmsund och vid Volvo-Umeverken.[571] Samma år kunde källa ”Sad” lämna uppgifter om KAF-medlemmars verksamhet inom SL.[572] Enligt interna handlingar inför KAF:s sjätte kongress som säkerhetspolisen kommit över hade förbundet också beslutat om ”inflyttningsstopp i en del storstäder som Uppsala och Stockholm och prioriterar i stället att styra flyttbara krafter till behövande regionscentra”.[573] Inför den 1 maj 1977 lät KAF framställa en facklig tidskrift, *VUV-Internationalen*, avsedd för Volvo-Umeverken. Skriften innebar ett hårt angrepp mot den socialdemokratiska fackföreningsrörelsen

---

568 Huvudresolutionen från KAF:s kongress 1977. *Fjärde Internationalen nr 4-5 1977*.
569 *Vad döljer sig bakom KAF?* Göteborgs Arbetarekommun 1980.
570 Jfr Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist” s. 327.
571 Redogörelse för KAF:s verksamhet under 3:e kvartalet 1976. Akt 15:4/7h löpnr 8. SÄPO.
572 Rapport från ”Sad” i akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.
573 *Resolution om förbundets verksamhet fram till 6:e kongressen* (avskrift). ACU SH 46-77, 16/12 1977. Akt 15:4/7h löpnr 8. SÄPO.

som ansågs ”oförmögen att ta kamp för arbetarklassens intressen”. VUV-Internationalen kom också i säkerhetspolisens händer som inte uppskattade innehållet:

> Skriften är till sitt innehåll en klar subversiv hantering i syfte att främst splittra metall och i förlängningen den reformistiska socialismen.[574]

Säkerhetspolisen uppmärksammade också fackligt oppositionell verksamhet på Saab-Scania i Södertälje. En ”tillförlitlig källa” lämnade uppgifter om politisk verksamhet där vissa personer sades agitera för linjen ”nej till avtalet”. Det misstänktes att den fackliga oppositionen hade koppling till KAF och de fackliga representanterna uppgavs vara ”oroade över KAF-arnas frammarsch”.[575] I Göteborg noterade säkerhetspolisen 1979 att KAF:s starkaste fäste fanns på Volvo.

> KAF har sitt starkaste verksamhetsområde på Volvo i Göteborg och särskilt på lastvagnsfabriken. Under hösten 1979 har de med stöd av andra extrema grupper lyckats dra igång en facklig strid mot den socialdemokratiskt styrda verkstadsgruppen. På ett möte lyckades de få majoritet för ett förslag, nämligen att ett förslag till avtalsuppgörelse skulle lämnas ut för omröstning bland medlemmarna, innan det godkändes. Denna aktion har väckt stor uppmärksamhet i massmedia och KAF:s förslag har kommit upp på flera stora arbetsplatser inom Metall.[576]

År 1984 konstaterade säkerhetspolisen att Socialistiska partiet som det nu hette, haft stora framgångar i de fackliga valen vid Volvo-Lundbyverken i Göteborg genom organisationen *Facklig opposition* som fick 60% av rösterna.[577] Även 1988 redogjordes i en PM tämligen ingående för utfallet i det fackliga valet vid Volvo-Lundbyverken.[578] Säkerhetspolisen kunde också utföra spanings-

---

[574] *KAF i Umeå; subversiv aktivitet, riktad mot socialdemokratin och främst mot facket hos Volvo-Umeverken.* ACU SH 117-77, 20/4 1977. Akt 15:4/7h. SÄPO.
[575] *Extremistisk verksamhet på Saab-Scania, Södertälje.* EN-SH 639-80, 6/10 1980. Akt 15:4/7h löpnr 14. SÄPO.
[576] *HT-19 verksamhet 3:e kvartalet 1979.* OG-SH 2860-79. Akt 15:4/7h löpnr 15. SÄPO.
[577] *Socialistiska partiet (SP) - sammanfattning/ideologi.* SH 572-84, 22/5 1984. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.
[578] *Fackliga val på AB Volvo den 24-25 februari 1988.* PM 9/3 1988. Akt 701301-4282. SÄPO.

insatser med anledning av facklubbens på Volvo förehavanden. I Internationalen nr 49/1989 kunde intresserade läsa att socialisternas fackklubb på Volvo i Göteborg inbjöd till julfest. Till julfesten utlovades ”dans kring granen, gott julbord och gottpåsar till barnen”. Notisen observerades även av säkerhetspolisen som skickade två personer att övervaka tillställningen. Några iakttagelser av säkerhetshotande verksamhet kunde dock inte rapporteras. Däremot igenkändes en handfull deltagare varför deras personakter kunde kompletteras med nya uppgifter.[579]

I likhet med vad som gäller det fackliga arbetet går det att finna en hel del om KAF:s arbete i andra organisationer i huvudresolutionen från kongressen 1977. Ett sätt att arbeta inom andra organisationer var att inom KAF bilda fraktioner med uppgift att sköta vissa områden. Sådana fanns redan i form av t.ex. Chilefraktionen och Afrikafraktionen. Men det föreslogs också att ”en arbetsgrupp för hyresfrågor bör tillsättas för ett mer systematiskt ingripande i hyresgäströrelsen”. För miljöarbetet uppställdes målet att ”fortsätta bidra till att den permanent organiserade miljörörelsen utvecklas och breddas”. I första hand gällde satsningen på miljöfrågor arbete inom Miljöförbundet. Inom kvinnorörelsen var det främst *Grupp 8* som ansågs viktig och det framhölls att ”vi måste arbeta för att Grupp 8 tar initiativ kring klasskampskrav gentemot andra kvinnogrupper och kvinnoorganisationer”. Andra organisationer som ansågs lämpliga och viktiga att arbeta inom var *SARF* (AMU-elevernas förbund) och *Kommittén för Folkomröstning om Kärnkraft*.[580]

Att på detta sätt engagera sig i enfrågerörelser eller i grupper och miljöer av ickerevolutionär karaktär har regelmässigt från säkerhetstjänsternas sida uppfattats som infiltration eller subversiv verksamhet. Redan 1971 hade säkerhetspolisen bedrivit spaning mot RMF:s medverkan i aktionsgruppen *Nej till EEC*.[581] Ett återkommande inslag i rapporteringen från Umeå var farhågor över att KAF hade fått in en fot på den socialdemokratiska tidningen *Västerbottens Folkblad*. I en redogörelse för KAF:s verksamhet under 2:a kvartalet 1976 hävdades att minst tre KAF-medlemmar fanns på tidningens redaktion och lika många vid tryckeriet. Rapporten från sektionen i Umeå fortsätter:

---

579 *SP:s fackklubb Volvo julfest.* OG-SH 517-89, 18/12 1989. SÄPO. Akt 701301-4282. SÄPO.
580 Huvudresolutionen från KAF:s kongress 1977. *Fjärde Internationalen nr 4-5 1977.*
581 PM RPS/Säk 15/11 1971. Akt 15:4/7h löpnr 2. SÄPO.

> Tidningen färgas starkt av dessa 'vänsterjournalister', som tydligen tagit till sin uppgift att vaska fram missnöjesanledningar i alla läger i samhället. Facket är särskilt utsatt. 'Vänsterjournalistinslaget' i de borgerliga länstidningarna har växlat.[582]

Att KAF 1977 bedrev verksamhet på Vårdskolan i Umeå var även det något som oroade stadens säkerhetspolis. I tidskriften *Röd Injektion* nr 2/1977 hade nämligen bedrivits propaganda mot betyg samt även behandlats frågor rörande kvinnors låga fackliga aktivitet. Detta föranledde följande kommentar från säkerhetspolisen i Umeå:

> Innehållet belyser hur listigt trotskismen i små missnöjesdoser försöker leda berörda in i en klassvirvel; i sin yttersta förlängning övergångsprogrammets mål att säkra en situation av dubbelmakt: arbetarklassens och borgarklassens. Denna listiga metodik återkommer praktiskt taget i varje av trotskister producerad utgåva.[583]

Att rikta fokus mot vård, omsorg och kvinnors ställning i Sverige kunde av säkerhetspolisen i Umeå uppfattas som subversiv verksamhet. År 1977 hade sektionen kommit över ett exemplar av tidningen *Kvinnor i Luleå* vilken antogs vara en del av KAF:s undergrävande verksamhet. I en skrivelse till Stockholm gavs följande kommentar från Umeåsektionen:

> Idén med denna aktivitet är ett klart led i KAF:s subversiva verksamhet, nämligen att till det yttre opolitiskt fånga åt sig initiativet över propagandaverksamheten kring DAGHEMSPROBLEMET, som på något yttre oförklarligt sätt fått debattförtur i press och etermedia.[584]

---

[582] *Redogörelse för KAF:s verksamhet under 2:a kvartalet 1976*. ACU SH 189-76, 14/5 1976. Akt 15:4/7h löpnr 8. SÄPO. Se även *Redogörelse för KAF:s verksamhet under 4:e kvartalet 1976*. ACU SH 414-76. 30/12 1976. Akt 15:4/7h löpnr 10. SÄPO.
[583] *KAF och betygskampen på vårdskolan i Umeå*. ACU SH 179-77. AB 10/6 1977. Akt 15:4/7h löpnr 10. SÄPO.
[584] *KAF: aktivitet med inriktning på kvinnor i Luleå*. ACU SH 70-77. AB 14/3 1977. Akt 15:4/7h löpnr 13. SÄPO.

Att KAF hade synpunkter på hur barnomsorgen sköttes i Umeå lämnade inte säkerhetspolisen någon ro. Även 1981 togs det upp i en kvartalsrapport att KAF:s barnstugegrupp i Umeå kritiserat de socialdemokratiska kommunalpolitikerna för bristfällig barnomsorg.[585]

Under 1970-talet och en bit in på 1980-talet var det annars KAF:s inflytande i Grupp 8 och i synnerhet miljörörelsen som säkerhetspolisen fann intressant.[586] Kärnkraften samt miljö- och energifrågor stod i fokus vid denna tid och regeringen tillsatte en Energikommission med uppgift att utreda detta. På kommissionens uppdrag lät miljörörelsen i form av Miljöförbundet, Jordens Vänner och Fältbiologerna framställa en *Miljörörelsens alternativa energiplan*, kallad Malte 1990. I rapporten skisserades ett framtida samhälle där kärnkraften stoppades, oljeimporten halverades och älvarna fick förbli orörda men som ändå inte ledde till minskad industriproduktion eller ett svenskt ”backstugesamhälle”.

Sektionen i Umeå var djupt oroad och framhöll i en PM från 1978 att det vore ”intressant” att kartlägga politiskt hemvist för dem som varit med om att arbeta fram rapporten. Att en styrning från KAF:s sida var för handen synes inte Umeåsektionen ha tvekat om. Rapporten hade tryckts på samma tryckeri som KAF använde och man menade att 99 % av dem i Umeå som jobbade med Malte 1990 tillhörde KAF. Den trotskistiska infiltrationen av Miljöförbundet såg säkerhetspolisen i Umeå som tydlig medan det var mera oklart när det gällde Fältbiologerna. Dock framhölls det från sektionen i Umeå att ”Fältbiologernas agerande med bl.a. skogsförbättringar tyder på klar styrning från revolutionär grupp”. Vad som avsågs med detta utvecklades dock inte närmare. När det gäller KAF och Jordens Vänner menade sektionen i Umeå att infiltrationen var ”dokumenterad och förefaller naturlig, då här föreligger en klar internationell utbredningsparallell med Trotskismen”. Det internationella temat utvecklades i promemorian på följande sätt:

> Under år som gått har talesman för Jordens Vänner i Nordamerika skymtat i svensk TV med negativt uttalande mot den världskända oljeledningen upp genom Alaska. Även en JV-vän i England har framträtt i

[585] *Redogörelse över KAF:s verksamhet under 2:a och 3:e kvartalen 1981.* Region övre Norrland. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.
[586] PM 11/1 1976. Akt 15:4/7h löpnr 8. SÄPO samt ACU SH 46-77. 16/12 1977. Akt 15:4/7h löpnr 10. SÄPO.

> svensk TV med negativa uttalanden i energispörsmål.[587]

Eftersom Malte 1990 skrevs på begäran av Energikommissionen som sorterade under Industridepartementet förmodade säkerhetspolisen i Umeå att det i förlängningen kunde föreligga risk för en infiltration i regeringskansliet:

> ACU [säkerhetspolisen i Umeå] bedömer det naivt att tro, att departementen i dag skulle vara befriade från infiltration av våra inhemska revolutionära grupper, exempelvis KAF. Bl.a. den infekterade energidebatten lämnar dörrarna öppna för infiltration och subversiv verksamhet ända in i 'hjärtat'.[588]

Vidare framhölls att det var rimligt att tro att främmande underrättelsetjänst intresserat tog del av den svenska energidebatten, eller ”energibråket” som säkerhetspolisen i Umeå valde att kalla det. Kanske var det också så, framhöll sektionen, att främmande makt ”direkt eller indirekt styr bråkmakarna”.

> KAF håller ständigt igång infiltrationsverksamhet med sikte på subversion nu och i framtiden. Nu senast söker KAF-akademiker på tjänster i Umeå kommunförvaltning och i Landstinget i Västernorrlands län. Hur många, som redan finns där, kan ACU svårligen yttra sig om, men dom finns där...Om KAF/trotskismens globala kontaktytor, aktivt botaniserande av Sovjets internationella avdelning, erinras. Även om Jordens Vänners förankring i den internationella miljöorganisationen Friends of the Earth påminnes. KAF och Jordens Vänner bor dörrgrannar vid Heleneborgsgatan i Stockholm.

År 1981 hävdade säkerhetspolisen i Umeå att KAF främst verkade genom frontorganisationer t.ex. *Kvinnogruppen i Luleå* och *Umeå miljögrupp*. Samma år kom KAF att engagera sig för den oberoende fackföreningen Solidaritet i Polen. Efter en demonstration i Borlänge den 19 december 1981 med deltagare från SKP, KAF, VPK,

---

[587] *KAF - infiltration i industridepartementet ej utesluten*. ACU-SH 22-78, 20/2 1978. Akt 5:73/348 löpnr 3. SÄPO.
[588] Ibid.

Miljöpartiet, FPU, CUF bildades *Kommittén för Polen-Solidaritet*. Säkerhetspolisen i Falun såg detta som ett försök från SKP och KAF att starta en ny enhetsfront. Falusektionen kommenterade i en rapport situationen på följande sätt:

> SKP och KAF har som känt stora svårigheter att rekrytera nya medlemmar och här har man tydligen räknat med att kunna starta en ny enhetsfront för att inom denna kunna rekrytera. Förutsättningarna för att kunna starta en enhetsfront i solidaritetsarbete för Polens folk måste bedömas som gynnsamma och kommer säkert att utnyttjas av organisationer som SKP och KAF.[589]

Den 10 december 1983 övervakades en demonstration arrangerad av Kommittén Polen-Solidaritet med stöd av SP.[590]

Ett fackligt initiativ som fick stor uppmärksamhet i media var det s.k. *Dalauppropet* som inleddes i december 1985. I uppropet som undertecknats av verkstadsklubbarna vid Saab-Scania i Falun och Asea i Ludvika gick man till angrepp mot de ökade klyftorna i samhället.

> En halv miljon låginkomsttagare står i socialbidragskön samtidigt som antalet miljonärer mångdubblats och lyxkonsumtionen ökar. Rekordvinster, marginalskattesänkningar och tio års reallönesänkningar har gjort att de ekonomiska och sociala klyftorna vidgats…Man vill få oss att tro att inflationen beror på våra magra löneökningar när det i själva verket är företagens vinster, prissättning och spekulation tillsammans med skatter, räntor och andra politiska beslut som är huvudorsaken…Vi kan inte acceptera den flathet i avtalsrörelsen som åter leder till att redan privilegierade grupper skor sig på vår bekostnad. Det är dags för en omfördelning till arbetarnas förmån. Vi kräver rejäla lönelyft så att vi kan försörja oss utan socialbidrag. Gör avtalsrörelsen till en kamp för rättvisa.

---

[589] *SKP och KAF i Borlänge söker starta enhetsfront i samband med solidaritetsarbete för Polens folk*. WF-SH 260-81, 22/12 1981. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.
[590] Akt 701301-4456, löpnr 1. SÄPO.

I uppropets spår började det jäsa i de socialdemokratiska leden. I Nässjö undertecknade den 19 januari 1986 13 kommunalpolitiker en skrivelse till partiledningen där man krävde dess avgång. Skrivelsen avslutades med att det framhölls att man skämdes över regeringspolitiken och att många nu övervägde att lämna partiet.[591]

Från den socialdemokratiska partiledningens sida var man inte särskilt road av de olika uppropen och skrivelserna. I Dagens Nyheter kunde man den 16 februari 1986 läsa att SAP:s partisekreterare, Bo Toresson, ansåg att det var ”extremvänstern” som låg bakom - så brukar det vara och så var det också denna gång enligt Toresson. Samma dag berättade Sydsvenska Dagbladet att Anna-Greta Leijon talat i Nässjö och då avfärdat kritikerna som små vänstergrupper, bl.a. trotskister. Efter mordet på statsminister Olof Palme den 28 februari 1986 kom dock den socialdemokratiska oppositionen av sig. Trots detta kunde 75 000 namnunderskrifter till stöd för Dalauppropet överlämnas till LO den 5 mars.

Säkerhetspolisen började intressera sig för Dalauppropet i slutet av februari 1986 och anslöt sig till den socialdemokratiska ledningens bedömning att det handlade om ett försök från extremvänstern att splittra socialdemokratin. Genom att studera de senaste månadernas vänsterpress försökte säkerhetspolisen hitta startpunkten för Dalauppropet.[592] En akt lades upp och gavs namnet ”Socialistiska partiet Dalauppropet (SP)” vilket på ett talande sätt visar att säkerhetspolisen uppfattade Dalauppropet som en av SP styrd verksamhet. I början av mars 1987 upprättades en förteckning med 23 namn i bokstavsordning, samtliga försedda med adress och personnummer. Partitillhörigheten var angiven enligt följande:

VPK	1
SP	11
SKP	2 (varav en angavs ha utträtt)
SAP	2 (varav en angavs ha utträtt)

För sju personer angavs partitillhörigheten med ett frågetecken. Promemorian var inte en förteckning över personer som uttalat sig i debatten. Exempelvis saknades Anna-Greta Leijon, Bo Toresson och Stig Malm. Det var en förteckning över personer som uttalat

[591] *Internationalen nr 4/1986*.

[592] *Dalauppropet*. PM RPS/Säk 27/2 1986 (obs två olika PM finns med samma rubrik, författare och datum). *Dalauppropet i tidningen Internationalen*. PM RPS/Säk 28/2 1986. Akt 001303-2354. SÄPO.

stöd för Dalauppropet, dvs. en form av åsiktsregistrering.[593] När säkerhetspolisen i april 1986 sammanfattade Dalauppropet pekades sex fackligt aktiva medlemmar i Socialistiska partiet ut som särskilt ansvariga. Som belägg för SP:s inblandning citerades också ett avsnitt som hävdades vara ur partiets program:

> …beslut från 1977 års kongress, infiltrera arbetsplatser och fackliga organisationer med målsättningen att i total kamp om fackföreningarna erövra ledningen i facket.

Det relevanta avsnittet i KAF:s huvudresolution från 1977 lyder dock som följer:

> Ett enhetsarbete inom facket kan inte avskiljas från ett ansvarstagande för fackets verksamhet som helhet. Vår, såväl som en facklig oppositions verksamhet, måste inriktas på att erövra ledningen i facket. Utifrån vår grundläggande inställning om att det är nödvändigt med en total kamp om fackföreningarna menar vi att det inte finns någon enda uppgift i det fackliga arbetet som är så oansenlig eller rutinmässig att den kan överlåtas åt den fackliga byråkratin.[594]

Säkerhetspolisen torde dock inte ha hämtat information om SP:s program direkt från källan. I stället lästes den socialdemokratiska motskriften ”Vad döljer sig bakom KAF?” vilken också återfinns i SÄPO:s akt över SP. Här kan man bl.a. läsa att KAF

> infiltrerar…arbetsplatser och fackliga organisationer med målsättningen att i ’en total kamp om fackföreningarna erövra ledningen i facket’.[595]

Detta perspektiv övertogs alltså av säkerhetspolisen när det gällde att bedöma en företeelse som Dalauppropet. Den fackliga oppositionsrörelse som inletts med Dalauppropet fick hösten 1987 en uppföljning i form av ett riksmöte i Falun. Riksmötet samlade uppåt 500 personer och leddes av ett tremannapresidium vars medlemmar enligt säkerhetspolisen tillhörde Offensiv, Socialistiska

---

593 PM RPS/Säk 7/3 1987. Akt 001303-2354. SÄPO.
594 Huvudresolutionen från KAF:s kongress 1977. *Fjärde Internationalen nr 4-5 1977.*
595 *Vad döljer sig bakom KAF?* Göteborgs Arbetarekommun 1980.

Partiet samt en representant för verkstadsklubben i Falun ”troligen socialdemokrat”.[596] Säkerhetspolisen hade dock problem med att avgöra om det handlade om subversiv verksamhet och ett hot mot rikets säkerhet eller helt legitim opinionsbildning i demokratisk anda. Följande citat ur en PM upprättad den 12 oktober 1987 inom kontrasubversionsroteln kan belysa hur säkerhetspolisen resonerade kring detta:

> Det råder inga tvivel om att man [SP] med uppropet ser en chans att förstärka och kanske framför allt bredda sitt inflytande inom fackföreningsrörelsen. Ett ökat inflytande betyder också ökat förtroende vilket skulle kunna utnyttjas i framtida verksamhet…Om man lyckas organisera samordnade protestaktioner och strejker, i en tid av allmänt missnöje, kan dessa få allvarliga konsekvenser för ekonomin. Även om något sådant torde vara svårt att genomföra i dagsläget, då organisationen är både för liten och för svag, bör man inte blunda för risken. Partiprogrammet förordar strejker och utomparlamentariska aktioner och deras nästan entristiska arbetsmetoder har redan nått vissa framgångar. Medlemmar innehar ett flertal viktiga positioner inom fackföreningsrörelsen. Mot denna bakgrund kan deras arbete inom Dalauppproret (sic) och Riksmötet utgöra en fara, men man måste samtidigt fråga sig huruvida detta är subversion eller inte. Att öppet föra fram sina åsikter, väcka sympatier och värva röster är ett skolexempel på demokratiskt tillvägagångssätt.[597]

Fortfarande var bedömningen uppenbarligen att det var SP som var drivande bakom den fackliga oppositionsrörelsen. Den omvärdering som antyddes i de sista meningarna i citatet ovan kom dock slutligen i november 1987. Säkerhetspolisen konstaterade då att de uppgifter som influtit under hösten 1987 ”innebär att Dalauppropet ej kan anses vara en produkt av SP:s verksamhet”.[598] I den halvårsrapport som färdigställdes den 15 december 1987 menade sä-

---

[596] *Fackligt riksmöte*. PM RPS/Säk 12/10 1987. Akt 001303-2354. SÄPO.
[597] PM 12/10 1987. Akt 001303-2354. SÄPO.
[598] *Omvärdering av uppgifter som legat till grund för registrering av ärende angående Dalauppropet*. PM RPS/Säk 11/11 1987. Akt 001303-2354 löpnr 1. SÄPO.

kerhetspolisen dock att även om inte SP var upphov till Dalauppropet ”så är man djupt engagerad”.[599]

Vid 1990-talets början kom SP att närma sig Vänsterpartiet och en valsamverkan upprätthölls på vissa platser i landet. Det höjdes också röster för att SP skulle gå upp i Vänsterpartiet. Allt detta intresserade säkerhetspolisen som genom öppna källor, besök vid debattkvällar och studium av valsedlar försökte skapa sig en bild av läget.[600] När säkerhetspolisens författningsskyddsrotel i augusti 1992 beslutade att under våren 1993 göra en kartläggning av Socialistiska Partiet nämndes kontakter och samarbete med Vänsterpartiet som varande av ”särskilt intresse”.[601]

Andra samarbetsprojekt som intresserade säkerhetspolisen under 1990-talet var *Arbetarhjälp åt Bosnien*,[602] och *Rättviselistan* som var ett initiativ av bl.a. kretsar kring Socialistiska Partiet och Arbetarförbundet Offensiv. Rättviselistan deltog i valet till Europaparlamentet 1995 på ett program mot EU och sociala nedskärningar. Framgången var dock måttlig - 14 904 röster eller omkring 0,6%. Rättviselistan följdes upp av nätverket *Upprop för rättvisa* som bildades den 16 mars 1996 vid ett möte i Stockholm varvid även en demonstration i Stockholm genomfördes. Upprop för rättvisa hade en politisk profil liknande Dalauppropet tio år tidigare och riktades mot vad som uppfattades som en nedmontering av den allmänna välfärden, minskade ersättningsnivåer och försämringar för lågavlönade samtidigt som börsen nådde nya rekordnivåer. Säkerhetspolisen följde verksamheten främst genom öppna källor.[603] Vid åtminstone ett tillfälle övervakades dock ett avdelningsmöte inom SP angående Rättviselistan strax innan EU-valet 1995.[604]

SÄPO:s intresse för Enhetsinitiativet där medlemmar i SP deltog har berörts i avsnittet om KPML(r). Enhetsinitiativet var inte det första exemplet på samarbete mellan SP och KPML(r) som SÄPO tyckte sig kunna konstatera. År 1992 samarbetade medlemmar av SP och KPML(r) i kampen mot nedläggningar av vissa skolor och allmänt mot nedskärningar i barn- och äldreomsorgen i Gö-

---

[599] *Subversion 1/4 1987 – 30/9 1987*. Akt 001301-1846 löpnr 3. SÄPO.

[600] *Angående debatt mellan KPML(r), SP och vänsterpartiet 901126*. PM SÄPO, författningsskyddet, 9/1 1991. *Socialistiska Partiets 13:e kongress 1990-12-13--16*. PM 21/1 1991. *Angående samarbete mellan Socialistiska Partiet och V*. PM 9/12 1991. *Angående valsamverkan mellan Vänsterpartiet och Socialistiska Partiet till kommunalvalet 1991 i Hyltebruk*. NH-SH-25-92, 12/2 1991. Akt 701301-4456, löpnr 4. SÄPO.

[601] *Uppföljningsplan, författningsskydd* 31/8 1992. Akt 001300-9139 löpnr 2. SÄPO.

[602] *Arbetarhjälp åt Bosnien*. PM 10/12 1993. Akt 701301-4456 löpnr 4. SÄPO.

[603] *Socialistiska Partiet, November 1995*. PM 21/11 1995. *”Kampanj för rättvisa”*. PM 20/3 1996.

[604] *Avdelningsmöte om Rättviselistan, 1995-08-17*. VÄ-SH 50-95, 30/8 1995. Akt 701301-4282. SÄPO.

teborg. En del av verksamheten bedrevs inom ramen för *Göteborgs Offentliganställda Reser Motstånd* (GORM). Säkerhetspolisen övervakade i anslutning till detta en demonstration utanför stadsdelsnämnden i Tynnered den 7 april 1992. Demonstrationen fick stor uppmärksamhet lokalt vilket föranledde följande reflektion från säkerhetspolisen:

> Både SP men framför allt KPML(r) har här lyckats ta till vara på missnöje i en stadsdel och driva frågan utan att tala om vilka som står bakom.[605]

4.5.2 Öppna källor

Genom att studera av RMF/KAF/SP utgivna tidningar, flygblad och broschyrer kunde säkerhetspolisen inhämta information om personer och ideologi inom den svenska trotskismen. Valsedlar och manuskript till valsedlar innebar information om vilka som kandiderade till olika val och därmed kunde registreras. Under 1990-talet har Internationalen varit den kanske viktigaste källan när det gäller säkerhetspolisens analys av SP:s ideologi och personella sammansättning. Regelmässigt har noterats vilka som sitter i partistyrelsen eller har andra registreringsgrundande uppdrag för partiet.

4.5.3 Yttre spaning

Från hösten 1971 till och med våren 1972 bedrevs en tämligen omfattande yttre spaning mot RMF. Spaningsobjekt var ledande företrädare inom RMF, möten och demonstrationer. Detta intensiva kunskapsinhämtande från säkerhetspolisens sida hängde samman med den utredning rörande RMF som färdigställdes vid denna period. Någon liknande kraftansträngning från säkerhetspolisen har därefter inte skett när det gäller den svenska trotskismen. Ofta ägde dock övervakning rum i samband med 1 majmöten. Ibland som 1986 vid Åsötorget i Stockholm skedde också fotografering av

[605] *Demonstration vid stadsdelsnämnden i Tynnered.* Odaterad PM i akt 701301-4282. SÄPO.

deltagarna.[606] Övervakningen av SP:s 1 majmöten pågick fram t.o.m. 1998.[607]

Större möten och kongresser kunde också bli föremål för övervakning från säkerhetspolisens sida. Så skedde t.ex. 1982 då KAF höll sin åttonde kongress på Valand i Göteborg. Säkerhetspolisen i Göteborg övervakade kongressen under de fyra dagar den pågick och fotograferade deltagarna.[608] Även den påföljande nionde kongressen i december 1983 i SALF-huset på Hantverkargatan i Stockholm övervakades genom fotospaning. Ett liknande tillfälle var de av Socialistiska partiet anordnade *Socialistiska majdagarna* i Brygghuset på Norrtullsgatan i Stockholm i maj 1983. Förutom fotografering av deltagarna noterades även registreringsnummer på de bilar som förekom.[609] Fotograferades gjorde också deltagarna i den av SP arrangerade *Nordisk arbetarkonferens* på Aschebergsgymnasiet i Göteborg 1985.[610] 1988 spanade säkerhetspolisen i Göteborg mot ett möte på Röda Rummet i arrangemang av Socialistiska kvinnoklubben. Mötet hade rubriken ”Kvinna i Eritrea” och säkerhetspolisens övervakare kunde bl.a. konstatera att en av deltagarna ”var negress”.[611] Åren 1988-1989 följde säkerhetspolisen i Göteborg SP:s avdelningsmöten tämligen regelbundet.[612]

Ett annat återkommande övervakningsobjekt var de sommarläger som KAF/SP arrangerade. 1981 hölls sommarlägret i Snovalds i Västergarn och personal från sektionen i Visby var där och noterade bilnummer.[613] I samband med sommarlägret 1987 vid sjön Ärr i Dalsland smög säkerhetspolisen under en natt, då lägerdeltagarna låg och sov, omkring och antecknade registreringsnumren på de bilar som stod parkerade utanför sovsalarna. När säkerhetspolisen något senare fick kännedom om att ”en av de ledande i partiet” skulle ha glömt kvar en pärm med partihandlingar skickades ”omgående” personal ut för att återfinna den - dock utan resultat.[614]

---

606 Se handlingar i ”Lars Strandbergs” personakt. Se även t.ex. *Demonstrationståg och politiska möten i Göteborg 1 maj 1981.* OG-SH 180-81, 5/5 1981. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.

607 Se t.ex. *Socialistiska Partiet, SP, förstamajdemonstration i Göteborg 1998.* V SH 529-98, 7/9 1998. SÄPO i Göteborg konstaterade här att ”SP hade som vanligt en stillastående demonstration bakom pressbyråkiosken på Järntorget i Göteborg”. Flera personer talade varav en igenkändes. Akt 701301-4282 löpnr 1. SÄPO.

608 OG-SH 35-82. PM säkerhetspolisen i Göteborg 26/2 1982. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.

609 Foton och rapporter från dessa två tillfällen finns i akt 701301-4456 löpnr A1-A3. SÄPO.

610 *Nordisk arbetarkonferens på Aschebergsgymnasiet Molinsgatan 23 i Göteborg.* OG SH 401-85, 27/10 1985. ”Sture Lindkvists” personakt.

611 *Möte med socialistiska kvinnoklubben.* PM 26/4 1988. Akt 701301-4282. SÄPO.

612 En mängd spaningsrapporter finns i akt 701301-4282. SÄPO.

613 *KAF:s sommarläger vid Snovalds i Västergarn vecka 27 och 28 1981.* IV-SH 94-81. 15/9 1981. Akt 15:4/7h löpnr 16. SÄPO.

614 *Socialistiska Partiets sommarläger 1987.* SK SH 120-87, 21/9 1987. ”Lars Strandbergs” personakt.

Året därpå lyckades dock säkerhetspolisen att, förutom notera registreringsnummer på bilar, få med sig en del handlingar rörande sommarlägret. Säkerhetspolisen fick nu insyn i sommarlägrets barnverksamhet som omfattade bl.a. teaterverksamhet, utflykt samt för de lite äldre ett vildmarksläger med kanotfärd. Vid detta tillfälle bedrev säkerhetspolisen även flygfotografering av lägret.[615] Under 1990-talet har sporadisk yttre spaning förekommit mot SP fram till och med 1998. Exempelvis bedrevs viss övervakning från SÄPO:s sida mot SP:s kongress i Göteborg 1997 i syfte att få en uppfattning om hur många som deltog.[616]

4.5.4 Telefonavlyssning

Det finns inget som tyder på att telefonavlyssning har använts mot de svenska trotskistiska organisationerna i någon större omfattning eller systematiskt riktats in mot partikanslier och redaktioner. År 1983 avlyssnades dock partiets bokhandel, Röda Rummet, i Malmö. Enligt säkerhetspolisens bedömning kunde en framträdande partimedlem i Malmö misstänkas för stämpling till uppror. För att underbygga misstanken gjorde säkerhetspolisen en sammanställning över Socialistiska Partiet där det bl.a. framhölls att det var ”helt möjligt att lokala trotskistiska grupperingar på egen hand går till aktion” men att det var ”omöjligt för utomstående att förutsäga” när detta skulle kunna ske. Säkerhetspolisen menade också att SP infiltrerade akademiker in på arbetsplatser vilket varit särskilt tydligt på Volvo i Göteborg:

> Partiets fackklubb på Volvo i Göteborg är uppbyggd kring en cellkärna av inplanterade, varav flera med universitetsbakgrund. När de yttrar sig på verkstadsklubbens möten eller i lokalradion är det inte bilarbetare, utan skolade infiltratörer som talar. Man har haft framgång med sin aktivitet på Volvo och skapat oro inom den fackliga organisationen, där man bl.a. lyckats ta över och styra den s.k. Fackliga Oppositionen.[617]

---

[615] *Socialistiska Partiets sommarläger vid Stora Strand, Dalsland 1988*. SK SH 88-88, 11/8 1988. Akt 701301-4456 Löpnr A4. SÄPO.

[616] *Spaningsprotokoll 17/10-19/10 1997*. PM SÄPO sektion V 20/10 1997. *Ang Socialistiska Partiets, SP, kongress 1997 i Göteborg*. V SH 542-97. PM 13/11 1997. Akt 701301-4456, löpnr 5. SÄPO.

[617] PM RPS/Säk Malmö, 19/1 1983. MM-SH 31-83. ”Nils Jonssons” personakt. SÄPO.

Säkerhetspolisen i Malmö ansåg att en liknande situation fanns på Kockums i Malmö med varvsarbetare som hade akademiska examina. Vidare framhöll säkerhetspolisen Socialistiska Partiets kontakter inom miljö- och kvinnorörelsen samt att partiet ofta samarbetade med ”diverse missnöjes- och minoritetsgrupper av de mest skilda slag”. Som exempel på detta anfördes att ”talesmän för de homosexuella” ibland fick komma till tals i tidningen Internationalen.

Även partiets internationella kontakter togs upp. Dels ansågs sådana finnas inom ramen för Fjärde Internationalen, dels ansågs belägg finnas för ”kontakter med olika terroristgrupper, såsom t.ex. IRA”. I ansökan anfördes också en rad personliga omständigheter som säkerhetspolisen ansåg gav stöd åt misstankarna om ”stämpling till uppror”. Mannen ansågs ha en ledande ställning inom SP i Malmö samt ha ”omfattande kontakter med olika minoritets- och missnöjesgrupper”. Vidare ansågs han ha varit med att organisera Barsebäcksmarschen ”där SP utnyttjat tillfället att sprida propaganda och värva sympatisörer”. Det som egentligen torde ha varit anledningen till att telefonavlyssning sattes in var dock situationen på Kockums i Malmö. Säkerhetspolisen beskrev i PM:n läget på följande sätt:

> Sommaren 1981 lyckades ”x” och arbetarrådet underblåsa och starta oroligheter på Kockums i samband med den oro, som varvsarbetarna kände inför nedläggningshotet. ”X” blev medlem i en utomfacklig undersökningskommitté, som skulle undersöka påstådda oegentligheter begångna av Svenska Varvs styrelse. ”X” gjorde flera försök att få till stånd aktioner såsom arbetsnedläggelse, demonstrationer och politisk strejk. Han lierade sig tidvis med KPML(r):s driftcell vid varvet för det gemensamma målet att framkalla vilda strejker och ur dem en revolutionär situation. Vissa demonstrationer och kortare arbetsnedläggelser förekom innan de fackliga organisationerna fick kontroll över situationen. Våren 1982 försökte arbetarrådet tillsammans med andra minoritetsgrupper vid varvet få till stånd en politisk strejk med anledning av regeringens beslut om karensdagar i sjukförsäkringen, men även denna gång, om än med vissa svårigheter, lyckades facket kontrollera opinionsyttringarna. Vid tillfället förekom diskussioner huruvida man med

> huruvida man med demonstrationer av mera våldsam karaktär, skulle kunna tvinga regeringen att ändra sitt beslut.[618]

Säkerhetspolisen menade vidare att situationen på Kockums ännu inte var lika långt gången som på Volvo i Göteborg men att ”x” i tidningsartiklar uttalat sig positivt om möjligheterna. På andra håll i Malmö, bl.a. inom barnomsorgen uppgavs SP ha ”lyckats bättre i sitt uppsåt att infiltrera fackorganisationerna”. ”X” uppgavs ofta vistas i SP:s bokhandel i Malmö, Röda Rummet, vilket sannolikt var anledningen till att rätten kom att bevilja avlyssning av även bokhandelns telefon. Säkerhetspolisens PM till åklagaren avslutades med följande ord:

> Det är mycket troligt att lokala trotskistiska grupperingar, som anser sig vara tillräckligt stora och tillräckligt starka, på egen hand går till aktion, helt i överensstämmelse med trotskismens decentralistiska teser. SP:s Malmöavdelning har mångdubblat sin storlek och har i ”x” en stark ledarpersonlighet, varför det, med beaktande av omständigheterna i övrigt, skäligen kan misstänkas att ”x” tillsammans med ledande medlemmar i avdelningen planerar eller eventuellt förbereder sådan verksamhet, som anges i 18 kap 1 § Brottsbalken.[619]

När säkerhetspolisen en månad senare önskade förlänga avlyssningen anfördes att den misstänkte ”målmedvetet arbetat med en konfrontationspolitik mot regeringen, efter uppgifterna i massmedia om nedläggning – nedskärning av varven”. I samtal med andra medlemmar inom SP skulle ”x” också ha uttalat att han skulle arbeta för att förmå arbetarna att ockupera varven i händelse av att regeringen och riksdagen beslutade om nedläggning. Säkerhetspolisens slutsats var följande:

---

[618] Ibid.

[619] Ibid. BrB 18 kap 1 § lyder som följer: ”Den som med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömes, om det ej är högförräderi, för uppror till fängelse i tio år eller på livstid eller, om faran var ringa, i lägst fyra och högst tio år.”

> Då oron bland varvsarbetarna börjat växa, samtidigt som fackföreningens roll blivit klämd mellan arbetarnas krav och lojaliteten mot regeringen, är det sannolikt att krafter som ”x” kan underblåsa oroligheter vid varven. Vilken utveckling detta kan få, är för tidigt att säga. Det är därför av största vikt att förundersökningen fortsätter.[620]

Efter denna andra månad avbröts telefonavlyssningen med åklagarens motivering, ”brott ej styrkt”. Överskottsuppgifter från avlyssningen placerades i en källakt med namnet ”Beda”.
Uppgifterna handlade exempelvis om vilka som deltagit i interna partimöten och om fackligt arbete.

4.5.5 Förtroliga meddelare

Säkerhetspolisen har inte haft tillgång till källor inom eller nära RMF/KAF/SP i någon större utsträckning. Endast i ett fall kan säkert konstateras att säkerhetspolisen haft kontakt med en person nära KAF. Under 1970-talet verkade vid en av säkerhetspolisens sektioner en källa med viss anknytning till KAF. Källan lämnade under en följd av år förtroliga uppgifter om personer och verksamhet inom RMF/KAF. Vidare lyckades källan fotografera av både privata och andra handlingar med relevans för verksamheten inom RMF/KAF. Dessa samt stencilerade förbundshandlingar ställde källan till säkerhetspolisens förfogande.[621] När sektionschefen vid den aktuella sektionen slutade upphörde också källans rapportering eftersom efterträdaren ansåg att informationen som lämnades inte hade något större värde och därtill kostade för mycket.[622]

4.5.6 Samarbete med utländska tjänster

Uppgifter om svenskars verksamhet utomlands eller kontakter med utländska trotskistiska organisationer har med viss regelbundenhet influtit till säkerhetspolisen. År 1970 lämnades uppgifter till en

---

[620] *Uppgifter för telefonkontroll*. MM-SH 31-83, 15/2 1983. ”Nils Jonssons” personakt. SÄPO.
[621] Se akt 5:73/348. SÄPO.
[622] Anteckningar från samtal med [namn borttaget, MH] den 9 juni 2000. SÄKO.

samverkande säkerhetstjänst i Europa angående ledande personer inom Revolutionära Marxister och Bolsjevikgruppen.[623]

4.6 Stödgrupper och utbrytare

4.6.1 Ungsocialisterna

I slutet av 1970-talet inledde KAF, lite trevande, en ungdomsverksamhet som inledningsvis bedrevs under arbetsnamnet *Kommunistiska Elevföreningen*. Vid en rikskonferens i Stockholm 1980 fastställdes dock namnet *Ungsocialisterna* (US). Rejäl stadga fick dock föreningen först 1982 då program och valplattform antogs. Anslutning till Fjärde Internationalen beslutades också vid detta tillfälle. Som organ för US fungerade tidskriften *Motstånd*. Mot slutet av 1980-talet kom US att i viss utsträckning orientera sig i riktning mot den frihetliga socialismen med direkt aktion som handlingsmönster. Detta kunde ta sig uttryck i samverkan med grupper inom de anarkistiskt orienterade s.k. autonoma nätverken och medverkan i t.ex. husockupationer.[624] Ungsocialisterna upprätthöll en oberoende ställning gentemot SP som i ett internt informationsbrev 7/92 betecknades som ett ”närstående parti” samtidigt som det konstaterades att ”vi är inte deras ungdomsförbund”.

Säkerhetspolisen har i huvudsak följt Ungsocialisterna genom öppet material, t. ex. Internationalen. Vid mitten av 1990-talet avlyssnades dock en medlem i Ungsocialisterna en kortare tid. Bakgrunden var att den avlyssnade stod i kontakt med en annan medlem i Ungsocialisterna som satt häktad för vapenstölder ur militära förråd och för att i samband med flykt ha angripit polisen med automatgevär och handgranater varvid två poliser skadades. Misstankarna mot den avlyssnade gällde olovlig kårverksamhet och syftade till att utreda om kontakterna och den brottsliga verksamheten var av politisk natur.

Avlyssningen visade dock att kontakterna enbart avsåg politiska frågor och att den brottsliga verksamheten inte hade något samband med den för vapenstölderna misstänktes arbete inom Ungsocialisterna. Vissa uppgifter av överskottskaraktär rörande Ungso-

[623] H 46/70 5.10. 1970. Vol 5, Serie F 2 C, korrespondens från 1967. SÄPO.
[624] Se t.ex. klipp ang US konferens i Stockholm 1990. Internationalen nr 37/1990. Akt 701301-4472 löpnr 1. SÄPO.

cialisterna tillvaratogs dock av säkerhetspolisen.[625] Den senaste handlingen som tillfogats US-akten är ett tidningsklipp från 1996. År 1997 reorganiserades ungdomsförbundet och Ungsocialisterna beskrivs på den egna webbsidan som en ”ungdomsgrupp inom Socialistiska Partiet”.[626]

4.6.2 Pathfinder/Kommunistiska Föreningen

Pingsthelgen 1989 hölls SP:s 12:e kongress i Södertälje. Ett av kongressbesluten avsåg uteslutning av tolv medlemmar från den s.k. *Pathfinderfraktionen*.[627] Motiveringen var att fraktionen ”sedan en tid börjat bedriva egen öppen verksamhet vid sidan av partiets fattade beslut”.[628] Pathfinder kom så småningom att öppna en bokhandel i Vasastan i Stockholm med samma namn vilket blev gruppens bas. I mars 1990 höll Pathfinder öppet hus i samband med invigningen varvid också säkerhetspolisen gjorde ett besök. Det kunde då konstateras att de uteslutna organiserat sig i *Kommunistiska föreningen* och hade kontakter med det amerikanska *Socialist Workers Party*.[629] År 1994 gjorde SÄPO återbesök i bokhandeln och gjorde då bedömningen att Pathfinder ”är en isolerad företeelse och för en sekteristisk tillvaro”.[630] Ytterligare uppföljning har uppenbarligen inte ansetts nödvändig. I samband med valet 1994 samlade dock SÄPO in kopior av förbundets beställningar av valsedlar.[631]

4.6.3 Arbetarmakt

År 1994 bröt sig en grupp som då kallade sig ”Mot strömmen tendensen” ur SP och bildade *Arbetarmakt*. Senare kom Arbetarmakt att ansluta sig till den med Fjärde internationalen konkurrerande *Förbundet för en revolutionär kommunistisk international (FRKI)* som bildats 1984. Vid kongressen 1994 ska Mot strömmen tendensen ha fått stöd av omkring 25 % av deltagarna. Senare har även tidigare medlemmar i Offensiv sökt sig till Arbetarmakt. Säkerhets-

---

[625] Se handlingar i akt 000005-9766. SÄPO.
[626] http://www.internationalen.se/us/.
[627] *Angående den ur Socialistiska Partiet uteslutna Pathfinderfraktionen och Kommunistiska Föreningen*. PM 5/4 1990. Akt 001304-8301. SÄPO.
[628] Internationalen nr 20/1989. Kopia av klipp i akt 001304-8301. SÄPO.
[629] *Öppet hus på förlaget Pathfinder Vikingagatan 10 i Stockholm den 31 mars 1990*. PM 3/4 1990. Akt 001304-8301. SÄPO.
[630] *Besök i Pathfinders bokhandel, Vikingagatan 10, Sth.* PM författningsskyddet 27/4 1994. Akt 001305-3475. SÄPO.
[631] Se handlingar i 001305-3475. SÄPO.

polisens synes ha ägnat Arbetarmakt ett mycket begränsat intresse och företrädesvis inhämtat information genom att läsa tidskriften med samma namn.[632]

4.7 Offensiv/Rättvisepartiet Socialisterna

Rättvisepartiet Socialisterna/Offensiv leder sin historia tillbaka till vänsterflygeln inom den socialdemokratiska studentklubben i Umeå. År 1969 fattade det Socialdemokratiska Studentförbundet beslut om att förbundet skulle upplösas. De lokala studentklubbarna skulle i stället anslutas till SSU vilket också genomfördes under 1970. Detta gav upphov till vad man skulle kunna beteckna som omställningsproblem. Många av studentklubbarna hade påverkats kraftigt av de aktuella vänsterströmningarna och fick svårt att känna sig hemma i SSU med dess nära band till moderpartiet.[633] En del medlemmar valde nu att lämna både SSU och SAP, andra stannade kvar och vid kongressen 1972 hade SSU inom sig en tämligen stor vänsterflygel. En del av denna vänsterfraktion fanns i Umeå Socialdemokratiska Studentförening vars enkelt producerade tidskrift bar det talande namnet *Proletären* (inte att förväxla med KFML(r):s organ med samma namn).

Något större inflytande fick vänsteroppositionen vid kongressen 1972 emellertid inte och här skulle det hela ha kunnat ha tagit slut. Med på kongressen var dock två inbjudna gäster från brittiska Labours ungdomsförbund, *Labour Party Young Socialists* (LPYS). Båda två tillhörde LPYS trotskistiska vänsterflygel som samlades kring tidskriften *Militant*. Mötet med de två gästerna skulle för delar av SSU:s vänsterflygel förändra synen på hur politiskt arbete skulle bedrivas. Anders Hjelm, ett av ombuden från studentklubben i Umeå, skrev året därpå i klubbtidningen Proletären att han under våren 1972 bestämt sig för att lämna SSU. Han hade påverkats av trotskistiska idéer och kommit till uppfattningen att socialismens framtid låg utanför socialdemokratin. Efter att på kongressen ha kommit i kontakt med de två gästerna från det brittiska ungdomsförbundet hade han emellertid övertygats om att den rätta vägen låg i att vara kvar i SSU och inifrån verka för en radikal och

632 Två nummer av Arbetarmakt finns i akt 701301-4456 löpnr 5. SÄPO.

633 Ett exempel är Linköpings Socialdemokratiska Studentklubb som under namnet SSU Spartakus gick in i SSU men lämnade förbundet redan vintern 1971. Se Nylund, Sven-Inge: *Spartakus och SSU*. http://www-und.ida.liu.se/~marto480/sveningenylund.html.

marxistisk linje.[634] Ett annat ombud från Umeå, Arne Johansson sedermera redaktör för Offensiv, berättade långt senare vid en konferens i London historien på följande sätt:

> The visit of the two representatives of the British Militant came just at the right time. There was a radicalisation amongst the social democratic youth in Sweden, with growing opposition towards the bureaucracy…We were concentrated in the city of Umeå in the north of Sweden, in a loose left/Marxist discussion group. Without a doubt, unless we would have met Militant at this time, this organisation would have completely disintegrated. We were not politically homogenous. Nor was it preordained that we would automatically join Militant or what became the CWI.[635]

Att gå med i stora och breda arbetarpartier och från insidan arbeta för en radikalisering i stället för att bilda självständiga radikala organisationer brukar kallas *entrism*. Som politisk taktik är entrismen intimt förknippad med den internationella trotskismen och leder sitt ursprung tillbaka till åtminstone 1934. Efter anmodan från Leo Trotskij beslutade den franska organisationen *Ligue Communiste* hösten 1934 att upphöra med verksamhet i eget namn och i stället gå in i socialistpartiet, SFIO. Trotskisterna kom inom SFIO att bilda en bolsjevik-leninistisk fraktion med egen tidning. Fraktionen blev dock kortlivad och redan sommaren 1935 började socialistpartiet utesluta medlemmar i den trotskistiska fraktionen. Efter detta experiment kom entrism att användas till och från inom den trotskistiska rörelsen. Särskilt i Storbritannien har entrism använts under lång tid och redan på 1930-talet var flera trotskistiska grupper verksamma inom Labourpartiet.

En av dessa och förmodligen den mest framgångsrika var *Militant Tendency* (MT). År 1949 upplöstes det trotskistiska *Revolutionary Socialist Party* och majoriteten kom nu att gå in i *Labour*partiet som en trotskistisk fraktion. En kortare period verkade gruppen under eget namn, *Revolutionary Socialist League*, och ut-

[634] Hjelm, Anders: ”Omsvängningen”. *Proletären nr 1-2/1973*. Vol F 13 026A, SSU:s arkiv. ARAB.
[635] Avsnittet finns med som en kommentar till ett tal som hölls av Peter Taaffe, generalsekreterare i brittiska Socialist Party (f.d. Militant) ”at a European School of the CWI in July 1997”. http://www.worldsocialist-cwi.org/publications/history.html.

gjorde i slutet av 1950-talet den brittiska sektionen av Fjärde Internationalen. I början av 1960-talet återvände gruppen till den entristiska taktiken och kom åter att verka inom Labour och i synnerhet dess nystartade ungdomsförbund LPYS. År 1964 började gruppen ge ut en egen månatlig tidning, *Militant*, vilket kom att göra gruppen känd under beteckningen Militant Tendency.[636]

Den entristiska taktiken visade sig framgångsrik och i början av 1970-talet hade Militant Tendency vunnit ett avgörande inflytande över LPYS. Under 1980-talet skulle nya framgångar vinnas i form av tre parlamentsledamöter och en ledande ställning inom Labourpartiet i Liverpool. I slutet av 1980-talet och början av 1990-talet intensifierade Labourledningen sina försök att bli av med den trotskistiska fraktionen inom partiet. En rad uteslutningar genomfördes vilket också resulterade i en spricka inom Militantfraktionen. En grupp valde nu att gå ut öppet och bilda ett eget parti under namnet *Militant Labour* vilket från 1997 heter *The Socialist Party*.[637]

Det var alltså i denna grupp, Militant Tendency, som de två gästerna från LPYS vid SSU-kongressen 1972 hörde hemma. År 1973 bildades *Tidskriftsföreningen Offensiv* vid ett sammanträde i Skellefteå. Förebilden var uppenbarligen MT och precis som MT kom gruppen att verka inom SSU som en trotskistisk fraktion eller tendens som man själva kallade det. Vid sidan av den öppet verkande Tidskriftsföreningen Offensiv fanns en hemlig del som arbetade som en traditionell organisation med styrelse och årsmöte. Kunskap om detta hade enbart den inre kretsen.[638]

År 1974 bildades i London en hemlig international som fick namnet *Committee for a Workers International (CWI)*. Den dominerande kraften inom CWI var den brittiska sektionen, dvs. MT. Vid bildandet 1974 deltog representanter från tolv länder däribland Sverige och gruppen kring tidskriften Offensiv kom nu att utgöra den svenska sektionen av CWI. Detta hölls naturligtvis helt hemligt. Ett år senare, 1975, började den marxistiska fraktionen inom SSU, dvs. Offensivgruppen, att nå framgångar på regional nivå, framför allt i Jämtland. Detta oroade självfallet SSU-ledningen som vid denna tid också börjat få kunskap om den trotskistiska fraktionsverksamheten inom SSU. Genom avhoppare från Offensiv

[636] Alexander, Robert J: *International Trotskyism* s. 487-492, Steffen, Jens-Peter: *Militant Tendency. Trotzkismus in der Labour Party*. Peter Lang, Berlin 1994, Callaghan, John: *British Trotskyism. Theory and Practice*. Basil Blackwell, Oxford 1984 s. 163-197.
[637] Ibid.
[638] Telefonsamtal med Boa Ruthström 8/5 2002. SÄKO.

kom SSU/SAP över en hel del interna handlingar och genom brittiska kontakter även handlingar som visade att CWI faktiskt existerade. Detta förnekades dock med emfas av offensivarna som hävdade att om CWI existerade, vilket de ställde sig tveksamma till, så var den nog en uppfinning av den brittiska säkerhetstjänsten. År 1976 började SSU utesluta offensivarna, vilket ledde till inre strider inom SSU som skulle pågå i omkring ett decennium. Handlingar i SSU:s arkiv visar att Offensivgruppen fick stöd av många SSU:are som ansåg att Offensivs politiska linje gott och väl kunde rymmas inom SSU och som inte trodde på uppgifterna om en hemlig parallellorganisation.[639]

4.7.1 Säkerhetspolisen och Offensiv

Säkerhetspolisen började uppmärksamma gruppen kring tidskriften Offensiv 1976 i samband med uteslutningarna ur SSU. Inledningsvis kom säkerhetspolisen att använda samma namn på Offensivgruppen som användes inom SSU/SAP nämligen *Tendensen inom svensk arbetarrörelse (TISA)*. Det antogs också att TISA/Offensiv egentligen var ett taktiskt drag av KAF i syfte att infiltrera socialdemokratin.

Uppgifter om TISA/Offensiv fick säkerhetspolisen vid denna tid främst från kontakter inom SSU och SAP. I en PM daterad den 9 april 1976 rapporterade säkerhetssektionen i Östersund att ordföranden och tre andra i den lokala SSU-styrelsen tillhörde TISA. I promemorian namngavs samtliga medlemmar i styrelsen för SSU Östersund med uppgift om adress, personnummer och förtroendeuppdrag inom SSU.[640] Affären med de uteslutningshotade offensivarna togs även upp i en PM av sektionen i Umeå några dagar senare. För sektionen i Umeå, som också hade att göra med en livlig verksamhet från KAF, framstod det som rimligt att anta att det var just KAF som låg bakom TISA. Uppgifter om TISA:s verksamhet fick sektionen från en, som det sades, ”känd” socialdemokrat i ledande ställning:

> Känd socialdemokrat, förtroligt: Den nu avslöjade gruppen var ute i samma ärende 1972 men fick amnesti efter lovad bättring. Den gången lyckade man hålla

[639] Handlingar angående Offensiv eller ”TISA” finns i Serie F 13 vol 025 A, 026 B, C, D, E, F, G och H. SSU:s arkiv, ARAB.
[640] *Motsättningar inom SSU*. PM ZÖ-SH 38-76 9/4 1976. Akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.

> pressen utanför. Det otäcka i hela affären är att etablerade socialdemokrater inom både rörelsen och i administrationen stöttar upp ‘undergroundsgruppen’ med samma motivering som denna: Reformismen har inte lyckats komma fram till socialism, därför måste vi gå andra vägar.[641]

Att säkerhetspolisen blandade samman Offensiv och KAF framgår tydligt av 1976 års andra kvartalsöversikt där det redogjordes för TISA/Offensivs verksamhet inom SSU. Säkerhetspolisen ansåg sig även ha andra uppgifter om infiltration från KAF:s sida:

> Vidare kan nämnas, att det finns indicier på att KAF-medlemmar infiltrerats även i andra politiska partier, t.ex. Moderata Samlingspartiet och Centerpartiet. Trotskisternas infiltrationstaktik är skickligt utformad och följaktligen svår att avslöja. Som ytterligare ett exempel kan nämnas, att en av värnpliktiga arbetsgruppens medlemmar…[namn borttaget] under ett helt år kunde uppträda som SSU-medlem i det värnpliktsfackliga arbetet trots att han i verkligheten var ledande KAF-medlem.[642]

Några direkta belägg för KAF:s infiltration i borgerliga partier hade dock inte säkerhetspolisen och SSU:aren som var ledamot i värnpliktiga arbetsgruppen var inte alls ledande KAF-medlem utan tillhörde Offensiv.

I juli 1976 önskade sektionen i Umeå börja registrera ledande personer i TISA/Offensiv enligt tjänsteföreskriften HT 19, dvs. i praktiken som medlemmar i KAF. Gruppen bedömdes dock inte utgöra någon överhängande fara. Hotbilden formulerades i stället som att Offensivgruppen utgjorde en ”subversiv faktor i verksamhet att undergräva förtroendet för nuvarande samhällskonstruktion i avsikt att införa en revolutionär-marxistisk samhällsordning”. Ytterst antog dock sektionen i Umeå att det var KGB:s internationella avdelning som styrde TISA/Offensiv:

> Det skulle förvåna om inte ‘Internationella avdelningen’ redan infiltrerat i TISA, särskilt som medlemmar-

---

[641] *KAF i Umeå: infiltration i politiska partier.* ACU SH 162-75. AB 14/4 1976. Akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.
[642] Kvartalsöversikt 2/1976. SÄPO.

> na både i Sverige och utomlands är legalt inkapslade i de traditionella socialistiska arbetarorganisationerna och många på grund därav i besittning av för ‘Internationella avdelningen’ värdefull information eller utan svårigheter kan skaffa sådan information.[643]

Att KGB skulle ha infiltrerat Offensiv finns inga belägg för och tanken förefaller ha varit ett infall av den alarmistiske sektionschefen i Umeå. I Stockholm intog säkerhetspolisen en betydligt mera avvaktande hållning gentemot Offensivgruppen. I slutet av juli kom beskedet att byråchefen Frånstedt, som för tillfället tjänstgjorde som chef för säkerhetspolisen, fattat beslut i registreringsfrågan. En översyn av HT 19 var förestående men tills vidare kunde ”TISA-anhängare” bara registreras om ”vederbörande är medlem i eller eljest knuten till KAF och fyller kraven i HT-19”. Beträffande övriga fick sektionerna nöja sig med arbetsanteckningar ”i avvaktan på senare möjligheter till registrering”.[644]

Om man i Umeå ville se KGB:s tentakler bakom Offensiv såg man nyktrare på detta i Stockholm. Möjligheten för Offensivgruppen att ta över SSU ansågs mycket liten men, framhölls det i årsöversikten för 1977, ”sannolikt kommer dock en viss oreda och irritation uppstå inom SSU och SAP”.[645] Nu började säkerhetspolisen också för första gången ana att TISA/Offensiv inte hade något med KAF att göra:

> Gruppen TISA är utan tvivel trotskistisk. Det är dock osäkert om gruppen är inspelad av Kommunistiska Arbetarförbundet. Det är möjligt att TISA är en samling trotskister som spontant uppstått inom SSU, och då inspirerats från likartad fraktionsverksamhet i England. Av en utredning som SSU:s förbundsstyrelse själva verkställt i ärendet, framgår att gruppen aldrig varit särskilt stor. Givetvis har gruppen ändå haft ett visst inflytande och nått flera SSU-medlemmar genom sin tidning Offensiv, som sålts av ca 150 kontaktombud på olika platser i landet. Dessa kontaktombud har erhållit speciell information. TISA-gruppen tar helt avstånd från sekteristiska organisationer som Kommunistiska Arbetarförbundet.

643 *TISA-komplexet*. ACU SH 196-76. AB 16/7 1976. Akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.
644 Krypterat telex Stockholm till Umeå 23/7 1976. Akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.
645 *Årsöversikt 1977*. Akt 5:721d 1-28, löpnr 16. SÄPO.

> Man kan givetvis säga att det tillhör spelet att dölja sin basorganisation, men intet har framkommit som skulle tyda på någon form av samröre med KAF. Ett märkligt förhållande är dock att där KAF varit starkast där har också de flesta TISA-medlemmarna funnits.[646]

Utan tvivel var detta en riktig bedömning av Offensivgruppens verksamhet och ursprung. Under 1978 genomförde SSU ytterligare uteslutningar av offensivare. Västerbottens Folkblad skrev den 17 januari att minst 130 SSU-medlemmar hotades av uteslutning. Även vid detta tillfälle fick sektionen i Umeå uppgifter från en förtrolig meddelare tillhörande ledningen för SAP benämnd som ”X”. ”X” berättade följande:

> SAP:s ledning i Västerbotten var orolig över utvecklingen, då många äldre partivänner, politiskt etablerade i olika administrationer i länet - i kommun och landsting - sympatiserade med Offensivarna eller kunde svårligen hålla dem ifrån sig. X var övertygad om att det inom SAP/SSU pågick trotskistisk infiltration och subversiv verksamhet i syfte att allvarligt skada socialdemokratin.[647]

Via SAP-kontakten fick också säkerhetspolisen tillgång till interna SSU-handlingar samt en intern CWI-bulletin som SSU fått från Labours studentförbund. För säkerhetspolisen i Umeå var det en oroande läsning.

> Dokumentet har genomlästs. ACU [säkerhetspolisen i Umeå] uppmanar till noggrant studium. Rörelsens spridning är global. Klar trotskistisk/marxistisk strömning går som en röd tråd genom materialet. Dokumentet gör sig bäst rättvisa att få tala för sig självt.[648]

Omkring 1980 gick chefen för säkerhetspolisens sektion i Umeå i pension vilket medförde en klar minskning i antalet larmrapporter

---

646 Ibid.
647 *Trotskistisk infiltration i SSU*. ACU SH 49-78, 23/2 1978. Akt 701301-2047 Löpnr 1. SÄPO.
648 Ibid.

från Umeå angående KAF och Offensiv. Kunskapsnivån om de två grupperna var dock fortfarande låg inom säkerhetspolisen. I en PM från 1980 rörande KAF upprepades de felaktiga uppgifterna att Offensiv, eller TISA som säkerhetspolisen fortfarande kallade gruppen, var en del av KAF. Detta trots att säkerhetspolisen redan 1977 dragit den riktiga slutsatsen att gruppen uppstått inom SSU och var inspirerad av engelska trotskister.[649]

År 1982 tog uteslutningarna inom SSU fart igen vilket föranledde säkerhetspolisen att åter intressera sig för Offensiv. Genom kontakter inom socialdemokratin erhöll säkerhetspolisen en mängd interna handlingar från både SSU och SAP rörande Offensiv. Handlingarna distribuerades till sektionerna ”för vidare utredning om medlem bosatt inom er sektion”. I skrivelsen till sektionerna hävdade kontrasubversionsroteln i Stockholm att Offensiv tillhörde Fjärde Internationalen. Detta var fel vilket även säkerhetspolisen borde ha vetat. Särskilt som en PM om CWI, dvs. den international som Offensiv tillhörde, var bifogad skrivelsen till sektionerna.[650]

Året därpå var uteslutningar aktuella beträffande medlemmar i klubbarna SSU Social och SSU Alternativ, båda i Jämtland. De uteslutningshotade medlemmarna ansågs ha brutit mot kongressbeslut genom att fortsätta sälja Offensiv. Säkerhetspolisen fick genom att ta del av skrivelser från SSU-distriktet i Jämtland till SSU:s förbundsstyrelse namnen på dem som skulle uteslutas. I den PM som sektionen i Östersund upprättade räknas 14 personer upp med namn, adress och personnummer. Någon har för hand skrivit på handlingen ”ej datan” vilket torde betyda att de 14 inte registrerades i det datorbaserade centralregistret men väl i det manuellt förda arbetsregistret.[651]

På hösten samma år, 1983, fick säkerhetspolisen kontakt med en källa, troligen verksam inom SSU i Göteborg. Källan försåg säkerhetspolisen med en lista över (troligen) samtliga offensivare som uteslutits. Vid varje namn fanns personnummer, uppgift om vilken SSU-klubb eller arbetarekommun de tillhört samt datum för uteslutning. I juli 1984 överfördes listan i sin helhet till kontrasubversionsroteln som arbetsanteckning.[652]

---

[649] *Kort om Kommunistiska Arbetarförbundet (KAF) f d Revolutionära Marxistiska Förbundet (RMF)*. PM 29/2 1980. Akt 15:4/7h löpnr 9. SÄPO.
[650] AS-SH 71-82, 13/1 1982. Akt 701301-2047 löpnr 2. SÄPO.
[651] *Angående uteslutningar ur SSU i Jämtlands län*. ZÖ-SH 12-83, 16/2 1983. Akt 701301-4456, löpnr A 4. SÄPO.
[652] Komplettering till information från källa --- 000002-8860 med refnr OG-SH 338-83, 26/10 1983. Akt 701301-2047, löpnr 2. SÄPO.

År 1993 ombildades Offensiv till *Arbetarförbundet Offensiv* som i september 1997 blev *Rättvisepartiet Socialisterna (RS)*.[653] Med hjälp av socialdemokratiska spränglistor lyckade Offensiv 1991 erövra tre mandat i Umeå kommunalfullmäktige. År 1994 användes samma metod men i valet 1998 gick man ut under eget namn och lyckade denna gång erövra två mandat.

4.7.2 Övervakningen av Offensiv/Rättvisepartiet Socialisterna

Någon egentlig övervakning av Offensivgruppen före 1986 har inte kunnat beläggas. 1986 visade säkerhetspolisen dock visst intresse för Offensivs sommarläger i Helsingborg. Genom en kontakt fick polisen uppgifter om vilka som deltog samt vilka bilar som användes i samband med lägret. Namnuppgifterna torde ha tillförts arbetsregistret.[654]

Åren 1989-1992 förekom viss övervakning av offentliga, allmänpolitiska möten i Offensivs regi. Som exempel kan nämnas att säkerhetspolisen i Luleå i november 1991 övervakade ett Offensivmöte med rubriken "Systemskifte". Säkerhetspolisens spaning syftade till att "utröna hur välbesökt mötet var samt om några sedan tidigare kända personer bevistade mötet". Det konstaterades att endast tre personer sökt sig till möteslokalen.[655] Liknande karaktär av övervakning av legitim politisk opinionsbildning på vänsterkanten hade spaningen mot *Enhetsgruppen för social rättvisa* vid en demonstration i Skellefteå i februari 1997. Enhetsgruppen, som var en lokal variant av Enhetsinitiativet med representanter för bl.a. KPML(r) och Offensiv, torgförde enligt SÄPO:s rapport följande politiska linje:

> Enhetsgruppen demonstrerade mot regeringspolitiken. De krävde bland annat: Arbete åt alla, 6 tim-

[653] Precis som i Storbritannien sprack dock gruppen. En minoritet valde att försöka fortsätta verka inom den svenska socialdemokratin.och startade tidningen Socialisten. Se http://www.socialisten.nu/.

[654] *Ang Offensivs socialistiska sommarläger i Helsingborg den 6-12 juli 1986*. MH SH 99-86, 9/9 1986. Akt 701301-2047, löpnr 2. SÄPO.

[655] Se följande handlingar i Offensivs SÄPO-akt: *Angående annonserat offentligt möte beträffande Dalauppropret*. BDL SH 32-89, 3/2 1989. *Övervakning av Offensivs möte Allaktivitetshuset i Saltskog Södertälje*. 9/4 1990. *Offentligt möte "Offensiv"*. Luleå, 25/11 1991. *Offentligt möte "Offensiv" 1992-03-26*. BDL SH 85-92, 27/3 1992. *Offentligt möte Offensiv*. BDL SH 197-92, 21/9 1992. Akt 701301-2047, löpnr 2. SÄPO.

> mars arbetsdag, Nej till social nedrustning. Sverige ut ur EU. Sänk pensionsåldern till 60 år.[656]

SÄPO i Luleå hade två personer på plats som försökte identifiera deltagarna. För säkerhets skulle övervakade SÄPO också Enhetsgruppen i Skellefteås 1 majmöte 1997. Parollerna var desamma förutom att gruppen nu också krävde ”rejäla lönelyft”.[657]

Under 1990-talet förekom också viss spaning mot interna Offensivmöten. Sommaren 1993 spanades således mot Offensivs redaktionslokal i Farsta. Syftet var att lokalisera var Offensivs sommarläger skulle hållas vilket också lyckades. Deltagarna i sommarlägret fotograferades också för senare identifiering.[658] I september samma år bedrevs fotospaning mot Offensivs kampanjmöte som hölls i Brygghuset på Norrtullsgatan i Stockholm. De ca 50 deltagarna videofilmades när gick in eller ut ur huset.[659]

Merparten av övervakningen av Offensiv under 1990-talet och fram till idag har dock avsett demonstrationer där säkerhetspolisen ansett att risk förelegat att kravaller kunde uppstå. Så var fallet t.ex. vid 30 novemberdemonstrationerna i Stockholm och Lund i början av 1990-talet.[660] Den slutsats som SÄPO drog efter att ha bedrivit spaning mot demonstrationerna i samband med 30 november 1992 i Stockholm var att Offensiv varken låg bakom eller uppskattade den skadegörelse och de våldsamheter som ägde rum.[661] I början av 1993 förekom en del tumult vid demonstrationer i Malmö. Detta föranledde SÄPO att övervaka en demonstration mot regeringen och nedskärningarna på Mynttorget i Stockholm den 2 april 1993. Övervakningen bedrevs också med signalspaning i syfte ”att utröna eventuellt radiostyrt samband bland demonstrationsdeltagarna”. Demonstrationsdagen inledde SÄPO:s signalspaningsgrupp med

---

[656] *Enhetsgruppen för social rättvisa i Skellefteå.* PM sektion Norrland, Luleå 14/2 1997. N SH 55-97. Akt 701301-2047, löpnr 4. SÄPO.
[657] *Demonstration för Enhetsgruppen i Skellefteå 1 maj 1997.* PM, sektion Norrland, Luleå 5/5 1997. N SH 128-97. Akt 701301-2047, löpnr 4. SÄPO.
[658] *Begäran om spaningsinsats 14/6 1993.* Spaningsprotokoll 16/6-7/7 1993. Akt 701301-2047, löpnr 3. SÄPO.
[659] *Spaningsprotokoll 25/9 1993.* Akt 701301-2047, löpnr 3. SÄPO.
[660] Se: *Angående motdemonstrationer den 30 november 1991.* PM 19/12 1991. *Angående demonstrationer mot Robert Faurisson.* PM 7/4 1992. *Offensivdemonstration i Luleå.* BDL SH 83-93, 1/4 1993. *30:e november 1992 - Offensivs deltagande.* PM 27/4 1993. *30-novemberdemonstrationen -93. Ansvariga organisationer.* PM 12/1 1994. Akt 701301-2047, löpnr 2-3. SÄPO.
[661] *30:e november 1992 - Offensivs deltagande.* PM 27/4 1993. Akt 701301-2047, löpnr 3. SÄPO.

att göra frekvenssökning ”runt skolor mm”. Spaningen blev dock resultatlös.[662]

Under senare delen av 1990-talet har Offensivs intresse riktats mot Sverigedemokraterna samt allmänt mot nazism och rasism. I samband med Sveriges ordförandeskap i EU förekom en del demonstrationer med deltagande från Rättvisepartiet Socialisterna.[663]

4.8 Registrering – Regelverk och praxis

4.8.1 Centralregistret (CR)

Socialistiska Partiet och dess föregångare fanns åren 1971 till 1998 med på de hemliga tjänsteföreskrifter som föreskrev vilka organisationer vars medlemmar och sympatisörer kunde registreras. Inledningsvis var dock registreringen av blygsam omfattning vilket säkerligen var en följd av att den revolutionära vänstern i början av 1970-talet kraftigt dominerades av KFML/SKP och KFML(r). I oktober 1972 fanns således 57 personer med anknytning till RMF registrerade. Dessutom fanns vid samma tid registrerade 13 personer med anknytning till Fria Fackföreningsfolket och 31 med anknytning till Förbundet Kommunist. Övriga organisationer som togs upp i bilaga 1 till HT 16 som trotskistiska synes inte ha genererat några personregistreringar.

När 1973 års föreskrifter (HT 19) trädde i kraft upphörde möjligheten att registrera medlemmar och sympatisörer till RMF enbart med detta som grund. Någon ytterligare omständighet krävdes

---

[662] *Begäran om radiospaning.* PM 25/3 1993. *Utvärdering av spaningsinsats.* SH 1383-93, 15/4 1993. Akt 701301-2047. Löpnr 2. SÄPO.

[663] *Angående demonstrationen mot kommunalfullmäktige i Haninge 1998-11-23.* PM 11/1 1999. *Sverigedemokraterna (SD) valmöten i Skaraborg. Sekt väst*, Skövde 24/8 1998. V SH 469-98. *Sverigedemokraternas valturné i Västsverige.* Författningsgruppen, Göteborg 5/8 1998. V SH 469-98. *PM angående demonstration mot sexshop i Holmsund.* Sektion N, Umeå 19/4 1999. *Autonom demonstration i Luleå mot arbetslöshet, rasism och social utslagning.* PM av Sektion N, Luleå 25/5 1999. SH 03929-99. *Ang aktionen för Lundby gymnasium av Elevkampanjen 980126.* V SH 108-98, 16/5 1998. *Ang Rättvisepartiet och arbetet mot rasism.* V SH 109-98, 16/9 1999. *Antinnazistdemonstration i Alingsås 1999-11-20.* SH 8212-99, 22/11 1999. *30:e november demonstration mot nazismen och i synnerhet butiken Midgård i Göteborg.* SH 8476-99, 1/12 1999. *Opinionsyttring mot Österrikes konsulat i Luleå.* SH 01784-00, 16/3 2000. *Opinionsyttringar i samband med EU:s informella ministermöte i Luleå den 15-17 februari 2001.* SH 01557-01, 22/2 2001. *Ang protester i samband med EU-kommissionens besök den 9 januari 2001 i Stockholm.* 28/2 2001. *Rättvisepartiets möte i Umeå med anledning av händelserna i Göteborg under Eu mötet.* SH 4478-01, 25/6 2001. *Rättvisepartiets möte i Umeå med parollen, Antikapitalism, Göteborg, Genua - vart går proteströrelsen?.* SH 6200-01, 12/9 2001. Akt 701301-2047. Löpnr 4-5. SÄPO.

såsom hemlig cellbildning, utbildning i partiskola eller ledande ställning som var den avgjort dominerande registreringsgrunden.

Några exempel på registreringar: År 1972 inkom uppgifter från utländsk källa att en person vid utlandsvistelse uppgivits vara medlem i RMF och varit i kontakt med en där verkande trotskistisk organisation. Från sektionen i Malmö inhämtades att mannen 1969 talat vid en minnesstund över Ho Chi Minh, samt samma år tillhört ”kampanjledningen för indoktrinering inom SECO”. År 1972 hade han skrivit en artikel i Sydsvenska Dagbladet där han protesterade mot att trotskisten Ernest Mandel inte blivit utnämnd till professor vid Freie Universität i Berlin. I mars samma år konstaterades att han tillhörde redaktionen för Fjärde Internationalen. Dessa uppgifter som uppenbarligen samlats i Malmösektionens arbetsregister ledde nu tillsammans med de nya utländska uppgifterna till att mannen registrerades i CR.[664]

År 1975 registrerades en man som sektionen i Umeå menade ”förefaller ha funktion som kan anses som ledande” inom KAF. Följande uppgifter låg till grund för detta: I november 1973 deltog han i ett debattmöte mellan RMF och KFML(r) där han enligt en källa ”gjorde ett starkt framträdande på mötet”. År 1974 uppgavs mannen tillhöra RMF i Umeå men 1975 skulle han ha deltagit i KFML(r):s 1 majdemonstration. I september 1975, slutligen, konstaterade säkerhetspolisen att mannens bil fanns parkerad utanför bokhandeln Röda Rummet i Umeå samtidigt som RMF:s interna söndagsmöte pågick. Sammantaget kunde detta alltså enligt säkerhetspolisen tolkas som att mannen intog en ledande ställning inom RMF/KAF.[665]

År 1985 registrerades en man som stod på 14:e plats på en valsedel till kommunalvalet vilket ansågs utgöra belägg för ledande ställning.[666] Inför valet 1991 bedrev SP viss valsamverkan med Vänsterpartiet. I samband med detta registrerades personer som förekom på Vänsterpartiets valsedlar i den mån det framgick att de var socialistiska partiets kandidater. Härvidlag registrerades en person som stod på 19 plats på Vänsterpartiets lista i Göteborg. I säkerhetspolisens ögon var han dock SP:s första kandidat och därmed registreringsbar.[667] År 1993 bröt Vänsterpartiet sin valsamverkan med SP.

---

664 SH 1662-72. PM 15/9 1972. Akt 15:4/7a löpnr 3. SÄPO.
665 Se handlingar i ”Bertil Lindmarkers” personakt. SÄPO.
666 Se handlingar i ”Sören Frondbergs” personakt. SÄPO.
667 Se anteckningar på manuskript till valsedel, kommunalfullmäktige i Göteborg 1991. Akt 701301-4282. SÄPO.

4.8.2 Arbetsanteckningar

En värnpliktig registrerades i kontrasubversionsrotelns kortregister efter att följande omständigheter hade klarlagts. Den värnpliktige hade 1973 i ett kuvert märkt ”tjänste” skickat en försändelse som inte var av tjänstekaraktär utan däremot handlingar rörande tidskriften Mullvaden och cellverksamhet. Eftersom mannen ”uppenbarligen” skulle komma att åtalas för tjänstefel ansågs det obehövligt att registrera mannen i CR. Däremot infördes han i rotelns kortregister.[668]

En svensk kvinna skulle 1977 besöka sin pojkvän i Storbritannien. Vid inresan konstaterades att hon medförde en del svenska marxist-leninistiska tidningar samt ett exemplar av en brittisk trotskistisk tidning. Kvinnan vägrades inresa med motiveringen ”att hon inte verkade vara någon ‘äkta’ besökare” och därtill saknade medel för sitt uppehälle. Någon vecka senare släpptes hon dock in via en annan hamn. Säkerhetspolisen önskade nu registrera kvinnan vilket dock inte medgavs av den vikarierande chefen för registerroteln. Hon antecknades istället i kontrasubversionsrotelns arbetsregister.[669]

Att kandidera i val innebar fram till 1991 grund för registrering eftersom det ansågs innebära ”ledande ställning”. År 1991 begränsades dock detta till att gälla de tio första kandidaterna.[670] Övriga kunde endast noteras på arbetsanteckningar. Även om inga exempel på detta påträffats får det antas ha fungerat så att kandidater för SP på plats elva och uppåt infördes i arbetsregistret.

4.9 De svenska trotskisterna som hotbild

4.9.1 Hotbildens förändring över tid

De svenska trotskisterna som hotbild kom inledningsvis att kretsa kring det faktum att impulserna tycktes komma från utlandet och Fjärde Internationalen. Därtill hade flera av de tongivande trotskisterna vid denna tid, t.ex. Marcel Cohen och René Coeckelberghs,

[668] *Tillvaratagna handlingar på F 8.* PM 27/2 1973. Akt 15:4/7a löpnr 3. SÄPO.
[669] PM om detta (SH 1692-77) med påförda handskrivna anteckningar i akt 15:4/7a löpnr 1. SÄPO.
[670] *Halvårsrapport från författningsskyddet 1/10 1990-31/3 1991.* Akt 001301-1846. SÄPO.

utländsk bakgrund.[671] I övrigt kom hotbilden kring RMF/KAF under 1970-talet inte att i någon högre grad avvika från den som avsåg KFML och KFML(r). RMF/KAF var revolutionärt samt bedrev soldatarbete. Däremot saknades kontakter med främmande makt av det slag som KFML utvecklat med Kina. Numerärt var RMF/KAF betydligt mindre än både KFML och KFML(r). Att döma av valresultat och säkerhetspolisens intresse var 1980-talet KAF/SP:s stora decennium. I en kvartalsrapport från slutet av 1980 gjordes följande bedömning av förbundets verksamhet:

> Trots att partiet är mycket litet till numerären har man lyckats förvånansvärt bra i arbetet, framför allt inom industrin och sjukhusen. Om förbundet koncentrerar den fackliga verksamheten inom dessa områden, är det sannolikt att man kan undvika splittringstendenser i stil med den uteslutning som ägde rum vid kongressen. Kan man dessutom etablera ett något så när smidigt samarbete med övriga organisationer så har man alla möjligheter att förstärka och utöka sin verksamhet. Så länge förbundet inte skjuter ideologiska frågor i förgrunden har man vissa utsikter att lyckas.[672]

I januari 1983 gjorde säkerhetspolisen i Malmö följande bedömning i en PM avsedd som underlag för begäran om telefonavlyssning:

> Svenska trotskistiska organisationer har under tidigare år förefallit vara sekteristiska rörelser av ringa betydelse, företrädesvis sysselsatta med att polemisera med icke trotskistiska marxistiska grupper. Så är inte längre fallet. Den aktiva infiltrationsverksamheten och inte minst SPs valframgång 1982 gör att de kan räknas till en av landets mera betydelsefulla revolutionära grupperingar.[673]

Att som säkerhetspolisen i denna begäran om telefonavlyssning också hävda att det var ”mycket troligt” att SP:s lokalavdelning på egen hand skulle starta någon form av uppror förefaller dock överdrivet. Under 1980-talet var det främst SP:s fackliga arbete som

[671] Se kvartalsrapport nr 2/1969, 3/1969 och 2/1971. Akt 5:721d 1-28 löpnr 10. SÄPO.
[672] Kvartalsrapport nr 4/1980. Akt 5:721d 1-28 löpnr 19. SÄPO.
[673] PM RPS/Säk Malmö, MM-SH 31-83, 19/1 1983. ”Nils Jonssons” personakt. SÄPO.

oroade. I en halvårsrapport från 1987 berördes partiet framgångar inom Kommunaltrean (främst SL), Postverket, Saab-Scania i Södertälje, Volvo i Göteborg samt även i städer som Borlänge och Sundsvall. Av allt att döma var det hotet mot arbetsfreden som utgjorde hotbildens kärna:

> Utifrån dessa positioner agerar medlemmar sedan som fackliga företrädare när man driver frågor och aktioner i partiets syfte. Typexempel på detta är just Dalauppropet. Tillvägagångssättet kommer säkerligen att öka i takt med fortsatta framgångar inom rörelsen. Det torde därför vara av vikt att hålla en viss kontroll och uppföljning av medlemmarna och deras anställningar med tanke på de effekter deras agerande kan få för arbetsfreden.[674]

SP bedömdes vid denna tid ha större inflytande än KPML(r) framför allt genom sitt fackliga arbete men också genom organisationer som *Isolera Sydafrikakommittén (ISAK)* och *Stoppa Rasismen*. Vid 1980-talets slut började SP:s verksamhet att minska i omfattning och säkerhetspolisen synes i början av 1990-talet knappast ha bedömt partiet utgöra något hot mot rikets säkerhet. Vid en intern chefskonferens i november 1991 förklarade SÄPO-chefen Mats Börjesson att av vänsterorganisationerna på den hemliga listan var det bara KPML(r) som var av intresse; övriga kunde avföras från listan.[675] Som nämnts i kapitlet om KPML(r) förklarades i en utvärdering av verksamhetsåret 1991/92 beträffande vänsterorganisationerna att inget av partierna då utgjorde ”något säkerhetshot av betydelse”.[676] Att säkerhetspolisen ändå visade intresse för SP kan förmodligen förklaras dels genom personalkontrollens behov av registeruppgifter, dels att partiet några år in på 1990-talet tycktes ha visst samarbete både med Vänsterpartiet och med autonoma grupperingar.[677] Den uppföljning av partiet som då gjordes ledde fram till följande bedömning av partiet från säkerhetspolisens sida i januari 1994:

---

[674] *Subversion 1/4 1987 – 30/9 1987*. Akt 001301-1846 löpnr 3. SÄPO.
[675] Eliasson, Ulf: *Politisk övervakning och personalkontroll 1969-2002*. Protokoll från chefskonferensen, som hölls 4-5/11 1991 finns i akt 701391-0182 löpnr 7. SÄPO.
[676] SK 17/1992. SÄPO.
[677] *Uppföljningsplan, författningsskydd 31/8 1992*. 001300-9139 löpnr 2. SÄPO. SP bedrev i valet 1991 valteknisk samverkan med Vänsterpartiet. Partiet som sådant synes inte ha samverkat med autonoma grupper. Dock förekom otvivelaktigt att enskilda medlemmar deltog i aktioner tillsammans med autonoma grupperingar.

> SP är idag ett mycket litet parti som för en tynande tillvaro. Följande sektioner där SP finns och där man kan tala om någon aktiv verksamhet är: Stockholm, Norrköping, Jönköping, Västerås och Umeå. SP:s verksamhet verkar utgöras av vanligt politiskt, fackligt arbete samt olika typer av mötesaktiviteter. Visst engagemang mot rasismen i form av samarbete förekommer. SP bedömes idag inte utgöra något hot vare sig generellt eller mot enskilda mål.[678]

Med en hotbild som denna kan det tyckas konstigt att SP fortfarande vid denna tid fanns med på den hemliga förteckningen över organisationer som skulle ägnas ”särskild uppmärksamhet”. Justitiedepartementet tycks vid denna tid heller inte ha uppfattat det rimligt att fortsätta övervaka SP och efter en mindre utredning föreslogs från departementets sida att SP skulle kunna utgå från den hemliga förteckningen.[679]

Från säkerhetspolisens sida gjordes nu i november 1994 en förnyad prövning av SP:s farlighet varvid det nya partiprogrammet togs till utgångspunkt. Det konstaterades då att SP i tidigare partiprogram intagit en klart revolutionär ståndpunkt men att det nya programmet innebar en kursändring ”mot en mer reforminriktad driven linje”. SÄPO menade vidare att SP i sitt program framhållit att en revolutionär omvandling krävde en majoritet i riksdagen samt att partiet ”starkt förordar fria och direkta val med allmän rösträtt samt de fri- och rättigheter vi idag har i våra grundlagar”. Givet det nya partiprogrammet fanns det därmed enligt SÄPO ”inget som direkt talar för att de metoder partiet förespråkar för att uppnå socialismen strider mot nuvarande lagstiftning”. Frågan var dock enligt SÄPO hur stor vikt som kunde läggas vid det nya partiprogrammet när det gällde att bedöma SP:s ”egentliga avsikter och metoder för att uppnå sin socialism”. Anslutningen till Fjärde Internationalen ansågs minska trovärdigheten i den ideologiska förnyelsen och det bedömdes vara ”möjligt att anta att det nya och mer reforminriktade partiprogrammet bara är en slags dimridå för på så sätt lura väljare i tro att de röstar på ett demokratiskt parti”.

[678] *Uppföljningsperioden för Socialistiska Partiet*. PM författningsskyddet 27/1 1994. 001300-9139 löpnr 2. SÄPO.
[679] *Anteckningar från samtal med förutvarande statsrådet Laila Freivalds den 22 januari 2001*. SÄKO.

SÄPO:s analys mynnade ut i följande bedömning av Socialistiska Partiet:

> SP:s nya partiprogram skiljer sig från tidigare program i det att de delar som tidigare lyfte fram idéer om en omstörtande verksamhet för uppnåendet av socialismen inte längre finns med. I stället betonas vikten av att vinna en befolkningsmajoritet i såväl det parlamentariska som utomparlamentariska arbetet för att utifrån det utgångsläget sedan kunna genomföra sin omvandling - revolution. Betonandet av de fria valen med allmän rösträtt samt de demokratiska fri- och rättigheterna är också ett nytt inslag i partiprogrammet. Det är idag svårt att fastställa om SP döljer helt andra politiska metoder för att uppnå sin socialism än vad man deklarerar i sitt program. Därför är det inte tillräckligt att enbart utifrån partiprogrammet avgöra huruvida SP fortfarande är ett omstörtande parti eller inte. Andra variabler som t.ex. verksamhetsformer, arbetsmetoder, internationella kontakter mm måste vägas in i sammanhanget för att kunna klargöra var partiet står i denna fråga. Vid en bedömning av ett politiskt parti måste ändå en stor vikt kunna läggas vid det partiprogram som organisationen säger sig stå för.[680]

Trots den avslutande meningen i citatet valde SÄPO att inte låta partiprogrammet vara bestämmande för hur bedömningen av SP skulle sluta utan hänvisade till att bl.a. verksamhetsformer och arbetsmetoder måste vägas in. Det kan då vara värt att notera att samme handläggare vid författningsskyddsroteln nio månader tidigare framhållit att ”SP:s verksamhet verkar utgöras av vanligt politiskt, fackligt arbete samt olika typer av mötesaktiviteter” och inte utgjorde något hot ”vare sig generellt eller mot enskilda mål”. Inte heller beaktades i PM:n att SP knappast någonsin kunnat beslås med att ha använt olagliga metoder för att nå politiska syften.

Denna PM utgjorde del av underlaget när SÄPO i maj delgav Justitiedepartementet de bedömningar som ansågs kunna göras beträffande SP. Även om hotbilden knappast ansågs vara överhängande var SÄPO vid denna tid inte villigt att medverka till att SP av-

[680] *Partiprogram för Socialistiska partiet antaget på kongressen 1994.* PM författningsskyddet 23/11 1994. Akt 701301-4456, löpnr 5. SÄPO.

fördes från den hemliga organisationsförteckningen. Som del i underlaget bifogades också en PM angående Ungsocialisterna (US).[681] SÄPO pekade här på tre oroande företeelser: För det första ansågs US samarbeta med AFA bl.a. vid vissa demonstrationer där våldsamheter förekommit. För det andra ansågs US ha ”kommit allt närmare” Arbetarförbundet Offensiv och dess ungdomsorganisation Elevkampanjen där särskilt den senare organisationen ansågs kunna kopplas till kravaller i Malmö i början av 1980-talet. En tredje faktor som oroade SÄPO var att en medlem i US tidigare under året gripits efter att ha utfört flera inbrott mot militära objekt samt i samband med ett flyktförsök riktat automateld och kastat handgranater mot polisen.

Två veckor efter det att SÄPO delgav Justitiedepartementet dessa uppgifter konstaterades i en PM att inbrotten i de militära förråden m.m. saknade samband med vederbörandes politiska arbete utan utgjorde ett led i en rent kriminell verksamhet.[682]

Såvitt har kunnat utrönas delgavs dessa senare uppgifter inte Justitiedepartementet. I alla händelser kom SP att kvarstå på den hemliga listan. I november 1995 var det åter igen dags att pröva frågan om SP som hotbild. Liksom tidigare under året var det kontakterna med Arbetarförbundet Offensiv och Elevkampanjen särskilt inom det gemensamma projektet ”kampanj för rättvisa” som bedömdes intressanta att kartlägga.[683]

I januari 1998 konstaterade dock SÄPO att kontakterna med Offensiv (nu Rättvisepartiet Socialisterna) och Elevkampanjen inte medfört någon ökad grad av ”utomparlamentarisk kamp”. SP hade däremot tillsammans med Rättvisepartiet drivit frågor som förbättrad sjuk- och äldrevård samt nej till nedläggningar av sjukhus. Det fanns heller inget som indikerade att partiet ämnade ”med våld försöka ändra det svenska politiska systemet”. Slutsatsen var att ”partiet utgör därför inte längre något egentligt hot enligt de förutsättningar och mandat SÄPO har att arbeta efter”.[684] Detta var egentligen samma slutsats som dragits både 1992 och 1994 då parti-

[681] Ungsocialisterna var vid denna tidpunkt en SP närstående organisation som dock var formellt fristående och som åtminstone sedan 1992 inte betraktade sig som SP:s ungdomsförbund.
[682] PM 19/5 1995. Akt 000005-9766. SÄPO.
[683] *Socialistiska Partiet, November 1995.* PM författningsskyddet, 21/11 1995. Akt 701301-4456, löpnr 5. SÄPO.
[684] *Lägesbeskrivning betr de organisationer som finns upptagna i regeringens föreskrifter (1981-12-03), meddelade med stöd av 5 a § förordningen (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen. Författningsskyddsroteln 21/1 1998.* Akt 701391-0117 löpnr 2.

et även i formell mening upphörde att vara en sådan organisation som omfattades av 1972 års kungliga brev.[685]

4.9.2 Infiltration av andra organisationer

Förutom det rent revolutionära hotet var det infiltrationshot som KAF/SP bedömdes utgöra av stor betydelse. I oktober 1976 höll säkerhetspolisen regionskonferens för övre och nedre Norrlands regioner. Den stridbare chefen för sektionen i Umeå höll vid konferensen ett två timmar långt anförande på temat ”Vem hotar oss?”. Anförandet avslutades på följande vis:

> Genom hämningslös infiltration och subversion har grupperna indragits som verksamma redskap i den samlade revolutionära socialismens underrättelseangrepp, riktat mot den reformistiska socialismen med siktet inställt på att knäcka kapitalet. - Denna skissade situation ser jag som ett allvarligt, överhängande hot mot vårt land”.[686]

Protokollet från konferensen nämner inte särskilt KAF i anslutning till detta men det är känt att KAF låg Umeåsektionens chef varmt om hjärtat. I en kvartalsöversikt från år 1976 framhölls att ”trotskisternas infiltrationstaktik är skickligt utformad och följaktligen svår att avslöja”. Det ansågs föreligga ”indicier” på att KAF infiltrerat såväl SSU som Moderata samlingspartiet och Centerpartiet.[687] Som visats ovan blandade dock säkerhetspolisen ihop KAF och Offensiv. År 1977 bedömdes dock Offensivs verksamhet inom SSU inte kunna leda till framgång. ”Sannolikt”, framhöll säkerhetspolisen, ”kommer dock en viss oreda och irritation uppstå inom SSU och SAP”.[688] I slutet av 1970-talet var det miljörörelsen, Grupp 8 och Chilekommittéerna som KAF ansågs försöka infiltrera. Några belägg för att det verkligen var fråga om infiltration presenterades,

---

[685] 1972 års förordning utfärdades 22/9 1972. I denna angavs att ”vissa organisationer har i antaget program angivit att organisationen skall verka för att omvandla samhället med våld”. Medlemmar och sympatisörer till sådana organisationer kunde enligt förordningen registreras om de ”genom sina åtgärder” givit anledning till misstanke att de kunde vara beredda att delta i verksamhet som innebar fara för rikets säkerhet, eller syftade till eller var ägnad att ”med våld förändra det demokratiska statsskicket eller påverka rikets ställning som oberoende stat”.

[686] *Regionskonferens i Vilhelmina 26-28/10 1976.* ACU SH 231-76, 3/11 1976. Akt 5:720/6 löpnr 10. SÄPO.

[687] Akt 5:721d 1-28 löpnr 14. SÄPO.

[688] *Årsöversikt 1977.* Akt 5:721d 1-28 löpnr 16. SÄPO.

som vanligt, inte. Under 1970- och 1980-talen kom säkerhetspolisen regelmässigt att tala i termer av infiltration då en kommunist kunde iakttas i ett sammanhang som inte var uttalat kommunistiskt. KAF-medlemmarna synes dock i allt väsentligt ha agerat i enlighet med den huvudresolution från 1977 som publicerades i Internationalen. Att KAF prioriterade arbete inom vissa organisationer var alltså ingen hemlighet. För säkerhetspolisen var det dock mer eller mindre självklart att det bakom arbetet i olika ideella organisationer fanns ett dolt syfte:

> Man döljer sitt syfte bakom paroller som folk i allmänhet känner sympati för och lyckas därmed få en bredare bas för sin önskan att driva på makthavarna…Helt klart är att de i framtiden blir en politisk kraft att räkna med.[689]

Som särskilt anmärkningsvärt ansåg säkerhetspolisen det vara att ”medlemmarna allt mer sällan anger sin partipolitiska hemvist då de aktiverar sig i andra organisationer”.[690] I början av 1990-talet synes denna hotbild ha försvunnit från SÄPO:s horisont.

4.10 Sammanfattning och slutsatser

Försök till trotskistisk organisationsbildning kan i Sverige skönjas redan under 1940-talet. Det var dock först mot slutet av 1960-talet som en mera bestående organisering kom till stånd.

När rikspolisstyrelsen i december 1970 fastställde vilka svenska organisationer som säkerhetspolisen skulle koncentrera sina resurser på inkluderades inte mindre än sju organisationer som klassificerades som trotskistiska. Samtliga torde dock ha varit mycket små och i ett par fall närmast icke existerande som egentliga organisationer. Därtill kommer att Förbundet Kommunist (FK) knappast kan anses ha varit trotskistiskt. Det får anses som högst tveksamt om någon av dessa mycket små - i praktiken studiegrupper - kan ha utgjort ett reellt hot mot rikets säkerhet.

Flertalet av dessa grupper försvann från de hemliga tjänsteföreskrifterna 1973. Förbundet Kommunist kvarstod till den 1 juli 1984. Det var då två och ett halvt år sedan FK upphörde att existera

---

689 *Subversion 1/10 1987 – 31/3 1988*. Akt 001301-1846 löpnr 4. SÄPO.
690 Ibid.

och ännu längre sedan som organisationen hade någon verksamhet att tala om.

Den största av de trotskistiska organisationer som övervakades var RMF/KAF/SP som bildades i januari 1971. Under 1970-talet hade RMF/KAF en mycket revolutionär framtoning. Den socialdemokratiska reformismen avvisades fullständigt liksom även en parlamentarisk väg till socialismen. Hur revolutionen i praktiken skulle gå till utvecklades dock sällan. I den huvudresolution som antogs på kongressen 1977 nämndes inget om att revolutionen måste ske i form av väpnad kamp. Frågan om våldets nödvändighet förefaller snarare ha varit en öppen fråga beroende på ”borgarklassens” motstånd.

Liksom övriga grenar av den svenska revolutionära vänstern på 1970-talet kom RMF/KAF att engagera sig i försvarsfrågan. En del av arbetet var rent soldatfackligt men i andra fall låg tonvikten vid försvaret som sådant. I artiklar bl.a. i Internationalen 1974 förklarades att det inte fanns någon anledning att försvara det befintliga Sverige eftersom detta var att betrakta som en ”klassdiktatur”. Endast ett socialistiskt samhälle skulle vara värt att försvara. I händelse av krig mellan Sverige och ett annat västland skulle ett partisanförsvar upprättas i syfte att ta över delar av landet och där upprätta en arbetarstat. Skulle krig utbryta mellan Sverige och Sovjetunionen var det en plikt att verka för ett svenskt nederlag utan att för den skulle upphöra med kritiken av den sovjetiska byråkratin.

Vid KAF:s 8:e kongress 1982 antogs en motion som föreslog att partiet skulle ta avstånd från verksamhet som syftade till att sabotera försvaret. Värnpliktsarbete skulle endast bedrivas som ett led i att vinna stöd för partiets politiska linje. Vid samma kongress antogs namnet Socialistiska Partiet. I valet 1985 fick partiet över 16 000 röster vilket var det bästa resultatet för ett parti till vänster om VPK sedan KFML år 1970. År 1988 minskade röstetalet något. Det senaste årtiondet har partiet fört en alltmer tynande tillvaro.

RMF/KAF/SP var från 1971 till hösten 1998 upptagna på de kvalificerat hemliga tjänsteföreskrifterna. Övervakningen var generellt upplagd men under 1970-talet inkom en mycket stor andel av materialet från sektionen i Umeå. RMF/KAF var mycket aktivt där och sektionschefen vid säkerhetspolisen i Umeå var en mycket nitisk övervakare av trotskistisk verksamhet.

En fråga av särskilt intresse i början av 1970-talet var RMF:s kontakter med utländska organisationer. Framför allt var det Nordirlandfrågan och kontakter med IRA som stod i fokus. Andra

företeelser som uppmärksammades var soldatarbetet, det fackliga arbetet samt verksamhet inom andra organisationer.

Från hösten 1971 till och med våren 1972 bedrevs en tämligen omfattande yttre spaning mot RMF. Spaningsobjekt var ledande företrädare inom RMF, möten och demonstrationer. Efter 1972 har omfattningen av den yttre spaningen varit mindre. Ofta ägde övervakning rum i samband med 1 majmöten. Ibland skedde också fotografering av deltagarna. Övervakningen av SP:s 1 majmöten pågick fram t.o.m. 1998. Större möten och kongresser kunde också bli föremål för övervakning från säkerhetspolisens sida genom fotospaning. Åren 1988-1989 följde säkerhetspolisen i Göteborg SP:s avdelningsmöten tämligen regelbundet. Under 1990-talet förekom i Stockholm att interna möten övervakades. Ett annat återkommande övervakningsobjekt var de sommarläger som KAF/SP arrangerade.

Det finns inget som tyder på att telefonavlyssning har använts mot de svenska trotskistiska organisationerna i någon större omfattning eller systematiskt riktats in mot partikanslier och redaktioner. År 1983 avlyssnades dock partiets bokhandel, Röda Rummet, i Malmö. Bakgrunden var oroligheter på Kockums i Malmö där säkerhetspolisen ansåg att SP infiltrerat akademiker. I begäran om telefonavlyssning hävdade säkerhetspolisen att det var ”mycket troligt” att lokala SP-grupper kunde gå till ”aktion” om de kände sig starka nog. Brottsmisstanken uppgavs vara stämpling till uppror. Hotbilden får här sägas ha varit klart överdriven och telefonavlyssningen avbröts också efter bara ett par månader. Överskottsinformation från avlyssningen placerades i en källakt med namnet ”Beda”. Det handlade bl.a. om uppgifter rörande det fackliga arbetet och om vilka som deltagit i interna partimöten.

Säkerhetspolisen hade inte tillgång till källor inom eller nära RMF/KAF/SP i någon större utsträckning. Endast i ett fall kan säkert konstateras att säkerhetspolisen haft kontakt med en person nära KAF. Säkerhetspolisen har i viss utsträckning övervakat ungdomsförbundet Ungsocialisterna genom öppna källor, t.ex. Internationalen. Vid mitten av 1990-talet avlyssnades dock en medlem i Ungsocialisterna en kortare tid. I formell mening var Ungsocialisterna vid denna tid en fristående organisation.

KAF prioriterade miljöfrågor vilket bl.a. innebar arbete inom Miljöförbundet. Inom kvinnorörelsen var det främst Grupp 8 som ansågs viktig. Andra organisationer som KAF-medlemmar uppmanades verka inom var SARF (AMU-elevernas förbund) och Kommittén för Folkomröstning om Kärnkraft.

Ett återkommande inslag i rapporteringen från Umeå var farhågor över att KAF hade fått in en fot på den socialdemokratiska tidningen Västerbottens Folkblad. Från Umeå rapporterades också år 1977 att KAF bedrev verksamhet på Vårdskolan samt 1981 att KAF:s barnstugegrupp i Umeå kritiserat de socialdemokratiska kommunalpolitikerna för bristfällig barnomsorg. Samma år bildades Kommittén för Polen-Solidaritet som av säkerhetspolisen i Falun betraktades som ett försök från SKP och KAF att starta en ny enhetsfront. Vid mitten av 1980-talet intresserade sig säkerhetspolisen för förekomsten av SP-medlemmar i Isolera Sydafrikakommittén (ISAK) och Stoppa Rasismen.

Säkerhetspolisen har genomgående betraktat KAF/SP:s och dess medlemmars verksamhet i andra organisationer som exempel på infiltration. Detta trots att KAF t.ex. i den tryckta huvudresolutionen från 1977 års kongress helt öppet skrev om arbete i organisationer som Miljöförbundet och Grupp 8.

Så småningom kom säkerhetspolisen att rikta fokus mot KAF/SP:s fackliga arbete. Från mitten av 1970-talet kom allt fler rapporter att upprättas av säkerhetspolisen rörande KAF/SP:s arbete inom detta område. Bl.a. uppmärksammades fackligt oppositionell verksamhet på Saab-Scania i Södertälje. En ”tillförlitlig källa” lämnade uppgifter om politisk verksamhet där vissa personer sades agitera för linjen ”nej till avtalet”. Det misstänktes att den fackliga oppositionen hade koppling till KAF och de fackliga representanterna uppgavs vara ”oroade över KAF-arnas frammarsch”.

I Göteborg noterade säkerhetspolisen 1979 att KAF:s starkaste fäste fanns på Volvo. År 1984 konstaterade säkerhetspolisen att Socialistiska partiet haft stora framgångar i de fackliga valen vid Volvo-Lundbyverken i Göteborg genom organisationen Facklig opposition. Även 1988 redogjordes i en PM tämligen ingående för utfallet i det fackliga valet vid Volvo-Lundbyverken. Säkerhetspolisen kunde också utföra spaningsinsatser med anledning av facklubbens på Volvo förehavanden.

I slutet av februari 1986 började säkerhetspolisen intressera sig för den fackliga oppositionsrörelse som fick namnet Dalauppropet. Säkerhetspolisen anslöt sig till den socialdemokratiska ledningens bedömning att det handlade om ett försök från extremvänstern att splittra socialdemokratin. Redan efter en kort tid gjorde säkerhetspolisen bedömningen att Dalauppropet var en av SP styrd verksamhet. Denna uppfattning var rådande fram till november 1987 då säkerhetspolisen fastslog att SP inte låg bakom Dalauppropet men väl engagerat sig i det.

Vid 1990-talets början kom SP att närma sig Vänsterpartiet och en valsamverkan upprätthölls på vissa platser i landet. Det höjdes också röster för att SP skulle gå upp i Vänsterpartiet. Allt detta intresserade säkerhetspolisen som genom öppna källor, besök vid debattkvällar och studium av valsedlar försökte skapa sig en bild av läget.

Sammanfattningsvis kan sägas att säkerhetspolisen i anslutning till övervakningen av KAF/SP kom att intressera sig för och övervaka en mängd olika verksamheter som måste anses ha haft begränsad betydelse för rikets säkerhet. I flera fall övertogs den socialdemokratiska uppfattningen av hur det trotskistiska hotet skulle uppfattas. I efterhand är det lätt att konstatera att säkerhetspolisen inte borde ha ägnat sig åt att kartlägga t.ex. det fackliga Dalaupproppet. Ur säkerhetspolisens synvinkel torde det dock ha bedömts ligga inom ramen för uppdraget att kartlägga all verksamhet som kunde tänkas vara styrd eller initierad av de partier och organisationer som man var satt att övervaka. De hemliga tjänsteföreskrifternas ord om ”särskild uppmärksamhet” i kombination med avsaknaden av andra gränser och ramar möjliggjorde en mycket bred övervakning.

En stor del av rapporteringen om KAF/SP avsåg verksamhet som måste accepteras i ett demokratiskt samhälle. Facklig opposition, arbete inom miljö- och kvinnogrupper, opinionsbildning inom områden som vård och omsorg utgör i allt väsentligt inslag som gör demokratin levande. Detta även om den bedrivs av personer som i sin grundinställning kan betecknas som kommunister. Att sådan verksamhet stämplas som subversiv och som infiltration utgör ett demokratiproblem och något som i förlängningen kan skada ett öppet och demokratiskt samhälle.

Åren 1971-1973 registrerades anhängare till de ”trotskistiska” organisationer som återfanns på den hemliga tjänsteföreskriften i den utsträckning de kunde identifieras. När 1973 års föreskrifter (HT 19) trädde i kraft upphörde möjligheten att registrera medlemmar och sympatisörer enbart med detta som grund. Någon ytterligare omständighet krävdes såsom hemlig cellbildning, utbildning i partiskola eller ledande ställning som var den avgjort dominerande registreringsgrunden. Övriga personer kunde endast registreras i form av arbetsanteckningar.

Ytterligare en organisation som övervakades var Rättvisepartiet Socialisterna/Offensiv. Offensiv har sina rötter i vänsterflygeln inom den socialdemokratiska studentklubben i Umeå. Efter inspiration från de brittiska trotskisterna kring tidningen Militant bildades år 1973 Tidskriftsföreningen Offensiv. Liksom gruppen kring

Militant ansåg Offensiv att en revolutionär arbetarrörelse skulle skapas genom målmedvetet arbete inom det största arbetarpartiet, dvs. SAP. Vid sidan av den öppet verkande Tidskriftsföreningen Offensiv fanns en hemlig del med egen styrelse och årsmöte. Kunskap om detta hade enbart den inre kretsen i föreningen.

År 1974 bildades i London en hemlig international som fick namnet Committee for a Workers International (CWI). Den inre kretsen i Offensiv kom från starten att utgöra CWI:s svenska sektion. Offentligt förnekades dock att CWI över huvud taget existerade.

Säkerhetspolisen började intressera sig för Offensiv i samband med att personer knutna till föreningen uteslöts ur SSU/SAP vid mitten av 1970-talet. Det antogs då från säkerhetspolisens sida att Offensiv egentligen var ett taktiskt drag av KAF i syfte att infiltrera socialdemokratin. Uppgifter om Offensiv fick säkerhetspolisen vid denna tid främst från kontakter inom SSU och SAP. Offensiv bedömdes vid denna tid inte utgöra någon överhängande fara. Hotbilden formulerades i stället som att Offensivgruppen utgjorde en ”subversiv faktor”. Sektionen i Umeå antog dock att det ytterst var KGB:s internationella avdelning som styrde TISA/Offensiv.

År 1982 tog uteslutningarna inom SSU fart igen vilket föranledde säkerhetspolisen att åter intressera sig för Offensiv. Genom kontakter inom socialdemokratin erhöll säkerhetspolisen en mängd interna handlingar från både SSU och SAP rörande Offensiv. Namn och uppgifter på dem som uteslutits infördes i säkerhetspolisens arbetsregister.

År 1993 ombildades Offensiv till Arbetarförbundet Offensiv som i september 1997 blev Rättvisepartiet Socialisterna (RS). Någon egentlig övervakning av Offensiv före 1986 har inte kunnat beläggas. Åren 1989-1992 förekom viss övervakning av offentliga, allmänpolitiska möten i Offensivs regi. Under 1990-talet förekom också viss spaning mot interna Offensivmöten. Merparten av övervakningen av Offensiv under 1990-talet och fram till idag har dock avsett demonstrationer där säkerhetspolisen ansett att risk förelegat att kravaller kunde uppstå.

De svenska trotskisterna som hotbild kom inledningsvis att kretsa kring det faktum att impulserna tycktes komma från utlandet och Fjärde Internationalen. Därtill hade flera av de tongivande trotskisterna vid denna tid utländsk bakgrund. Den dominerande organisationen, RMF/KAF, var revolutionär, bedrev soldatarbete samt odlade vissa kontakter med IRA. Organisationen var dock liten och det revolutionära hotet måste ha varit blygsamt. Under

1980-talet kan knappast något revolutionärt hot skönjas. Ändå var säkerhetspolisens intresse för SP stort under denna tid. SP bedömdes vid mitten av 1980-talet ha större inflytande än KPML(r) framför allt genom sitt fackliga arbete men också genom sitt inflytande i andra organisationer. År 1987 betonades i en rapport vikten av att ”hålla en viss kontroll och uppföljning av medlemmarna och deras anställningar med tanke på de effekter deras agerande kan få för arbetsfreden”.

Vid 1980-talets slut började SP:s verksamhet att minska i omfattning och säkerhetspolisen synes i början av 1990-talet knappast ha bedömt partiet utgöra något hot mot rikets säkerhet. Bl.a. uttalade SÄPO-chefen Mats Börjesson att partiet kunde tas bort från de hemliga tilläggsföreskrifterna.

I februari 1994 bedömde säkerhetspolisen att SP var ”mycket litet” och att arbetet utgjordes av ”vanligt politiskt, fackligt arbete samt olika typer av mötesaktiviteter”. SP ansågs därför inte ”utgöra något hot vare sig generellt eller mot enskilda mål”. Bedömningen framstår som riktig och välunderbyggd varför det är desto mer förvånande att säkerhetspolisen något senare avstyrkte en propå från regeringen om att ta bort SP från listan över organisationer som skulle övervakas.

I november 1994 framhöll säkerhetspolisen att partiprogrammet visserligen inte innehöll något om våld men att ”verksamhetsformer, arbetsmetoder, internationella kontakter mm” måste vägas in. Att SP aldrig, såvitt känt är, har arbetat med olagliga metoder vägdes dock inte in. I maj 1995 delgav SÄPO Justitiedepartementet de bedömningar som ansågs kunna göras beträffande SP. Även om hotbilden knappast ansågs vara överhängande var SÄPO vid denna tid inte villigt att medverka till att SP avfördes från den hemliga organisationsförteckningen. Förutom uppgifterna från november 1994 anfördes att ungdomsförbundet Ungsocialisterna (US) samarbetade med AFA och med Arbetarförbundet Offensiv och dess ungdomsorganisation Elevkampanjen. Ytterligare en faktor som oroade SÄPO var att en medlem i US tidigare under året gripits efter att ha utfört flera inbrott mot militära objekt samt i samband med ett flyktförsök riktat automateld och kastat handgranater mot polisen.

Två veckor efter det att SÄPO delgav Justitiedepartementet dessa uppgifter konstaterades i en PM att inbrotten i de militära förråden m.m. saknade samband med vederbörandes politiska arbete utan utgjorde ett led i en rent kriminell verksamhet. De nya uppgifterna synes dock inte ha delgivits Justitiedepartementet.

Först år 1998 avfördes SP från den hemliga organisationsförteckningen.

I likhet med vad som anfördes i föregående kapitel angående KPML(r) är det knappast något i SP:s verksamhet de senaste 20 åren som rimligen kan ha motiverat någon generell övervakning. Det finns ingenting i säkerhetspolisens handlingar som tyder på olaglig verksamhet eller förberedelse till sådan. Den enda hotbild som kan sägas ha haft någon reell betydelse avser risken för att partiets medlemmar och sympatisörer inte skulle uppträda lojalt mot Sverige i ett skärpt läge.

Även om det är omöjligt att säga hur medlemmar och sympatisörer faktiskt skulle ha agerat i en sådan situation framstår inte hotbilden som helt orimlig. Detta med tanke på de mycket tydliga avståndstaganden som gjordes under 1970-talet från tanken på ett försvar av det borgerliga Sverige. Däremot var inte SP på samma sätt som KPML(r) under 1980-talet en Sovjetvänlig kraft. Tvärtom engagerade sig SP för den polska fackföreningen Solidaritet.

Det hade därför framstått som rimligt om SÄPO senast i början av 1990-talet i enlighet med sin dåvarande uppfattning anmält att SP kunde avlägsnas från den hemliga organisationsförteckningen. Att så inte skedde och att SÄPO 1994 och 1995 med olika argument lyckades behålla rätten till generell övervakning och registrering av medlemmar i SP synes märkligt.

Som framhållits beträffande KPML(r) förefaller inte argumentet att enskilda medlemmar i ungdomsförbundet kunde tänkas delta i olagliga utomparlamentariska aktiviteter som en rimlig grund för att registrera medlemmar i moderpartiet. Detsamma kunde sägas om andra organisationer vars medlemmar inte registrerades. I samband med att Justitiedepartementet övervägde om SP borde vara kvar på listan eller ej kunde SÄPO ha framhållit för regeringen att partiprogrammet från 1994 inte innehöll sådana formuleringar att SP kunde sägas vara en sådan organisation som nämns i 1972 års kungliga brev, dvs. med våld på programmet. SÄPO kunde dessutom ha meddelat att SP, såvitt kunnat konstateras, aldrig använt olagliga metoder i sin verksamhet. Vidare kunde SÄPO, när dessa uppgifter blev kända, ha upplyst regeringen om att den brottslighet som kunde knytas till en medlem i US saknade samband med dennes politiska verksamhet. Slutligen kunde SÄPO ha upplyst regeringen om att US formellt sett var fristående från SP.

Varför SÄPO kom att ändra uppfattning beträffande SP som hotbild mellan februari 1994 och november 1994 är oklart. Var det ett utslag av en inom SÄPO genuint förändrad syn på hotbilden el-

ler en följd av ett byråkratiskt egenintresse där omsorgen om att bibehålla den egna verksamheten fick styra? I alla händelser kan konstateras att det svar som lämnades till regeringen framstår som både vilseledande och ofullständigt och knappast ägnat att möjliggöra för regeringen att fatta ett välunderbyggt beslut i frågan.

I de två föregående kapitlen har anförts att systemet brast i förutsägbarhet på flera punkter. Liknande slutsatser kan anföras beträffande övervakningen av de svenska trotskisterna.

Brister i förutsägbarhet förelåg bl.a. avseende registreringen, exempelvis i början av 1970-talet då enbart medlemskap kunde räcka för registrering. Detta trots att åsiktsregistreringsförbudet i 1969 års personalkontrollkungörelse liksom uttalanden av regeringen pekade åt ett motsatt håll. Att viss övervakning bedrevs mot organisationer utan revolutionärt program såsom Stoppa Rasismen och Folkkampanjen mot kärnkraft torde knappast ha kunnat förutses av dem som verkade i dessa organisationer.

5 Europeiska Arbetarpartiet (EAP)

5.1 Inledning

EAP är sannolikt den märkligaste politiska organisation som uppträtt i Sverige under efterkrigstiden. Genom besynnerliga utspel, konspirationsteorier samt grova personangrepp har partiet och dess underorganisationer i hög grad på egen hand omöjliggjort det mesta av tänkbart inflytande över det politiska skeendet. EAP har i riksdagsval aldrig fått mer än några hundra röster. Att efter 25 års kamp inte ha nått längre, borde ha gjort vem som helst modstulen och färdig att lägga ned sin rörelse. Dock inte EAP som oförtröttsamt strävar vidare, uppenbarligen i den fasta övertygelsen att världen inte klarar sig utan de insikter man så gärna vill förmedla. Detta kapitel handlar om säkerhetspolisens och i viss mån den militära säkerhetstjänstens övervakning och bedömning av EAP från dess framträdande 1973 (under namnet *European Labour Committees, ELC*) fram till idag.

Det huvudsakliga källmaterialet utgörs av handlingar i de akter över ELC/EAP som förvaras i SÄPO:s arkiv. Detta har kompletterats med material från MUST samt uppsatser, artiklar och annan bakgrundsinformation inhämtade från Internet.

5.2 EAP - en översikt[691]

EAP är en del av en internationell, i viss mån världsomspännande, rörelse grundad av en amerikan vid namn Lyndon LaRouche. Den som går in på EAP:s webbsida (www.nysol.se) får också veta att rörelsen föredrar att kalla sig ”LaRoucherörelsen”. Och namnet är mycket träffande - EAP och dess systerrörelser i andra länder har varit och är oerhört präglade av de idéer som Lyndon LaRouche har lagt fram. Det är därför missvisande att föreställa sig EAP som en

[691] Såvitt inte annat anges bygger avsnittet på öppna handlingar, framför allt från EAP själva, i SÄPO:s akter över EAP samt artiklar utlagda på Internet.

självständig organisation. Partiet och *Schillerinstitutet*, inom vilket verksamheten i dag huvudsakligen verkar bedrivas, är helt och hållet en del av LaRoucherörelsen.

Vem är då denne Lyndon LaRouche? LaRouche föddes 1922 och var från slutet av 1940-talet fram till 1964 (vissa källor säger 1957) medlem av det trotskistiska *Socialist Workers Party* i hemlandet USA. Under andra hälften av 1960-talet tillbringade LaRouche, i likhet med många andra vänsterintellektuella amerikaner, sin politiska vardag i olika små sektliknande vänstergrupper. En dåtida politisk meningsfrände som i likhet med LaRouche efter ett långt medlemskap lämnat Socialist Workers Party har karakteriserat LaRouche under 1960-talet på följande sätt:

> LaRouche had a gargantuan ego. Convinced he was a genius, he combined his strong conviction in his own abilities with an arrogance expressed in the cadences of upper-class New England. He assumed that the comment in the Communist Manifesto that ”a small section of the ruling class cuts itself adrift, and joins the revolutionary class...” was written specifically for him. And he believed that the working class was lucky to obtain his services.[692]

Mot slutet av 1960-talet sökte sig LaRouche till den radikala studentrörelsen *Students for a Democratic Society* (SDS) där han kom att samla anhängare i en underavdelning kallad *SDS-Labor Committee*. Denna grupp omvandlades så småningom till *National Caucus of Labor Committees* (NCLC) som i början av 1970-talet lanserades i Europa under namnet *European Labour Committees* (ELC). Det europeiska högkvarteret placerades i Wiesbaden och i ett flertal länder etablerades nu lokala ELC-grupper. Till Sverige kom ELC 1973.[693] Det var dock först 1974 som rörelsen etablerades på allvar i

[692] Wohlforth, Tim: ”A '60's Socialist Takes A Hard Right.” (http://www.publiceye.org/larouche/Wohlforth.htm)

[693] Det kan noteras att flera av dem som var tongivande i början inom ELC/EAP i Sverige hade kommit hit som Vietnamdesertörer. I Sverige, liksom i andra länder, var dessa organiserade i *American Deserters Committee* (ADC) som i likhet med LaRouches Labor Committees utgjorde en underavdelning till Students for a Democratic Society. En av dessa desertörer som senare skulle få en ledande position inom EAP pekades av FNL-kretsar i Sverige redan 1968 ut som trolig CIA-agent. Om detta och ADC se akt 10:13/2m löpnr 9. SÄPO. Detta bör emellertid inte tas till intäkt för att mannen verkligen var CIA-agent. Det var inte helt ovanligt inom vänstern på 1960- och 70-talen att utmåla sina meningsmotståndare som CIA-agenter.

Sverige och utgivningen av tidskrifterna *Ny Solidaritet* och *Internationell Bulletin* inleddes.

Redan från början var anspråken höga och tonen i rörelsens tidskrifter självsäker. Den som öppnade det tredje numret av *Internationell Bulletin* 1974 fick sig bl.a. följande till livs:

> Internationella Arbetarkommittéerna är den enda kvalificerade revolutionära kaderstyrkan som existerar i världen idag. Detta är inget skryt, inget ogrundat äganderättsanpråk - det är ett enkelt faktum.[694]

Utan tvekan var ELC/EAP vid mitten av 1970-talet måna om att framstå som en Sovjetvänlig och prokommunistisk organisation. År 1974 publicerades i tidningen Ny Solidaritet ett ”öppet brev till kommunistpartierna” varvid följande mål uppställdes för den egna paraplyorganisationen *International Caucus of Labour Committees* (ICLC):

> ICLC:s enhetsfrontprogram är för närvarande det enda realistiska alternativet. En europeisk enhetsfront mellan kommunister, socialister, fackföreningar och vänstersocialdemokrater kan genomföra det nödvändiga socialistiska ekonomiska programmet. Genom en massiv utvidgning av handeln mellan Västeuropa, Comecon-länderna och Jugoslavien (genom en öst-västbank) och genom en gemensam utveckling av fusion- (väte-) kraften som en ny billig energikälla, kan produktionen utvidgas och därmed kan problemen med mänsklighetens levnadsbetingelser lösas.[695]

Gradvis blev tiden mogen för att låta LaRoucherörelsens organisationer världen över ombildas till partier. I USA blev det US Labor Party, i Västtyskland Europäische Arbeiterpartei och 1976 i Sverige *Europeiska Arbetarpartiet* (EAP). Tidningen Ny Solidaritet kunde i januari 1976 stolt uppmana sina läsare: ”Gå med i EAP! Bygg internationellt kommunistparti”. I artikeln som följde utvecklades planerna närmare:

---

[694] Utdrag ur *Internationell Bulletin nr 3/74* i PM 3/11 1975. Akt 250:08/0 löpnr 5. SÄPO.
[695] ”Öppet brev till kommunistpartierna”. Ledare (daterad Wiesbaden 6/10 1974) i *Ny Solidaritet årg 1 nr 7 24/10 1974*.

> Nu kommer EAP:s omfattande kontakter med arbetarklassnätverk, kommunistiska och socialistiska particeller att utvidgas och förvandla EAP till det enda kommunistiska masspartiet i Västeuropa.[696]

De europeiska kommunistpartierna ställde sig dock kallsinniga till EAP:s försök till närmanden. I Sverige avvisades ELC/EAP av alla vänsterorganisationer. På hösten 1974 presenterade KFML(r):s ordförande Frank Baude ELC i tidningen Proletären och menade att ”ELC förenar i sig alla dragen hos en provokatörsorganisation”. Baude menade dock att det var svårt att besvara frågan om vilka som låg bakom ELC.

> Vilka som ligger bakom en grupp som denna är säkert en fråga som många ställer sig. Vi kan inte ge något klart besked i frågan, men det är ointressant om CIA eller KGB är den ekonomiske understödjaren. Politiken är sådan att man skulle kunna anta att både ryssar och amerikaner har intresse av att gruppen existerar.[697]

SSU suspenderade i januari 1975 med omedelbar verkan en medlem som också verkade inom ELC.[698] I Sundsvalls tidning den 5 februari 1976 uttalade sig VPK:s ombudsman i Västernorrland och menade att det var klarlagt att EAP var en provokatörsorganisation finansierad och initierad av CIA. Allt eftersom tycks denna uppfattning blivit rådande, särskilt inom vänstern i Sverige. Som kommer att framgå längre fram hade säkerhetspolisen en annan uppfattning om vilka som stod bakom ELC/EAP.

EAP:s ideologiska profil var minst sagt förvirrande. Trots att partiet sade sig vara kommunistiskt var framtoningen och profile-

---

696 *Ny Solidaritet 30/1 1976*. Klipp i 250:09/0 s. 50, löpnr 4 a. SÄPO.

697 Baude, Frank: ”Vad skall man tro om en grupp som ELC?”. *Proletären nr 43, oktober-november 1974.* Det kan vara av intresse att notera att när Proletären tog upp EAP tolv år senare, i nr 12 20-26/3 1986 rådde ingen tvekan om var organisationen hörde hemma: ”En organisation skapad av CIA!” löd rubriken. Vidare hävdades felaktigt att Proletären redan hösten 1974 pekat ut CIA som ELC/EAP:s ursprung. Som visats här ansåg inte Baude och Proletären sig då 1974 kunna bestämt säga om det var KGB eller CIA som låg bakom. Klipp i akt 701301-4563, löpnr T 1. SÄPO.

698 I Dagens Nyheter 24/10 1975 (klipp i akt 250:08/0) berättar mannen följande: ”Det var hösten -73 och våren -74 som jag ombads av några socialdemokratiska kamrater att läsa i ELC:s material därför att jag kunde engelska. Jag tog intryck av det allvarliga ekonomiska resonemanget, eftersom jag sysslat med ekonomi och kunde se att det höll på att bli en allvarlig kris. Efter en ELC-konferens i ABF-huset förra sommaren läste jag alltmer och fann att det stämde med min uppfattning om hur saker och ting fungerar.”

ringen i många avseenden väsensskild från vad man i Europa var van vid, både från de gamla Moskvakommunisterna och från den nya revolutionära vänstern. När en av partiets företrädare intervjuades av Gävle-Dala regionalradio förklarade han att EAP var ”ett internationellt kommunistiskt parti som just nu över hela världen driver frågan om en ny ekonomisk världsordning…”. Det var emellertid inte klasskamp och revolution som stod på dagordningen utan tillväxt och ökad satsning på högteknologi. På frågan om vad han skulle göra om han kom in i fullmäktige i Gävle svarade EAP:s representant på ett sätt som för en sentida läsare inte låter särskilt kommunistorienterat utan mera för tankarna till det senare så framgångsrika *Ny Demokrati* med slagordet ”drag under galoscherna”:

> Jag skulle direkt driva igenom att Gävleregionen kopplas till exportindustrier och den nya ekonomiska världsordningen så vi kan få fart på produktionen och utvecklingen och inte strama åt och ha nolltillväxt. Vi måste föra Sverige och världen vidare just nu och det är dags att sätta igång.[699]

För att vara en kommunistisk rörelse var EAP också förvånansvärt tolerant mot tanken på ett Sverige styrt av en borgerlig regering. När Norrköpings tidning i en artikel daterad den 23 juli 1976 presenterade det nya partiet EAP förklarade partiets företrädare Ulf Sandmark att det var kommunistiskt. Men, fortsatte Sandmark, om EAP skulle misslyckas med att komma till makten hoppades han på en borgerlig trepartiregering eftersom de borgerliga var mer öppna för diskussion. När EAP presenterade sin politik framstod det trots ord som ”kommunism” och ”socialism” som i hög grad antirevolutionärt och därtill företagarvänligt med en klar inriktning mot teknik och tillväxt. Som i detta flygblad från 1976:

> Skall din levnadsstandard försvaras idag måste du sluta med att låta den lokala situationen på ditt företag avgöra vad du gör och inte gör. Du måste faktiskt börja tänka på hur vi ska stoppa depressionen och vända utvecklingen till en socialistisk återuppbyggnad. Du vet att om ditt företag skall kunna garantera dig en fortsatt dräglig tillvaro måste ekono-

[699] Utskrift av bandupptagning från intervju i Gävle-Dala regionalradio den 14 september 1976 kl 18.03, ”Valextra”. Akt 250:09/0 löpnr 4 a. SÄPO.

> min utanför Sverige fungera (varför har vi varvskris t.ex.?).[700]

Det var emellertid inte EAP:s ideologiska profil som gjorde att rörelsen fick en hel del uppmärksamhet i pressen åren 1974-1976. I stället var det arbetsmetoderna (mötesstörning och sannolikt försök att infiltrera olika vänsterorganisationer), de skruvade konspirationsteorierna och de motbjudande personangreppen som präglade den allmänna bilden av EAP. Internationellt var det Rockefeller och Kissinger som utpekades som de stora bovarna vilka i samarbete med CIA kunde hållas ansvariga för det mesta av världens elände. Knark, terrorism, svält och folkmord kunde enligt LaRoucherörelsen i hög grad härledas till just Rockefeller, Kissinger och CIA. I Europa pekades det brittiska kungahuset ut som ansvarigt för världens knarkhandel. Framför allt var det dock socialdemokratin och dess ledare som i Europa utsågs till huvudfiende. Brandt, Kreisky, Soares, Mitterand och Olof Palme utpekades alla i flygblad som CIA-agenter, krigsförbrytare och vägröjare för knark och terrorism.

Men det var inte bara ledande socialdemokrater som utsattes för grova påhopp. EAP:s partistyrelse uttalade den 2 juni 1976 att rikspolischefen Carl Persson på olika sätt var ”direkt knuten till genomförandet av internationell ‘blind terrorism’”. Sociologen Joachim Israel betecknades som ”’juden som blev nazist’ och ledande hjärntvättare i Skandinavien”. Israel sades också vara ”direkt inblandad i och medveten om dessa terroroperationer”. Dessa omdömen publicerades i juni 1976 i EAP:s ”Vitbok om terrorismen”. I denna s.k. vitbok hävdade EAP bl.a. att det var det amerikanska *National Security Council* som styrde den internationella terrorismen. I bakgrunden verkade förstås EAP:s traditionella huvudfiender, Rockefeller och Kissinger. I den något missvisande benämnda ”vitboken” anklagades också olika kommunistpartier för att gå CIA till handa och stödja internationell terrorism. I flygblad pekades Dagens Nyheter och Björn Gillberg ut som inblandade i det internationella terroristnätverket. Över huvud taget var det lätt för EAP att hitta fiender - sådana fanns överallt eftersom alla som inte höll med var motståndare och därmed understödjare av knark och terrorism osv.

Vänner var betydligt svårare att finna. En grupp som ELC/EAP redan från början siktat in sig på var den Moskvatrogna minorite-

[700] Flygbladet finns i akt 250:08/0 löpnr 5b. SÄPO.

ten inom VPK, dvs. kretsarna kring Norrskensflamman.[701] Med denna falang delade EAP sin förkärlek för kärnkraft samt även en positiv Sovjetsyn. I ett flygblad från EAP lade man i maj 1977 fram sitt förslag till ”regeringsfrågans lösning i Sverige”:

> En potentiellt avgörande nyckelroll för att få till stånd en sådan allians för tillväxt mellan facket och industrin, kan spelas av Arbetarpartiet kommunisterna.[702]

I flygbladet förklarades att APK skulle kunna spela en roll som förtrupp för att åstadkomma en brytning med IMF samt även blottlägga de krigsäventyr som Carter och Rockefeller sades planera mot Sovjetunionen. Det gällde bara för APK att kasta av sig oket av ”lokalism” och ”arbetarism” som enligt EAP i viss mån präglade Norrskensflamman. Det är knappast troligt att EAP:s inviter ledde till några större glädjescener inom APK.[703] Över huvud taget har det varit i stort sett omöjligt för EAP att knyta några band till andra organisationer. I stället har man bildat egna täckorganisationer som fått driva särskilda frågor.

Under slutet av 1970-talet var kärnkraften EAP:s huvudfråga vilken med frenesi drevs med hjälp av frontorganisationen *Föreningen för kärnkraftens utveckling* (FKU) under ledning av EAP:aren John Hardwick. När Hardwick och FKU sommaren 1978 besökte bl.a. Ystad för att bedriva propaganda lät *Ystads Allehanda* professorn och kärnkraftsanhängaren Tor Ragnar Gerholm kommentera verksamheten. Kärnkraftsförespråkaren Gerholm var inte imponerad utan tvärtemot mycket bekymrad och framhöll att ”med sådana vänner behöver man inga fiender”. Det kan tilläggas att även John Hardwick fick komma till tals i Ystads Allehanda varvid han förklarade att han förespråkade ett kapitalistiskt samhäl-

---

[701] Genom yttre spaning av säkerhetspolisen framkom att EAP höll offentliga möten, dock i stort sett utan besökare, i Sundsvall och Kramfors i februari 1976. Detta sammanföll med interna strider inom VPK i Västernorrland varvid flera personer som betecknades som ”gammalkommunister” uteslöts. Förutom att försöka hålla egna möten besökte EAP:arna VPK:s möten samt gjorde hembesök hos personer som uteslutits ur VPK. Vid samma tid var ledande VPK:are ute på turné för att om möjligt åstadkomma rättning i leden. Det förefaller uppenbart att EAP:s närvaro i området var betingat av en önskan om att dra nytta av den inre splittringen inom VPK. Se handlingar i Akt 250:09/0, löpnr 4 a. SÄPO.

[702] Flygbladet finns i akt 250:08/0 löpnr 5b. SÄPO.

[703] Norrskensflamman tog i en artikel den 20 mars 1986 med rubriken ”EAP - en samling CIA-provokatörer” upp hur man inom distriktsstyrelsen bemött EAP/ELC vid mitten av 1970-talet. Distriktsstyrelsen gick då ut med en cirkulärskrivelse där man varnade för kontakt med ELC/EAP. Ingen skulle låta lura sig av att organisationen gick ut med en positiv hållning till kommunismen och Sovjetunionen: ”Det handlar här om provokatörer som hämtar näring och inspiration från CIA.” Klipp i akt 701301-4563, löpnr T 1. SÄPO.

le av USA:s modell.[704] Med detta uttalande föregrep Hardwick lustigt nog med flera år EAP:s officiella helomvändning från Sovjetvänlighet till USA-vänlighet vilken inte inträffade förrän omkring 1982-83. När Hardwick året därpå intervjuades av *Dalademokraten* förklarade han frankt att huvudfrågan var att få ett kärnkraftverk till Falun eller Borlänge. Reaktorn skulle placeras ”mitt i stan”. Hardwick förklarade vidare att EAP tog avstånd från höger- och vänsterskalan men var ett arbetarparti som helt tog avstånd från vänsterpartierna.[705] Det var inte bara professor Gerholm som ansåg att EAP:s framfart gynnade motståndarna. Även Norrskensflamman framhöll i maj 1979 att EAP:s verksamhet i själva verket gynnade kärnkraftsmotståndet.[706]

I början av 1980-talet växlade EAP inriktning och säkerhetspolitiken gjordes till en av partiets hjärtefrågor. I ett flygblad från 1981 talade EAP om att ”så länge Sverige vidmakthåller sin neutralitet, och backar upp den på ett trovärdigt sätt med ett svenskt flygplan, ökar alltså stabiliteten i Norden”. Flygbladet informerade också om att den budgetåtstramningspolitik som bedrevs av Thatcher och Reagan var ”just nu det största hotet mot världsfreden”. I flygbladet, som bl.a. skickades till chefen för Skaraborgs flygflottilj, F 7, Såtenäs, framträder EAP som förespråkare för ett starkt svenskt försvar, JAS samt forskning om svenska strålvapen.

Fienderna var fortfarande i stort sett desamma. Internationellt Rockefeller och Kissinger och på svensk mark Olof Palme som utsattes för en mycket grov hatkampanj. Ny motståndare för EAP att bekämpa var den vid denna tid mycket aktiva fredsrörelsen. En ledande EAP-företrädare skrev i juni 1982 ett brev till SÄPO-chefen Sven Åke Hjälmroth. Uppmuntrade av ingripandet mot fredsforskaren Owen Wilkes ville EAP nu ”fästa svenska säkerhetsorgans uppmärksamhet på de andra täckorganisationer, vid sidan om SIPRI, vilka bedriver spionage och undergrävande underrättelseverksamhet i Sverige å NATO-paktens vägnar”.[707] Formuleringarna är intressanta eftersom de visar att ännu hade inte en positiv syn på USA och NATO slagit igenom inom EAP. Detta skulle dock snart förändras. Ett halvår senare, den 16 december 1982 förklarade EAP i tidskriften Ny Solidaritet att ”KGB:s knarkpengar betalar fredsrörelsen”.[708] EAP:s prosovjetiska framtoning kastades

[704] Klipp från *Ystads Allehanda 12/7 1978*. Akt 250:09/0 löpnr 4 a. SÄPO.
[705] *Dalademokraten 4/5 1979*. Akt 250:09/0 löpnr 4 b. SÄPO.
[706] *Norrskensflamman 21/5 1979*. Akt 250:09/0 löpnr 4 b. SÄPO.
[707] Brev från Claes Wahl till Sven-Åke Hjälmroth 9/6 1982. Akt 250:08/0 löpnr 5 b. SÄPO.
[708] *Ny Solidaritet 16/12 1982*. Akt 250:9/0 löpnr 4 c. SÄPO.

nu över bord och USA-vänligheten och sovjetfientligheten liksom hatet mot Olof Palme fick fritt spelrum.

I ett flygblad med titeln *Hur Sverige kan försvaras* varnades kraftfullt för det sovjetiska hotet samtidigt som det hävdades att ”Olof Palme har hemliga kanaler till det sovjetiska ledarskapet”. Lösningen på detta problem var att på ett genomgripande sätt lägga om den svenska säkerhetspolitiken och i samarbete med andra länder (främst USA) utveckla ett strålförsvar motsvarande det som USA under president Reagan var i färd med att utveckla. Därtill borde Sverige enligt EAP anskaffa neutronbomber. Och bråttom var det eftersom det förelåg ett ”omedelbart hot mot Sverige”. I Ny Solidaritet den 29 april 1983 hävdades åter att fredsrörelsen var styrd av KGB samt att ”Palme gräver sin egen grav”.

Till stöd för sitt säkerhetspolitiska program bildade EAP 1984 organisationen *Defence Now - Försvar nu* med tre punkter på sitt program:[709]

1. Stärk det svenska försvaret
2. Avslöja Palmekommissionens och Sovjets planer på att splittra NATO
3. Stöd Reagans nya satsning på ett strålvapenförsvar

I samband med ubåtsjakten i Karlskrona skärgård 1984 ordnade EAP bokbord på Hamngatan varvid ett bordsstandar med den amerikansk flaggan fick utgöra prydnad. I ett flygblad utdelat vid Fridhemsplan i Stockholm i mars 1984 hävdades att ”Palme måste ställas till ansvar för landsförräderi”. Tankegången utvecklades med att ”Olof Palme arbetar inte för Sverige, utan för Sovjet!”. Den svenske statsministern jämfördes här med Arne Treholt men uppgavs arbeta på en ”’högre’ nivå” och ta order från ”KGB-generalen Michail Milstein och GRU-mannen Georgij Arbatov”. Palmes inställning i ubåtsfrågan ansågs också utgöra ett klart belägg för hans samarbete med Sovjet.

I ett annat flygblad (”Du kan stoppa Palme och Kissinger”) uppgavs Palme samarbeta med Henry Kissinger för att sänka det västeuropeiska försvaret. Inför nationaldagen 1984 gav EAP ut ett flygblad där man anklagade ”quislingen Palme” för att gå Sovjets ärenden. I flygbladet hette det:

---

[709] *PM angående Defence Now - Försvar Nu*. RPS/Säk 24/1 1984. Akt 701301-4563 löpnr 1. SÄPO.

> Varför, tror Du, känner sovjetledarna och Röda arméns generaler och amiraler sig helt fria att skicka in sina ubåtar i vårt inre vatten, infiltrera våra regeringar i Norden med KGB-spioner och fullständigt nonchalera våra protester? Jo, därför att Palmekommissionens politik för en ”kärnvapenfri korridor” i Europa har lyckats i Norden!

Flygbladet innehöll vidare ett skarpt angrepp på den svenska neutraliteten med NATO-medlemskap som enda räddning. Att Olof Palme skulle tillåtas tala den 6 juni ”var i sig en skymf” men i flygbladet skymtade även en än värre utveckling:

> Men kommer vi att kunna fira denna vår nationaldag 1985 om Palme får fortsätta? Månne benämns denna stora dag då den ”svenska folkminoritetens dag” och firas i hela Sovjetunionen.[710]

För att ge ytterligare tyngd åt det säkerhetspolitiska programmet bildade den internationella LaRoucherörelsen i maj 1984 en ny täckorganisation som gavs namnet *Schillerinstitutet.* Till chef sattes Lyndon LaRouches hustru, Helga Zepp-LaRouche. Till Sverige kom Schillerinstitutet i september 1984 där ett kulturkonservativt program varvades med alarmistiska rapporter om hotet från Sovjetunionen samt att enda räddningen var NATO och det amerikanska rymdförsvarsprogrammet *Strategic Defense Initiative.* När Schillerinstitutet den 11 november 1984 kallade till konsert i Kulturhuset i Stockholm möttes åhörarna inte bara av ljuv musik utan även av propaganda för LaRouche och dennes uppfattning i olika frågor.

Vid sidan om säkerhetspolitiken var kampen mot löntagarfonderna och framför allt mot knarket och det EAP kallade ”flumkulturen” eller ”rock- och drogkulturen” de viktigaste frågorna under 1980-talet. Till stöd för detta bildades i september 1979 organisationen *Anti Drug Coalition* som snabbt fick en svensk efterföljare - *Antidrogkoalitionen* (ADK). ADK har bl.a. bedrivit verksamhet för att stoppa turnéer med Rolling Stones som kallats ”massmördare” och Alice Cooper. ADK hävdade 1981 i ett flygblad att FN-ambassadören Anders Thunborg var ”nära kopplad till den del av Stockholms ganstersyndikat som styr narkotikahandeln samt att

[710] *Sveriges skandaldag 6 juni 1984.* Flygblad från EAP i akt 701301-4563 löpnr 1. SÄPO.

man avslöjat ”socialdemokratins och Stockholmspartiets nära inblandning i narkotikahandeln i Norden”.[711]

I en EAP-rapport från augusti 1982 kallades Pink Floyds film *The Wall* för ”den öppet nazistiska propagandafilmen”. Filmen utgjorde också enligt EAP ”nästa steg i den sataniska hjärntvätten” som syftade till att med hjälp av droger åstadkomma rasbråk där nerdrogade skinheads skulle utgöra stormtrupper. Bakom det hela fanns naturligtvis, enligt EAP:s rapport, Olof Palme.[712] Palme som tidigare på affischer porträtterats som galen mördare med bödelsyxa under devisen ”djävulens djävul” porträtterades nu på samma sätt men under överskriften ”ayatollornas ayatollah”.

Det blev nu allt vanligare i medierna att beteckna EAP som ”fascistiskt” eller ”högerextremistiskt”. För detta talade i viss mån den utrerade antisovjetismen, det extrema Palmehatet och anslutningen, åtminstone internationellt, till antisemitiska jargonger och konspirationsteorier.[713]

Liksom beteckningen ”kommunistiskt” ett årtionde tidigare är epitetet ”fascistiskt” vid mitten av 1980-talet i stort sett missvisande. EAP har t.ex. aldrig framstått som rasistiskt eller invandrarfientligt. Snarare är det en organisation som så gott man kan försöker anpassa sig till de direktiv som serveras från Wiesbaden och från USA. Direktiv som av allt att döma syftar till att tillfredsställa de mål som ledaren Lyndon LaRouche ytterst har med rörelsen. Vilka dessa mål var och är framstår dock fortfarande som dunkelt. Politiskt inflytande syftande till världsherravälde eller ett politiskt geschäft med uppgift att samla in så mycket pengar som möjligt till huvudmannen LaRouche? Det som vid mitten av 1970-talet framstod som det stora mysteriet - varifrån kommer pengarna? - förvandlades tio år senare till frågan vart går pengarna? Flera tidningsartiklar vid mitten av 1980-talet pekade på att EAP genom försäljning av tidskrifter, dekaler och annat drog in stora summor pengar till organisationen - det talades om i genomsnitt 1 000 kronor per

---

[711] Se diverse flygblad i akt 001300-0443 (ADK). SÄPO.

[712] Rapporten finns i akt 250:09/0 löpnr 4 c. SÄPO.

[713] Falukurirens politiske redaktör Hans Lindquist har i flera artiklar behandlat EAP. I *Judisk Krönika* nr 3 1985 diskuterades i artikeln ”Varning EAP. ‘Judisk världskonspiration finansieras genom narkotikasmuggling’” just det antisemitiska inslaget i framför allt den amerikanska propagandan. Lindquist beskriver i artikeln LaRoucherörelsens antisemitism på följande sätt: ”EAP är inte rasantisemitiskt, dvs det beskriver inte judarna som en biologisk ras vilket nazisterna gjorde. Däremot uppfattas den Judiska religionen och internationella samhörigheten som en konspiration mot hela mänskligheten. Detta gör det möjligt för EAP att ena stunden angripa nazismens judeförföljelser, samtidigt som man praktiserar samma konspirationsteorier gentemot judendomen som nazisterna ivrigt begagnade sig av.”

aktiv partimedlem dagligen.[714] Den avhoppade EAP:aren ”Karlsson” uttalade sig i ett samtal med polisen den 24 mars 1986 på följande sätt rörande EAP:s verksamhet:

> Sekterismen var total. Den inre kretsen var tillsammans varje dag från morgon till sena kvällen. Ingen fick göra något utan att andra medlemmar var med. På så sätt kom alla att tänka lika i fråga om allt…Arbetet på dagarna gick alltid främst ut på att tjäna pengar till partiet. Man ringde runt till olika företag och personer för att få sälja sina alster som bestod av dekaler och tidskrifter. Nidbilder och nidskrifter av och om Olof Palme var ojämförligt det absolut mest vinstgivande, och dessutom det mest lättsålda. Det kommersiella intresset var som sagt mycket påtagligt och ”Karlsson” menar att partiet ”går att köpa”. Vidare gick arbetet ut på att sprida desinformation om olika företeelser. Även rapportering till högkvarteret i USA ingick i det dagliga arbetet.[715]

1985 nådde EAP med 369 röster sitt klart bästa valresultat någonsin vid ett riksdagsval i Sverige. Sannolikt bör detta ses i ljuset av den under 1980-talets början ökade internationella spänningen samt EAP:s intensiva propaganda i anslutning härtill. Vid en tidpunkt då kärnvapenkapprustning och ubåtsdramatik tydliggjort det kalla krigets polarisering var konjunkturen bättre för en liten, extrem grupp som klart och tydligt tog ställning och dessutom anvisade en väg att gå: Svenskt NATO-medlemskap.

Året därpå förändrades förutsättningarna radikalt för EAP att bedriva politisk propaganda i Sverige. I och med skotten på Sveavägen den 28 februari 1986 försvann EAP:s främsta inrikespolitiska måltavla. Därtill riktades nu fokus mot EAP och dess intensiva hatkampanj mot Olof Palme. Direkt efter mordet inkom en mängd tips till spaningsledningen rörande EAP. Flertalet pekade på hatpropagandan mot Palme, men enstaka personer tyckte sig också ha sett en eller annan EAP:are på eller nära Sveavägen under mordkvällen. Strax därefter valde den kvinna som allt sedan starten varit

---

[714] Se t.ex. Lindquist, Hans: ”Europeiska arbetarpartiet: Extremister som lurar näringslivet.” *SAF-tidningen nr 3/1984* samt ”Avhoppare från EAP träder fram: Hjärntvätt och fanatism.” *SvD 9/9 1984.* Det är inte osannolikt att båda dessa artiklar vilade på uppgifter från en och samma avhoppare från EAP. Klipp i akt 701301-4563, löpnr T 1. SÄPO.

[715] Samtal med ”Johan Karlsson” 24/3 1986. ”Johan Karlssons” personakt. SÄPO.

partiledare för EAP att lämna landet och bosätta sig i USA. Den person som en kort tid 1986 satt häktad, den s.k. ”33-åringen” hade också en perifer anknytning till EAP.[716] Uppenbarligen utreddes EAP-spåret av polisen. Det finns exempelvis uppgifter om att fotografier på ledande EAP:are visats för vittnen. Flera EAP:are, bl.a. den till USA utflyttade partiledaren förhördes också av polisen, dock utan resultat.

Med Palme mördad, rörelsen skandaliserad och partiledaren ute ur landet minskade EAP:s aktivitet och möjligheter till framgång avsevärt. Vid valet 1988 var röstetalet nere på den vanliga nivån med 114 röster. Året därpå dömdes ledaren Lyndon LaRouche till 15 års fängelse för kredikortsbedrägerier och skattebrott. Han frigavs villkorligt 1995. Under 1990-talet förefaller LaRoucherörelsen endast undantagsvis ha ställt upp i riksdagsval i Sverige och rörelsen synes främst ha verkat under Schillerinstitutets täckmantel. 1980-talets antisovjetiska och proamerikanska inställning tycks idag ha ersatts av en mer USA-kritisk hållning samt en förstående och välvillig attityd till länder som Ryssland, Irak och Kina.[717]

5.2.1 EAP i dag - eventuellt inflytande?

Enligt tidningen *Lundagård* nr 5 2001 är Schillerinstitutet mycket aktivt i Lund. Dock har man mött motstånd bl.a. från Akademiska föreningen som vägrat institutet att hyra lokaler. I övrigt förefaller LaRoucherörelsen hålla en låg profil i Sverige.

EAP:s möjlighet att vinna inflytande är beroende av huruvida partiet bland allmänhet, debattörer, politiker och näringsliv kan dölja att det är just EAP och LaRoucherörelsen som ligger bakom Antidrogkoalitionen, Schillerinstitutet eller vilken organisation partiet väljer att använda sig av. Antidrogkoalitionens kampanj mot den amerikanske rocklegenden Alice Coopers besök i Stockholm rönte visst gensvar från den moderate politikern Carl Cederschiöld i Stockholm. Kampanjerna mot djurrättsfilosofen Peter Singer har

[716] Uppgiften att mannen var medlem är förmodligen riktig i formell mening. För att få ihop tillräckligt med medlemmar för att få valsedlar tryckta och utplacerade i vallokalerna lär EAP ha använt namnunderskrifter som samlats in för helt andra ändamål vid de bokbord som var flitigt förekommande under första halvan av 1980-talet. Folk skrev på mot Palme, mot narkotika eller något annat ändamål varefter EAP registrerade personerna som medlemmar. Förmodligen hade 33-åringen skrivit under något av dessa upprop och därmed blivit registrerad som medlem. Uppgifter finns också att han ska ha varit aktiv för EAP:s systerorganisation i Danmark.

[717] Se t.ex. flygbladet ”Finansoligarkins svar på krisen: ‘Hur vore det med ett litet avledande kärnvapenkrig?’”. Flygbladet delades ut i samband med ett seminarium arrangerat av Folk och Försvar i mars 1999. Se akt 001301-3891 löpnr 1. SÄPO.

också i viss mån varit framgångsrika för EAP. Bl.a. bidrog man 1997 till att stoppa en föreläsning som Peter Singer skulle ha hållit i riksdagen. Det är i stort sett uteslutet att EAP skulle ha haft samma framgång om man i de här frågorna gjort sina utspel under namnet EAP. Vissa begränsade framgångar kan alltså noteras och det får anses klart att rörelsen i sina hjärtefrågor, där man målmedvetet engagerar sig, kan nå ett visst inflytande över opinion och politiska beslut.

Däremot får det anses som en klar överdrift att som EAP i Göteborg hävda att man genom att öppna en dialog med ”veganungdomarna” lyckades inte bara vända utan också ”forma hela debatten”.[718] Att vegankulturen och även den olagliga djurrättsaktivismen har minskat i omfattning har nog andra orsaksgrunder. Att LaRoucherörelsen skulle betecknas som ett hot mot rikets säkerhet förefaller också mycket avlägset.

5.3 Övervakningen av EAP

Övervakningen av ELC/EAP inleddes i början av 1975 och bedrevs i ganska stor omfattning runt om i landet åren 1975-1976. Under perioden 1982-1987 ägnades EAP visst intresse både från säkerhetspolisen och den militära säkerhetstjänsten. Några större spaningsinsatser var det emellertid inte frågan om (med undantag av spaningar i samband med Palmemordet). Under 1990-talet har övervakningen ebbat ut helt och i dag görs inom säkerhetspolisen ingen uppföljning beträffande EAP och LaRoucherörelsen. I den mån handlingar kommer in placeras dock dessa i någon av de akter som säkerhetspolisen för över LaRoucherörelsen i Sverige.

5.3.1 Källa ”Sad”[719]

I Stockholm var det vid mitten av 1970-talet framför allt källa ”Sad” som rapporterade om EAP. ”Sad” fungerade inte som en förtrolig meddelare i den traditionella meningen, dvs. en person som finns i en viss krets och delger säkerhetspolisen den information som kommer hans väg. ”Sad” var mera av en frilansmedarbetare som bedrev egen yttre spaning, aktivt sökte upp information rörande de

---

[718] Sandmark, Ulf: ”EAP deltar i EU-valet”: http://w1.866.telia.com/~u86610648/ns499.html
[719] Källnamnet fingerat.

objekt som skulle övervakas samt också i viss mån fungerade som en infiltratör. Av de s.k. ”blå böcker” som källans kontakt inom säkerhetspolisen lämnat efter sig framgår att ”Sad” fick betalt för ”frilansarbete” och utgifter som bl.a. kunde utgöras av inköp av skrifter producerade av ELC/EAP.[720] Bland det arbete som ”Sad” utförde beträffande ELC/EAP kan nämnas:

* Yttre spaning mot ELC:s lokal vid Bjurholmsplan i Stockholm varvid ingick rapportering av in- och utpassering.

* Deltagande i sammankomster inom ELC.

* Studium av tidskrifter utgivna av ELC.

* Analys av ELC baserat på ovanstående.

De uppgifter som samlades in av ”Sad” 1975-77 var sannolikt av stort värde för säkerhetspolisen när det gäller att bilda sig en uppfattning om den verksamhet som bedrevs inom ELC/EAP. Bl.a. kunde ”Sad” rapportera att en väsentlig arbetsmetod inom ELC/EAP var att försöka rekrytera SSU:are som sedan skulle styras och vägledas genom sin karriär inom SSU till en hög position inom SAP. Därefter skulle dessa personer styras över till VPK som därigenom skulle tas över av ELC/EAP. ”Sad” kunde också genom sina iakttagelser 1976 lämna över en lista med 38 personer som utgjorde ledningen för EAP i Sverige. Listan upptog även personernas titel, telefon- och personnummer. 1977 rapporterade ”Sad” om finansieringen av EAP och kunde då meddela att det pågick en omfattande upplåning av pengar från privatpersoner och kreditinstitut. Många av privatlånen skulle sedan ha efterskänkts efter påtryckningar. Lån från kreditinstitut sades ha hanterats genom konkurser. Källa ”Sad” är den enda förtroliga meddelaren av betydelse som säkerhetspolisen haft tillgång till beträffande EAP.

5.3.2 Yttre spaning

ELC/EAP övervakades regelbundet av de lokala sektionerna under åren 1975 och 1976. Torgmöten övervakades ofta varvid flygbladsutdelare och talare kunde fotograferas för identifiering. I Helsingborg samarbetade säkerhetspolisen med kontakter på företaget Bo-

[720] Se exempelvis kommissarie Tore Forsbergs blå bok vol 2 28/9 1975 och 5/5 1976. SÄPO.

liden. Representanter för ELC stod ofta utanför grindarna till Boliden och delade ut flygblad eller försökte sälja tidningen Ny Solidaritet. De iakttagelser som gjordes av företagskontakterna förmedlades till säkerhetspolisen och det kunde också förekomma att säkerhetspolisen efter upplysning via telefon infann sig vid Boliden för egen spaning. Företagskontakterna kunde också vara behjälpliga vid identifiering av ELC:are.[721]

Efter 1976 bedrevs ingen omfattande eller regelbunden övervakning av EAP. Förklaringen till detta är sannolikt att partiet misslyckats med att vinna inflytande och i riksdagsvalet endast erhållit 108 röster. Partiet var också mycket påpassat i medierna och det bör ha uppfattats som osannolikt att försök till infiltration skulle ha några större utsikter att lyckas. Beträffande åren 1977-1982 kan därför endast dokumenteras ett mindre antal exempel på yttre spaning mot EAP-aktivitet.

När EAP åter igen ökade aktiviteten omkring 1982/83 ökade också säkerhetspolisens inhämtning av underrättelser. Som exempel kan nämnas ett EAP-möte i Göteborg den 10 oktober 1984 i Stadsbibliotekets samlingssal som övervakades av inte mindre än tre poliser från säkerhetssektionen i Göteborg.[722]

Spaning kunde också bedrivas mot verksamhet bedriven av EAP:s täckorganisationer. I februari 1984 övervakades således en föreläsning arrangerad av Fusionsenergiföreningen på Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Övervakningen synes ha syftat till att utröna om försök till medlemsvärvning ägde rum. Någon sådan kunde dock inte konstateras.[723] I maj 1986 inställdes en konsert som var tänkt att hållas i Livrustkammarens lokaler i Stockholm. Som arrangör stod *Akademin för humanistiska studier*, dvs. EAP:s kårförening vid Stockholms Universitet. När Livrustkammaren fick kännedom om att EAP låg bakom arrangemanget valde man att inte upplåta sina lokaler till den planerade konserten. Akademin för humanistiska studier anklagade SÄPO för att konserten ställdes in och i stället för konsert blev det demonstration med ett tiotal deltagare utanför Kungliga slottet. Demonstrationen, som bl.a. innehöll plakat med texter som ”SÄPO = kulturpolis” och ”SÄPO konserten stoppar - KGB av glädje hoppar”, övervakades av två po-

[721] Sven Rudolphs dagbok 25/6, 4/7, 15/9, 6/10, 10/10, 14/10, 14/11, 19/12 1975, 28/7, 9/8, 1976 samt 26/1 1977. SÄPO.
[722] PM 10/4 1984. Akt 701301-4563 löpnr 2. SÄPO.
[723] PM 28/2 1984. Akt 701301-4563 löpnr 2. SÄPO.

liser från kontrasubversionsroteln som även fotograferade demonstranterna.[724]

När EAP en bit in på 1980-talet gjorde säkerhetspolitiken till sin, vid sidan av Palmehatet, främsta fråga gjordes också försök att nå genomslag i militära kretsar. Tidskrifter och inbjudningar till seminarier skickades vid mitten av 1980-talet i stor omfattning till militär personal.[725] Därmed blev EAP och Schillerinstitutet i allt högre grad av intresse även för den militära säkerhetstjänsten. Den 11 mars 1987 hölls en offentlig föreläsning i Stockholm där företrädare för Schillerinstitutet berättade om det militära hotet från Sovjetunionen. I publiken fanns även en representant för den militära säkerhetstjänsten som karakteriserade den intellektuella nivån på diskussionen som ”låg”. Försvarsstabens representant framhöll att ”en lång rad osakliga, rasistiska och nazistiska tankegångar vädrades”. Flera av de närvarande bedömdes också vara ”mer eller mindre socialt missanpassade”.[726] Schillerinstitutets föreläsning övervakades även av två personer från säkerhetspolisens rotel för kontrasubversion.[727]

Under 1990-talet finns bara något enstaka exempel på spaning mot EAP-verksamhet. I EAP:s akt finns således uppgifter om att en ”förtrolig källa” har deltagit i möte på Göteborgs universitet i april 1993. I akten ligger också datalistor på kandidater och flygblad inför valet 1994 samt uppgifter om bokbord och flygbladsutdelning i september 1995. Insamlandet av uppgifter på 1990-talet förefaller dock mera vara frukten av tillfälligheter än av egentlig spaningsverksamhet.[728]

[724] *Ang akademin för humanistiska studier*. PM i ”Nils Bergstens” personakt. Enligt promemorian hade Livrustkammaren vänt sig till SÄPO med förfrågan om vad Akademin för humanistiska studier var för något och då fått svaret att det var en kårförening vid Stockholms Universitet. Vid förfrågan vid Stockholm Universitet hade uppgift erhållits att kårföreningen i fråga var underställd EAP. I en tidningsartikel hävdas dock att det var anonyma upplysningar som lämnats till Livrustkammaren.

[725] *Specialorientering nr 7/87. Vissa organisationer. Grundverk för vissa organisationer - politiska ytterhetsrörelser*. ÖB operationsledningen 11/8 1987. Säk H 901:7852. F I vol 261, MUST. Se även: *Ang tidningen Fusion, som utan beställning tillsänts viss militär personal inom Milo ÖN i februari 1986*. PM RPS/Säk Luleå, 23/4 1986. Akt 001301-3891 löpnr 1. SÄPO.

[726] *Schillerinstitutet, EAP och ”den ryska krigsmaskinen”*. H PM nr 269 12/3 1987. Akt 001301-3891 (Schillerinstitutet). SÄPO.

[727] *PM ang Schillerinstitutets möte den 11 mars 1987 i Heleneborgssalen, Långholmsgatan 23, Stockholm*. Akt 001301-3891 (Schillerinstitutet). SÄPO. Mötet kommenterades också av Staffan Heimerson i Aftonbladet 17/3 1987: Jag var inte där av nyfikenhet. Jag var där av sensationslystnad. Jag skulle inte bli besviken. Mina ögon panorerade över plaststolarna med undran om vem av de 28 i lokalen som var Säpo-mannen. Säpo måste helt enkelt vara på plats, tänkte jag, även om mötesarrangörerna dolde sig under det pseudovetenskapliga namnet Schillerinstitutet.” Som framgått ovan var inte bara en utan två av de närvarande från säkerhetspolisen. Ytterligare en kom från den militära säkerhetstjänsten.

[728] Se handlingar i akt 701301-4563 (EAP) löpnr 8. SÄPO.

5.3.3 Öppna källor

Under 1980-talet bedrev EAP propaganda genom närradiosändningar vilka i viss utsträckning bandades och skrevs ut av säkerhetspolisen.[729] Andra exempel på öppna källor är EAP:s egna tidskrifter, flygblad och valsedlar. Uppgifter i annan press har förmodligen vägts in när säkerhetstjänsterna försökt skapa sig en bild av EAP och LaRoucherörelsen.

5.3.4 Telefonavlyssning

Telefonavlyssning har aldrig bedrivits mot EAP eller dess ledande företrädare. I säkerhetspolisens akter över EAP finns också endast ett fåtal rapporter som inkommit som resultat av telefonavlyssning av andra personer. 1983 meddelades genom telefonavlyssning av nazistiska kretsar uppgifter som tydde på att EAP tidigare skulle ha haft kontakt med en äldre nazist i Västsverige.[730] Utöver denna rapport finns uppgifter som visar på en del kontakter med östambassader under 1970-talet. En ledande EAP-medlem har i slutet av 1990-talet konstaterats söka förbindelser med företrädare för främmande makters representation i Stockholm.[731]

5.3.5 Samarbete med utländska tjänster

LaRoucherörelsen är en internationell företeelse med huvudkontor i USA och med det samordnande kontoret för Europa beläget i Wiesbaden i Tyskland. Det faller sig därmed naturligt att uppgifter om rörelsen utväxlas mellan samverkande underrättelse- och säkerhetstjänster. I en del fall har det rört sig om bedömningar av rörelsens verksamhet i olika länder.[732] Då EAP:are har bedrivit verksamhet utomlands har uppgifter om detta lämnats till den svenska säkerhetspolisen.[733] Möjligen har också förekommit att personinformation om ledande EAP:are lämnats till utlandet – åtminstone har

[729] Utskrifter av radiosändningar finns bl.a. i akt 701301-4563 (EAP) löpnr 1. SÄPO.
[730] PM 28/2 1983. Akt 250:09/0 löpnr 4 c. SÄPO.
[731] Se handlingar i ”Nils Bergstens” personakt. SÄPO.
[732] Se handlingar i akt 250:08/0 löpnr 5 b. SÄPO.
[733] En rapport från norska POT finns i akt 701301-4563, löpnr 1. SÄPO.

inom kontrasubversionsroteln upprättats PM som underlag för ett eventuellt utlämnade av uppgifter.[734]

5.3.6 Andra kontakter

Från den svenska ambassaden i Washington erhölls material om LaRouche och dennes verksamhet främst i USA men även i övriga världen. Materialet var mestadels av öppen karaktär men kunde även inbegripa redogörelser för samtal med olika personer.[735] Under 1980-talet var EAP i hög grad föremål för massmedias intresse vilket också kunde vara till nytta för säkerhetspolisen. Sålunda fick säkerhetspolisen tillgång till utskrifter av bandade telefonsamtal som en journalist haft med en avhoppad EAP-medlem.[736] I samband med att TV-2 och programmet *Magasinet* gjorde ett reportage om EAP fick säkerhetspolisen ta del av en lista med 27 namn på personer aktiva inom EAP. Personal från TV-2 hade också deltagit i ett möte där man konstaterade att personer från *Centrumdemokraterna* deltog, troligen efter särskild inbjudan. Kontakten på TV-2 rapporterade också registreringsnumret till en bil som förekom i EAP-sammanhang.[737]

5.4 Registrering – regelverk och praxis

EAP upptogs aldrig på någon av de tjänsteföreskrifter som angav vilka organisationer som säkerhetspolisen skulle ägna särskild uppmärksamhet. Medlemskap eller aktivitet inom ELC/EAP kunde därmed inte i sig utgöra grund för registrering i centralregistret (CR). Frågan var under utredning 1975 bl.a. i samband med att säkerhetspolisen ville registrera en person som ansågs ha ledande ställning inom ELC och även hade koppling till kontoret i Wiesbaden. Frågan underställdes polisintendent Gösta Danielsson varvid framkom att information om ELC/EAP redan föredragits inför RPS:s styrelse varvid bestämts att ”tills vidare” skulle inte verk-

---

[734] Se *Begärda uppgifter ang Europeiska arbetarpartiet (EAP) i Sverige*. PM RPS/Säk 19/12 1978. Akt 250:08/0 löpnr 5 b. SÄPO. Se även *Svar på fråga SS 82/83 från den 25 augusti 1983 ang…*[namn borttaget, MH]. ”Nils Bergstens” personakt. SÄPO.
[735] Se handlingar i akt 701301-4563 löpnr 4. SÄPO.
[736] Det är oklart hur dessa bandinspelingar kommit i säkerhetspolisens händer. Journalisten kan ha lämnat över dem själv men de kan också ha gått igenom någon mellanhand. Akt 701301-4563 löpnummer 4. SÄPO.
[737] *Ang Europeiska Arbetarpartiet - EAP*. Akt 250:09/0 löpnr 4 b. PM RPS/Säk 20/2 1982.

samhet inom organisationen i fråga leda till registrering.[738] Säkerhetspolisens behov av personregistreringar fick i stället tillgodoses dels genom arbetsanteckningar dels genom registrering efter kontaktprincipen. Detta kan åskådliggöras genom några exempel rörande framträdande personer inom EAP.

En ledande medlem inom ELC/EAP registrerades 1975 efter att ha kontaktat en öststatsambassads militäravdelning i syfte att lämna information om NATO. Informationen skulle ha kommit från ”höga militära kretsar i Västtyskland”. Kontakten skedde genom ett telefonsamtal som avlyssnades av Säkerhetspolisen. Enligt samtalsuppteckningen utspann sig följande konversation:

> ”Dahlberg” [namnet fingerat här, MH] talade om att hon kommer från Europeiska arbetarkommittéerna (ELC), som är en del av en internationellt socialistisk organisation. Hon ville informera om en utveckling som de har kunnat dra samman under de sista veckorna. ”Det är nämligen på det sättet, att en gruppering inom NATO, som är centrerad runt Rockefeller och Kissinger är i färd med att provocera fram en kärnvapenkonfrontation eller en konfrontation av något slag med Sovjetunionen. Vad vi kan se dels efter mönstret Bilderberggruppen i Turkiet nyligen, även ett mönster” - här avbröt… [militärattachén] henne och förklarade att han inte förstod allt. ”Dahlberg” lät snopen och undrade om det inte fanns någon som kunde tala svenska ordentligt. ”Tyvärr, tyvärr, svarade … [militärattachén].”[739]

Militärattachén menade vidare att man fick information från svenska myndigheter varvid ”Dahlberg” replikerade att dessa inte hade tillgång till den här informationen som kom från höga militära kretsar i Västtyskland. ”Dahlberg”, som förefaller ha insisterat på uppgifternas unicitet, vädjade också förgäves om ett sammanträffande. Telefonsamtalet kan knappast ses som ett belägg för att EAP bedrev underrättelseverksamhet till förmån för Warszawa-

---

[738] *PM ang European Labour Committee (ELC)*. RPS/Säk, 6/8 1975. Längst ned på PM:n är fogat en arbetsanteckning daterad 3/12 1975: ”Enär fråga uppkommit om registrering av ledande person inom ELC underställdes ärendet pint G Danielsson för beslut. Det framkom vid dennes utredning att organisationen tidigare presenterats av bc O Frånstedt i Parlamentariska Nämnden, varvid det bestämdes att personer på grund av verksamhet i ELC tills vidare icke skall registreras.” Akt 250:08/0, löpnr 5 a. SÄPO.
[739] PM RPS/Säk 6/5 1975. Akt 250:08/0 löpnr 5. SÄPO.

pakten. Därtill är förfarandet alldeles för amatörmässigt och naivt. Snarare är det ett ganska typiskt exempel på hur medlemmar inom EAP är så övertygade om att omvärlden (i det här fallet den uppringde militärattachén) inte kan vara utan den information som EAP/ELC besitter att man helt enkelt måste delge vederbörande uppgifterna. I SÄPO:s akter över EAP finns ett flertal exempel på att EAP vänt sig till olika polismyndigheter med uppgifter av varierande slag.

Ett annat exempel gäller en person som vi kan kalla ”Karlsson” som under 1970-talet verkade för ELC/EAP i Gävle med omnejd. Mannen registrerades i en arbetsanteckning i oktober 1975 efter att dels i Aftonbladet utpekats som ledande ELC:are och därmed CIA-agent, dels av rektorn för en skola i Gävle ha krävt en förklaring till varför man på skolan hade tidningar med proisraeliskt innehåll.

I april 1976 inflöt ytterligare uppgifter om ”Karlsson”. Säkerhetssektionen i Gävle rapporterade att en ”fullt tillförlitlig” källa uppgivit att det socialdemokratiska partidistriktet i Gävle den 23 september 1975 fått besök av två representanter för ELC, varav en kunde namnges. ELC:arna hade med sig ett programförslag som man begärde skulle tas upp på den förestående SAP-kongressen. Programmet första punkt var att Olof Palme skulle uteslutas. Till stöd för detta anfördes en rad grova anklagelser om samarbete med fascister samt användande av terrorism och narkotikalangning. ELC:s slutsats var att ”denne Nürnbergförbrytare kan inte tillåtas uppträda som arbetarklassledare en enda dag till”. Andra punkter på det program man ville förelägga SAP:s kongress gällde ”internationell utveckling”, ”skrota ‘den svenska vägen’” och ”Kasta ut USA-agenterna ur SAP”. Programförslaget hade ”Stockholm, Wiesbaden” som ortsangivelse och torde inte ha framkallat någon större entusiasm inom SAP i Gävle. Detta avskräckte dock inte ELC:s representanter och samma personer avlade besök i Gävle även i mars 1976 då man uppmanade SAP:s facklige ombudsman att gå med i EAP.[740] Inom säkerhetspolisens rotel för kontrasubversion önskade man nu registrera den av besökarna i Gävle som hade identifierats:

> ”Karlsson” kan ej reg enl HT 19. Överlämnas för prövning om reg kan ske på annan grund. Utländska intressen synes ligga bakom det s.k. programförslaget

[740] *European Labour Comittees (ELC); uppvaktning av Gävleborgs läns Socialdemokratiska Partidistrikt i Gävle.* PM 4/3 1976. Akt 250:08/0 löpnr 5 B. SÄPO.

> (daterat Sthlm, Wiesbaden 21/9 -75). ELC:s Europakontor ligger i Wiesbaden. Utfallen mot Palme är ju i sin grovhet allt annat än normal politisk propaganda.[741]

Rotelns begäran om prövning av registrering på annan grund än HT 19 var undertecknad av chefen för kontrasubversionsroteln och skickades till registerrotelns uppdateringsgrupp. I SÄPO:s akt över EAP/ELC finns dock ingen uppgift om hur registerroteln hanterade frågan eller vilket svar som lämnades. I alla händelser kom ingen registrering i centralregistret av ”Karlsson” till stånd vid detta tillfälle.

I stället kom det registerblad som upprättats av sektionen i Gävle för ”Karlsson” att successivt fyllas på med nya uppgifter, undantagslöst hämtade från öppna källor. I juni 1979 skickade sektionen i Falun till Stockholm ett flygblad från EAP. I flygbladet fanns, förutom det politiska budskapet namnen på EAP:s fyra kandidater till landstingsvalet i Kopparbergs län. Dessa fyra personer, varav en var ”Karlsson”, registrerades nu i arbetsanteckningar även i Stockholm. Det registerblad som en gång upprättades av sektionen i Gävle och som nu blivit ganska omfattande skickades till Stockholm sannolikt för att ingå som en del i kontrasubversionsrotelns arbetsanteckningar.[742] Ännu fanns dock inte tillräckliga uppgifter för en registrering i CR. Denna registrering kom först 1981 till stånd. Genom telefonavlyssning av en öststatsrepresentation kunde säkerhetspolisen konstatera att ”Karlsson” kontaktat en företrädare för främmande makt vilket bedömdes vara registreringsgrundande. Telefonsamtalet avsåg tekniska lösningar för att utvinna olja ur havs- eller sjövatten.[743]

Det är ofta svårt att få insyn i hur registreringen i arbetsregister har gått till. Registren har förts antingen vid de lokala sektionerna eller vid aktuell rotel i Stockholm. Endast i ett fåtal fall har dessa registerblad eller anteckningar sedan tillförts en sakakt eller, i de fall registrering i CR senare genomförts, en personakt. Av de fall som påträffats kan dock slutsatsen dras att den som kandiderade till kommunal-, landstings- eller riksdagsval för EAP under 1970- och 1980-talen blev antecknad i arbetsregister vid lokal sektion och/eller i Stockholm. Ett exempel är en kvinna från Malmö som

[741] Chefen för kontrasubversionsroteln till uppdateringsgruppen 26/10 1976. Akt 250:08/0 löpnr 5 B. SÄPO.
[742] Se flygblad och registerblad i akt 250:09/0 löpnr 4b. SÄPO.
[743] PM 29/9 1981. ”Johan Karlssons” personakt löpnr A 1. SÄPO.

1976 var kandidat för EAP i alla tre valen vilket ledde till att registerblankett vid sektionen i Malmö upprättades på henne. Under hela 1970-talet påfördes blanketten nya uppgifter inkomna genom yttre spaning. Kvinnan registrerades i CR 1982, oklart på vilken grund, varvid registerblanketten från sektionen i Malmö placerades i hennes personakt.[744]

Såvitt har kunnat konstateras har uppgifter om verksamhet inom EAP inte utlämnats i samband med personalkontroll.

5.5 EAP som hotbild

5.5.1 Säkerhetspolisens bedömningar

Säkerhetspolisens första mer samlade bedömning av ELC/EAP presenterades i 1975 års andra kvartalsöversikt som låg klar i juni samma år. Uppgifterna om ELC placerades under rubriken ”internationell kommunism” och redan inledningsvis fastslogs att ”organisationen är minst sagt diffus både beträffande storlek och målsättning”. Intressantast var dock hur säkerhetspolisen såg på frågan om vem eller vilka som låg bakom ELC.

> Det har i debatten antytts att organisationen finansieras av USA, Sovjet eller Kina och alla tre förslagen kan i och för sig vara möjliga. USA kan vinna på att vänstern splittras, Sovjet kan använda Arbetarkommittéerna som pådrivare gentemot ‘sina’ kommunistpartier och Kina skulle kunna använda organisationen provokativt mot USA och Sovjet. De svenska organisationerna SKP och KFML(r) hävdar, att ELC styrs och finansieras av Sovjet via någon öststat. Hur det officiella ELC-materialet än vridits och vänts i pressen tycks för närvarande ingen kunna ge någon ytterligare bild av i vilken eller vilkas syften Arbetarkommittéerna går. Klart är emellertid, att det politiska material som ELC sprider tyder på kontakter med någon som förser organisationen med omfattande och preciserade fakta i främst ekonomiska och politiska problem t.ex. vad gäller energidebatten, olja, fu-

[744] ”Anna Bengtssons” personakt. SÄPO.

> sionskraft och beträffande råvarutillgångar, livsmedelsproduktion, bostadsproblem m.m.[745]

Ovanstående bedömning är gjord av kriminalinspektör ”F”, men ändå inte. ”F” vilade nämligen oerhört tungt i sin värdering av ELC på uppgifter från källa ”Sad” och en analys som denne lämnade in i maj 1975. För jämförelsens skulle följer nedan ett avsnitt ur den rapport som källa ”Sad” författade någon månad innan säkerhetspolisens kvartalsrapport färdigställdes.

> ELC är klart finansierade av någon stor organisation, som använder Arbetarkommittéerna världen över som ett instrument att nå ett visst mål. Det politiska material som ELC sprider tyder också på kontakter med någon som ”survar” organisationen med omfattande och preciserade fakta i främst ekonomisk-politiska problem, exempelvis vad gäller energidebatten (olja, fusionskraft m m), råvarutillgångar, livsmedelsproduktion, bostadsproblem m m…Som jag ser det är det något av de tre storas (USA, Sovjet och Kina) subversiva organ som står bakom det hela. Vilket har jag ingen aning om, men det kan sägas att alla tre kan nå vinster på den politik som ELC:arna driver. USA kan vinna på att vänstern splittras, Sovjet kan använda Arbetarkommittéerna som pådrivning gentemot ”sina” kommunistpartier och Kina skulle kunna använda ELC till en provokation gentemot någon av de andra två länderna, genom att avslöja att det är USA respektive Sovjet som står bakom dessa provokatörer, trots att det är kineserna som står bakom det hela.[746]

Till grund för ”Sads” analys låg främst öppet material, mestadels från ELC, men också anteckningar gjorda av en kontakt som varit närvarande vid ett möte där ELC:are var på plats för att störa, samt intervjuer med Anders Larsson från Demokratisk Allians och Carl Bildt. Som framgår ovan övertog säkerhetspolisen helt enkelt den bedömning som källa ”Sad” hade gjort. Detta får sägas vara ovanligt men kanske inte unikt. ”Sad” var som nämnts tidigare inte heller

[745] *Redogörelse för extremistisk verksamhet. Kvartalsöversikt 2/75.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 13. SÄPO.
[746] Rapport från ”Sad” maj 1975. Akt 250:08/0 s. 43, löpnr 5. SÄPO.

någon vanlig förtrolig meddelare utan snarare en frilansmedarbetare utan egentlig koppling till de organisationer och miljöer han rapporterade om.

I november 1975 gjordes en ny bedömning av ELC och dess verksamhet. Liksom tidigare var det kriminalinspektör ”F” som ansvarade för arbetet.

> ELC:s organisation i Sverige är liten och betydelselös och alla politiska grupperingar tar avstånd från dess verksamhet. Organisationen blir intressant först när man kommer fram till frågan om dess finansiering. I den debatt som förts har det antytts att ELC finansieras av i tur och ordning USA, Sovjet och Kina och under hösten har CIA av den svenska pressen utpekats som den troligaste bidragsgivaren. Mot bakgrund av det material och de uppgifter som kommit till RPS/Säk beträffande tänkbara finansiärer till ELC tycks CIA vara den minst troliga. Materialet pekar snarare mot att mecenaterna finns i något Arabland, OPEC-land, men några säkra indicier för det senare finns inte.[747]

Det är oklart vad som låg till grund för uppgiften att något arabland skulle ligga bakom ELC. Några uppgifter som pekat i den riktningen har inte kunnat återfinnas i säkerhetspolisens akter över ELC/EAP. Det enda som nämns i kriminalinspektör ”F”:s text som kan knytas till arabvärlden är ett förslag om en internationell utvecklingsbank. Grundstommen i detta skulle utgöras av ett förslag till avtal som förhandlats fram av en grupp ledd av Algeriets president Boumedienne. ELC och LaRouche ställde sig helt bakom både förslaget och president Boumedienne. I avsaknad av andra uppgifter får det anses som troligt att det var detta som ”F” syftade på när han hävdade att ”materialet pekar snarare mot att mecenaterna finns i något Arabland, OPEC-land”. ”F”:s brasklapp om att ”säkra indicier” saknades för detta framstår därmed som ett kraftigt understatement. I själva verket framstår påståendet som illa underbyggt och vilande på lös grund.

Det bör understrykas att säkerhetspolisen redan från början placerade ELC/EAP bland de kommunistiska eller vänsterextremistiska grupperna i landet. Mot bakgrund av hur ELC/EAP formule-

[747] *Redogörelse för extremistisk verksamhet. Kvartalsöversikt 4/75.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 13. SÄPO.

rade sig runt 1975 var detta inte alls omotiverat. I en PM från november 1975 framhölls organisationens obetydlighet och att ”styrkeantalet är inte så imponerande att de i skrivande stund kan vara någon politisk organisation att räkna med här i Sverige”. Helt ofarliga bedömdes dock ELC/EAP inte vara.

> Rörelsen är en internationell revolutionär kommunistisk kaderstyrka - en kommunistisk förtrupp. Som de själva kallar sig. Sannolikt är de inte främmande för våld för att rycka åt sig den politiska makten i världen. Så säger de att arbetarrevolutionen som blir global och unik har inte upplevts tidigare i mänsklighetens historia, jämförbar med jordens tillblivelse och liknande fantastiska jämförelser.[748]

När säkerhetspolisen 1976 listade landets ”vänsterextremistiska organisationer” med tillhörande ideologisk specialinriktning, såsom ”maoister”, ”stalinister” etc., fanns EAP med och begåvades med den ideologiska etiketten ”övrigt”.[749] På en höger-vänsterskala placerades EAP i en eftervalsanalys 1976 tillsammans med SKP, KAF och KFML(r) ”till vänster om VPK”.[750] Den 24 november 1976 föredrogs vad som var känt om EAP inför RPS styrelse varvid klargjordes att ”EAP är en kommunistisk organisation”. Till stöd för detta anfördes att partiledaren i en intervju hävdat just detta samt att partiet var uppbyggt efter den demokratiska centralismens princip.[751]

I den PM som upprättades av kontrasubversionsroteln inför föredragningen pekades vidare på tre huvuddrag i EAP:s politiska program: Tredje världen skulle vägra betala sina räntor och skulder vilket i sin tur skulle leda till att favorithatobjektet (på den internationella arenan) Rockefeller skulle tvingas använda sin våldsapparat för att driva in pengarna. Detta skulle i sin tur leda till uppkomsten av en revolutionär situation varvid EAP skulle framträda som mänsklighetens räddare. Den andra programpunkten gick ut på att Väst- och Östeuropas ekonomier skulle länkas samman vilket antogs leda till ”avspänning” samt även till att ”slutligen knäcka det

---

[748] PM RPS/Säk 3/11 1975. Akt 250:08/0 löpnr 5. SÄPO.
[749] *Redogörelse för extremistisk verksamhet. Kvartalsöversikt 1/76.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 14. SÄPO.
[750] *Redogörelse för extremistisk verksamhet. Kvartalsöversikt 3/76.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 14. SÄPO.
[751] *European Labour Committees (ELC) - Europeiska Arbetarpartiet (EAP).* PM RPS/Säk 23/11 1976. Akt 250:08/0 löpnr 5 b. SÄPO.

militärindustriella komplexet”. Den tredje huvudpunkten i EAP:s program sades vara fusionskraften som skulle lösa alla energiproblem på ett förnuftigt och ekologiskt sätt. Att programpunkterna ett och två snarast förefaller ha varit ägnade att motverka varandra (revolutionär situation - avspänning) tycks inte ha noterats av säkerhetspolisen - någon kommentar till detta finns i alla händelser inte i promemorian.

I föredragningen inför RPS styrelse liksom i den närmast föregående kvartalsrapporten återkom säkerhetspolisen till frågan om EAP:s finansiering och bakomliggande politiska målsättning. Uppenbarligen var hotbilden subversion från arabvärlden avskriven och EAP gavs nu en plats i den traditionella hotbilden av sovjetisk subversion.

> EAP:s politiska målsättning överensstämmer i många avseenden med målen för den sovjetiska subversionen. Denna går ut på, att på en rad olika vägar försöka manipulera med uppgifter och skapa situationer, som är till fördel för Sovjetunionen. T.ex:
> - Misskreditera demokratiska fackförenings- och socialistledare;
> - Splittra organisationer som är fientliga mot Sovjetunionen;
> - Värva och utnyttja inflytelserika personer däribland politiker som medvetet eller omedvetet kan lämna uppgifter som sedan kan användas för att åstadkomma splittring;
> - Infiltrera och bekämpa maoistiska, trotskistiska och andra vänsterrevolutionära grupper mm.[752]

Även om inga konkreta belägg fanns för sovjetiskt stöd till EAP förelåg enligt säkerhetspolisen uppgifter som pekade mot att det ändå förhöll sig på det viset. Det framhölls att EAP, till skillnad från andra kommunistgrupper, öppet utpekade Sovjetunionen och COMECON-blocket som allierade krafter. Mot bakgrund av detta, framhöll säkerhetspolisen,

> …ligger det således nära till hands att misstänka att organisationen blivit kanal för sovjetisk subversion

[752] Ibid.

> och för spridning av CIA- och Rockefellerfientlig propaganda.[753]

Frågan är dock om säkerhetspolisens resonemang var välunderbyggt och rimligt. I massmediedebatten om EAP dominerade vid mitten av 1970-talet uppfattningen att partiet var, om inte en skapelse av så åtminstone finansierat och styrt av CIA. Denna hypotes var särskilt omhuldad inom den svenska vänstern och tycks ha grundat sig på två saker. För det första var EAP en främmande fågel bland de grupper som utpekade sig själva som kommunister eller vänsterorienterade. För det andra torde det ha varit uppenbart att EAP:s försök till infiltration och mötessabotage var riktat mot den svenska vänstern i bred mening.

Detta föranleder vissa kommentarer. Den mest Sovjetfientliga grupperingen inom den svenska vänstern var vid den här tiden det maoistiska SKP. Om säkerhetspolisens analys hade varit riktig borde EAP:s huvudfiende i Sverige därmed ha varit SKP. Så var det emellertid inte. EAP:s huvudfiende i Sverige och övriga Europa synes ha varit socialdemokratin. När det gäller taktiska manövrer som splittring och infiltration synes detta också varit riktat mot SAP samt även VPK och då särskilt den Sovjetvänliga delen, där kontakt söktes. Redan här haltar säkerhetspolisens analys betänkligt och det framstår som tydligt att USA i ungefär lika hög grad som Sovjet kan tänkas ha haft intresse av EAP:s verksamhet i Sverige och övriga Europa. Att splittra den europeiska vänstern kan lika gärna ha legat i USA:s intresse. Därmed inte sagt att USA-hypotesen bör ges något försteg framför Sovjethypotesen. Det intressanta är snarare frågan varför säkerhetspolisen valde att peka ut Sovjet som sannolik huvudman för EAP när minst lika mycket pekade åt annat håll och läget över huvud taget var i högsta grad oklart.

Var då EAP enligt säkerhetspolisens bedömning att anse som farligt? I föredragningspromemorian till RPS/plenum konstaterades att organisationen inte haft någon framgång i Sverige vilket antogs bero på att dess metoder mera var ägnade att stöta bort människor och skapa olust. Fortlöpande bedrevs enligt PM:n ”en verksamhet som är inriktad på mötesstörningar, förtal, ärekränkningar, våld och hot om våld”. Språket i propagandan sades vara så ”tillkrånglat och svårbegripligt att det torde vara helt omöjligt för ‘vanliga människor’ att förstå”. De konspirationsteorier som EAP förfäktade bedömdes befinna sig på ”samma intellektuella nivå som

[753] Ibid.

den av framför allt nazisterna odlade myten om 'Sions vises protokoll'". Detta betydde dock inte att EAP kunde avskrivas som hotbild.

> Hur liten gruppen än är och hur små utvecklingsmöjligheterna än må anses vara kommer den sannolikt även i fortsättningen låta höra talas om sig bl.a. beroende på att någon eller några anser det vara värt att förse den med ekonomiska bidrag.[754]

Åren 1977 till 1982 ägnade säkerhetspolisen inte mycket möda åt EAP och organisationen nämns inte i kvartals- eller halvårsrapporterna. Under 1982 ökade ånyo aktiviteten och EAP bedrev en aktiv valkampanj inför riksdagsvalet. I januari 1983 sammanställdes återigen vad som var känt om EAP inom säkerhetspolisen. Fortfarande var det finansieringsfrågan som ansågs intressantast liksom det fortfarande ansågs ligga närmast till hands att peka ut Sovjet som huvudman för EAP:s verksamhet.

> Den intressantaste frågeställningen beträffande EAP är alltjämt frågan om dess finansiering, ty även om partiets ca 100 medlemmar betalar höga medlems- och kampfondsavgifter måste det anses som otroligt att den egna offerviljan kan täcka kostnaderna för tryckning och distribution av tidningsprodukter, nyhetsbyråverksamhet, telefon, telex, resor etc. Olika bedömare har framfört olika förslag till tänkbara förklaringar, men konkreta uppgifter som styrker ena eller andra uppfattningar finns ej. EAP:s politiska målsättning överensstämmer i många avseenden med målen för den sovjetiska subversionen. Denna går ut på att en rad olika vägar försöka manipulera med uppgifter och skapa situationer som är till fördel för Sovjet, t.ex. misskreditera demokratiska fackförenings- och socialistledare, splittra sovjetfientliga organisationer samt att bekämpa maoister, trotskister och andra vänsterrevolutionärer. Det finns inga avgörande bevis för att det finns en knytning mellan EAP och Sovjet.[755]

---

754 Ibid.
755 PM RPS/Säk 26/1 1983. 250:09/0 löpnr 4 c. SÄPO.

I halvårsrapporten avseende perioden 30 november 1982 - 30 april 1983 presenterades EAP i avsnitt 1 som berörde ytterlighetsorganisationer på vänsterkanten. Som belägg för partiets kommunistiska ideologi anfördes dels att man i ett tidigt partiprogram i viss mån anslöt sig till den demokratiska centralismen, dels att partiets ledare i en intervju förklarat att EAP var att betrakta som kommunistiskt. Dessa två belägg var exakt samma uppgifter som anfördes 1976 för att visa att EAP var kommunistiskt. År 1983 var uppgifterna dock obsoleta vilket inte säkerhetspolisen tycks ha observerat. I vart fall gick man inte in på detta men framhöll ändå att det var svårt att placera in organisationen i ”något politiskt ‘fack’”. Fortfarande ansågs det klart att de svenska medlemmarna inte på egen hand kunde finansiera den verksamhet som bedrevs. Pengar måste alltså tillföras utifrån. Till skillnad från tidigare pekades dock inte Sovjet eller något annat land ut som ansvarigt för EAP:s verksamhet och det poängterades att det var svårt att bevisa någon direkt anknytning till andra länder.[756]

Att Sovjet nu inte längre utpekades innebar dock inte att säkerhetspolisen övergivit uppfattningen att EAP huvudsakligen var att placera på vänsterkanten. Så sent som i november 1983 redovisades EAP bland de vänsterextremistiska grupperna. Även denna gång upprepades den sju år gamla uppgiften att partiledaren i en intervju sagt att partiet var kommunistiskt.[757] Som visats i detta kapitel hade dock EAP åtminstone ett halvår tidigare svängt mot en klar proamerikansk och antisovjetisk linje vilket också framgår av öppet EAP-material som bevarats i SÄPO:s akter över partiet.

Under 1984 började säkerhetspolisen att modifiera sin bild av EAP som en vänsterextrem organisation. I en PM daterad den 28 mars 1984 presenterades EAP på följande sätt:

> EAP är en organisation som skiljer sig från andra partier. Det är svårt att placera EAP i den vanliga höger-vänsterskalan. Som framgår av detta PM är EAP ett proamerikanskt parti. EAP stödjer t.ex. Ronald Reagans ingripande på Grenada. Från början lutade EAP åt vänsterkanten men tycks trots allt gå mer åt högersidan i sitt program…Partiets uppbyggnad ser ut som i ett kommunistparti, vilket i praktiken innebär att

[756] *Subversion. Rapport gällande tiden 30/11 1982 - 30/4 1983.* Akt 5: 721d/1-28, löpnr 23. SÄPO.
[757] *Subversion. Rapport gällande tiden 1/5 1983 - 31/10 1983.* Akt 5: 721d/1-28, löpnr 24. SÄPO.

> partiet är hårt centralstyrt och att alla order kommer ”uppifrån”. Medlemmarna tvingas sälja sina ägodelar för att kunna skänka pengar till partiet. De ledande inom partiet har en mycket låg årsinkomst. En gemensam nämnare för de mest framstående partimedlemmarna är att de är vänner, släkt och ett flertal av dem är amerikaner och att ”de lever inom partiet”.

När EAP åter togs upp i kontrasubversionsrotelns halvårsrapporter på hösten 1984 placerades EAP i en alldeles egen kategori med rubriken ”övriga organisationer”. Fram till hösten 1986 redovisades EAP under denna rubrik för att sedan försvinna från säkerhetspolisens periodiska översikter. Att organisationen sedan dess inte redovisats i halvårsrapporterna speglar ganska väl säkerhetspolisens minskade intresse för LaRoucherörelsen från 1987 och framåt. Trots viss spaning mot EAP åren 1987-1995 har säkerhetspolisen inte funnit det nödvändigt att redovisa EAP i halvårsrapporterna. 1994 konstaterades i en PM upprättad inom författningsskyddsroteln att ”SÄPO betraktar inte EAP som ett högerextremt parti”.[758]

Säkerhetspolisens senaste bedömning av EAP och LaRoucherörelsen utgörs av ett svar på en i maj 1999 inkommen förfrågan från utländskt håll angående Schillerinstitutet. I skrivelsen efterfrågades information om institutets och EAP:s aktivitet i Sverige, kopplingar till främmande makts säkerhetstjänster, institutets politiska roll i statsfientlig verksamhet samt dess finansiering. I svaret från SÄPO, som skickades så sent som 1 mars 2000, framhölls att Schillerinstitutet i allt högre grad kommit att fungera som en paraplyorganisation för hela rörelsen. Rörelsen styrs nästan helt från USA och verkar i enlighet med de idéer som lagts fram av grundaren LaRouche. SÄPO framhöll också att rörelsen är liten med endast ett fåtal medlemmar. I de frågor där man engagerar sig kraftigt kan dock möjlighet finnas att påverka politiska beslut. LaRoucherörelsen bedömdes dock inte utgöra något hot mot den svenska författningen. Beträffande finansieringen framhölls att frågan var svår att besvara men att kontrollen över denna sannolikt låg i USA. Information om kontakter med främmande säkerhetstjänster förelåg ej enligt SÄPO.[759]

---

[758] PM angående EAP 29/9 1994. Akt 701301-4563, löpnr 8. SÄPO.
[759] *Schillerinstitutet och EAP.* PM SÄPO 23/2 2000. Akt 001301-3891. SÄPO.

5.5.2 Den militära säkerhetstjänstens bedömningar

Militära bedömningar av EAP som hotbild föreligger inte i samma omfattning som inom säkerhetspolisen. När EAP och Schillerinstitutet vid mitten av 1980-talet gjorde säkerhetspolitiken till sin viktigaste fråga och också i stor omfattning sökte kontakt med militära befattningshavare blev detta även en fråga för den militära säkerhetstjänsten. EAP presenterades ingående i Specialorientering nr 1/86 från Op 5 (motsvarande gamla sektion II, nuvarande MUST). Här framhölls att det var svårt att placera EAP på en höger-vänsterskala men att rörelsen fått en alltmer högerextrem prägel. Beträffande rörelsens finansiering gjordes följande bedömning:

> Svaret på frågan om hur EAP finansierar sin vidlyftiga verksamhet och dyra publikationer är delvis höljd i dunkel. Mot bakgrund av att Lyndon LaRouche uppges vara mångmiljonär, att organisationens publikationer är förhållandevis dyra både vad gäller lösnummerpris och prenumerationer samt att partiet litar till medlemmarnas stora offervilja både vad gäller tid och pengar m m, så är det inte otroligt att partiet trots allt är självfinansierat. Att någon annan organisation eller visst land skulle stödja rörelsen har inte uttalats.[760]

Den sista meningen var knappast helt korrekt. Uppgifter om att CIA eller KGB skulle ha initierat och stött LaRoucherörelsen florerade ymnigt vilket knappast kan ha varit Fst/Op 5 obekant. I specialorienteringen framhölls vidare att EAP använde täckorganisationer där kopplingen till EAP inte framgick, att den försvarsvänliga retoriken kunde tilltala försvarsanställda, att man bedrev ett aggressivt kontaktsökande samt att partiets krav på medlemskap i NATO innebar en målsättning som stred mot den av riksdag och regering fastställda. I orienteringens inledning sammanfattades problemet och EAP som hotbild gavs en konkret innebörd:

> De politiska åsikter som förs fram följer ej den av riksdag och regering fastställda säkerhetspolitiken för vårt land. EAP metoder innebär bl.a. att man utnyttjar t.ex. en försvarsanställds närvaro vid ett arrangemang. Oavsett om den försvarsanställde delar EAP

[760] *Specialorientering nr 1/86.* Säk H 901:6340, 13/3 1986. MUST.

> åsikter eller inte kan närvaron användas i propagandan. I en förlängning kan detta vändas mot försvarsmakten. Detta bör noga övervägas vid kontakter med rörelsen.[761]

EAP som militär hotbild innebar här alltså i huvudsak att kontakter med denna organisation riskerade att misskreditera försvaret. Försvarsanställda borde därför helst inte beblanda sig med EAP, dock utan att något förbud om detta uttalades. Varningen upprepades i informationsbladet *Aktuellt från säk* (AFS) 2/86 som behandlade Schillerinstutets inbjudningar till seminarier.[762]

EAP uppmärksammades också i Specialorientering nr 7/1987 angående ”politiska ytterlighetsrörelser”. I Ideologiskt hänseende menade försvarsmakten att EAP närmast var högerextremistiskt.

> Väsensskilt från den revolutionära vänstern, men likafullt med rötterna i kommunistisk ideologi, har Europeiska Arbetarpartiet (EAP) det senaste decenniet etablerat sig i Sverige. Partiet är ett lika märkligt som svårgripbart fenomen, som knappast låter sig beskrivas i vanliga politiska termer. Från början socialistiskt har EAP under 80-talet gjort helt om och intagit en position som snarast kan betecknas som högerextremistisk.[763]

Det framhölls dock att på en punkt var EAP helt inne på en annan linje än andra högerextremistiska organisationer:

> På en viktig punkt fjärmar sig dock EAP från nazismen; man förordar en ohämmad invandring till Sverige av människor från alla jordens hörn.[764]

När det gäller finansieringen berördes att det påståtts att CIA eller KGB skulle ligga bakom. Detta betraktades dock som mindre sannolikt mot bakgrund av ”rörelsens dåliga rykte och förvirrade och motsägelsefulla agitation”. Som mer troligt ansågs att rörelsen faktiskt var självfinansierad framför allt med stöd av ledaren LaRou-

---

761 Ibid.
762 *Aktuellt från säk 2/86*. MUST.
763 *Specialorientering nr 7/1987*. MUST.
764 Ibid.

ches miljoner. Bedömningen inom Op 5/Säk sammanfattades på följande sätt:

> EAP och dess avläggare Schillerinstitutet, Antidrog-koalitionen, Club of Life och Fusionsenergi-föreningen företräder extremistiska och aggressiva idéer, oförenliga med svensk säkerhetspolitik. Det faktum att rörelsen ägnar sin huvudsakliga uppmärksamhet åt försvaret och försöker knyta försvarsanställda till sig ger anledning till vaksamhet, även om genomslagskraften hos tankegångarna naturligtvis inte ska överskattas. Propagandaverksamhetens omfattning och de resurser som tycks stå till förfogande antyder att EAP har starka krafter bakom sig. Inte minst de påkostade publikationerna vittnar om detta. Ställer man graden av aktivitet i relation till antalet anhängare förstår man att resurserna till största delen hämtas utifrån. Denna koppling till svåridentifierade krafter utanför Sverige gränser är ytterligare en anledning att ta fenomenet EAP på allvar.[765]

Jämfört med den föregående specialorienteringen framhölls alltså även de bakomliggande ”svåridentifierade” krafterna som en viktig del av hotbilden. Mot slutet av 1980-talet torde dock EAP successivt ha avvecklats som militär hotbild.

Ytterligare en utredning om EAP bör nämnas i sammanhanget. I SÄPO:s akt över EAP finns en utredning som sammanställts av en källa som med stor sannolikhet är någon del av den militära underrättelsetjänsten. Utredningen, som färdigställdes några dagar efter Palmemordet, fokuserade på de 87 personer som i 1985 års val kandiderade till riksdagen för EAP. Dessa undersöktes med hänsyn till frågor som utländsk bakgrund, geografisk spridning, samhörighet genom giftermål eller på annat sätt. I rapporten framhölls inledningsvis att EAP var ”ett i det politiska livet artfrämmande inslag”. Partiets budskap i säkerhetspolitiska frågor var antisovjetiskt men det opinionsmässiga genomslaget bedömdes som ringa.

Analysen visade att inslaget av personer med utländsk bakgrund uppgick till 20 % varav drygt hälften från länder inom Warszawapakten. Bland dessa kom merparten från Tjeckoslovakien. I jämförelse med vad som betecknades som ”konventionellt marxistiska

---

[765] Ibid.

organisationer” hade något fler ett yrke med teknisk bakgrund. Bland de hypoteser som övervägdes beträffande vad som kunde ligga bakom EAP:s arbete i Sverige nämndes tjeckisk underrättelseverksamhet inkluderande industrispionage. En ”konspiratorisk hypotes” gick ut på att EAP hade till uppgift att kompromettera antisovjetismen genom sin märkliga och överdrivna verksamhet. Det uteslöts inte heller att EAP var en av CIA stödd organisation med uppgift att kontrollera embargopolitiken. Alternativt kunde EAP vara någon form av rekognoceringsorganisation stödd av någon av Warszawapaktens underrättelsetjänster. Huvudspåret, i den mån man kan tala om ett sådant, var dock tjeckisk underrättelseverksamhet.[766]

Utredningen är intressant eftersom det är den enda som påträffats som mer metodiskt har försökt utreda vad som ligger bakom EAP:s verksamhet i Sverige. Några uppenbara brister kan dock konstateras. Utredningen beaktade inte att EAP var en internationell organisation med likartad framtoning i hela Europa. En analys av EAP måste ställas i relation till vad som kan fastslås om organisationens sammansättning och verksamhet i andra europeiska länder. Därtill tog utredningen inte hänsyn till den verksamhet som ELC/EAP bedrev i Sverige och Europa under 1970-talet. Om man utgick från att det var möjligt att EAP vid 1980-talets mitt hade i uppdrag att stödja Sovjetunionen genom att kompromettera antisovjetismen kunde naturligtvis det omvända ha varit fallet tio år tidigare. Att de USA- och CIA-fientliga tongångarna kring 1975 skulle ha syftat till att kompromettera USA-motståndet förefaller dock inte ha övervägts. I stället framträder en bild där USA-fientligheten tas på allvar medan Sovjetfientligheten tio år senare ifrågasätts och ses som en tänkbar taktisk manöver. Förekomsten av människor med tjeckiskt ursprung ses som indicier på inflytande från den tjeckoslovakiska underättelsetjänsten. Det utländska inflytande som är mest påtagligt sett över EAP:s hela existensperiod är dock det amerikanska vilket knappt berörs i denna utredning.

Att säkerhetstjänsterna överlag i första hand försökt placera in EAP som en del av den sovjetiska eller Warszawapaktstyrda subversionen är tydligt. Styrning från USA och CIA förefaller knappt ha diskuterats trots att detta har varit huvudspåret inom massmedia. Inom den militära säkerhetstjänsten tillkommer vid mitten av 1980-talet hotbilden att EAP genom sitt kontaktsökande bland militär personal riskerar att misskreditera försvaret.

[766] PM RPS/Säk, Göteborg 3/3 1986. 701301-4563, löpnr 3 SÄPO.

5.6 Sammanfattning och slutsatser

I början av 1970-talet lanserades en amerikansk rörelse i Europa under namnet European Labour Committees (ELC). Det europeiska högkvarteret placerades i Wiesbaden och i ett flertal länder etablerades lokala ELC-grupper. Till Sverige kom ELC 1973. Det var dock först 1974 som rörelsen etablerades på allvar i Sverige och utgivningen av tidskrifterna Ny Solidaritet och Internationell Bulletin inleddes. Ett par år senare ombildades ELC-grupperna till partier efter amerikansk förebild. I USA kallades partiet US Labor Party, i Västtyskland Europäische Arbeiterpartei och i Sverige Europeiska Arbetarpartiet (EAP).

Även om den ideologiska profilen var minst sagt förvirrande var ELC/EAP vid mitten av 1970-talet mycket angelägna om att framstå som en Sovjetvänlig och prokommunistisk organisation. I grund och botten var dock framtoningen i övrigt en helt annan än både den gamla Moskvatrogna vänstern och den nya revolutionära Kinainspirerade vänstern. ELC/EAP talade sällan om klasskamp och revolution - desto mer om tillväxt och ökad satsning på högteknologi.

Det var emellertid inte EAP:s ideologiska profil som gjorde att rörelsen fick en hel del uppmärksamhet i pressen åren 1974-1976. I stället var det arbetsmetoderna, de skruvade konspirationsteorierna och de motbjudande personangreppen som präglade den allmänna bilden av EAP. CIA och personer som Rockefeller och Kissinger pekades ut som ansvariga för all världens elände. I Europa pekades det brittiska kungahuset ut som ansvarigt för den globala knarkhandeln. Framför allt var det dock socialdemokratin och dess ledare som i Europa utsågs till huvudfiende.

Under slutet av 1970-talet var kärnkraften EAP:s huvudfråga. Omkring 1982 ändrade EAP inriktning och blev alltmer USA-vänligt och antisovjetiskt. Partiets profilfrågor kom att bli ett starkt försvar i samarbete med NATO samt ett glödgat hat mot den svenske statsministern Olof Palme. Vid sidan om säkerhetspolitiken var kampen mot löntagarfonderna och framför allt mot knarket och det EAP kallade ”flumkulturen” eller ”rock- och drogkulturen” de viktigaste frågorna under 1980-talet. 1980-talets antisovjetiska och proamerikanska inställning tycks idag ha ersatts av en mer USA-kritisk hållning samt en förstående och välvillig attityd till länder som Ryssland, Irak och Kina.

Under organisationens första år, 1974-76, var säkerhetspolisens övervakning ganska omfattande vilket får sägas ha varit motiverat

med hänsyn till misstankarna om stöd från främmande makt. Rörelsens märkliga framtoning och arbetsmetoder samt den uppenbara koordineringen av verksamheten från Wiesbaden och USA gör att dessa misstankar inte kan sägas ha varit ogrundade. Detta även om det i dag framstår som mindre sannolikt att främmande makt skulle ligga bakom EAP. Det framstår också som rimligt att övervakningen i viss utsträckning återupptogs åren 1982-1987 med hänsyn till den hatkampanj som bedrevs mot landets statsminister, det säkerhetspolitiska inslag som fanns i denna kampanj samt misstankarna om styrning utifrån.

Däremot framstår inte de bedömningar som säkerhetspolisen gjorde åren 1975 till 1983 som välunderbyggda. Påståendet att något arabland skulle ligga bakom EAP framstår mer som ett hugskott än som grundat i en saklig analys. Det i medierna ofta framförda påståendet om att CIA skulle ligga bakom EAP verkar aldrig ha tagits upp till prövning. I stället pressades EAP in i den övergripande hotbilden av sovjetisk subversiv verksamhet. Detta trots att EAP:s verksamhet knappast kan sägas ha legat helt i linje med Sovjetunionens intressen i Sverige. Från 1984 och framåt är de polisiära bedömningarna mer rimliga och betonar osäkerheten samtidigt som sovjetisk subversion som hotbild tonar bort.

Det kan noteras en kraftig eftersläpning i säkerhetspolisens bedömning av EAP:s ideologiska profil. Fram till 1984 hänvisades regelmässigt till en intervju med partiledaren för att påvisa att EAP var ett kommunistiskt parti. Att denna intervju ägde rum redan omkring 1976 skrevs aldrig ut. Uppgifter som pekade åt motsatt håll uppmärksammades inte trots att de fanns tillgängliga i säkerhetspolisens akter över EAP. Åren 1982-1983 genomfördes en helomvändning av partiets säkerhetspolitiska profil vilket dock inte säkerhetspolisen uppmärksammade förrän 1984. Återigen kan konstateras att uppgifter som pekade i den riktningen fanns tillgängliga i akterna men tycks inte ha beaktats. Säkerhetspolisens bedömning av EAP i mars 2000, att rörelsen kan tänkas kunna påverka politiska beslut men inte utgör något hot mot författningen förefaller däremot välgrundad.

Den militära hotbilden var mer jordnära och handlade i första hand om att EAP:s inviter till militär personal riskerade att misskreditera försvaret. Skulle EAP få stöd av och i sin propaganda använda sig av någon officer i mellan- eller högre ställning kunde detta leda till negativa konsekvenser för såväl allmänhetens som statsmakternas förtroende för försvarsmakten. Att denna hotbild ägde en hög grad av realism står helt klart.

Den försiktiga bedömningen, troligen utförd av den militära underrättelsetjänsten år 1986, att tjeckisk underrättelseverksamhet skulle kunna vara grunden till EAP:s verksamhet i Sverige förefaller inte vara särskilt väl grundad. Analysen är visserligen välgjord men tar inte hänsyn till EAP:s tidigare verksamhet liksom verksamheten i andra länder. Analysen är också intressant eftersom den visar att liksom prosovjetiska uttalanden kunde ge stöd åt hypotesen att sovjetiska intressen låg bakom kunde också antisovjetism ge stöd åt samma hypotes. Tankegången var här att EAP:s antisovjetiska linje skulle vara ägnad att misskreditera antisovjetiska ståndpunkter.

En fråga som infinner sig i samband med detta är varför säkerhetspolisen så lättvindigt avförde CIA-hypotesen och samtidigt hade så förhållandevis lätt att tolka in EAP:s verksamhet i hotbilden av sovjetisk subversion. I avsaknad av mer resonerande promemorior kring detta blir ett försök att besvara detta tentativt och spekulerande. Jag ska ändå peka på två möjliga svar.

För det första kan det inte uteslutas att säkerhetspolisen redan någon gång år 1975 efter kontakt med CIA:s representant i Stockholm erhöll informationer som gjorde säkerhetspolisen övertygad om att CIA och USA inte var EAP:s uppdragsgivare. Det finns inga dokument som pekar i den riktningen men det förefaller inte helt osannolikt att en sådan kontakt ändå ägt rum.

För det andra förefaller det rimligt att anta att den kultur som växte fram inom säkerhetspolisen under det kalla kriget främjade analyser där sovjetisk subversiv verksamhet framstod som den mest trovärdiga hypotesen.

De registreringar i centralregistret som granskats framstår som oproblematiska i förhållande till gällande regelverk. Grunden för registrering har framför allt varit kontakt med personal vid främmande makts representation. Däremot framstår registreringen av EAP:are i arbetsregister som en ren åsiktsregistrering med endast verksamhet inom EAP som registreringsgrund.

6 Anarkister, frihetliga socialister och autonoma nätverk

6.1 Inledning

Som kapitelrubriken avslöjar handlar detta kapitel om säkerhetstjänsternas (framför allt SÄPO:s) övervakning av anarkister, autonoma nätverk och den utomparlamentariska vänstern under efterkrigstiden. Begreppet *autonom* har sannolikt lånats in från Danmark (även om det har en äldre europeisk historia) där det under 1980-talet kom att användas av husockupanterna inom den s.k. BZ (danska besætt = ockupera) -rörelsen.[767] Begreppet togs i slutet av 1980-talet upp av svenska anarkister och även av den svenska säkerhetspolisen.[768] Sedan dess har SÄPO använt begreppet autonom som en samlingsbeteckning för hela den anarkistiskt präglade, aktivistiska utomparlamentariska vänstern.[769]

6.1.1 Historisk bakgrund

1 maj har sedan länge varit allmän helgdag i Sverige. Bakgrunden till detta är dock inte lika välkänd. Den 1 maj 1886 demonstrerade en mycket stor folkmassa (siffran 80 000 har nämnts) på Chicago Haymarket för åtta timmars arbetsdag. Fler demonstrationer och strejker följde de närmaste dagarna och den 3 maj sköt polisen ihjäl fyra personer i ett försök att hindra en attack mot strejkbrytare. Dagen efter hölls en protestmarsch mot polisvåldet. När polisen försökte upplösa folksamlingen kastades en bomb som dödade en polisman. I tumultet som därefter uppstod dödades flera personer bland de demonstrerande samt sju polismän. Fyra anarkister döm-

[767] Om BZ-rörelsen och de autonoma i Danmark se boken *De autonome. En bog om og af den autonome bevægelse.* Autonomt forlag, København 1994.
[768] Se t ex *Anarkistisk verksamhet i samband med hot och angrepp mot Shell-stationer.* PM 10/4 1989. ”Lars Sundbergs” personakt, SÄPO. Benämningen autonoma härleds i denna PM till en grupp i Italien under 1970-talet med namnet *Autonomia Operaia.*
[769] Se t.ex. *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet under 1995 och 1996.* SÄPO.

des till döden och hängdes 1887; en femte undgick avrättning genom att ta sitt eget liv. Ingen av dem hade bevisats vara identisk med den person som kastade själva bomben men de ansågs ha uppmuntrat det hela genom sin agitation mot de amerikanska företagen och det amerikanska systemet över huvud taget. År 1889 beslutade Andra Internationalen vid sin konstituerande kongress att förklara 1 maj som arbetarnas högtidsdag och sedan 1890 har arbetarrörelsen demonstrerat denna dag.

I Sverige har den ”utopiska”, frihetliga socialismen funnits åtminstone sedan 1840-talet.[770] Det är emellertid först under 1890-talet vi kan tala om organiserad verksamhet med mer eller mindre klart uttryckt anarkistisk ideologisk prägel. År 1897 bildades det Svenska Socialistiska Ungdomsförbundet och året därpå, 1898, började man ge ut tidningen *Brand*. 1903 splittrades förbundet och minoriteten bildade det Socialdemokratiska Ungdomsförbundet, vilket så småningom skulle leda till dels det SAP-trogna SSU, dels det nya partiet Socialdemokratiska Vänsterpartiet som senare bytte namn till SKP, VPK och Vänsterpartiet. Socialistiska Ungdomsförbundet drabbades efter en tid av det fenomen som drabbar de flesta ungdomsförbund som går sin egen väg. Medlemmarna blir för gamla och beteckningen ungdomsförbund missvisande.

År 1908 ombildades Socialistiska Ungdomsförbundet följaktligen till Sveriges Ungsocialistiska Parti med Brands chefredaktör, Henrik ”Hinke” Bergegren, som förgrundsgestalt. Bergegren hade redan 1906 suspenderats som medlem i SAP och blev nu formellt utesluten ur det socialdemokratiska partiet. Som parti var dock ungsocialisterna föga framgångsrikt och på kongressen 1923 ombildades partiet till ett förbund. 1934 var det dags för nästa namnbyte då ungsocialisterna, för att markera att man faktiskt var anarkister, bytte namn till *Anarkistiska Propagandaförbundet*.

Verksamheten var sannolikt av blygsam omfattning under stora delar av tiden efter första världskriget. Ralph Rådlund som var tidningen Brands drivande kraft på 1960-talet har vid något tillfälle berättat att då han gick med i förbundet 1962 var han den förste nye medlemmen på tio år.[771] Världsmedborgaren Inge Oskarsson har i sina memoarer, ”Anarkisten” givit följande bild av sitt möte

---

[770] Se t.ex. Gamby, Erik: *Pär Götrek och 1800-talets svenska arbetarrörelse*. Tiden, Stockholm 1978, Gamby, Erik: ”Hantverkarkommunismen i Sverige 1845-1851, i *Marx i Sverige* (red: Lars Vikström), Arbetarkultur, Stockholm 1983 och Lund, Arwid: *Albert Jensen och revolutionen*. Federativs, Stockholm 2001, s. 15.

[771] Johansson, Ingemar: *Anarkisterna och 1968*. http://www.yelah.net/articles/1968_1.

med Anarkistiska Propagandaförbundet i Stockholm någon på 1940- eller 1950-talet:

> De mest aktiva anarkisterna var kommunalarbetare i 55-60 årsåldern, inte alls några bohemer. Ännu mer konfunderad blev jag då jag lärde känna deras hustrur, de var helt vanliga tanter. Många av dem såg makens politiska engagemang som något sorts lyte som de var tvungna att stå ut med.[772]

Anarkistiska Propagandaförbundet kom senare att byta namn till *Anarkistiska Federationen* vilken dock gick i graven i slutet av 1960-talet.

Parallellt med den organiserade anarkismen växte i Sverige även fram en syndikalistisk fackföreningsrörelse, från 1910 samlad inom *Sveriges Arbetares Centralorganisation* (SAC). SAC bildades i ungsocialistiska kretsar men relationen mellan anarkister och syndikalister har tidvis varit problematisk med stora motsättningar som följd.

6.2 Säkerhetspolisen och syndikalisterna 1945-2002

Syndikalisterna var under de första decennierna efter andra världskriget inte något som säkerhetspolisen intresserade sig för. SAC uppfattades som pålitligt antikommunistisk och utgjorde därmed inget direkt övervakningsobjekt. I likhet med anarkisterna uppmärksammade bl.a. Stockholms lokala samorganisation (motsvarar lokalavdelning av SAC) 50-årsminnet av Amaltheaattentatet och höll möte i Medborgarhuset 1958. Inom säkerhetspolisen kunde denna och liknande händelser få till följd att en kopia av mötestillståndet infogades i akten över syndikalism (i JWK-systemet nummer 40). Någon bearbetning eller övervakning var dock ej aktuell.

År 1963 intresserade sig säkerhetspolisen i Falun för ett lokalt parti i Orsa vars representanter uppgavs vara syndikalister. Genom förtroliga meddelare försökte säkerhetspolisen kartlägga den politiska tillhörigheten för var och en som stod på Frihetliga kommunalfolkets valsedel. Den tankegång som tycks ha motiverat säkerhetspolisen att göra denna kartläggning var, att eftersom kommunisterna inte ställde upp i kommunalvalet så kanske Frihetliga kommunalfolket i själva verket var kommunister under annan be-

[772] Oskarsson, Inge: *Anarkisten*. Spartacus, Stockholm 1990, s. 137.

teckning. Säkerhetspolisens kartläggning gav vid handen att några klart kunde utpekas som kommunister medan andra kunde betecknas som ickekommunister eller ”sannolikt ej kommunister”. Säkerhetspolisen genomförde också en valanalys där man jämförde valresultatet i kommunalvalet med landstingsmannavalet. Tanken med detta var att eftersom kommunisterna inte ställde upp i kommunalvalet men däremot i landstingsvalet och det omvända förhållandet gällde för Frihetliga kommunalfolket skulle man kunna se om de bägge partiernas väljare var desamma. Bortsett från att säkerhetspolisens metod var något grov blev resultatet att Frihetliga kommunalfolkets väljare i landstingsvalet röstade inte bara på kommunisterna utan också i stor utsträckning på socialdemokraterna och i viss mån på högern och centerpartiet. Säkerhetspolisen i Falun kunde därmed dra slutsatsen att ”Frihetliga kommunalfolket icke representeras uteslutande av kommunister”. Kommunister eller ej - samtliga personer på valsedeln som inte redan var registrerade blev nu införda i säkerhetspolisens register.[773]

Det är glest mellan handlingarna i den SÄPO-akt över syndikalism som ingår i JWK-systemet (dvs. fram till 1982). Mot slutet av 1970-talet intresserade sig säkerhetspolisen i viss mån för det samarbete mellan syndikalister och anarkister som kunde iakttas på en del orter i Sverige. År 1977 uppmärksammades att anarkisterna inom Örebro Bokgille delade lokal med Örebro lokala samorganisation.[774] I Göteborg noterades två år senare att Göteborgs LS i ett flygblad även gjorde reklam för den anarkistiska träffpunkten Frihetligt forum vilket av säkerhetspolisen betecknades som ”I högsta grad anmärkningsvärt”. Som ”intressant i sammanhanget” bedömdes det faktum att ett avsnitt i flygbladet om direkt aktion var illustrerat med en ”påtänd bomb”.[775]

År 1979 bildades vid SAC:s 21:a kongress en antimilitaristisk kommitté och under 1980-talet var det främst denna verksamhet som intresserade säkerhetspolisen. 1982 övervakade sektionen i Kalmar en aktion kallad ”cykla i Owen Wilkes fotspår på Öland”. Cykelturen arrangerades av den antimilitaristiska kommittén inom SAC och syftade inte till att begå brott utan till att påvisa att domen mot fredsforskaren Owen Wilkes var orimlig. Övervakningen

---

773 RPS/Säk, Falun till RPS/Säk Stockholm 8/5 1963. Akt 40:14 löpnr 2. SÄPO.

774 *Örebro Lokala Samorganisation, Köpmangatan 47, Örebro och planerad demonstration vid Barsebäck*. PM, Örebro, 25/8 1977. Akt 40:14 löpnr 2. SÄPO.

775 *1 Maj demonstration anordnad av Frihetligt Forum och Göteborgs lokala samorganisation*. PM 2/5 1979. Akt 40:14 löpnr 2. SÄPO.

syftade främst till att identifiera deltagarna.[776] Även 1983 och 1985 övervakade säkerhetspolisen antimilitaristisk verksamhet inom SAC.[777] I början av 1990-talet konstaterade SÄPO att SAC som organisation under senare år uppträtt ”återhållsamt och knappast mer revolutionärt än den reformistiska fackföreningsrörelsen”. Någon uppföljning av organisationen hade därför inte bedömts nödvändig.[778]

Under 1990-talet utfördes heller ingen övervakning av SAC:s verksamhet. I den mån uppgifter kom in från olika källor placerades dessa dock i SAC:s akt. År 2000 övervakades SAC:s 1 majdemonstration i Stockholm. Framför allt synes SÄPO vid detta tillfälle noterat medverkan från personer inom den anarkistiska/autonoma rörelsen.[779] Intresset kring SAC har på senare tid varit knutet till organisationens eventuella medverkan i utomparlamentariska aktioner i anslutning till Sveriges ordförandeskap i EU.[780]

6.3 Säkerhetspolisen och anarkisterna 1945-1970

De svenska anarkisterna var inte något som säkerhetspolisen högprioriterade under 1940-, 50- och 1960-talen. I SÄPO:s sakakt rörande anarkistiska organisationer finns från de två första efterkrigsdecennierna bara enstaka tidningsklipp om anarkism. *Anarkistiska Propagandaförbundet* och *Stockholms Anarkistiska Förening* var de två organisationer vars verksamhet ibland kunde uppmärksammas. När Stockholmsanarkisterna 1954 arrangerade författarafton med bl.a. Jan Fridegård och Moa Martinsson önskade polisintendent Åke Hasselrot veta vad som var känt om föreningen i fråga. Kriminalassistent Rolf Thurin kunde då i en PM konstatera det ringa intresse som ägnats anarkisterna:

> Stockholms Anarkistiska Förening tillhör Anarkistiska Propagandaförbundet, som är någon slags rikssammanslutning för de svenska anarkisterna. Det finns på ett fåtal platser i landet sådana föreningar

---

776 *Ang aktionen ”Cykla i Owen Wilkes hjulspår på Öland”.* PM, Kalmar 22/6 1982. Akt 40:152. SÄPO.

777 Se *Antimilitaristisk rikskonferens i Falun 22-24 april 1983.* PM RPS/Säk, sektionen i Örebro 29/4 1983 samt OG-SH 149-84, 21/3 1985. Akt 802000-1650. SÄPO.

778 *Angående Sveriges Arbetares Centralorganisation*. PM författningsskyddet, SÄPO, 24/6 1991. SH 1536-91. Akt 802000-1650. SÄPO.

779 *SAC:s demonstration den 1:a maj 2000.* PM författningsskyddet 12/5 2000. Akt 802000-1650. SÄPO.

780 Se handlingar i Akt 802000-1650. SÄPO.

> men medlemsantalet torde vara obetydligt…I vårt register saknas närmare uppgifter om de anarkistiska föreningarna i Sverige. Det enda är ett par tidningsklipp om möten med föredrag, som hållits vid några tillfällen.[781]

Att döma av tidningsklippen bestod svensk anarkism vid denna tid mest av en skara åldrade män som blickade tillbaka mot en storhetstid med Hinke Bergegren och attentatet mot Amalthea som nostalgiska riktmärken. 50-årsminnet 1958 av bomben mot de engelska strejkbrytarnas fartyg *Amalthea* övervakades av statspolisen i Göteborg som förgäves letade kommunister i publiken.[782]

Först mot mitten och slutet av 1960-talet började en yngre generation anarkister göra sig hörda. I skuggan av den maoistiska rörelsen började grupper med en mer frihetlig socialistisk inriktning växa fram.[783] *Alternativt samhälle*, *Arkiv samtal* och *International Harvester* som senare utvecklades till *Träd, Gräs och Stenar* upplevdes av säkerhetspolisen som intressanta eller rent av som en del av det subversiva Sverige.[784]

Någon reell övervakning av dessa grupper var det emellertid inte frågan om. I november 1968 övervakades en liten men dock olaglig demonstration utanför varuhuset NK i Stockholm. En handfull svarta fanor och plakat med texter som ”för omstörtning, sabotage, uppvigling och upplösning” beslagtogs härvid. I slutet av 1960-talet fanns också en anarkistisk förening vid Uppsala universitet vilket säkerhetspolisen noterade efter att ha studerat universitetskatalogen. I augusti 1969 ska anarkister ha varit delaktiga i ett sabotage mot elanläggningen vid Rättspsykiatriska kliniken i Lund. Likaså fanns enligt säkerhetspolisen anarkister med i bilden vid två mordbränder i januari 1970 mot samma klinik.[785]

---

781 PM av Rolf Thurin 29/9 1954. Akt 250:09/3 löpnr 1. SÄPO.
782 Krkom Hugo Simonsson och L Zachrisson Göteborg till Nils Andermark, Stockholm 31/3 1958. Akt 250:09/3 löpnr 1. SÄPO.
783 Ingemar Johansson som själv var med nämner i en artikel Lunds Fria Press, Umeå Fria Press, Jönköpings Fria Press, Nadir, Praxis, Mot Strömmen, Arbetarmakt, Frihetlig Socialistisk Tidskrift som exempel på anarkistiskt inriktade grupper och tidskrifter i 1968-vänsterns kölvatten. Johansson, Ingemar: ”Anarkisterna och 1968”, i *Yelah oktober 1998.* http://www.yelah.net/yelah/19981020/1968_1.
784 Se rapporten *Aktuella organisationer m.m.1969. Kort orientering.* RPS/Säk byrå A, januari 1969. HSC 64/69. SÄPO. Se även Holmblads s.k. orm i *PM ang föreståndarmötet i Åtvidaberg 22-24 april 1969.* HSC nr 578/1968. SÄPO.
785 PM 12/10 1976. Akt 250:09/3 löpnr 3. SÄPO.

6.4 1970-talet - HT 16, Husockupationer och Kröcherligan

När den hemliga tjänsteföreskriften HT 16 trädde i kraft den 1 januari 1971 fanns i förteckningen över organisationer som säkerhetspolisen skulle ägna särskild uppmärksamhet fyra anarkistiska organisationer upptagna. Möjligen hade vid något tillfälle en femte anarkistisk organisation varit uppe till diskussion. I tjänsteföreskriften finns nämligen en rad som inleds med siffran ”5” men där organisationsnamnet skulle ha stått är det blankt.[786] Om det är en ren felskrift eller om säkerhetspolisen vid något tillfälle laborerat med en femte organisation som i ett sent skede strukits är svårt att säga.

I det äldsta utkast till organisationsförteckning som påträffats finns bara två anarkistiska organisationer upptagna: *Förbundet för lika lön* och *Svenska anarkistförbundet*. Förbundet för lika lön var en organisation uppbyggd av och kanske bestående av blott en enda person, nämligen Inge Oskarsson. Oskarsson hade sedan slutet av 1940-talet varit känd av säkerhetspolisen som fredsagitator och ledande kraft inom den svenska Världsmedborgarrörelsen.[787] Oskarsson hade tidigare varit medlem av Anarkistiska Propagandaförbundet men propagerade i början av 1970-talet mest för sin idé om lika lön.[788] Förutom lika lön fanns på programmet idéer om att infiltrera försvarsmakten och bilda celler på arbetsplatserna.[789] Om Svenska anarkistförbundet är ingenting känt och det är osäkert om det över huvud taget existerat någon organisation med detta namn.[790] Någon gång under december månad 1970 tillfördes listan ytterligare två anarkistiska organisationer; *Anarkistfederationen i Sverige* och *Anarkisterna i Stockholm*.

Det har inte gått att finna någon skriftlig motivering till varför fyra anarkistiska organisationer sattes upp på listan över samhällsfientliga organisationer. Bakgrunden till detta torde dock framför allt ha varit de oroligheter som ägde rum i Stockholm i oktober och november 1970. Den 15 oktober ockuperade några personer ett av rummen i barnavårdsnämndens allaktivitetshus ”Gamla Bro”. Rummet kallades vanligen ”Terummet” och var enligt en av de in-

---

786 Ibid. Bilaga 1.
787 Hjort, Magnus: *Den farliga fredsrörelsen*, s. 88-121.
788 Oskarsson, Inge: *Världen mitt fosterland*. Spartacus förlag, Stockholm 1991.
789 Kommitténs program presenteras utförligt av Inge Oskarsson i boken *Lika lön. Tjänar du mindre än 47.000 är du utsugen!* Spartacus, Stockholm 1969.
790 Motkraft Nyhetsbrev # 36 (”a multi-lingual news service by, for, and about anarchists”) daterat 15/1 1999. http://www.ainfos.ca/99/jan/ainfos00134.html.

blandade ”det enda rum där man kunde känna sig något sånär i fred och röka sitt brass tillsammans”. En kvinnlig anställd hade fått sparken efter att på arbetstid ha rökt ”brass” med några av besökarna och det framfördes nu krav på att hon skulle återanställas. I en senare redogörelse förklarades ockupationen vara en följd av ett ”missnöje med aktiviteterna och den auktoritära stämningen”. Barnavårdsnämndens representant på Gamla Bro kallade efter några timmar på polis som bar ut ockupanterna. Två dagar senare, den 17 oktober, höll anarkisterna ”stormöte” i sin lokal på Swedenborgsgatan 14 och beslutade sig för att på allvar försöka ockupera hela Gamla Bro. Efter att ha distribuerat flygblad bl.a. på ungdomsgårdar begav man sig dit och barrikaderade ingångarna för att hindra polisen att ta sig in. Ytterligare några dagar senare försökte anarkisterna avpolitisera aktionen genom att ta ner sina fanor. Det var nu inte längre anarkisterna som ockuperat Gamla Bro utan ”folket”.

För att sköta de dagliga rutinerna i huset hade man organiserat olika grupper med ansvar för de vardagliga sysslorna. Nu serverades råris, linser, ogrästé och annan ”riktig mat” i stället för ”det giftiga kemiska potatismoset och de konstgjorda korvar” som vanligtvis tillhandahölls i lokalen. En allmän bakgrund till ockupationen var rivningarna och saneringarna av bostadshus i Stockholms innerstad, eller ”rivningsraseriet” som det också uttrycktes. I ett flygblad utdelat under ockupationens slutskede gav ockupanterna sin syn på läget samt redogjorde för sina krav:

> Vi kräver:
> Fler hus åt folket i city.
> Bostäder till alla.
> Kvarterslokaler till folket.
> Slut på exploateringen, utsugningen, förgiftningen av människor och natur.
> Alternativ till dagens kapitalistiska, passiva och liknöjda samhälle.
> Det är: Ett helt nytt samhälle.
> Vi måste börja med oss själva.
> All makt åt folket.[791]

Mot slutet av oktober hade ockupanterna av olika skäl kommit fram till att ockupationen borde avbrytas. Det ockuperade huset städades och den 28 oktober hölls fest varvid gruppen *Träd, Gräs*

---

[791] Citerat efter *Umeå fria press nr 3 1971.*

och Stenar spelade. Gamla Bro överlämnades därefter till ”folket” vars närvarande representanter beslöt att med omedelbar verkan återuppta ockupationen varför nya barrikader upprättades. Två dagar senare var det hela över och polisen stormade in klockan 4 på morgonen och avhyste kvarvarande ockupanter.[792] Allaktivitetshuset Gamla Bro var nu stängt.

Stängningen av Gamla Bro var troligen en starkt bidragande orsak till att en demonstration hölls den 4 november i Stockholm. Ett par hundra ungdomar tågade runt och skanderade slagord som ”all makt åt folket” och ”ner med polisen”. Enligt den övervaknings-PM som säkerhetspolisen upprättade uppförde sig demonstranterna som ”en vild ‘pöbelhop’ som skränande drog fram genom gatorna i city”.[793] Under den nästkommande veckan var anarkisternas lokal på Swedenborgsgatan föremål för daglig övervakning från säkerhetspolisens sida. Den 13 november 1970 stängdes dock lokalen av fastighetskontoret med motiveringen att huset var brandfarligt. Även den 7 och den 14 november liksom den 8 december genomfördes demonstrationer med anarkistiska inslag.[794]

Anarkisterna hade nu blivit något som säkerhetspolisen ansåg sig vara tvungna att ägna viss uppmärksamhet. Några högre tankar om anarkisterna hade dock inte säkerhetspolisen som i en PM förklarade att många av dem som setts besöka anarkisternas lokaler ”varit rent asociala individer” från vilka de var svårt att särskilja de ideologiska anarkisterna. Något mer allvarligt hot synes emellertid inte anarkisterna ha bedömts utgöra. I en PM rörande händelserna i oktober och november 1970 summerades säkerhetspolisens intryck på följande vis:

> För närvarande synes icke anarkisterna ha något gehör för sina idéer i Sverige. Möjligen kan de samla något hundratal människor av olika schatteringar för tillfälliga aktioner.[795]

---

792 Uppgifterna rörande händelserna i oktober och november kommer från en redogörelse för händelseförloppet daterad 19/11 1970, anonym men dock skriven av någon inom den anarkistiska rörelsen. Handlingen kom säkerhetspolisen tillhanda i samband med en i Umeå företagen husrannsakan rörande narkotikabrott. Ytterligare uppgifter finns i en artikel skriven av trumslagaren i Träd, Gräs och Stenar, Tomas Mera Gartz, införd i *Umeå fria press nr 3 1971.* Tidskriften i fråga skickade säkerhetspolisen i Umeå till Stockholm i november 1971. Akt 250:09/3 löpnr 2. SÄPO.

793 *Angående anarkistisk aktivitet i Stockholm under november månad 1970.* PM 19/11 1970. Akt 250:09/3 löpnr 1. SÄPO.

794 Se handlingar i akt 250:09/3 löpnr 1. SÄPO.

795 *Angående anarkistisk aktivitet i Stockholm under november månad 1970.* PM 19/11 1970. Akt 250:09/3 löpnr 1. SÄPO.

Trots detta väl underbyggda konstaterande placerades alltså fyra anarkistiska organisationer på den organisationsförteckning som utgjorde bilaga 1 till HT 16. I den första kvartalsrapport från säkerhetspolisen som noterade anarkistiska gruppers existens räknades ett antal sådana organisationer upp varefter följande kommentar fogades:

> Den anarkistiska aktiviteten i landet förefaller vara av liten omfattning.[796]

Det är värt att observera att två av de fyra anarkistiska organisationerna som upptagits i bilaga 1 till HT 16, Förbundet för lika lön och Svenska anarkistförbundet, inte omnämndes i kvartalsrapporten från april 1971. Det kan på goda grunder antas att dessa två organisationer knappt existerade eller i alla fall inte bedrev någon verksamhet. Sannolikt var så även fallet i december 1970 när HT 16 antogs av RPS. I den andra kvartalsrapporten från 1971 hävdades att ”den anarkistiska aktiviteten förefaller ha ökat något under perioden”. Som tecken på detta anfördes att ordet ”Anarki” hade spraymålats på många hus i Stockholm samt att anarkister på flera håll i landet deltagit i Röd Front-demonstrationer på 1 maj. Det konstaterades också att deltagandet inte hade uppskattats i Stockholm där arrangörerna avvisade anarkisterna och deras svarta fanor.[797]

Vid denna tid fanns det på flera orter i Sverige mindre grupper av anarkister. I Umeå bedrevs verksamhet under beteckningen *Ungsocialister i Umeå* med *Umeå fria press* som organ. Umeå fria press drev kraftigt med alla övriga politiska grupper och kanske i synnerhet KFML och KFML(r). Därtill förekom utopiskt färgade redogörelser för de politiska målen och recept på örtteer. Dessutom fanns, för de mer handlingsinriktade, under rubriken ”en kunskap, nödvändig att besitta” instruktioner för tillverkning av molotovcocktails samt hur man hanterar polishästar och -hundar med hjälp av ammoniak, nålar och spelkulor.[798] I Stockholm bildades i oktober 1971 *Anarkistiska Federationen i Stockholm* (AFIS) genom att företrädare för *VIPS-gruppen* och andra mindre anarkistgrupper

---

796 *Redogörelse för extremistisk verksamhet.* Kvartalsöversikt 1/71. Akt 5:721d/1-28 löpnr 10. SÄPO.
797 *Redogörelse för extremistisk verksamhet.* Kvartalsöversikt 2/71. Akt 5:721d/1-28 löpnr 10. SÄPO.
798 *Umeå Fria Press nr 4/1971.*

gick samman. I en broschyr med titeln *15 frågor och 15 svar* presenterade sig AFIS på följande sätt:

> Anarkisterna är emot den parlamentariska demokratin. Riksdagen är inte till för arbetarklassen utan för de ekonomiska profitörerna. Skulle man ställa upp som parti för att komma med i riksdagen skulle man gräva sin egen grav. Allt skulle deformeras av röstfikande, kompromisser och smussel. Vi propagerar i stället för bildandet av en federalistisk organisation bestående av grupper, självständiga i sina egna angelägenheter, där människorna själva tar tillvara på sina intressen och inte litar till ombud, utan på icke-auktoritära, icke-reformistiska basintresseföreningar.[799]

Även i Göteborg, Lund, Växjö och Malmö m.fl. orter fanns anarkistiska organisationer. Det fanns dock inget behov eller intresse inom säkerhetspolisen att låta registrera alla dessa organisationer. I en PM daterad den 2 augusti 1971 konstaterade svenskroteln att de anarkistiska organisationerna ofta var tillfälliga varför det inte var nödvändigt att registrera namnen på dem i centralregistret. I stället hade uppgifterna antecknats i ett arbetsregister och registrering skulle begäras om behov uppstod.[800] I kvartalsrapporterna skvallrar formuleringar som ”uppgifter om nämnvärd anarkistisk verksamhet föreligger ej” och ”aktiviteten bland dessa organisationer förefaller vara ringa” om hur säkerhetspolisen uppfattade läget.[801]

Under de följande åren ägnades anarkisterna följaktligen enbart sporadisk uppmärksamhet från säkerhetspolisens sida. Bl.a. övervakades demonstrationer riktade mot den brittiska Nordirlandpolitiken där anarkisterna samsades med trotskisterna i RMF. Det uppmärksammades också att några av dem som greps vid ockupationen av den brittiska turistbyrån i Stockholm 1971 var anarkister. Söndagen den 4 juni 1972 demonstrerade Anarkistiska Federationen i Stockholm mot den i Stockholm pågående miljövårdskonferensen i FN:s regi. Ett demonstrationståg om 200 personer stoppades av polisen vid Norrbro.

---

799 ”Bill Holmbergs” personakt löpnr A 1. SÄPO.
800 PM 2/8 1971. Akt 250:09/3 löpnr 2. SÄPO.
801 *Redogörelse för extremistisk verksamhet.* Kvartalsöversikt 3/71 och 1/72. Akt 5:721d/1-28 löpnr 11. SÄPO.

Uppgifter om svenska anarkister kunde säkerhetspolisen också erhålla från samarbetande utländska tjänster. Sålunda erhölls från Storbritannien regelbundet uppgifter om svenska medborgare som prenumererade på brittisk anarkistpress. I Jönköping verkade en ”förtrolig meddelare” som till säkerhetspolisen där överlämnade fotostatkopior av handlingar från *Naturalisterna & Anarkisterna & Nihilisternas förening* på orten. Samtliga i föreningens ledning studerade vid Per Brahegymnasiet i Jönköping men blev av allt att döma inte registrerade i centralregistret.[802]

Säkerhetspolisens inhämtning av uppgifter om anarkisterna var i början av 1970-talet mycket slumpmässig men i den mån informationer inkom kunde dessa sparas i den samlingsakt över anarkistisk verksamhet som upprättats.

Ett exempel på detta är att den 28 oktober 1972 inlämnades till kriminalavdelningen i Stockholm en anteckningsbok som samma dag glömts kvar i en taxi. Efter genomgång befanns anteckningsboken var full av adresser till anarkistiska kontakter varför hela boken kopierades. Drygt två månader senare hämtades boken på hittegodsmagasinet av dess ägare, en kvinnlig anarkist. Av särskilt intresse var att bland de många adresserna till anarkistiska organisationer runt om i Europa fanns en adress till det anarkistiska kollektivet Hydra i Basel i Schweiz. Visserligen stämde inte adressen men uppgiften uppfattades dock som intressant i samband med att en grupp med samma namn med adress i Zürich 1972 hade smugglat vapen till Röda Arméfraktionen i Västtyskland. Hydra ansågs av säkerhetspolisen kunna jämföras med Baader-Meinhofgruppen och sades finansiera sin verksamhet med bankrån. Efter drygt två års handläggning beslutades om registrering av dagbokens ägare. Hänvisning gjordes då till Hydras verksamhet och koppling till Baader-Meinhof och ”den mycket uttalade kriminella inriktning som föreligger”. Det ansågs också vara bättre att kvinnan registrerades i RPS/säk:s register än i allmänt polisregister eftersom information kunde tänkas inflyta ”genom särskilda källor”.[803]

Förutom den samlingsakt över anarkism som fortfarande finns bevarad i SÄPO:s arkiv fanns det JWK-upplägg för de fyra organisationer som fanns med på den organisationsförteckning som bilades HT 16. Samtliga dessa har dock gallrats och det är svårt att säga om de innehöll några handlingar. Den 27 april 1973 utfärdade regeringen nya tilläggsföreskrifter till personalkontrollkungörelsen. De anarkistiska organisationerna ströks nu för gott från listan över

802 PM 29/4 1971. Akt 250:09/3. Löpnr 1. SÄPO.
803 PM 1/3 1973 (samt anteckningar på denna PM). Akt 250:09/3 löpnr 3. SÄPO.

organisationer som säkerhetspolisen skulle ägna ”särskild uppmärksamhet”. Det var inte bara anarkisterna som sopades bort utan en allmän rensning av ”en- och tvåmanspartierna” gjordes. Från säkerhetspolisens sida var man dock inte villig att helt exkludera anarkisterna från listan över politiska grupper som borde övervakas. Problemet vara bara hur detta skulle kunna formuleras i en tjänsteföreskrift. Hur frågan hanterats i diskussionerna mellan säkerhetspolisen och regeringen behandlades av Hans Holmér vid en intern konferens den 4-6 december 1973. I sitt anförande tog Holmér upp problemet med anarkisternas obenägenhet att organisera sig i fasta och bestående organisationer:

> En anarkistisk organisation är i sig själv en motsägelse. I anarkin ligger ju just att man inte ska vara organiserad. Vi hade den uppfattningen att vi skulle ha med de tillfälliga anarkistiska grupperna men vi sa att vi inte kunde precisera de här grupperna, vi vet ju att de byter skepnad och namn men vi ville ha någon sorts hake på det hela. Men detta tillbakavisades i diskussionerna. Från regeringen sa man, att ska vi ha ansvaret för detta måste ni precisera er, så att vi får en full kontroll över situationen. Vi försökte argumentera för en mera lös formulering utan resultat.[804]

Holmér framhöll vidare att han var fullt på det klara med att det fanns enskilda anarkister som var farliga. Dessa fick dock behandlas separat och inte som medlemmar i någon särskild organisation.[805]

6.4.1 Bland kulturradikaler och terrorister

Säkerhetspolisens rapportering rörande anarkister var alltså begränsad i början av 1970-talet. Åren 1974-75 var den i det närmaste obefintlig. Associationer till anarkism kunde dock göras då säkerhetspolisen intresserade sig för radikal kulturverksamhet av olika slag. Sektionen i Norrköping översände till Stockholm den 22 november 1974 ett exemplar av den mycket enkelt stencilerade kulturtidskriften *Guru Papers*. Tidskriften hade framställts utan kostnad på

[804] *Avdelningschef Hans Holmérs anförande angående tjänsteföreskrift HT 19 vid konferens angående uppföljning av de politiska ytterlighetsgruppernas verksamhet m.m. den 4-6 december 1973 i Stockholm.* Akt 5:720/6 löpnr 5. SÄPO.
[805] Ibid.

Ungdomsrådets i Linköping expedition och överlämnats till säkerhetspolisen av en person verksam inom ungdomsverksamheten.

Tidskriften var enligt sin egen programförklaring en ”fri, oberoende, avantgardistisk, poetisk tidskrift” vilket även efter en genombläddring framstår som en träffande karakteristik. Tidskriften var försedd med undertiteln *Kulturgerillan* vilket säkerhetspolisen i Norrköping fann värt att notera. Med skrivelsen till Stockholm bifogade sektionen också en kopia av en artikel i Norrköpings Tidningar där programchefen för TV-programmet *Kulturmagasinet* berättade att man i nästa program skulle ta upp ”det som kallas för ‘Kulturgerillan’”.

En person som särskilt uppmärksammades i sammanhanget var Bruno K Öijer som förekom i Guru Papers. Något senare, i januari 1975, uppmärksammade säkerhetspolisen att Aftonbladet och Dagens Nyheter hade skrivit om ”den anarkistiske poeten Bruno K Öijer” som mottagit ett stipendium på 4 000 kronor från Bonniers. Öijer hade därefter ställt sig på T-centralen och delat ut pengarna till ”folket” eftersom han menade att Bonniers stulit stipendiepengarna vilka han nu skulle lämna tillbaka.[806] Säkerhetspolisens intresse för Guru Papers och Bruno K Öijer kan här få utgöra ett exempel på att säkerhetspolisen ibland hade svårt att lämna det kulturradikala Sverige därhän för att helt koncentrera sig på att bemöta den säkerhetshotande verksamheten.

Under 1970-talet bedömdes den internationella terrorismen vara ett mycket allvarligt hot mot den svenska säkerheten. Italien, Västtyskland, Japan och Spanien drabbades hårt och Sverige fick sin beskärda del t.ex. i samband med ockupationen och sprängningen av den västtyska ambassaden i Stockholm. För säkerhetspolisen kunde terrorismen ses som en del av en långsiktig plan och placeras in i den traditionella hotbilden med sovjetisk subversion som drivande kraft. I kvartalsrapporten för det fjärde kvartalet 1976 kommenterades den internationella terrorismen på följande sätt:

> Denna långsiktiga målsättning skall ingå som ett led i den kommunistiska världsrevolutionen. Bakom denna strategi skall ligga den sovjetiska underrättelseorganisationen KGB, som för att icke avslöja sina intentioner tar hjälp av framför allt de östtyska, tjecko-

[806] Se handlingar i akt 250:09/3 löpnr 3. SÄPO.

> slovakiska, kubanska och nordkoreanska underrättelsetjänsterna.[807]

Framför allt var det KFML(r) och Förbundet kommunist som i Sverige ansågs ställa sig bakom terrorism. Även beträffande anarkisterna gjordes dock vissa kopplingar till den internationella terrorismen. I en PM daterad den 10 december 1976 förklarades att anarkisterna hade plockats bort från den hemliga organisationsförteckningen på felaktiga grunder.

> Vid upprättandet av ny tjänsteföreskrift togs anarkisterna ej med under den motiveringen, att anarkister är en så löslig samling utan program och organisering och ej med mål utskrivet att omvandla det bestående samhället med våld. Detta är med all sannolikhet en feltolkning av vägen till anarkism. Anarkisterna är organiserade och deras böjelse för terrorhandlingar kan historien bekräfta.[808]

Visserligen kunde anarkismen ”i sina ädlare former” ses som en ”trotsig revolt” mot auktoritära tendenser och förtryck av den individuella friheten. I praktiken kom den dock till uttryck i form av politiska attentat och demonstrationer som genomgående inneburit ”meningslös skadegörelse samt i många fall till utsläckande av människoliv”. De svenska anarkisterna hade dock inte visat ”tillnärmelsevis liknande våldsmentalitet” som de tyska anarkisterna men beröringspunkter kunde iakttas. PM-författaren pekade här på Ulrike Meinhofs krigsförklaring mot det rådande samhället och de svenska anarkisternas i vissa fall likartade ställningstaganden. Promemorian avslutades med kommentaren att om säkerhetspolisen i fortsättningen skulle ägna de svenska anarkisterna ”särskild uppmärksamhet” borde dessa uppföras under en samlingsrubrik och inte under separata organisationsnamn.[809]

Kopplingarna till den västtyska terrorismen bestod emellertid inte enbart av en viss ideologisk affinitet. I april 1977 ingrep den svenska polisen mot en grupp under ledning av Norbert Kröcher som under en längre period planerat och agerat i syfte att kidnappa det tidigare statsrådet Anna-Greta Leijon. I samband med utred-

---

807 *Sammanfattande redogörelse för det aktuella säkerhetsläget.* Fjärde kvartalet 1976. Akt 5:721d/1-28 löpnr 15. SÄPO.
808 PM 12/10 1976. Akt 250:09/3 löpnr 3. SÄPO.
809 Ibid.

ningen visade det sig att flertalet av de inblandade svenskarna tillhörde de anarkistiska kretsarna. En kvinna som ansågs tillhöra den inre kretsen kring Kröcher dömdes sedermera i Svea Hovrätt till tre års fängelse. Bland brotten ingick försök till allmänfarlig ödeläggelse (ett misslyckat försök att med en bilbomb spränga Spain Tours i Stockholm 1975) samt tillgrepp mot ett bankbud från en Minilivsbutik. En annan svensk anarkist dömdes till villkorlig dom för häleri av sprängkapslar och pengar. Ytterligare andra dömdes för två sprängattentat mot McDonald's på Sveavägen i Stockholm sommaren 1975.

6.4.2 Övervakningen av Föreningen för ett Frihetligt forum m.m.

Hösten 1977 begick tre kända västtyska terrorister, Andreas Baader, Gudrun Ensslin och Jan-Carl Raspe, självmord i Stammheimfängelset. Som en form av sympatiyttring med de avlidna terroristerna hölls den 22 oktober 1977 en demonstration i Stockholm. Slagordet för demonstrationen var ”Tysk höst - svensk vinter?” vilket av säkerhetspolisen tolkades som ”ett förtäckt hot mot det svenska samhället”.[810] Demonstrationen fotograferades noggrant av säkerhetspolisen som bland de fåtaliga deltagarna kunde identifiera flera kända anarkister. Det kan noteras att flera av demonstranterna var maskerade med hjälp av halsdukar, solglasögon och kapuschonger. Från en källa som också lämnat information om Kröcherligan kom uppgifter om att i Stockholm var under bildande en grupp, *Aktionsgruppen Västtyskland*, för solidaritet med dömda medlemmar i Röda Arméfraktionen. Bland de medlemmar som säkerhetspolisen ansåg sig ha identifierat fanns flera som deltagit i demonstrationen den 22 oktober 1977 eller förekommit i terroristutredningen.

I samband med säkerhetspolisens kartläggning av denna grupp upptäcktes att de använde en källarlokal på Södermalm i Stockholm som disponerades av den anarkistiska organisationen *Föreningen för ett Frihetligt Forum*. Föreningen hade lokaler med adress Renstiernas gata 51 och kom att övervakas dagligen i januari och februari 1978 från en observationslägenhet belägen på Ringvägen 61. Det faktum att Frihetligt Forums lokaler var belägna endast ett hundratal meter från den lokal på Katarina Bangata som Kröcherligan dis-

[810] PM 20/4 1978. P 8318 löpnr C C1. SÄPO.

ponerade intresserade också säkerhetspolisen.[811] Dessutom noterades att kontraktet för lokalen hade tecknats redan den 9 mars 1977, dvs. ungefär tre veckor innan Kröcher och de andra greps. Eftersom kontraktet var underskrivet av en bror till en av dem som dömdes i terroristmålet misstänktes att lokalen ursprungligen hyrts för något ändamål i samband med den planerade kidnappningen av Anna-Greta Leijon.[812] Säkerhetspolisens hotbild bestod i att Frihetligt Forum kunde fungera som rekryteringsbas för Aktionsgruppen Västtyskland som i sin tur befarades kunna utveckla en verksamhet liknande den som uppdagats i terroristutredningen.

Övervakningen var av vanligt slag varvid in- och utpassering kartlades. Vid ett av övervakningstillfällena kunde säkerhetspolisen konstatera att en nyckelknippa med sex nycklar hade placerats på handtaget till föreningslokalen,. Efter ”moget övervägande” lånade säkerhetspolisen med sanktion från rotelchefen nyckelknippan i 45 minuter för kopiering. Originalnycklarna återställdes genom att man efter verkställd kopiering lät tappa dem i snön vid entrédörren. Senare på kvällen provades nycklarna dock med negativt resultat.[813] Några dagar senare hittades nyckelknippan i snön av en person, sannolikt identisk med den för vars räkning nycklarna hängts på handtaget.[814] Övervakningen av Frihetligt Forum förblev resultatlös och bedrevs under resterande del av 1978 på sparlåga.

Spaning från observationslokal var dock inte den enda metod som användes mot Frihetligt Forum. Från augusti 1978 till och med februari 1979 avlyssnades även föreningens telefon. Tillståndet för avlyssning var knutet till den förundersökning som bedrevs mot ”B” som var misstänkt för förberedelse till sabotage. Misstanken får sägas ha varit baserad på tämligen vaga och osäkra uppgifter. I den PM som utgjorde tingsrättens första beslutsunderlag konstaterades att en källa uppgivit att ”B” tillhörde Aktionsgruppen Västtyskland om vars verksamhet säkerhetspolisen dock inte hade många uppgifter. ”Enligt uppgift” skulle ”B” också ha varit en av initiativtagarna till demonstrationen den 22 oktober 1977. Vidare skulle man enligt en ”helt tillförlitlig källa” övat talkörer hemma hos ”B”. I samband med demonstrationen greps ”B” efter att ha klottrat slagord. Han förhördes också som misstänkt för att ha anlagt en mindre brand i anslutning till demonstrationen. Det enda polisen kunde belägga var dock att han vid flera tillfällen sprayat

[811] Övervaknings-PM i akt 250:09/3 löpnr 4. SÄPO.
[812] PM 20/4 1978. P 8318 löpnr C C1. SÄPO.
[813] PM 15/2 1978. Akt 250:09/3 löpnr 4. SÄPO.
[814] PM 19/2 1978. Akt 250:09/3 löpnr 4. SÄPO.

texten ”Tysk höst” på husfasader i Stockholms innerstad. Enligt säkerhetspolisens PM var detta belägg för att ”B” också kunde betecknas som ”ledande” i demonstrationen den 22 oktober. Med stöd av detta i viss mån bräckliga resonemang menade säkerhetspolisen vidare att det kunde

> …skäligen antagas att han har en framträdande ställning också inom Frihetligt Forum eftersom det stora flertalet av demonstrationsdeltagarna den 22 oktober 1977 har kunnat knytas till denna organisation.[815]

På grundval av detta motiverades att inte bara ”B”:s hemtelefon utan också dennes flickväns telefon liksom telefonen i Frihetligt Forums lokaler avlyssnades. Överskottsinformationen från avlyssningen av Frihetligt Forum sparades av säkerhetspolisen i en akt som fick täcknamnet ”Rolf”. Ingenting framkom dock som gav reellt stöd åt misstankarna och förundersökningen mot ”B” lades ned 1979.

Det kan konstateras att efter det att Kröchergänget avslöjats var det lätt för säkerhetspolisen att få tillstånd att avlyssna personer som på något sätt uttryckt sympati för Röda Arméfraktionen eller liknande grupper. Följaktligen var det inte bara Frihetligt Forum som var föremål för telefonavlyssning i slutet av 1970-talet. Flera andra personer i det anarkistiska nätverket kom också att bli föremål för telefon- och (i mindre utsträckning) postkontroll.

Under 1979 bedrevs förundersökning med telefonkontroll av anarkister tillhörande gruppen *Anarkokommunistisk Organisation* (AKO) i Stockholm. Misstankarna gällde sabotage men avgörande var framför allt de kontakter som noterats med vad säkerhetspolisen bedömde vara italienska och västtyska terrorister. Även den lilla tidningen Brands redaktion avlyssnades. Bakgrunden var dels redaktionsmedlemmarnas utländska kontakter, dels tidningens ställningstagande för de i Västtyskland fängslade terroristerna:

> Man har med all önskvärd tydlighet kunnat märka anarkistens djupa intresse och sympatiyttringar för i Västtyskland fängslade terrorister. Västtyska terrorgrupper såsom RAF (Rote Armee Fraktion) och 2:a Junirörelsen har beskrivits på ett mycket initierat sätt. Under det senaste året har Brand även övergått till att

[815] PM 21/7 1978. P 8334 löpnr C 1. SÄPO.

> med sympati presentera de italienska terrororganisationerna och då i första hand Brigate Rosse.[816]

Även *Riksförbundet för kriminalvårdens humanisering* (KRUM) avlyssnades periodvis i slutet av 1970-talet. Bakgrunden var bl.a. misstankar mot en person som ansågs vara teoretikern bakom Aktionsgrupp Västtyskland. Inte i något fall ledde dock avlyssningen av Brand, Krum och olika anarkisters hemtelefoner till att bedrivna förundersökningar fördes till åtal.

6.4.3 Förbundet Arbetarmakt (FAM)

En med syndikalismen och den frihetliga socialismen besläktad ideologisk riktning är rådssocialismen. I augusti 1973 samlades representanter för olika rådssocialistiska arbetsgrupper till en konferens i Göteborg. De församlade beslöt bilda *Förbundet Arbetarmakt* som nu också höll sin första kongress. Som organ fungerade tidningen *Arbetarmakt* samt den mer teoretiskt inriktade tidskriften *Rådsmakt*. Tidningen Arbetarmakt hade sitt ursprung i *Jönköpings Fria Press* som 1972 gavs ut av *Arbetsgruppen för Rådssocialisterna i Jönköping*. I juni 1972 bytte tidningen namn till Arbetarmakt.

Förbundet Arbetarmakt var en mycket liten organisation med Jönköping som sitt starkaste fäste. I Jönköping bedrevs verksamheten bland annat inom ramen för ett år 1975 öppnat bokcafé. Någon större övervakning från säkerhetspolisens sida kan man inte tala om. 1976 arrangerade förbundet gemensamt 1 majtåg med KAF och FK i Stockholm. Enligt säkerhetspolisen var dock FAM:s avdelning av tåget den minsta.[817] Under andra halvåret 1976 telefonavlyssnades Förbundet Arbetarmakts bokcafé i Göteborg. Bakgrunden till detta var misstankar mot en medlem i anslutning till den stora terroristutredningen.[818] Ingenting framkom dock som gav stöd åt misstankarna. År 1977 konstaterade säkerhetspolisen i Jönköping att ”FAM:s verksamhet är och har varit mycket blygsam och medlemsantalet omkring 20 personer”.[819] I augusti 1978 bedrevs viss spaning mot förbundets sommarläger utanför Eksjö.[820]

---

816 PM RPS/Säk 10/1 1979. ”Birgitta Nilssons” personakt, löpnr C 1. SÄPO.
817 PM 13/8 1976. Akt 15:4/1 löpnr 12. SÄPO.
818 SK 1/1977. SÄPO.
819 *Ang Förbundet Arbetarmakt (FAM) verksamhet i Jönköpings län*. FJ-SH 87-77, 4/4 1977. Akt 15:4/1 löpnr 12. SÄPO.
820 *Ang gjorda iakttagelser i samband med Förbundet Arbetarmakts (FAM) sommarläger*. FJ-SH 194-78, 9/8 1978. SÄPO.

Säkerhetspolisen betecknade 1978 FAM som en ”revolutionär organisation av huvudsakligen teoretisk karaktär”, dock mycket liten.[821]

I maj 1979 upplöstes Förbundet Arbetarmakt som riksorganisation men lokala grupper fanns kvar bl.a. i Jönköping där samarbete förekom med *Rådssocialisterna i Jönköping.* Som tidningsorgan fungerade *Mot strömmen* vars utgivning påbörjats redan 1978. FAM tog uttryckligen avstånd från den parlamentariska demokratin, eller som man uttryckte det, ”vi är svurna fiender till det parlamentariska spektaklet”, men ställde trots det upp i kommunalvalet i Jönköping 1979. Förklaringen var att riksskatteverket velat momsbelägga tidningen Arbetarmakt. För att slippa momsen var man tvungen att visa att tidningen var politisk vilket enklast gjordes genom att förbundet ställde upp i val. Huruvida kandidaterna erhöll några röster är inte känt. I stället för parlamentariskt arbete propagerade FAM för ”den självständiga kampen på arbetsplatser, bostadsområden och skolor”.[822]

6.5 Hotbildsbedömningar 1978-1985

Som visats ovan bedömdes de svenska anarkisterna utgöra ett hot i det att de kunde tänkas använda våld för att nå politiska syften. En särskild fara ansågs kopplingar till den internationella terrorismen utgöra, vilket bl.a. hade kommit till uttryck i Kröcherligans verksamhet. I början av 1978 kunde säkerhetspolisen se tillbaka på ett händelserikt 1977 då anarkister på allvar börjat ta plats i hotbilden. Säkerhetspolisens årsöversikt 1977 (färdigställd i mars 1978) rörande ”extremistisk verksamhet” innehöll också ett längre avsnitt om anarkismen i Sverige. Det framhölls här att de senaste årens terroristattacker hade lett till att man framför allt i Västtyskland men också i Sverige börjat sätta likhetstecken mellan terrorism och anarkism. Detta var helt felaktigt menade säkerhetspolisen som poängterade att IRA och de palestinska grupperna inte alls var anarkister. Likaså var det fel att betrakta alla anarkister som våldsverkare och potentiella terrorister:

> Sammanfattningsvis kan man säga att en anarkist inte är liktydig med en terrorist. Möjligtvis är risken för

[821] *Kommentarer till ställda frågor*. PM 28/7 1978. Akt 5:770 löpnr 7. SÄPO.
[822] ”Val utan Arbetarmakt”. Insändare från FAM i Jönköpingsposten 8/8 1979. Klipp i akt 15:4/1 löpnr 12. SÄPO.

> att en anarkist blir terrorist större än för personer med andra politiska åskådningar, då anarkistens möjligheter att genomföra sitt samhälle är mindre än andras. När han i vanmakt inser detta, genomför han en protest mot det samhälle han bekämpar. Denna risk måste anarkisten dock dela med andra små sekteristiska politiska organisationer och riktningar.[823]

I årsöversikten framhölls det som ”mycket troligt” att en del av anarkisterna var kapabla att begå terrorhandlingar och man pekade därvid på Kröcherutredningen. Anarkismen bedömdes också ha fått ett visst uppsving genom terroraktionerna från RAF och andra liknande grupper. I Sverige hänfördes nyrekryteringen av anarkister främst till något som säkerhetspolisen kallade ”flumvänstern”. ”Flumvänstern” beskrevs i säkerhetspolisens årsöversikt på följande vis:

> En annan avart av anarkism är BOHEMERIET som har varit på modet i några sektioner av den anarkistiska rörelsen. Naturligtvis också utanför densamma. I stället för att angripa samhället slinker bohemen ut ur det. D v s han lever utan att anpassa sig till samhällets värderingar, men lever vanligtvis i samhället och framför allt på samhället. Till denna grupp kan den s.k. ”flumvänstern” hänföras.[824]

I årsöversikten antogs ”flumvänstern” i Stockholm bestå av omkring 4 000 personer. Av dessa kunde man bortse från kanske 2 000 individer med ”mer eller mindre grava sociala skador”. Av de övriga 2 000 antogs ”hypotetiskt” att 2 % hade ”förutsättningar att kunna utvecklas till operativa terrorister” vilket innebar 40 personer. Ytterligare 5-7 % antogs ha kapacitet att ingå i ”servicegrupper” till den operativa kärngruppen, dvs. 100-140 personer. Som jämförelse påtalades att den Japanska Röda Armén aldrig haft fler än 25 personer i sin kärngrupp. De ”hypotetiska 40 personerna” i Stockholm måste därmed bedömas utgöra ett ”ej försumbart hot” enligt årsöversikten för 1977.

Det är mycket svårt att bedöma rimligheten i det resonemang som fördes i avsnittet om anarkisterna. I rapporten hänvisas aldrig till något underlag för beräkningarna av antalet personer inom

---

823 *Redogörelse för extremistisk verksamhet . Årsöversikt 1977.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 16.
824 Ibid, s. 42.

”flumvänstern” eller andelarna av dessa med sociala skador respektive utgörande potentiella terrorister. Siffrorna ger intryck att vara mer av experiment än baserade på empiriska undersökningar vilket naturligtvis inte innebär att de med säkerhet kan sägas vara felaktiga. Inte heller den sociologiska analysen av ”bohemeriet” och ”flumvänstern” försågs med någon särskild underbyggnad. Klart är dock att säkerhetspolisen ansåg det föreligga ett potentiellt hot från de anarkistiska kretsarna i Stockholm.

Frågan om anarkisternas anknytning till internationell terrorism togs också upp i säkerhetspolisens lägesöversikt för det andra kvartalet 1978. Det framhölls här att i tidigare lägesöversikter hade misstankar framförts att KPML(r) och Förbundet Kommunist upprätthöll kontakter med internationella terrorister. Erfarenheter från Västtyskland och Kröcherärendet hade dock visat att rekryteringsbasen för terrorgrupperna ofta utgjordes av lösliga anarkistiska nätverk. Avslutningsvis fastslogs att det var för tidigt att dra några slutsatser men däremot ”nödvändigt att fortsättningsvis ägna problematiken skärpt uppmärksamhet”.[825] I en PM författad i juli 1978 av kriminalkommissarie ”W” rörande aktuella höger- och vänsterextrema grupper framhölls anarkismens revolutionära natur och dess huvudmål, att avskaffa statsmakten. ”W” fortsatte:

> Våldsbenägenheten skiftar starkt mellan olika anarkister och anarkistiska grupper. Vissa grupper är mer våldsinriktade än några andra grupper i landet, medan det för andra anarkister är lika långt till våld som för folk i allmänhet. Den sista gruppen kan lämnas åt sidan, men faran för att de våldsinriktade anarkisterna ska öka och få större mod är mycket stor. I gruppen kring Kröcher uppgav sig samtliga med ett undantag vara anarkister…Det har konstaterats att militanta anarkistgrupper bildats i bl.a. Stockholm. Sannolikt är många anarkister beväpnade med såväl vapen som sprängmedel.[826]

”W”, som var chef för kontrasubversionsroteln avslutade sin analys med slutsatsen att anarkisterna borde tas in i tjänsteföreskriften HT 19. Detta var också den slutsats som SÄPO:s interna organisa-

[825] *Sammanfattande redogörelse för det aktuella säkerhetsläget. Andra kvartalet 1978.* Akt 5:721d/1-28 löpnr 16. SÄPO.
[826] *Kommentarer till ställda frågor*. PM av chefen för kontrasubversionsroteln 28/7 1978. Akt 5:770 löpnr 7. SÄPO.

tionsutredning kom till i början av 1979.[827] Som nämnts tidigare kom dock detta aldrig att ske, sannolikt med hänsyn till anarkisternas obenägenhet att organisera sig i fasta och bestående organisationer.[828] Uppgiften att många anarkister ”sannolikt” skulle vara beväpnade med både vapen och sprängmedel synes dock ha varit överdriven.

I en PM skriven i december 1980 citerades uppgifter som inkommit från en ”förtrolig och helt tillförlitlig källa”. Källan kunde berätta att anarkisterna i Sverige för närvarande inte hade någon fungerande riksorganisation utan bedrev sin verksamhet lokalt och isolerade från varandra. Syndikalisterna inom SAC hade också lyckats fånga upp många anarkister och förvandlat dem till ”rena syndikalister”. De svenska anarkisterna hade också mer eller mindre vänt sig bort från dem som var inblandade i Kröcherligan och ”mer eller mindre övertygat sig själva om att nuvarande icke våldsamma väg är den rätta”.[829]

Uppgifterna, som med all säkerhet inkommit genom telefonavlyssning av en man som på lösliga grunder misstänktes för förberedelse för sabotage[830], överensstämde ”i stort” med den bedömning som säkerhetspolisen gjorde vid denna tid. Kontrasubversionsroteln gladde sig över den ”preventiva effekt” som Kröcherutredningen haft för anarkisterna i Stockholm samt instämde i värderingen av SAC som ”’anarkistätare’”.[831]

Förutom anarkisterna i Stockholm var det egentligen bara i Örebro det fanns anarkister som var föremål för säkerhetspolisens intresse vid denna tid. Även här bedrevs förundersökningar med telefonavlyssning som spaningsmetod. Under några månader 1978 avlyssnades således en telefon i den lokal som SAC och anarkisterna inom *Örebro Bokgille* delade på Köpmangatan 47. Viss yttre spaning genomfördes också dels mot lokalen på Köpmangatan, dels vid speciella anarkistmöten i staden. Vad säkerhetspolisen i Örebro fruktade var att stadens anarkister kunde utgöra ”kärnan i en stadsgerilla, som är under uppbyggnad”.[832] Vid ett föreståndarmöte i

---

[827] Registernämndens utredning 1998 s. 53.

[828] Jfr *Hemställan om ändring i förordningen (1981-12-03) med vissa bestämmelser om verksamheten vid Rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning.* SÄPO till Justitiedepartementet 3/7 1992. Akt 701391-0117 löpnr 2.

[829] *Angående anarkistiska och övriga vänsterextremistisk verksamhet i Sverige.* Kontrasubversionsroteln 1/12 1980. Akt 250:09/3 löpnr 5. SÄPO.

[830] Mannen hade några år tidigare dömts i terroristmålet till villkorlig dom för häleri av sprängkapslar.

[831] *Angående anarkistisk och övrig vänsterextremistisk verksamhet i Sverige.* Kontrasubversionsroteln 1/12 1980. Akt 250:09/3 löpnr 5. SÄPO.

[832] *PM ang misstänkt terrorism*. RPS/Säk Örebro 22/3 1978. P 8305 löpnr C 1. SÄPO. Se även andra handlingar i P 8305 och P 8323.

Stockholm i maj 1979 poängterade kriminalkommissarie ”K” i Örebro att anarkisterna hade lyckats infiltrera och till slut helt ta över den lokala avdelningen av SAC.

”K” pekade även ut anarkisternas intresse för fångvården och Kumlaanstalten som ett särskilt problem för Örebrosektionen. Detta försökte man motverka genom att intensifiera och fördjupa ”kontaktverksamheten med olika skikt av populationen vid anstalten”.[833] År 1980 genomförde anarkisterna i Örebro två tillståndsgivna demonstrationer mot kärnkraft. Vid dessa tillfällen bar demonstranterna ”svarta kåpor för ansiktena med hål för ögonen”. Ett år senare, 1981, inkom uppgifter om att Örebroanarkisterna planerade inbrott i militärförråd. Syftet skulle vara att tillgripa vapen, ammunition och sprängmedel för att kunna utföra sprängattentat mot någon offentlig byggnad. Utredningen av detta blev dock resultatlös och den anarkistiska aktiviteten i Örebro bedömdes 1981 som låg.[834]

Större delen av 1980-talet kom också anarkisterna att vara en för säkerhetspolisen tämligen ointressant företeelse. Fram till sommaren 1987 innehöll säkerhetspolisens halvårsrapporter rörande subversion endast ett omnämnande av anarkistisk verksamhet. Detta i samband med att det *Anarkistiska kontaktnätet* höll sitt andra landsmöte i Karlshamn i februari 1984. Säkerhetspolisen konstaterade i sin halvårsrapport enbart att ”en för oss ej tidigare känd organisation, Sveriges Anarkister” hållit möte i Karlshamns Folkets Hus.[835] Det anarkistiska kontaktnätet hade bildats hösten 1983 vid en konferens på bokcafét *Svarta månen* i Stockholm. En av de viktigare frågorna vid den konstituerande konferensen i Stockholm var frågan om inställningen till våld. En av initiativtagarna till konferensen, Peter Thyselius, intervjuades efter konferensen i den syndikalistiska tidningen *Arbetaren*:

> Vi är nog ganska eniga om att hålla en konsekvent ickevåldslinje, både av praktiska och ideologiska skäl.[836]

---

[833] *Protokoll från föreståndarmöte för sektions- och rotelchefer i Stockholm på Ulriksdal 1979-05-29-31*, s. 81. Akt 5:720/6 löpnr 13. SÄPO.
[834] Se handlingar i Akt 250:09/3 löpnr 5 samt *Redogörelse för anarkisterna i Örebro* daterad 23/10 1980. Akt 5:721d/1-28 löpnr 19. SÄPO.
[835] *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/10 1983 - 31/3 1984.* Akt 001301-1846 löpnr 1. SÄPO.
[836] *Arbetaren nr 48/1983.* Klipp i akt 001301-9146 löpnr 1. SÄPO.

År 1985 då kontaktnätet just avslutat ett av allt att döma misslyckat möte i Uppsala skrev två av deltagarna om sina upplevelser i den anarkistiska tidskriften *April*. Daniel Minton menade att nätets öppenhet måste diskuteras. Som det fungerade nu var det ”hur lätt som helst för SÄPO att infiltrera och kartlägga hela den anarkistiska rörelsen i och med att alla medlemmar i nätet får adresslistor med varje utskick”. Alternativet skulle dock innebära slutenhet och att bara säkra och centralt styrda kontaktvägar kunde användas vilket var ännu sämre. Minton pekade dock på att öppenheten kunde ”innebära en del problem i framtiden”. För framtida möten hoppades han på ett mer konstruktivt arbete och att vinet skulle ta slut redan första kvällen ”så att diskussionerna kan bli någorlunda vettiga den andra dagen”. [837] En annan aktivist, Lasse Gustavsson, formulerade sina erfarenheter av mötet i Uppsala på följande sätt:

> När jag tänker på A-nätet så tycker jag att det borde gå att utveckla till något riktigt bra. Samtidigt undrar jag om inte anarkismen är alltför abstrakt för att kunna enas kring. I stället borde vi kanske vara aktiva i grupper med mera konkreta mål, typ odlingsgrupper, antikärnkraftgrupper, matfronter, dagiskooperativ osv. Anarkismen är ju så otroligt vid. Alltifrån växtfärgning till djuplodande forskning om det ekonomiska försvaret faller ju inom ramarna.[838]

Gustavsson avslutade sin artikel med att framhålla att det var viktigt att koppla samman ”växtfärgning, punkrock, samhällsekonomi, giftfri odling och bokbinderi”.

> Men för att vi ska göra det krävs en helt annan stämning än den som var senast i Uppsala. Det behövs glädje, entusiasm, fantasi, förståelse, positiv tolerans, hopp och struktur och förresten mest av allt: Mod. Leve kärleken och den sociala revolutionen! Leve livet![839]

Ickevåldslinjen, den tämligen låga profilen och den inre splittringen var med all säkerhet grunden till att de svenska anarkisterna inte

---

[837] *April nr 2/1985*. Klipp i akt 001301-9146 löpnr 1. SÄPO.
[838] Ibid.
[839] Ibid.

bedömdes som nödvändiga att övervaka vid mitten av 1980-talet. Detta förhållande skulle snart komma att förändras.

6.6 1985-1990 – Ökad konfrontation

Den 15 december 1987 färdigställde säkerhetspolisen halvårsrapport för perioden 1 april till 30 september. Beträffande de vänsterorganisationer som utgjort rotelns huvudintresse under 1980-talet, KPML(r), SKP och SP konstaterades att verksamheten under perioden hade ”fortsatt att ligga på en relativt blygsam nivå”. Däremot hade en ny rörelse dragit till sig de vakande ögonen:

> Konturerna av en ny och militant anarkiströrelse har skymtat fram under den gångna perioden. Ungdomar som tidigare varit aktiva vid husockupationer m.m. har i handling gått till storms mot USA och mot företag med Sydafrikaanknytning. Facit hittills är en attack mot amerikanska ambassaden, kravallartade demonstrationer mot Nancy Reagans besök, vandalisering av McDonaldsrestauranger och sabotage mot Shells bensinmackar. I samband med sommarens upplopp i Kungsträdgården förekom en tydlig uppvigling/styrning från vissa individer, och det är klarlagt att dessa även legat bakom flera av de tidigare händelserna. Rörelsen är genom sin anarkistiska grundkaraktär löst sammanfogad, men det finns en klart organiserad kärna, som bl a har stått i kontakt med den danska BZ-rörelsen.[840]

Den organisation som särskilt uppmärksammades var *Commando Coca Cola* som enligt egen uppgift bildats våren 1987, bl.a. av ungdomar med erfarenhet från husockupationer. Gruppens syn på våld framgår ganska klart i ett anonymt brev som skickats till tidningen Arbetaren.

> Det enda våld mot människor som förekom var stenkastning i självförsvar mot polisen och den rätten förbehåller vi oss. I jämförelse med det våld som USA oupphörligen utsätter världens befolkning för så ter

[840] *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/4 - 30/9 1987.* Akt 001301-1846 löpnr 3. SÄPO.

> sig hetskampanjen mot Commando Coca Cola och anti-Nancy-demonstrationen som obegriplig. I stället borde den känslomässiga upprördheten riktas mot USA:s övergrepp på världen.[841]

I säkerhetspolisens halvårsrapport framhölls att liknande organisationer eller nätverk fanns i flera städer i Sverige. I Göteborg kallade de sig *Husnallar*, i Örebro *Rävarna* och i Lund *A Fighting Generation*. Som språkrör fungerade undergroundtidningen *Total Brand*.[842]

Commando Coca Colas framfart uppmärksammades också av försvarsmakten och chefen för ÖB Säk U konstaterade i en PM i juni 1987 att ”våldets omfattning och aktivisternas förslagenhet…överraskade till och med polisen”. Från Säk U:s sida ville man inte dra alltför långtgående slutsatser av det som inträffat men pekade ändå på parallellerna med den västtyska terrorismens bakgrund i 1960-talets aktivism och våldsamma demonstrationer. I förlängningen kunde detta leda till terroraktioner med konsekvenser även för försvarsmakten vilket framhölls i promemorians avslutning:

> De senaste veckornas antiamerikanska våld och demonstrationer <u>kan</u> naturligtvis ses som en isolerad företeelse. Antalet händelser och det stora engagemang som de inblandade givit prov på antyder dock att det rör sig om en tendens. På detta pekar också en rad incidenter i Norge och Danmark där trenden varit likartad; amerikanska bensinstationer har förstörts och våldsamma antiamerikanska demonstrationer har genomförts. Ansenliga grupper av ungdomar har visat sig fullt beredda att ta till våld som ett medel för politisk verksamhet, något som ur flera synvinklar måste betecknas som oroväckande. För försvarsmaktens del kan följande konstateras. De grupper av anarkistisk och vänsterrevolutionär karaktär som drivit aktiviteten betraktar det svenska försvaret som ett överhetens förtryckarinstrument och som en integrerad del av den kapitalistiska västvärldens militärindustriella komplex. Steget från att slå sönder USA:s ambassad,

---

841 *Arbetaren nr 27/1987*. Akt Commando Coca Cola 001304-1546. SÄPO.
842 *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/4 - 30/9 1987* s. 21-23.. Akt 001301-1846 löpnr 3. SÄPO.

> en shellmack eller en McDonaldsrestaurang till att angripa svenska förvarsanläggningar är således inte särskilt långt. Om verksamheten fortsätter att trappas upp så vore det snarast en naturlig utveckling. I den mån man kan tala om något framtida inhemskt säkerhetshot av terrorismkaraktär så kommer det att ha sin grogrund i grupper som Commando Coca Cola. Den uppmärksamhet de nu rönt verkar med stor sannolikhet inspirerande, och det kan antas att enstaka individer är beredda att vidga gränserna för aktiviteten, såväl ifråga om objekt som metoder.

Påbud om en fortsättning från gruppens sida saknades heller inte. I reportage i FiB/Aktuellt och Aftonbladet utlovade två maskerade företrädare för gruppen ”en lång het sommar”. I slutet av juli lät man dock meddela att Commandot var upplöst. Vilka som ingick i gruppen lyckades polisen aldrig helt få någon klarhet i.[843]

Det är uppenbart att det nu hade skett en tydlig upptrappning av de anarkistiskt orienterade gruppernas våld mot egendom och polis. För att försöka förstå bakgrunden till detta finns det anledning att något beröra de husockupationer som genomfördes åren 1985-1987.

6.6.1 Husockupantrörelsen

Allt sedan det tidiga 1970-talet har husockupationer varit något som förknippats med anarkistisk verksamhet. Ockupationen av allaktivitetshuset Gamla Bro 1970 har berörts ovan och 1977-1978 pågick ockupationen av kvarteret Mullvaden i Stockholm. Ockupationen avbröts efter ett knappt år hösten 1978 då polisen stormade kvarteret. Även säkerhetspolisen ägnade Mullvaden visst intresse varvid anarkister som uppehöll sig i anslutning till kvarteret observerades och fotograferades.[844] År 1981 uppstod i Köpenhamn den s.k. BZ-rörelsen som skulle komma att fungera som en inspirationskälla för svenska aktivister under hela 1980-talet. Det är dock först vid mitten av decenniet som husockupantrörelsen på allvar gör sitt intåg i Sverige.

Lördagen den 7 september 1985 beordrades personal ur en av polisens piketgrupper till ett bostadshus på Södermalm i Stock-

[843] Se handlingar i akt 001304-1546. SÄPO.
[844] PM 28/9 1978. Akt 250:09/3 löpnr 3. SÄPO. PM 19/9 1978. Akt P 8229. SÄPO.

holm med adress Skaraborgsgatan 8. Anledningen var att ett antal ungdomar under natten ockuperat huset och spikat för dörrar och fönster i bottenvåningen. På husets fasad fanns plakat och banderoller upphängda; samtliga enligt en polispromemoria ”märkta med den s.k. anarkistsymbolen”.[845] Huset hade stått tomt i ungefär ett år och skulle inte saneras förrän om ytterligare två år. Rykten om att huset skulle ockuperas hade hörts redan under sommaren och ägaren, AB Stadsholmen, hade då slagit sönder husets toaletter för att försvåra för eventuella ockupanter. Detta hindrade dock inte ett femtiotal ungdomar att ta sig in i huset och i ett flygblad som delades ut till förbipasserande krävdes ”omedelbar tillgång till huset och saneringskontrakt”. Ockupanterna förklarade sig också vara missnöjda med den rådande bostadspolitiken.

> Bostadspolitiken i Stockholm går ut på att deportera folk ut i förorterna och att göra innerstan till ett kontors- och konsumtionskomplex. Gamla hus får medvetet förfalla för att kunna rivas eller göras om till dyra bostadsrätter…Det finns 100 000 bostadssökande i Stockholm och en fruktansvärd bostadsbrist som främst drabbar oss unga och folk utan feta plånböcker. Vi vill inte ha några vallögner, vi vill ha bostäder. NU![846]

Tidpunkten för ockupationen var väl vald. Drygt två veckor senare skulle val till riksdag, kommunalfullmäktige och landsting hållas och fastighetsborgarrådet Mats Hulth hade ofrivilligt hamnat i en pressad situation. Inför medierna medgav Hulth att ockupationen kom ”mycket olämpligt” samtidigt som han uppmanade ockupanterna att ge upp. Både Hulth och AB Stadsholmens vd Sven Larsson, förklarade dock att det inte var aktuellt att avhysa ockupanterna med polisens hjälp. I stället inleddes förhandlingar och ockupanterna krävde rätt att bo kvar tills upprustningen inleddes, insyn i saneringen samt vatten och el. Det är knappast ägnat att förvåna att några löften i den riktningen inte gavs från ansvarigt politiskt håll. Dock lät AB Stadsholmen på ett möte i Medborgarhuset den 28 september meddela att Riksbyggen omedelbart skulle inleda en ombyggnad och sanering av de ockuperade husen. Att renoveringen tidigarelades med två år får naturligtvis betraktas som en fram-

---

[845] *PM angående husockupation Skaraborgsgatan 8, Sthlm*. 7/9 1985. Akt 001303-1471 löpnr A 1. SÄPO.
[846] Flygbladet finns i akt 001303-1471 löpnr A 1. SÄPO.

gång för ockupanterna. Därigenom kunde också ockupationen avvecklas på ett lugnt sätt och i början av december hade i stort sett samtliga ockupanter lämnat husen.[847]

Från borgerligt håll i Stadshuset (folkpartiet och moderaterna) anklagades socialdemokraterna och Mats Hulth för att ha drivit fram ockupationen genom dålig bostadspolitik.[848] Säkerhetspolisen som genom att fotografera deltagarna i ockupationen och lusläsa pressen försökte kartlägga ockupanterna var dock inne på en annan linje. I en PM upprättad av kriminalinspektör ”H” pekades på kopplingar mellan framför allt VPK och de ockuperande ungdomarna. ”H” menade också att de krav som ockupanterna framfört låg i linje med vad vissa partier krävt i stadsfullmäktige. ”H” framhöll vidare att det kanske rent av varit så att dessa partier varit med att planera ockupationen av Skaraborgsgatan.

> Med utgångspunkt från vad som tidigare är känt och de kontakter och det stöd som lämnats till de ”opolitiska ockupanterna” i samband med deras aktion gör man den reflektionen att oppositionspartier i kommunalfullmäktige utnyttjat ockupationen i sin argumentation för att försöka genomföra sitt politiska mål när det gäller bostadspolitiken. Man KAN inte utesluta att oppositionspartierna i kommunfullmäktige varit med och planerat denna aktion. Den har givit till resultat att ett beslut som fattats av en majoritet i fullmäktige ändrats eller, i varje fall förändrats betydligt, till förmån för deras politiska målsättning. Huruvida det är fallet med just denna aktion går inte att klart säga men sammantaget finner man att de ”opolitiska ockupanterna” haft goda kontakter med VPK:s ungdomsförbund (KU) och även med ledande VPK-funktionärer i kommunalfullmäktige. Det förhållandet, att två av de mest framträdande personerna bland ockupanterna är barn till aktiva VPK-funktionärer, gör att man har svårt att kalla dem ”opolitiska” som de gärna själva kallar sig.[849]

Varifrån kriminalinspektör ”H” fått uppgiften att ockupanterna kallade sig ”opolitiska” är svårt att säga. I ett flertal av de artiklar

---

[847] Se klipp i akt 001303-1471 löpnr T 1. SÄPO.
[848] SvD och DN 10/9 1985. Klipp i akt 001303-1471 löpnr T 1. SÄPO.
[849] PM RPS/Säk kontrasubversionsroteln, 23/10 1985. Akt 001303-1471 löpnr A 1. SÄPO.

som säkerhetspolisen klippt ur dagspressen framträder snarare bilden av en grupp ungdomar som mycket tydligt deklarerar ockupationen som en politisk handling, dock utanför de vanliga politiska ramarna.

Tanken att företrädare för VPK och i viss mån Stockholmspartiet skulle ha varit med om att planera ockupationen förefaller långsökt och väl konspiratorisk. Tre företrädare för VPK och åtminstone en stockholmspartist hade visserligen uttalat sitt stöd för ockupationen. Därav följer knappast att de också varit med om att planera aktionen. Det bör dock noteras att säkerhetspolisen uppenbarligen fäste stor vikt vid att ockupationen påverkat beslutsfattandet i fullmäktige. Detta anfördes nämligen som registreringsgrund när kriminalinspektör ”H” i februari 1986 begärde att ockupationen av Skaraborgsgatan 8-12 skulle registreras med egen sakaktsbeteckning.[850]

Den fredliga upplösningen av ockupationen av husen på Skaraborgsgatan 1985 står i skarp kontrast till händelseutvecklingen vid ockupationen av Luntmakargatan 61 i Stockholm i juni 1986. Natten till torsdagen den 5 juni tog sig ett trettiotal ungdomar in i ett tomt hus i centrala Stockholm ägt av Familjebostäder. Några av dessa hade varit med vid Skaraborgsgatan men många var sannolikt debutanter i sammanhanget. Redan efter några timmar var polis på plats och möttes enligt polisrapporten ”utan förvarning” av ägg, smällare samt ballonger fyllda med färg och annat. När polisen efter en stund i skydd av en plywoodskiva försökte ta sig in i huset möttes de av stenkastning, rökgranater och ett brinnande däck. Även en startpistol ska ha avfyrats mot polisen. I det läget beslöt polisledningen att använda tårgas och mindre än tre timmar efter det att polisen kommit till platsen var 29 ockupanter omhändertagna.[851] 25 av dessa dömdes senare av Stockholms tingsrätt för olaga intrång. I Svenska Dagbladet uttalade sig en sympatisör till ockupanterna på följande sätt om bakgrunden till ockupationen:

> Vi är desperata. Politikerna har lurat oss. Efter ockupationen på Skaraborgsgatan lovade man att det skulle bli billiga smålägenheter. Det blev i stället stora lyxlägenheter.[852]

---

[850] Se registreringsbegäran i akt 001303-1471, löpnr A 1. SÄPO.
[851] Rapport 5/6 1986. Akt 001304-1512. SÄPO.
[852] *SvD 6/6 1986*. Akt 001304-1512. SÄPO.

Vid rättegången gav ungdomarna en bild av händelseförloppet som på flera punkter skilde sig från polisens. Bl.a. hävdades att ägg, stenar och brinnande bildäck endast kastats på en tom gata efter det att polisen gjort sina avspärrningar. Detta kom emellertid aldrig att prövas av rätten då åtalet endast gällde olaga intrång. Att döma av Dagens Nyheters referat fanns också en tydlig klyfta mellan åklagaren och ungdomarna i vad avser synen på vad som kunde anses vara brottsligt eller inte.

> - Vad är det för demokrati som inte kan tolerera motstånd. Vi har inte gjort olaga intrång. Vi har gjort laga intrång i ett olaga tomt hus, sa Eva
> - Vi har inte gjort något brottsligt. Det är brottsligt att låta hus stå tomma, när människor ingenstans har att bo, sa Emma.
> - Det heter i vårt samhälle att alla har rätt till bostad och skolans läroplan vill att ungdomar ska tänka och handla självständigt. Men när vi gör det genom att försöka bo i ett öde hus då blir vi brottslingar.[853]

Sommaren och hösten 1987 när Commando Coca Cola ytterligare trappat upp konfrontationen skulle säkerhetspolisen återkomma till ockupationen av Luntmakargatan 61 som utgörande ett nytt skede i den unga utomparlamentariska rörelsens utveckling. Den 31 juli 1987 summerade kriminalinspektör ”N” på kontrasubversionsroteln erfarenheterna från ockupationen 1986:

> Denna ockupation kan ses som en början på en ny våg av ungdomsrörelse som ser de parlamentariska metoderna som helt förkastliga utan vill ha resultat nu och då skyr inga medel för att nå sina syften. Många av de personer som dömdes för denna ockupation har gripits eller omhändertagits vid ett flertal aktioner som har förekommit efter husockupationen på Luntmakargatan 61.[854]

I en PM skriven några månader senare återkom kriminalinspektör ”N” till Luntmakargatan 61 som en vattendelare i den utomparlamentariska vänsterns verksamhet.

[853] *DN 16/3 1987*. Akt 001304-1512. SÄPO.
[854] *PM 31/7 1987*. Akt 001304-1512. SÄPO.

> Efter husockupationen på Luntmakargatan där ockupanterna dömdes till dagsböter så hölls ett möte där några ville ha ett blodigt motstånd med kommentarerna: ”Nu skaffar vi oss riktiga vapen och så skjuter vi dom jävla svinen” och ”nu skaffar vi stenar och krossar hjälmar och sköldar på dom”. Mötet avslutades med att man enade sig om något slags mellanting. Min personliga uppfattning är att det var ur den ytterst militanta grupperingen som grogrunden till olika kommandon typ Commando Coca Cola bildades. De tror inte på den demokratiska vägen utan förordar direkt aktion.[855]

Kriminalinspektör ”N” lämnade i promemorian ingen närmare information om det möte som sades ha hållits efter ockupationen och det är svårt att bedöma uppgifternas trovärdighet. I alla händelser innebar ockupationen av Luntmakargatan 61 och Commando Coca Cola något för säkerhetspolisen nytt och oroväckande. Händelserna i samband med ockupationen av Luntmakargatan 61 bedömdes även från anarkistisk sida som en upptrappning av läget. En av de mer framträdande anarkisterna, Mattias Kåks, som deltagit i ockupationerna av både Skaraborgsgatan och Luntmakargatan uttalade sig 1989 i Arbetaren på följande sätt om den senare händelsen:

> Jag anser att vi genomförde ockupationen på ett helt korrekt sätt. Vi hade sett hur besluten om våra ockupationer hade flyttats från politikerna till polisen. Med Luntmakargatan ville vi försöka tvinga tillbaka frågan till politikerna genom att förhindra eller försena polisens stormning. Men de började skjuta in tårgas. Det hade vi aldrig varit med om. Så det blev ett snabbt och brutalt slut. Luntmakargatan ledde till slutsatsen att ockupationer är omöjliga. Men också till en negativ hållning mot alla myndigheter. Vid den tidigare ockupationen på Skaraborgsgatan hade vi haft förhandlingar med politiker, hållit presskonferenser och så vidare. Men vid Luntmakargatan förstod vi handgripligen att allt bara varit ett spel. Vi betydde egentligen ingenting för myndigheterna.[856]

---

[855] *PM 1/10 1987*. Akt 001304-1546. SÄPO.
[856] *Arbetaren 13/1 1989*.

En annan tongivande anarkist, som valde att framträda under namnet ”Thomas”, menade att efter Skaraborgsgatan hade medierna tappat intresset för ockupanterna. Därför uppstod heller ingen medial protestvåg mot användningen av tårgas vid Luntmakargatan. Detta hade i sin tur medfört att polisen kunde fortsätta bemöta ockupanter med tårgas. När ”Thomas” och andra aktivister åter tillfälligt ockuperade Skaraborgsgatan i samband med ettårsminnet av den föregående ockupationens avslutande bemöttes polisen vid sin ankomst av stenar. Dessa var dock, enligt ”Thomas”, inte avsedda att träffa utan endast att ”skrämma iväg dem”. Polisens svar blev inte oväntat att spärra av gatan och med hjälp av tårgas tömma huset. Tidningsartikeln om ”Thomas” fortsätter:

> - Det här lärde oss två saker, säger Thomas. Dels att massmedia är jävligt fega, de skrev ju inget om det hot mot pressfriheten som polisens avspärrning innebar. Dels att polisen är beredda att trissa upp våldet ännu mer.
> - Det vore sorgligt om polisen kunde vinna över oss genom att ta till värre metoder. Ju mer våldsamma de blir desto mer måste vi vara beredda att försvara oss.
> - Deras brutalitet tvingar fram vår kreativitet, vi måste finna nya vägar för vår kamp, menar Thomas.[857]

Huruvida man från anarkistiskt håll verkligen bedömde framtida ockupationer som ”omöjliga” vilket Mattias Kåks hävdade i det citerade avsnittet ovan är svårt att säga. Möjligen gjordes bedömningen att det i stort sett var omöjligt att få igenom några politiska krav genom en ockupation men att en sådan ändå kunde vara värdefull som opinionsbildande instrument.

År 1990 genomfördes ytterligare en ockupation i Stockholm som gavs stor uppmärksamhet i media. Den här gången gällde det ett hus på Folkungagatan 164. Natten till den 2 juni tog sig ett drygt tiotal personer in i huset som stått tomt i åtta år. Två dagar senare offentliggjordes att huset var ockuperat och banderoller hängdes ut genom fönstren. Klockan 16.32 kom polis till platsen och 55 minuter senare uppmanades ockupanterna att lämna huset. Klockan 18.05 försökte polisen att genomföra en inbrytning men möttes av intensiv stenkastning och tvingades retirera. Det kan noteras att vid tidpunkten för inbrytningsförsöket hade polisen ännu

[857] Internationalen 1988 (datum okänt). SÄPO.

inte fått klartecken från ägaren, Svenska Bostäder, att ockupanterna skulle avvisas. Detta besked kom först tio minuter senare då det meddelades att Svenska Bostäder hade en stående anmälan hos polisen att få obehöriga avvisade ur sina fastigheter.

Senare under kvällen fick polisen ”information om att de obehöriga kan vara från en dansk/tysk anarkiströrelse”. Som belägg för detta synes ha anförts att flaggor hade förekommit med tecknet en ring med en blixt. I Aftonbladet den 5 juni hävdades vidare att flera av ockupanterna talade främmande språk. Vilka ville dock Södermalmspolisen inte avslöja, enligt Aftonbladet. I Expressen samma dag förekom uppgiften att polisen imponerats av de välorganiserade motstånd man mött samt att ockupanterna ”leds av folk från utlandet”.

Polisens uppgifter var dock felaktiga; samtliga ockupanter var svenskar. Den symbol som polisen hade iakttagit, dvs. BZ-rörelsens blixtförsedda ring, hade även förekommit vid den fredliga ockupationen av Skaraborgsgatan fem år tidigare och kunde knappast tjäna som indicium för att ockupanterna leddes av utländska yrkesdemonstranter. För polisens insatsstyrkor passade dock uppgifter som dessa in bra med det man kunde iaktta på plats: Samtliga demonstranter var maskerade och även försedda med gasmasker. I huset befintliga tegelstenar hade knackats sönder till mer kastvänlig storlek och placerats i fönstren för att snabbt och effektivt kunna användas mot polisen.

Sedan det första inbrytningsförsöket misslyckats på kvällen den 4 juni försökte polisen avbryta ockupationen genom att skjuta tårgasgranater i stor mängd. Även denna polisinsats blev dock resultatlös. Under natten till den 5 juni gjorde polisen ett, som det förefaller, desperat försök att med en grävskopa som lånats från en närbelägen byggarbetsplats forcera husets brandvägg. Attacken med grävskopan blev även den ett misslyckande för polisen.[858] Först ett dygn senare lyckades polisen avsluta ockupationen. Strax efter klockan 3 på morgonen till den 6 juni genomfördes en ny intensiv tårgasattack från tre olika håll åtföljd av en inbrytning via en container som hissades upp till husets övervåning. Samtliga 11 ockupanter greps därefter i samband med att huset övergavs.

I den debatt om händelserna som kort därefter uppstod i Aftonbladet förklarade en av ockupanterna, Magnus Hörnqvist, att

[858] Uppgiften om grävskopan saknas av någon anledning i den polisrapport som den öppna polisen upprättade efter insatsen. I SÄPO:s halvårsrapport hävdas att syftet med att använda grävskopan var att röja bort de barrikader som sades ha uppförts utanför huset. *Subversion. Halvårsrapport 1/4 1990 - 30/9 1990.* Akt 001301-1846 löpnr 6. SÄPO.

även om de ockuperande ungdomarna gått in i huset med i någon mån skiftande motiv var rätten på deras sida.

> Klart var i vilket fall att våra anspråk på huset vägde tyngre än Svenska Bostäders och att vi därför hade rätt till huset. Att behålla huset var dessutom så viktigt för oss att vi ansåg det berättigat att försvara det med ett visst mått våld mot till exempel snutar och skinnhuven. Naturligtvis var jag, när jag gick in i huset, inställd på en konfrontation med polisen. Stockholmspolisens uppträdande vid tidigare husockupationer hade lärt mig att utan huva, gasmask och sten är det omöjligt att stanna kvar i ett ockuperat hus i mer än 20 minuter.[859]

Hörnqvist pekade i sin debattartikel också ut tre ”grundpelare” i samhället som ockupanterna genom sitt handlande brutit emot: ”Den privata äganderätten, kapitalackumulationen (det vill säga att man måste tjäna pengar på allt) och statens tvångsmonopol.” En annan av ockupanterna, Eva X Moberg, menade att polisen upprättat en ”polisstat på östra Söder”. Både Moberg och Hörnqvist målade i sina debattartiklar upp en mycket mörk bild av Sverige år 1990. Hörnqvist såg polisinsatserna mot ockupanterna på Folkungagatan som ”den yttersta utlöparen av den ocean av hat och våld som gör att det här samhället håller sig flytande”. Moberg framhöll å sin sida att ”det gäller att freda vår rätt till motstånd i denna ohyggliga tid”.[860]

Polisens insatser för att avbryta ockupationen kom i samtiden och även efteråt att bli föremål för en hel del kritik som i stort sett gick ut på att våldsanvändningen inte stod i proportion till vad saken gällde eller det motstånd som ockupanterna gjorde. Kriminologen Janne Flyghed menade i en artikel i Anarkistisk tidskrift 1993 att det ”svårt att värja sig mot misstanken” att insatsens egentliga huvudsyfte var att fungera som en övning för polisens antiterroriststyrkor.[861] Och det är naturligtvis inte omöjligt att detta motiv spelade en roll för hur det hela utvecklades. Samtidigt bör det ha varit av stor betydelse att varken polis eller politiker ville se en upprepning av den långa ockupationen av Skaraborgsgatan några år tidiga-

---

[859] *AB 16/6 1990*. Akt 001305-4184. SÄPO.
[860] Ibid.
[861] Flyghed, Janne: *Husockupanter och antiterrorpoliser*. Särtryck nr 3 (ur Anarkistisk tidskrift nr 9/1993). Kriminologiska institutionen, Stockholms Universitet.

re där ockupanterna faktiskt lyckade påverka den politiska beslutsgången. 1980-talets erfarenheter medförde att det utvecklades en ”svensk modell” som även dansk polis började använda sig av:

> …dvs man slår genast till och utrymmer huset för att inte ge ockupanterna möjlighet ”att bita sig fast”.[862]

Metoden diskuterades på ett arbetsmöte med representanter för svensk och dansk säkerhetspolis i Stockholm 1992. Att man ändrat taktik hade dock fått vissa konsekvenser framhölls det. Ockupanterna hade nu börjat förbereda sig bättre med välbyggda barrikader samt motangrepp mot polisen bl.a. genom att kasta ut ”partisanpikar” på gatorna.[863] Att upptrappningen av våldet och motståndet från ockupanterna sades vara en konsekvens av polisens nya taktik sida var ingenting som kommenterades utan tycks ha godtagits både av svensk och dansk säkerhetspolis. Det som diskuterades avsåg visserligen danska förhållanden men torde likväl ha haft sin motsvarighet i Sverige.

Husockupationerna i Stockholm var kanske de som fick mest uppmärksamhet i riksmedierna. Det var emellertid inte bara i huvudstaden som anarkistiskt orienterade ungdomar ockuperade hus. Som nämnts ovan uppträdde i Göteborg vid mitten av 1980-talet *Husnallarna* som genomförde sin första ockupation på hösten 1986. Aktionen, som avsåg ett hus på Mellangatan, betraktades av säkerhetspolisen som ”en följd av husockupationen på Luntmakargatan i Stockholm”. Ockupationen på Mellangatan följdes av flera andra bl.a. ett kvarter på Södra Allégatan där ockupanterna erbjöds att bo kvar med rivningskontrakt. Från säkerhetspolisens sida sågs detta som en ”stor seger” för Husnallarna. Säkerhetspolisen förutsåg också ”stora problem” när huset senare skulle utrymmas och menade att det förelåg en ”risk för en upptrappning av ockupationer genom detta beslut”. I likhet med ockupationerna i Stockholm försökte säkerhetspolisen kartlägga och identifiera deltagarna genom egen spaning samt även med hjälp av ett TV-program som bl.a. skildrade ockupationen av Södra Allégatan.[864] Även under 1990-talet genomfördes flera ockupationer i Göteborg. När polisen i Göteborg 1992 avhyste ockupanter från fyra hus i Färjenäs på Hisingen deltog personal från SÄPO:s enhet för signalspaning. Ope-

---

[862] *Arbetsmöte i Stockholm om militant anarkistisk/autonom verksamhet.* PM författningsskyddet, SÄPO 4/2 1992. Akt 001304-8806 löpnr 1. SÄPO.
[863] Ibid.
[864] PM RPS/Säk 22/3 1988. Akt 001304-5299 löpnr 1. SÄPO.

rationen syftade till att underlätta polisinsatsen samt inhämta underrättelser om ockupanternas modus operandi. Avlyssningen riktades in mot mobiltelefoner och walkie-talkies men blev resultatlös då ockupanterna vid detta tillfälle inte använde den typen av kommunikation.[865]

År 1990 ockuperades ett hus på Ringgatan i Malmö. Ockupationen varade i ett halvår varefter polisen, som möttes av bl.a. molotovcocktails, bröt sig in och grep samtliga därvarande ockupanter. Två dagar senare revs huset. Enligt säkerhetspolisens halvårsrapport var detta första gången som ockupanter i Sverige kastat bensinbomber mot polis.[866] Aktionen hade förberetts en längre tid och föranledde inköp av specialutrustning som flamsäkra overaller och nya hjälmar till en kostnad av runt en miljon kronor.[867] Säkerhetspolisen i Malmö bidrog med omfattande spaningsinsatser.[868] Bland annat hade säkerhetspolisen två källor som då och då befann sig inne i huset. Dessutom bedrevs telefonavlyssning mot en av de tongivande ockupanternas hemtelefon vilken denne brukade då han inte befann sig i det ockuperade huset. Avlyssningen hade inletts efter misstankar om förberedelse till sabotage, framför allt riktat mot Shell. Vid tiden för ockupationens slutfas synes telefonavlyssningen dock framför allt ha syftat till att skaffa underrättelser om vilken beväpning ockupanterna hade samt vilka andra förberedelser som gjordes för hindra polisens inbrytning. Det framhölls också vara ”av stort intresse att kunna via TK [telefonkontroll] få vetskap om” de källor som fanns ”inne i fastigheten” var pålitliga eller ej.[869]

Av allt att döma var säkerhetspolisen i Malmö mycket nöjda med operationen mot husockupanterna på Ringgatan. Enligt den bedömning som sektionen i Malmö gjorde skapade ockupationen på Ringgatan en klyfta mellan ”militanta ockupanter och de mer sansade ‘anarkisterna’ i Malmö”. De sistnämnda sades nu ta avstånd från de militanta och sektionen i Malmö bedömde att det skulle ta lång tid innan anarkisterna i staden åter kunde fungera som ”en samlad politisk kraft”.[870] I en PM från 1991 hävdades att det var ”påtagligt” att polisens ingripande mot husockupanterna inneburit

865 Se handlingar i akt 001304-5299 löpnr 1. SÄPO.
866 *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/10 1990 - 31/3 1991.* Akt 001301-1846 löpnr 6. SÄPO.
867 *Hot och aktiviteter mot Polisen - tendenser och erfarenheter.* PM 17/4 1991. Akt 001304-8806 löpnr 1. SÄPO.
868 Se handlingar i akt 001305-5660 löpnr A 1. SÄPO.
869 PM, Malmö 18/10 1990. ”Ulf Norman” personakt löpnr 1, C 1. SÄPO.
870 *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/10 1990 - 31/3 1991.* Akt 001301-1846 löpnr 6. SÄPO.

en ”mycket stor motgång för de autonoma i södra Sverige” vilka heller inte lyckats reorganisera sig. Efter utrymningen av huset lät Malmöpolisen en polispiket följa ockupanterna runt om i Malmö i en veckas tid. Man lät även en polisbil stå parkerad utanför den anarkistiska samlingspunkten Café Svarta katten på Bergsgatan.[871]

Att ockupationen av Ringgatan 7 och polisens insatser vid utrymningen av huset fick konsekvenser för framtiden framhölls också i en artikel i Aftonbladet drygt tre år senare. I artikeln, som byggde på intervjuer med två framträdande anarkister, Anna Lundin och Mia Halvarsdotter, hävdades att polisens stormning ”fick en avgörande betydelse för det unga motståndet i Malmö. Hatet - och vanmakten - växte”.[872]

I Uppsala ockuperades 1989 den Gillbergska gården belägen på Sysslomansgatan 37-39. Säkerhetssektionen i Uppsala framhöll i samband med detta att de tre som utpekades som initiativtagare hade ledande positioner inom Socialistiska Partiet varför det inte kunde ”uteslutas att partiet ligger bakom aktionen”.[873]

6.7 1990-talet – Antifascism och miljöaktivism

Ockupationen av huset på Folkungagatan i Stockholm 1990 markerade på många sätt slutet på husockupantrörelsen. En av deltagarna i ockupationen, Eva X Moberg, beskrev i en artikel vad hon såg som slutet på en epok.

> Slaget om Folkungagatan 164 (-91) satte på något vis punkt för ockupantrörelsen i Stockholm, i alla fall för mig det var inte möjligt att gå längre, eller inte meningsfullt. Även om vi på känt manér i viss mån ”blottlade statens fascistiska ansikte” och väldigt många människor reagerade på polisens övervåld och maktfullkomlighet, så var det inte riktigt värt det. Det var inte krig vi ville ha. Revolution i och för sig, någon gång, men inte skyttegravskrig i dagarna tre där folk (vi) blev allvarligt skadade och en hel stadsdel försattes i undantagstillstånd medan polisen löpte amok mot fabricerade hotbilder. Hur diskuterar man demokrati och rättvisefrågor under sådana omständ-

[871] *Anarkistverksamheten i Malmö*. PM 22/3 1991. ”Ulf Normans” personakt löpnr A 1.
[872] *AB 8/1 1994.*
[873] PM 12/12 1989. Akt 001305-2550 löpnr A 1. SÄPO.

> ligheter? Möjligtvis kunde det tillfredsställa en ung anarkists behov av aktion och adrenalin, men som politisk metod kändes det onekligen som ett steg bakåt. Den politiska scen som husockupationerna hade skapat var mycket förändrad. Vi hade försatts, och kanske också försatt oss själva, i en situation inte helt olik delar av den tyska 70talsvänstern.[874]

Den anarkistiska rörelsen satte nu i stället kampen mot den framväxande nazismen i första rummet. År 1990 genomfördes ett 15-tal attentat mot flyktingförläggningar och det förekom flera fall av mord och grovt våld från nazistiskt håll. Detta var utgångspunkten när de autonoma och anarkistiska grupperna på allvar började engagera sig som en motkraft till en alltmer aggressiv och våldsbenägen svensk nazism.

6.7.1 Den antifascistiska rörelsen

Aktivt arbete mot rasism, främlingsfientlighet och nazism har bedrivits på olika sätt under efterkrigstiden, främst från vänsterhåll. I mitten av 1960-talet bildades *Kommittén mot nynazism och rasfördomar* av bl.a. Kjell E Johansson. Under 1980-talet fungerade tidskriften *Stoppa Rasismen* och det 1985 bildade riksförbundet med samma namn som samlingspunkter för den antirasistiska rörelsen. Säkerhetspolisen såg på 1960-talet på Kommittén mot nynazism och rasfördomar som en kommunistisk täckorganisation. Stoppa rasismen betraktades ett 20-tal år senare på ett likartat sätt, dvs. som ett försök till enhetsfront från den revolutionära vänstern och då framför allt *Socialistiska Partiet*.[875]

Under 1980-talet blev det allt vanligare med konfrontationer mellan vänster- och högergrupper i samband med de senares högtidlighållande av Karl XII:s dödsdag. Från att ha varit en dag då åldrade farbröder från *Sveriges Nationella Förbund* och *Nysvenska rö-*

[874] Moberg, Eva X: ”Uppgång och fall: Historien om Stockholms BZ.” *Frihetlig Press nr 1*. http://w1.184.telia.com/~u18402476/moberg1.html. Signaturen ”Hickory” gav i tidningen Brand följande bild av 1990-talets förändrade läge: ”Början på 90-talet innebar en knäck för såväl husockupantrörelsen som yuppiseringen. Husockupanterna hade svårt att hävda sig mot den strategi som ministrarna enats om på EU-nivå - att alla ockuperade hus antingen skulle stormas eller skriva detaljerade kontrakt med myndigheterna. Det sas aldrig offentligt, men 1 januari 1992 lär ha fungerat som tidsgräns. Sorgligt nog gick det mesta enligt deras planer.” Hickory: ”Party for your right to fight”. http://www.motkraft.net/brand/00/3/party.html.
[875] Ang Stoppa rasismen se akt 001300-3397. SÄPO.

relsen mindes fornstora dar kom 30 november att i allt högre grad få karaktären av generalmönstring av Sveriges nazister och högerextremister.[876]

Parallellt med de ökade konfrontationerna mellan högerextremister och olika vänstergrupper pågick en strävan att försöka organisera det anarkistiska nätverket i Sverige på ett bättre sätt. Som ett led i detta genomfördes ”A 90” dvs. ett nationellt anarkistmöte på Skeppsholmen i Stockholm. Av det diskussionsunderlag som skickades ut före mötet framgick att en av diskussionspunkterna var frågan om våld eller icke-våld. En av de tongivande Stockholmsanarkisterna ”Magnus”, presenterade frågan på följande sätt:

> Frågan i vilken utsträckning man kan tänka sig att använda våld i den politiska kampen har i alla år diskuterats inom anarkistiska rörelser…Istället för att acceptera en pluralism av kampmetoder, som kompletterar varandra, har man låst sig i onyanserade synsätt. En diskussion om det är rätt eller fel att använda våld i allmänhet är enligt min mening, inte bara utsiktslös utan även meningslös. För att en diskussion om våld (i betydelsen individuellt till skillnad från strukturellt våld) ska ha en klar mening krävs att den knyts till bestämda situationer. De enda situationer där frågan om användande av våld uppkommer i Sverige idag är i samband med försvaret av ockuperade hus, bekämpande av fascistiska organisationer och självförsvar i demonstrationer. Många andra situationer kan naturligtvis vara intressanta att diskutera, men det är inte troligt att de uppkommer i dagens Sverige.[877]

Andra inlägg i diskussionsunderlaget handlade om den antifascistiska kampen. Två andra tongivande anarkister framhöll att de två senaste åren hade 30 novemberdemonstrationerna i Stockholm inneburit att man ”jönsat runt mot tre fiender (nassarna, skinsen, polisen) varav den ena är så otroligt överlägsen (polisen, som vet precis hur och var vi och dom går - det är ju samma sak varje år - de har total kontroll)”. Demonstrationerna hade lett till vad man betecknade som ”massarresteringar”; 150 omhändertagna motdemonstranter 1988 och 47 stycken 1989. Orsaken till misslyckandet förklarades vara ”ingen organisation samt att alla haft olika idéer om

[876] Akt 001304-8806 innehåller PM om Karl XII-firandet 1988.
[877] Diskussionsunderlaget finns i akt 001301-9146 löpnr 1. SÄPO.

hur och vad man skulle göra".[878] Ytterligare ett diskussionstema inför A 90 gällde frågan om "legalitet/illegalitet":

> All revolutionär verksamhet i dagens Sverige måste arbeta både på ett legalt och ett illegalt plan. Inte samma personer nödvändigtvis; det räcker med att kampen på de båda sidorna på något sätt håller kontakt med varandra och samverkar. Sabotageaktionerna mot Shell måste till exempel kombineras med legal verksamhet som tidningsutgivning och demonstrationer för att bli meningsfulla.[879]

Med frågor som dessa på agendan bör det inte förvåna någon att SÄPO bedrev spaning mot mötet. Genom fotografering av deltagarna kunde 43 av dem identifieras. Deltagarlistan visar att det fanns en viss kontinuitet från 1970-talet. Tre av deltagarna var födda på 1950-talet varav två tillhörde dem som dömdes i Kröchermålet 1978. De flesta andra hade dock förmodligen sina rötter i 1980-talets husockupantrörelse. Det som säkerhetspolisen fann mest intressant var dock att frågor om våld och illegalitet var uppe till diskussion.[880]

I samband med 30 novemberdemonstrationerna i Stockholm 1991 förekom för första gången Antifascistisk Aktion som organisationsnamn. Det var dock först i september 1993 som AFA formellt bildades som ett landsomfattande nätverk. Liknande grupperingar fanns bl.a. i England (Anti Fascist Action) samt bildades vid denna tid även i de skandinaviska grannländerna. Redan vid starten var AFA:s inriktning mot en konfrontativ och militant antifascism klar.[881] Kopplingar fanns dock även bakåt till 1980-talets antirasistiska arbete, t.ex. inom Stoppa rasismen.

En källa som för säkerhetspolisens räkning infiltrerade det anarkistiska nätverket under 1990-talet rapporterade att anarkisterna i den antifascistiska kampen använde sig av Stoppa Rasismens namn i olika sammanhang. Flera lokala AFA-grupper sades också använda ortens Ung Vänsterförening som frontorganisation.[882] Källan läm-

---

878 Ibid.

879 Ibid.

880 *Angående A 90, nationellt anarkistmöte i Stockholm 14-17 mars 1990*. PM 7/2 1990. Akt 001301-9146. SÄPO.

881 För en historik skriven av en medlem i AFA-Stockholm se Meurling, Olle: *AntiFascistisk Aktion, en kort historik*. http://www.yelah.net/articles/afahist.

882 Angående AFA:s användande av andra organisationer för olika ändamål se även Ander, *Birgitta "Alla andra sitter bara och pratar" - AntiFascistisk Aktion, ett exempel på en social rö-*

nade också information om att anarkisterna förde register över nazister samt att de med gott resultat lyckats infiltrera högerextremistiska grupper.[883] Genom källans rapportering framkom också att AFA i samband med 30 novemberdemonstrationer i Lund avlyssnade polisradion för att kunna dirigera demonstranter. För postgång användes ett system med regionala huvudadresser där adressaterna saknade koppling till AFA. Brev inom nätverket skulle ställas till dessa adresser varefter de verkliga breven placerades i innerkuvert med rätt adress på. Källan kunde också lämna information om den taktik som AFA tänkte använda sig av vid motdemonstrationer mot Sverigedemokraterna:

> Huvudstyrkan har civil vanlig klädsel - infiltrerar i inledningsskedet övriga publiken. En diversion utföres av ett 20-tal maskerade anarkodemonstranter en bit bort från själva demonstrationsplatsen. Avsikten med detta är att dra till sig polisen. När polisen riktar uppmärksamheten mot de maskerade personerna anfaller huvudstyrkan SD:s demonstrationsvakter samt Anders Klarström - eventuellt tänker de bära bort honom.[884]

Den konspirativa postgången har även beskrivits av en annan källa. Post skulle inte skickas direkt till adressaten utan gå omvägar via vissa kontaktpersoner som svarade för bestämda områden.

> Om medlem X vill sända ett brev till medlem Y, vilken bor i t.ex. x-stads distributionsområde, lägger X sitt brev i ett kuvert och skriver Y:s namn på kuvertet. Han lämnar det sedan till adressen i x-stad. Brevet distribueras därefter till Y genom att läggas i ett nytt ytterkuvert och sänds till kontaktmannen under vilken Y finns.[885]

Samma källa rapporterade också om planläggningen inför en motdemonstration mot Sverigedemokraterna 1994. Enligt källan skulle huvuddelen av motdemonstranterna agera som vanliga åhörare utan

---

relse och ungdomsarbetarnas förhållningssätt. Otryckt D-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet 1999. s. 13-14.
883 Se handlingar i akt 000002-9934, löpnr 1. SÄPO.
884 Se rapport i akt 000002-9934. SÄPO.
885 Se handlingar i akt 000004-0790 löpnr 1. SÄPO.

särskilda kläder och symboler med anknytning till AFA. En mindre grupp skulle däremot vara klädd på ett sådant sätt att polisens uppmärksamhet riktades mot denna grupp. Den mindre gruppen skulle också gå till angrepp mot SD:s demonstration i syfte att avleda polisens uppmärksamhet. När polisen därmed var engagerad av den mindre gruppen skulle huvuddelen av motdemonstranterna gå till aktion för att då förhoppningsvis bara möta ett mindre antal poliser.[886] En affischkampanj skulle också dras igång för att locka ungdomsgäng, framför allt invandrare från s.k. ”kickersgäng”, att delta i motdemonstrationen. Under åren 1994-1995 var AFA:s huvudmotståndare utan tvekan Sverigedemokraterna.

Kampen fördes på många olika sätt och inte bara som i fallet ovan genom direkt konfrontation. Även metoder som att plocka bort samtliga SD-valsedlar från postkontor och vallokaler samt flygbladsutdelning och annan traditionell opinionsbildning användes.

Våren 1994 följde säkerhetspolisen en motdemonstration riktad mot Sverigedemokraterna. Det konstaterades härvid att flera av anarkisterna var maskerade och att en i förväg upplagd hög med stenar hade placerats i anslutning till SD:s mötesplats. Säkerhetspolisens övervakare kunde i sin efteråt författade PM dock inte undvika att uttrycka viss beundran för anarkisternas organisation:

> Efter att under i stort sett hela dagen följt anarkisterna framstår de i stort som en grupp vilken präglas av i vissa stycken god disciplin och målmedvetenhet. Detta har framgått genom att de på förhand verkar veta hur de ska agera, hur de kan förflytta sig i mindre grupper för att helt plötsligt gå samman i en större grupp, allt under ledning av vissa personer som med små handtecken och nu också med visselpipor leder och samlar gruppen/grupperna i syfte att nå sitt mål. Vid en jämförelse med högerextremisterna framstår anarkisterna en sådan här dag som mer tänkande och planerande både som individer och grupp…Slutomdömet om de aktioner som företogs av anarkisterna torde ge vid handen att man även i fortsättningen i görligaste mån bör följa anarkisterna

---

886 Ibid.

> vid de tillfällen de sluter sig samman för att angripa de/det som anses vara främsta målet för dagen.[887]

Centralt i AFA:s verksamhet är att bemöta högerextrem verksamhet var den än dyker upp. I detta ingår att kartlägga motståndarsidans medlemmar, sympatisörer och verksamhet. Genom åren har AFA utvecklat en effektiv apparat för att övervaka och kartlägga sina meningsmotståndare. Kartläggningen bedrivs dels genom öppna källor som Internet, myndighetsregister och press, dels genom yttre spaning mot personers bostäder, mot nazistiska möteslokaler och butiker. Syftet kan ibland vara att fastställa var ett viss möte eller en konsert ska hållas eller var en viss framträdande person inom den nazistiska rörelsen bor. Flera attacker har genomförts mot nazistiska lokaler i Stockholm bl.a. i Enskede, Vasastan och Södermalm.[888] Man hjälper även kamrater i andra länder vid demonstrationer framför allt i Norge och Danmark. Det framstår också som klart att man har kontakter inne i den högerextrema världen. Det rör sig om personer i dess periferi, om avhoppare och kanske även egna infiltratörer.

Det finns källuppgifter som pekar på en långt gången sektionering med hög intern sekretess inom AFA. T.ex. hävdades från flera håll vid mitten av 1990-talet att den s.k. researchgruppens medlemmar var okända för vanliga AFA-medlemmar. Researchgruppen uppges bl.a. ha sysslat just med kartläggning av högerextremister.[889] Sektioneringen och sekretessen syftar också till att hindra läckor inför en demonstration. Därför är det vanligt att bara en grupp inom nätverket har full insyn i planeringen.[890] Det lär även förekomma att uppgifter och bilder från den egna researchverksamheten lämnas till pressen.[891]

Den 9 september 2000 höll Sverigedemokraterna möte i Stockholm. När den faktiska mötesplatsen blev känd distribuerades denna via SMS inom det antifascistiska nätverket. AFA bedrev sedan spaning genom fotografering och genom att registrera bilnummer.[892] I samband med manifestationen i Salem den 16 december 2000 noterades att både nazister och AFA kartlade varandra. Na-

---

[887] *PM angående anarkisternas aktiviteter i samband med demonstration av högerextremisterna, Sverigedemokraterna vid Engelbrektsplan m.fl. platser 1994-04-23.* PM Författningsskyddet 27/4 1994. Niklas Nilssons personakt löpnr A 1. SÄPO.

[888] Se t.ex. *angående AFA-Stockholms aktion mot högerextremistisk verksamhet i Enskede, 1998-04-25.* PM 12/5 1998. Akt 001306-3730 löpnr 8. SÄPO.

[889] Se handlingar i akt 000004-0790 samt akt 000002-9934. SÄPO.

[890] Se handlingar i akt 000004-0790. SÄPO.

[891] Se handlingar i akt 000001-6048. SÄPO.

[892] Se handlingar i akt 000001-6048 löpnr 2. SÄPO.

zisterna fotograferade AFA-anhängare och en person från AFA talade in bilars registreringsnummer på en bandspelare.[893]

En vanlig metod som används både av anarkister och nazister är att rekvirera bilder från passregistret. AFA beställer alltså passbilder på nazister samt uppges även kartlägga om nazister beställt bilder, vilka personer som beställt många bilder, vilka inom vänstern vars passbilder beställts samt SÄPO:s och öppna polisens beställningar. Det senare möjliggjordes genom ett misstag från passenheten. Det uppges även ha förekommit beställningar av passbilder i falskt namn för att skapa oro och förvirring.[894] I maj 2001 kom SÄPO över en intern AFA-rapport från det landsmöte som hölls våren 2000 i Stockholm. Rapporten innehåller dels översikter över olika nazistiska grupper i Sverige, dels rapporter från olika lokala AFA-grupper rörande läget på nazistfronten. Rapporterna påminner på många sätt om SÄPO:s egna periodiska sammanställningar över nazistisk verksamhet i Sverige.[895]

6.7.2 Miljöaktivism

Vid sidan av den antifascistiska rörelsen kom i början av 1990-talet en ny radikal och aktivistisk miljörörelse att växa fram. Under rubriken Kulturkrock genomfördes bl.a. trafikblockader i centrala Stockholm. Genom arrangemang som ickevåldshelg och motståndshelg växten ett nätverk fram som tog namnet *Stockholm Roundtable of KulturKrockers (STRoKK)*. Senare kom en öppet verkande aktionsgrupp att bildas under namnet Kokosbollarna. Namnet lär ha tagits efter en kokosbollsfabrik som revs för att ge plats för en väg inom Dennispaketet. Lokaler fick Kokosbollarna hos Grön Ungdom på Pipersgatan i Stockholm.

Kopplingen mellan Grön Ungdom och utomparlamentariska aktivistkretsar medförde att två telefoner på Grön Ungdoms kansli avlyssnades sommaren 1993. Brottsmisstanken var förberedelse till sabotage riktat mot Jas 39 Gripen och avsåg en medlem i Grön Ungdom. Vid sidan om den öppet verkande gruppen Kokosbollarna fanns en sluten aktionsgrupp som enligt Socialekologisk Aktions ”motståndshistorik” bedrev följande verksamhet:

---

893 Se handlingar i ”Niklas Nilssons” personakt löpnr 2. SÄPO.
894 *AFA kartlägger SÄPO:s passfotobeställningar*. PM 19/11 1999. *AFA planerar att störa nazister med falska passfotobeställningar m.m.* PM 22/12 1999. Akt 001306-3730 löpnr 8. SÄPO.
895 Rapporten finns i akt 001306-37030 löpnr 10. SÄPO.

> Den slutna aktionsgruppen genomförde aktioner mot Mitsubishi, Bilistpartiet och företag bakom Dennispaketet. I maj- 93 höll de en aktionshelg (där alla STRoKK-grupper deltog). Aktionsgruppen blev en länk som förde flera aktivister in i anarkistmiljön. Hösten -93 var gruppen med och öppnade anarkistcentret RSM, som varje måndag förvandlades till ekoaktivisthaket Cafe Monkeywrench ("Monkeywrenching" är amerikansk slang för ekosabotage). Under hösten -93 och våren genomförde monkeywrenchaktivister några småaktioner (en offentlig bilsmash på Sergels Torg, monkeywrenchhelg och en hel del smashade fönsterrutor) under namnet Asfaltdjungelns Indianer.[896]

Våren 1995 hölls en rad planeringsmöten i syfte att effektivisera motståndet mot Dennispaketet. Som ett resultat av detta bildades det ”ekoanarkistiska nätverket” *Socialekologisk aktion* med tidningen *Ekologisten* som organ. Redan det första numret av Ekologisten 1996 diskuterade sabotageaktioner eller ”ekoförsvar” som man valde att kalla det:

> De aktioner som gjorts mot vägbygget i Haninge har innefattat komponenter som eld och sönderskurna hydraulikslangar. Sådana slangar innehåller miljöfarlig olja, så man bör nog helst välja en annan metod när man ska oskadliggöra vägmaskiner. Om ni väljer att ändå gå på själva hydraulikslangarna bör ni se till att oljan samlas upp i en hink eller dylikt. Motorn är nästan alltid en enkel måltavla för ekoförsvararen. ”Socker i tanken fort som fanken” är ett populärt slagord som det dessutom ligger en del sanning i. Socker eller sand i tanken stoppar nämligen motorn sedan när den körs igång. Tanken måste tömmas innan den kan användas på nytt. Socker eller sand i tanken skadar dock inte själva motorn. Så om man vill ha ett ännu mer långvarigt stopp bör man angripa exempelvis oljepåfyllningen.[897]

---

[896] http://www.motkraft.net/sea/sea.html.
[897] *Ekologisten nr 1, september 1996*. http://www.yelah.net/articles/ekologisten#sabotera.

I artikeln diskuterades också användningen av sprängmedel i ”ekoförsvaret”. Ett exempel från Norge 1982 nämndes där aktivisterna misslyckades med att spränga en bro men däremot lyckades spränga bort en arm på en av aktivisterna som dessutom synskadades allvarligt. Ekologisten fortsätter:

> Detta är väl själva faran med sprängämnen. De är svåra att få full kontroll över och om någonting går snett kan man råka riktigt illa ut. Detsamma gäller väl i viss mån eld, som har använts i vissa av aktionerna nyligen mot vägbygget i Haninge.
> Med den här artikeln har vi velat belysa hur sabotageaktioner kan genomföras och vi har tagit upp lite historik kring ”ekosabotage”. Om och i så fall hur och när sådana aktioner bör genomföras är en annan fråga som vi hoppas att ni som läsare funderar över och kanske också skriver en artikel om till denna tidning.[898]

Året därpå inleddes blockader av tunnelborrningarna för Norra länken, Denniskansliet ockuperades, aktioner mot Kommunikationsdepartementet och mot Vägverket iscensattes. Från 1997 gällde motståndet framför allt Södra länken. SÄPO, som kontinuerligt hållit ett öga på den radikala miljörörelsen inledde nu en förundersökning mot ett par tongivande personer inom SEA som telefonavlyssnades. Den 7 april 1997 anmälde SÄPO Ekologisten till JK för tryckfrihetsbrott. Ekologisten hade enligt SÄPO uppmanat till sabotage. I samband med SÄPO:s anmälan mot Ekologisten kunde redaktionen göra intressanta och riktiga iakttagelser beträffande SÄPO:s övervakning. I nummer 7, utgiven i maj 1997, konstaterade Ekologisten följande:

> En intressant sak med Säpos anmälan till JK är att det tydligt framgår att Säpo använt telefonavlyssning mot redaktionen. I anmälan anger Margareta Linderoth att nummer 4 tryckts i exakt hälften så många exemplar som de andra numren. Detta kan Säpo inte fått reda på på något annat sätt än genom telefonavlyssning eftersom uppgifter om upplagan inte återfinns någonstans i tidningen utan är information som bara

[898] Ibid.

> nämnts på telefon mellan oss som gör tidningen. Man undrar varför Säpo så öppet skyltar med sin telefonavlyssning. Vill de skrämmas? Det är i så fall en ganska misslyckad strategi, Ekologisten kommer fortsätta att vara en lika glad aktivisttidning som förut...Lita på det.[899]

Att SÄPO bedrivit telefonavlyssning var riktigt och det är heller inte omöjligt att avsikten med att detta kom fram var att skrämma eller störa miljöaktivisterna i SEA. Inom SÄPO ansåg man i alla fall att man med sin anmälan i stort lyckats störa aktivisterna som uppgavs ha hållit en låg profil tiden närmast efter.[900] JK svarade senare att skriften hade kopierats, saknade utgivningsbevis och ansvarig utgivare och kunde därmed inte sägas falla under tryckfrihetsförordningens bestämmelser. SÄPO valde då att i stället gå på den mest framträdande representanten för SEA och Ekologisten, Linus Brohult, som åtalades för uppvigling till sabotage mot Dennispaketet. Brohult dömdes i tingsrätten till ett års fängelse för grov uppvigling. Hovrätten ansåg också att det handlade om grov uppvigling men lindrade straffet till villkorlig dom och samhällstjänst. År 1998 tog SEA på sig ansvaret för en mängd aktioner t.ex. sabotage mot vägmaskiner.[901]

6.8 Säkerhetspolisens arbetsmetoder

De metoder som används för att övervaka de autonoma grupperna skiljer sig inte nämnvärt från vad som har gällt beträffande andra politiska grupper. Vid ett arbetsmöte i Växjö 1990 nämndes följande metoder vara aktuella för den framtida övervakningen av de autonoma nätverken:

1) Förundersökningar med telefon- och postkontroll
2) Spaning, kartläggning

---

899 ”SÄPO till attack mot Ekologisten. Telefonavlyssning används i kampen mot tidningen.” *Ekologisten nummer 6, maj 1997.* (http://www.motkraft.net/sea/ekologisten/arkiv-18.html.)

900 *Rapport maj-juni 1997.* SÄPO, författningsskyddet, SH 41-97, 27/6 1997. Akt 001300-9139 löpnr 4. SÄPO.

901 I SEA:s motståndshistorik står följande att läsa: ”I början av 1998 gjorde vi en mängd aktioner. Efter en serie aktioner där SEA-aktivister tagit sönder vägmaskiner stod bygget helt stilla ett tag. Polisen svarade med att göra husrannsakan hos flera aktivister och beslagta en stor mängd böcker, datorer, medlemsregister, foton, tidningar med mera.” (http://www.motkraft.net/sea/) Se även ”Vad har hänt egentligen?” *Ekologisten nummer 8, februari 1998.* http://www.motkraft.net/sea/ekologisten/arkiv-27.html

3) Deltagande vid förhör hos öppna polisverksamheten
4) Öppna källor
5) Källor inom ”rörelsen”
6) Aktiva åtgärder
7) Infiltration på lång sikt
8)”Sopinhämtning” (tidigare prövat med gott resultat)[902]

Sopinhämtningsmetoden kom till bruk 1989 då SÄPO spanade mot Café Autonom i Stockholm. Man gick då igenom de sopsäckar som anarkisterna kastat och fann en medlemsförteckning samt en skiss av en transformator.[903]

Telefonavlyssning har sedan början av 1990-talet varit av mycket stort värde för säkerhetspolisen. Genom denna spaningsmetod inhämtas kunskap om aktioner (planering, utförande, deltagare), resor inom och utom Sverige, kontakter (svenska och utländska), samt vilka som innehar vissa uppdrag, t.ex. är redaktionsmedlem. Genom telefonavlyssning har också säkerhetspolisen fått kännedom om vilka som legat bakom viss brottslighet, exempelvis stenkastningen mot Danmarks ambassad i Stockholm den 3 februari 1990.[904] De brottsmisstankar som anförs som motiv för avlyssningen är vanligen förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse eller sabotage samt olovlig kårverksamhet. En genomgång av 19 fall av telefonavlyssning av personer inom de autonoma nätverken visar att rimligheten i dessa misstankar får sägas variera kraftigt – från mycket rimliga (handlar då ofta om förberedelse till sabotage eller liknande) till mycket tveksamma vilket ofta är fallet när olovlig kårverksamhet används som misstankegrund.

Denna misstanke används sedan mitten av 1990-talet rutinmässigt när säkerhetspolisen vill avlyssna någon som antas ha en ledande ställning i något av de militanta nätverk som SÄPO intresserar sig för.[905] Inte i något fall har SÄPO dock försökt utveckla huruvida t.ex. AFA eller den militanta djurrättsrörelsen verkligen kan anses vara sådan ”sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som

[902] *Arbetsmöte i Växjö angående anarkistisk/autonom verksamhet.* PM författningsskyddet, SÄPO 18/7 1990. Akt 001304-8806 löpnr 1. SÄPO.
[903] PM 12/5 1989. ”Lars Sundbergs” personakt.
[904] Se handlingar i ”Lars Sundbergs” personakt.
[905] Hjort, Magnus: *PM ang telefonavlyssning av personer inom autonoma/anarkistiska kretsar och djurrättsaktivister.* Opublicerad sekretariats-PM. SÄKO.

militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten”.[906]

Det förefaller också osannolikt att det skulle gå att få någon medlem i dessa nätverk fälld för olovlig kårverksamhet. Att föra förundersökningarna till åtal för olovlig kårverksamhet är säkerligen heller inte avsikten. Det handlar i stället om att kartlägga nätverken, få en bild av gruppernas modus operandi samt få insyn i annan brottslighet.

I Malmö/Lundområdet kunde man ofta under 1990-talet notera en ökning av telefonavlyssningen i oktober varje år.[907] Sambandet med de, åtminstone tidigare, svåra oroligheterna under 30 novemberdemonstrationerna synes klart. Förutom vissa aktivisters egna telefoner har avlyssningen även omfattat redaktionslokaler, caféer, boklådor och samlingslokaler.[908] Precis som andra övervakningsobjekt är det uppenbart att de övervakade är medvetna om att de kan vara avlyssnade. I juni 1988 skrev Brand en manual med rubriken ”undvik att åka fast”. I manualen beskrevs bl.a. hur man undviker att lämna spår efter sig vid olika aktioner samt gavs vissa rekommendationer beträffande bruket av telefoner:

> Prata inte i telefonen om aktioner som inte genomförts ännu eller aktioner du deltagit i. Man kan aldrig veta vilka telefoner som är avlyssnade eller inte. En bra regel är: säg aldrig något i telefonen som du inte skulle vilja säga direkt till en polis.[909]

Telefondisciplinen når dock inte upp till den av aktivisterna önskade nivån även om en hel del saker förmodligen aldrig sägs på telefon. Vid ett avlyssnat samtal mellan två aktivister i Lund talades vid ett tillfälle om huruvida sprängningen av en bensinmack i Norrköping hade med kampanjen mot Shell att göra. I samtalet undrar ”A” om ”B” vet vem som gjorde det. ”B” känner dock inte till händelsen i Norrköping. I bakgrunden säger någon hos ”A”: ”Hans telefon kan vara avlyssnad” varefter man slutar tala om attentat mot bensinmackar. Senare skulle det visa sig att sprängningen i Norrköping inte hade med kampanjen mot Shell att göra.

---

906 BrB 18:4.
907 Se uppgifter i PM:n *Identifiering och uppföljning av ledande personer inom de anarkistiska och autonoma nätverken*. SÄPO, Sektion Syd S SH 535-96, 22/11 1996. Akt 001304-5521, löpnr 2. SÄPO.
908 Hjort, Magnus: *PM ang telefonavlyssning av personer inom autonoma/anarkistiska kretsar och djurrättsaktivister*. Opublicerad sekretariats-PM. SÄKO.
909 ”Lars Sundbergs” personakt C 1 löpnr 1. SÄPO.

Postkontroll har använts vid något enstaka tillfälle, t.ex. mot tidningen Brand i Stockholm hösten 1989. I november lyckades redaktionen för Brand avslöja att dess post öppnats. Den 8 november publicerade Brands redaktion ett pressmeddelande om att man kommit över en hemlig handling som visade att postkontroll bedrevs mot tidningen. År 1990 gjorde JK en utredning om detta och fann att något fel inte begåtts. Undersökning bedrevs även för att utreda vem som lämnat ut de hemliga uppgifterna om telefonavlyssning till Brand.[910] Alla statliga myndigheter tycks dock inte ha uppfattat Brand som ett hot mot rikets säkerhet. År 1992 fick Brand 30 000 kronor i bidrag från Statens kulturråd. Förutom avslöjade post- och telefonkontroller finns också exempel på att övervakade har upptäckt att de är föremål för objektsspaning från en bil.[911]

Samarbetet med Danmark och PET har varit av mycket stort värde för säkerhetspolisen och då särskilt sektionen i Malmö. Det har varit en allmän uppfattning på båda sidor om Öresund att situationen i Danmark legat 5-10 år före Sverige. I övrigt finns samarbete med samverkande tjänster vilket framför allt innebär informationsutbyte rörande gränsöverskridande aktioner och aktivister.

Signalspaning har använts av säkerhetspolisen mot mobiltelefoner, trådlösa hemtelefoner och mot minicall.[912]

Förtroliga meddelare används och det förekommer också att SÄPO låter infiltrera de autonoma nätverken. Ibland kan det handla om att en person som SÄPO redan har kontakt med rekommenderas att tacka ja till en förfrågan från viss organisation om att gå med. Det finns dock exempel på att personer skickats in med syfte att inhämta uppgifter. Ett sådant exempel är en källa som av andra skäl kommit i kontakt med SÄPO. Källan styrdes dock snart över till att intressera sig för militanta anarkister/autonoma. I en PM konstaterades att källan

> …har under lång tid förberetts för att infiltrera militanta autonoma. Detta har skett genom utbildning av undertecknad, men också genom omfattande självstudier av svenskt och utländskt material.[913]

---

910 Se handlingar i akt 001304-9754, löpnr 1. SÄPO

911 PM 12/2 1990. ”Lars Sundbergs” personakt C 1 löpnr 1. SÄPO.

912 Se Hjort, Magnus och Lampers, Lars Olof: *Buggning och andra former av teknisk avlyssning.* Opublicerad sekretariats-rapport. SÄKO 2002.

913 Se handlingar i akt 000002-9934. SÄPO.

För att förse infiltratören med en trovärdig bakgrund fick han prenumerera på vissa tidningar, delta i demonstrationer och sammankomster så att hans namn och utseende skulle bli känt i de kretsar han skulle infiltrera. Källans uppgifter sammanfattades i några punkter:

> 1. Försiktigt närma sig och knyta personkontakter för det fortsatta arbetet.
> 2. Om möjligt utröna 'de militanta gruppernas' framtida mål och medel.
> 3. Komma med i något av de olika 'nätverk' som finns inom Sveriges gränser.
> 4. Att efter insatsen vara behjälplig med identifieringar av militanta autonoma.[914]

Källan lämnade också uppgifter om nazister och liknande på sin egen ort till det anarkistiska nätverket. Uppgifterna kom från SÄPO.[915] Källan är inte längre aktiv vare sig som SÄPO-källa eller i autonoma kretsar.

6.9 Registrering – regelverk och praxis

6.9.1 Centralregistret (CR)

Som framgått ovan upptogs fyra anarkistiska organisationer i bilaga 1 till HT 16 vilket medförde att medlemmar och sympatisörer till dessa kunde registreras. Hur många som därigenom kom att registreras i CR är dock oklart. I oktober 1972 fanns emellertid 36 personer registrerade som anarkister i säkerhetspolisens register. Till vilka organisationer dessa 36 kunde knytas framgår inte och flera av dessa torde ha gallrats under 1970-talets första hälft såvida de inte kunde omregistreras på annan registreringsgrund.

Kanske var det heller inte så noga med att vederbörandes organisationstillhörighet överensstämde med bilaga 1 till HT 16. I juli 1972 registrerades en person som enligt tidningen *Alarm* var kontaktperson för *Malmö Ungsocialistiska Klubb*. Organisationen ifråga var säkert anarkistisk men fanns i alla händelser inte på listan

[914] Ibid.
[915] Ibid.

över organisationer vars medlemmar och sympatisörer skulle registreras. Registreringen torde därmed få anses som felaktig. Registreringen gallrades sommaren 1976 efter det att chefen för kontrasubversionsroteln konstaterat följande:

> Emedan organisationen Anarkisterna ej längre finns med i tjänsteföreskrift HT 19, har B:s blankett utgallrats ur AS [säkerhetspolisen, Sthlm] register.[916]

Gallringen avsåg dock enbart sökingången i det s.k flexot. Rent fysiskt finns registerblanketten fortfarande kvar i SÄPO:s arkiv. Tillläggas kan att någon organisation med namnet ”Anarkisterna” veterligen aldrig har funnits. I och med att HT 19 trädde i kraft 1973 försvann de anarkistiska organisationerna för gott från de hemliga tjänsteföreskrifterna. Diskussioner fördes under 1970-talet om att på nytt ta upp anarkistiska organisationer på listan vilket dock aldrig blev fallet. Anarkister kunde därmed inte registreras enbart på tillhörighet till viss organisation i kombination med annan aktivitet, vilket gällde för HT 19-grupperna. I praktiken torde ha krävts en mer konkret koppling till brottslig verksamhet för att registrering i CR skulle kunna ske.

Sedan den 1 april 1999 registrerar SÄPO uppgifter som anses behövas för verksamheten i enlighet med bestämmelserna i polisdatalagen (SFS 1998:622). I och med denna lag infördes också ett nytt register, det s.k. SÄPO-registret. I den proposition som låg till grund för den nya lagen talades om behovet av att lagreglera SÄPO-registret, med vilket här avsågs centralregistret, SÄPO:s sak- och personakter samt ”ett arkiv över säkerhetskopior av akterna (filmarkivet), undersökningsdatabaser för förundersökningar och andra utredningar samt signalspaningsregistret”.[917] Enligt propositionen innebar detta att alla personuppgifter som hanterades av SÄPO ingick i registret vilket inte var i enlighet med hur registerbegreppet normalt brukade användas. I propositionen föreslogs att begreppet SÄPO-registret skulle begränsas till att vara sökingången till akterna vilka nu skulle upphöra att vara en del av registret. Som motiv för förslaget att lagreglera SÄPO-registret anfördes följande:

> Inte minst den senaste tidens debatt med anledning av regeringens prövning enligt 9 a § polisregisterlagen (1965:94) i det s.k. Leanderfallet visar att frågan om

[916] Blanketten finns i akt 250:0191 löpnr 9. SÄPO.
[917] *Polisens register*. Regeringens proposition 1997/98:98, s. 146.

> på vilket sätt och efter vilka riktlinjer som registrering sker i SÄPO-registret är central för allmänhetens tilltro till den verksamhet Säkerhetspolisen bedriver. En del människor är t.ex. oroliga för att Säkerhetspolisen bedriver åsiktsregistrering i strid mot regeringsformens bestämmelser. Att hemliga föreskrifter gäller för registret förstärker denna oro. För att allmänheten skall känna förtroende för den verksamhet Säkerhetspolisen bedriver är det viktigt att den får ökad insyn i hur registreringen går till. Sekretessreglerna har behandlats ovan. I samma syfte bör, som utredningen föreslagit, SÄPO-registret lagregleras. De föreskrifter som för närvarande gäller för registret bör därigenom kunna upphävas.[918]

Propositionen kritiserades av Vänsterpartiet som i en motion till riksdagen framhöll dels att regeringens förslag skulle innebära att registreringsgrunderna i SÄPO-registret blev ”alldeles för omfattande och opreciserade” dels att allmänhetens misstro mot SÄPO skulle bestå trots den nya lagstiftningen.[919] Riksdagen beslutade dock i enlighet med regeringens förslag. De för SÄPO:s arbete relevanta paragraferna i polisdatalagen lyder som följer:

> Ändamål
> 32 § Säkerhetspolisen skall föra ett register (SÄPO-registret) som har till ändamål
> 1. att underlätta spaning i syfte att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet,
> 2. att underlätta spaning i syfte att bekämpa terrorism och
> 3. att utgöra underlag för registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627).
> Säkerhetspolisen är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i registret.
>
> Innehåll
> 33 § SÄPO-registret får innehålla uppgifter som kan hänföras till en enskild person endast

[918] Ibid s. 147.
[919] Motion till riksdagen 1997/98:Ju44 av Gudrun Schyman m.fl. (v) med anledning av prop. 1997/98:97. (Polisens register) http://www.riksdagen.se/debatt/9798/motioner/ju/Ju44.asp#E1839E14.

> 1. om den uppgifterna gäller kan misstänkas för att ha utövat eller komma att utöva brottslig verksamhet som innefattar hot mot rikets säkerhet eller terrorism,
> 2. om personen har undergått registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627) eller
> 3. om det med hänsyn till registrets ändamål annars finns särskilda skäl till det. Av registret skall framgå på vilken grund registrering skett. Regeringen får meddela närmare föreskrifter om vilka personuppgifter som får registreras.
>
> 34 § SÄPO-registret får endast innehålla
> 1. identifieringsuppgifter,
> 2. uppgifter om grunden för registrering och
> 3. hänvisning till de ärenden där uppgifter om den registrerade behandlas.
>
> Gallring
> 35§ Uppgifter som registrerats enligt 33 § 1 eller 3 skall gallras senast tio år efter det att en sådan uppgift om personen som kan föranleda registrering senast infördes. Om det finns särskilda skäl får dock uppgifterna stå kvar under längre tid. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om att uppgifter får bevaras för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål.

Om möjligheterna för SÄPO att registrera enskilda individer sålunda synes vara goda finns dock begränsningar i regeringsformens s.k. åsiktsregistreringsförbud samt i 5 § polisdatalagen som lyder som följer:

> Uppgifter om en person får inte behandlas enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexuella läggning. Om uppgifter om en person behandlas på annan grund får uppgifterna kompletteras med sådana uppgifter som avses i första stycket, om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen.

I enlighet med denna paragraf i polisdatalagen får alltså känsliga personuppgifter tillföras registret ”om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen”. I praktiken innebär detta att SÄPO:s registrering i CR av politiska åsikter sker i två steg. Först registreringen i CR, därefter registreringen enligt 5 § polisdatalagen, vilket alltså medger att även känsliga uppgifter t.ex. av politisk eller filosofisk karaktär, får antecknas i personakten.

CR har alltså fortsatt att vara SÄPO:s huvudsakliga register. Det s.k. SÄPO-register som i enlighet med förslaget i proposition 1997/98:98 (angående polisens register) inrättades gavs aldrig någon operativ funktion inom SÄPO. Nyregistreringar har därför skett parallellt i både SÄPO-registret och CR. Detta var knappast vad statsmakterna avsåg med införandet av SÄPO-registret. Vid ett sammanträde mellan företrädare för Justitiedepartementet, Registernämnden och SÄPO den 10 maj 2000 diskuterades detta. Från SÄPO:s sida framhölls då att ”SÄPO inte har någon egentlig operativ nytta av det lagreglerade SÄPO-registret”. Den tjänsteman vid departementet som skrev propositionen om polisdatalagen (1997/98:98) uttryckte då enligt en samma dag inom SÄPO nedtecknad PM ”förvåning över att SÄPO vid sidan om SÄPO-registret fört ett register (CR) som till sitt innehåll är betydligt mer omfattande än det lagreglerade SÄPO-registret”. Tjänstemannen sade sig vidare ”inte ha någon aning om att SÄPO-registret inte användes”.[920]

Peter Waldenström, som vid sammanträdet representerade SÄPO, framhöll att lagstiftningen inte innehöll något förbud mot att behandla personuppgifter i andra registersystem. Waldenström uppgav vidare att han vid interna diskussioner inom SÄPO fått intrycket ”att man inom Justitiedepartementet redan från början varit medveten om att SÄPO-registret inte kommer att fylla någon egentlig funktion”.[921] I Polisdatautredningens betänkande från 2001 föreslås också SÄPO-registret försvinna vilket Registernämnden tillstyrker.[922]

Regeringens proposition rörande polisens register 1997/98:98 får, i alla fall när det gäller SÄPO-delen, betraktas som ett misslyckande. Det SÄPO-register som regeringen trodde sig införa

---

920 *Information till Justitiedepartementet – registreringsfrågor.* PM av polisintendent Peter Waldenström, SÄPO 10/5 2000. Akt 001308-2235 löpnr 4. SÄPO.
921 Ibid.
922 *Behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.* Betänkande av Polisdatautredningen. SOU 2001:92. Se även Registernämnden till Säkerhetstjänstkommissionen (kopia av remissyttrandet för kännedom) 22/9 2002. SÄKO.

kom SÄPO enbart att föra för att lagen så krävde. I övrigt fortsatte SÄPO att registrera i CR och i arbetsanteckningar. De faktiska registreringsgrunderna, dvs. vilka aktiviteter som kan leda till registrering, är fortfarande hemliga och allmänheten har ingen insyn i hur registrering i SÄPO:s register går till. Det finns heller inget som tyder på att allmänhetens förtroende för SÄPO skulle ha stärkts genom införandet av bestämmelserna i polisdatalagen.

Senare tiders registrering av anarkister i CR kan belysas genom ett par exempel. Den 30 april 1988 genomfördes en olaglig anarkistisk demonstration utanför Grand Hotell i Stockholm. Deltagarna vägrade flytta på sig och det förekom viss skadegörelse. 22 demonstranter omhändertogs för våldsamt motstånd och ohörsamhet mot ordningsmakten. Samtliga som inte redan fanns i centralregistret blev nu registrerade.[923]

En ung kvinna registrerades efter att år 2000 gripits av den öppna polisen sedan hon tillsammans med andra kända personer inom den autonoma vänstern klottrat på pendeltågsvagnar. Klottret hade delvis politisk anknytning. I den registreringsbegäran som gjordes betonades att det var av synnerlig vikt att kvinnan länkades till sakobjektet ”Anarkistisk/Autonom verksamhet i Sverige”. Beslut fattades också om att kvinnan fick registreras enligt 5 § polisdatalagen. Detta innebar att registreringen kunde kompletteras med uppgifter om politisk uppfattning.

6.9.2 Arbetsanteckningar

Med största sannolikhet registrerades anarkister under 1970- och 1980-talen i arbetsanteckningar. Eftersom anarkistiska organisationer från år 1973 och framåt saknades i de hemliga tjänsteföreskrifterna var detta den enda möjligheten om anknytning till brott saknades. Åren 1993 till 1997 fördes arbetsanteckningar i en elektronisk databas kallad *UBAS*. Tanken var att UBAS med dess överlägsna sökmöjligheter skulle ersätta det gamla systemet med manuella arbetsanteckningar. UBAS var uppdelat i domänerna *vänster* och *höger* vari uppgift om person fick antecknas ”om utredning erfordras för att klarlägga huruvida förutsättningar för registrering i CR kan föreligga”.[924] Inom domänen vänster fördes anteckningar

---

[923] *Anarkistisk demonstration utanför Grand Hotell*. PM 9/5 1988. Akt 001304-8806 löpnr 1. SÄPO.

[924] *Grundläggande bestämmelser och handledning för domänerna vänster och höger i Författningsskyddets UBAS*. PM 25/11 1994. Akt 001307-5478, löpnr 1. SÄPO. Formuleringen att det handlar om att anteckna uppgifter som behövs för att utreda huruvida personen i fråga

> …som kan hänföras till vänsterextremism, miljö-, freds- eller djurbefrielseextremism samt andra former av politiska yttringar som kan kopplas till det vänsterpolitiska området.[925]

Gallring av uppgifter i UBAS skulle ske ”så snart de inte längre behövs och senast efter 18 månader om nya uppgifter inte tillförts beträffande personen under tiden”. I UBAS infördes alla uppgifter som kunde antas vara relevanta: Namn, adress, personnummer, organisationstillhörighet samt status inom organisationen t.ex. ”ledare, aktivist, medlem, sympatisör, styrelsemedlem”. Även namn på maka/make (eller motsvarande) samt personnummer på denne infördes i UBAS. Det fanns även plats för längre textavsnitt där uppgifter om ”karaktär”, ”personprofil”, internationella kontakter eller adresser där personen ifråga brukade uppehålla sig kunde införas.

Mera ”löst sammanhållna grupper” på vänstersidan registrerades under fyra huvudområden: ”fred”, ”miljö”, ”antifa” och ”djur”.[926] Registret i UBAS var sökbart på kriterier som namn, bostadsort eller tillhörighet till viss miljö som ”fred” eller ”djur”.[927] År 1997 avvecklades författningsskyddets register i UBAS vilket sannolikt hänger samman med att Registernämnden visat intresse för verksamheten. I den av författningskyddsroteln internt utgivna informationstidningen *Subnytt* för januari 1997 står följande att läsa:

> Registernämnden har börjat intressera sig för UBAS. Därför är det viktigt med korrekta inläggningar i vårt arbetsregister. Det är möjligt att det kommer att ske förändringar/restriktioner beträffande inläggningar. I så fall återkommer jag direkt med information.[928]

I februari 1997 kom också de förväntade förändringarna. Genom beslut av SÄPO-chefen Anders Eriksson upphävdes vissa skrivningar rörande UBAS och förbudet mot åsiktsregistering i CR utsträcktes nu till att gälla även UBAS.

---

kan registreras i CR ansluter till liknande skrivningar i HT 19. Alla påträffade arbetsanteckningar pekar dock mot att det i själva verket handlar om att tillgodose önskemål från säkerhetspolisens sida om att i spaningssyfte få registrera personer i större utsträckning än som medgives i tillämpliga lagar och förordningar.

[925] Ibid.

[926] Ibid.

[927] *Subnytt januari 1997* (28/1 1997). Akt 001305-9373-02, löpnr 2. SÄPO.

[928] Ibid.

> Vad som sägs om s.k. åsiktsregistrering i avsnittet om CR (punkterna 4-6) gäller även UBAS. Det innebär att s.k. elektroniska arbetsanteckningar inte får föras i fall där förutsättningarna för registrering i CR inte är uppfyllda. Det är inte heller tillåtet att föra manuella register över personer som inte får registreras i CR.[929]

Domänerna vänster och höger gallrades nu vilket innebar att uppgifterna skrevs ut på papper för handläggning inom respektive sektion eller författningsskyddsroteln i Stockholm. Vid gallringen i november 1997 fanns omkring 1 500 dokument i UBAS med anknytning till författningsskyddet.[930] Av dessa torde merparten ha varit att hänföra till högersidan. I december 1996 fanns det 1 410 högerdokument, 369 vänsterdokument och 194 sakdokument i författningsskyddets domän. Den systemansvarige inom roteln ansåg då att antalet var litet med tanke på att ingen annan hade glädje av de anteckningar som enbart fanns i ansvarig handläggares skåp eller persondator.[931] Uppenbarligen ansåg författningsskyddet att värdet av UBAS var begränsat när man nu var tvungen att iaktta grundlagens s.k. åsiktsregistreringsförbud.

I dag (september 2002) sparas arbetsanteckningar i analysdatabaser som exempelvis *PLUTO* som innehåller uppgifter inhämtade genom hemlig teleavlyssning. Vid ett sammanträde den 11 maj 2000 med företrädare för Registernämnden, SÄPO och Justitiedepartementet inklusive justitieminister Laila Freivalds diskuterades innehållet i PLUTO och andra analysdatabaser. Från SÄPO:s sida lämnades då bl.a. följande uppgifter rörande innehållet i analysdatabaserna:

> Och att innehållet i sådana baser i sin helhet är att betrakta som känsliga personuppgifter genom att det är fråga om obearbetade underrättelser om individer som har olika slags kopplingar till politisk eller religiös verksamhet. Vad avser HTA (PLUTO) så nedtecknas innehåll i samtal som kan handla om att individer ger uttryck för olika politiska eller religiösa uppfattningar. Den bearbetning som sedan sker i ana-

[929] *Protokoll ang ändring av arbetsordningen* 5/2 1997. Akt 701391-0117, löpnr 2. SÄPO.
[930] *PM angående konvertering.* Författningsskyddet, SÄPO 12/11 1997. Akt 001307-5478 löpnr 1. SÄPO.
[931] *Subnytt december 1996* (10/12 1996). Akt 001305-9373-02, löpnr 1. SÄPO.

> lysdatabaserna resulterar antingen i bedömningen att en person ska registreras i SÄPO-registret/CR eller att personen ska avföras från utredningen och då gallras ur analysdatabasen.[932]

Det faktum att svenska medborgare enligt detta system uppenbarligen kan registreras i analysdatabaser enbart på grund av att i ett telefonsamtal ha uttryckt sympati för viss politisk uppfattning förefaller ha bekymrat alla utom en av sammanträdets deltagare. Enligt den av säkerhetspolisen upprättade samtalsuppteckningen var det bara justitieministern som inte gav uttryck för ”att detta var ett problem i förhållande till grundlagen”. De församlade synes dock ha varit eniga om att frågan ”bör lösas”. Enligt samtalsuppteckningen uppgav justitieministern att ”hon skulle se över om inte den pågående Polisregisterutredningen skulle kunna ges ett tilläggsdirektiv för att se över möjligheterna att koppla bort 5 § i PolisdataL vad avser behandling av personuppgifter i PLUTO och analysdatabaserna”.[933]

Något sådant tilläggsdirektiv kom dock aldrig att utfärdas. I en skrivelse till justitieministern den 4 oktober 2000 framhöll Registernämnden att risk förelåg att känsliga personuppgifter skulle behandlas i PLUTO och de fristående analysdatabaserna i strid med 5 § polisdatalagen.[934] Polisdatautredningen ansåg dock i sitt betänkande i november 2001 att Registernämndens invändningar skulle tillgodoses genom att den personuppgiftsansvarige inom SÄPO ”skall vidta alla rimliga åtgärder för att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som är felaktiga i förhållande till ändamålet med behandlingen”.[935] Registernämnden har emellertid i sitt remissyttrande anfört att detta förslag inte är tillräckligt för att förhindra att känsliga personuppgifter registreras på ett otillåtet sätt vilket också ”i vissa fall” sker. Registernämnden framhöll också att ”möjligheterna att kontrollera tillåtligheten av personuppgifter i en analysdatabas och att åstadkomma rättelse i enskilda fall i praktiken torde vara mycket begränsade”. Registernämnden avslutade sitt remissyttrande på följande sätt:

---

932 *Information till justitieministern – registreringsfrågor.* PM av polisintendent Peter Waldenström, SÄPO 11/5 2000. Akt 001308-2235 löpnr 4. SÄPO.
933 Ibid.
934 Skrivelsen ingår som bilaga 2 i *Behandling av personuppgifter i polisens verksamhet* (SOU 2001:92).
935 *Behandling av personuppgifter i polisens verksamhet* (SOU 2001:92), s. 237.

> Det torde helt allmänt sett vara så att ett organ som arbetar med göromål av sådant slag som ankommer på Säkerhetspolisen, inte har något emot att arbeta med regler för sin verksamhet av sådan karaktär att reglerna kan sägas befinna sig i något som brukar kallas en gråzon. Detta ger nämligen visst utrymme för egna tolkningar. Registernämnden måste emellertid ta avstånd från ett sådant betraktelsesätt och detta gäller naturligtvis särskilt i fråga om registrering som kan hänföras till politisk åsikt eller annan känslig personuppgift.[936]

Utan tvekan framstår Registernämndens bedömning av problemet med analysdatabasernas förenlighet med gällande lagstiftning som rimlig. Med hänsyn till vad som är känt om SÄPO:s användning av arbetsanteckningar och informella register utanför centralregistret[937] framstår det som troligt att det förekommer registrering av personuppgifter i strid med både regeringsformen och 5 § polisdatalagen. Som Registernämnden framhåller är dessa förhållanden emellertid svåra att kontrollera.

6.10 Hotbilden 1988-2002

I april 1988 hölls anarkistiskt landsmöte i Eskilstuna i syfte att åter igen bygga upp det anarkistiska kontaktnätet som bildats fem år tidigare. Säkerhetspolisens uppfattning var att de flesta av deltagarna var att betrakta som ”harmlösa ’romantiker’, som vill vara med där det händer något”. Detta betydde dock inte att landets anarkister kunde bedömas som ofarliga. Mycket kretsade kring den nya lokal som inskaffats på Södermalm i Stockholm. Därtill fanns Husnallarna i Göteborg och i Malmöområdet, med dess närhet till Köpenhamn ”grupper som säkert kommer att kräva en viss uppmärksamhet i framtiden”. Säkerhetspolisen förväntade sig ”en viss ökning av aktionerna” med aktivister på den europeiska kontinenten som förebild.[938]

---

936 Registernämnden till Säkerhetstjänstkommissionen (kopia av remissyttrandet för kännedom) 22/9 2002. SÄKO.
937 Se t.ex. Hjort, Magnus: SÄPO och djurrättsaktivisterna. Opublicerad sekretariatsrapport. SÄKO.
938 *Subversion. Halvårsrapport gällande tiden 1/10 1987 - 31/3 1988.* Akt 001301-1846 löpnr 4. SÄPO.

Kontinentala influenser som hotbild kunde dels utgöras av anarkister och husockupanter i de danska och tyska BZ-rörelserna, dels kontakter med europeiska terroristgrupper. År 1990 hävdades att tidningen Brand ”sannolikt” hade kontakter med företrädare för den västtyska tidskriften *Radikal* som sades vara ”språkrör för militanta och terroristiska krafter”.[939] Vid ett arbetsmöte 1992 framhölls att kontakter eller kopplingar fanns mellan svenska anarkister och bl.a. RAF-Umfelt, IRA, PKK och italienska Autonomia operaia.[940]

Allmänt sett har dock hotbilden i hög grad handlat om utomparlamentariska aktioner av olika slag. År 1990 ockuperades Miljöpartiets lägenhet på Klevgränd/Götgatan. I en PM samma år konstaterade SÄPO i Malmö att den danska säkerhetspolisen ansåg aktivisterna i Skåne ligga 7-8 år efter sina danska meningsfränder. För SÄPO i Malmö innebar det att eftersom BZ utgjorde en förebild för svenskarna ”kommer vi utan tvivel att få allt större problem med aktioner från anarkisternas sida. - Danska polisen inser idag, att man släppt anarkistverksamheten alldeles för långt innan man reagerade”.[941] I januari 1997 gjorde SÄPO bedömningen att AFA dominerat den autonoma miljön de senaste fem åren men att utvecklingen nu avstannat. SÄPO räknade med att AFA bestod av ett 30-tal ledargestalter och ca 500 aktivister. Andra organisationer som nämndes var SUF med ca 100 medlemmar och Folkmakt med ca 50 medlemmar.[942]

6.10.1 Sabotageaktioner som hotbild - Shell

I slutet av 1980-talet var det risken för sabotageaktioner mot Shell som utgjorde den mest framträdande komponenten i hotbilden. Detta var inget för Sverige unikt; liknande attacker genomfördes över hela Europa vid denna period. Att säkerhetspolisen såg mycket allvarligt på detta framgår av följande citat ur en skrivelse till Arbetsmarknadsdepartementet sommaren 1988:

> De aktioner som utförts mot Shells bensinstationer i bl.a. Stockholm, Norrköping och Göteborg kan be-

[939] *Subversion. Rapport gällande tiden 1989-10-01 - -1990-03-31*. SÄPO 28/6 1990. Akt 001301-1846 löpnr 5. SÄPO.
[940] *Arbetsmöte i Stockholm om militant anarkistisk/autonom verksamhet*. PM författningsskyddet, SÄPO 4/2 1992. Akt 001304-8806 löpnr 1. SÄPO.
[941] *Anarkismen i södra Sverige*. PM 17/4 1990 Säpo, Malmö. ”Sonja Berglinds” P-akt. SÄPO.
[942] *Författningsskydd Uppföljning*. Akt 001306-3730 löpnr 4. SÄPO.

> traktas som ett förstadium till traditionell terrorism. Stationerna har utsatts för skadegörelse och i några fall har brand anlagts. Det föregivna syftet med aktionerna har varit att protestera mot Shells engagemang i Sydafrika. Liknande aktioner har utförts i Danmark, Västtyskland och flera andra europeiska länder.[943]

Sabotagen motiverades främst genom Shells engagemang i Sydafrika men sannolikt fanns även bakomliggande drivkrafter som antikapitalism och antiparlamentarism. *Magazin april* intervjuade 1989 två Shellsabotörer som inte bara angav Sydafrikafrågan som motiv bakom sitt handlande:

> Men det är inte bara Shell det är fel på. Det är fel på hela systemet. Även i Sverige. Bara att Shell överhuvudtaget får existera i Sverige visar ju det…Genom att göra aktion helt olagligt, visar vi att vi inte tror på lagarna i det här samhället. Vi underkänner lagsystemet och det parlamentariska systemet. Och tror att om vi skall förändra samhället så måste vi göra det själva.[944]

I maj 1989 konstaterade Säkerhetspolisen att sedan juli 1986 hade 147 angrepp mot Shell genomförts. Vidare konstaterades att det fanns en tendens mot allt våldsammare attentat. Som exempel nämndes en händelse i Malmö 1988 då gärningsmännen spolade bensin mot en stationsbyggnad och sedan antände bensinen. Kampanjen mot Shell kopplade Säkerhetspolisen till kretsarna kring tidningen Brand i Stockholm men med förgreningar i hela det autonoma nätverket i Sverige.[945] Från SÄPO:s sida ansågs att det förelåg en risk att det skulle utvecklas anarkistiska/autonoma grupper i Sverige ”som inte bara har våld som medel, utan även har våldet som mål”. I hotbilden ingick att anarkister skulle ha kontakter inom det militära försvaret och även köpt vapen utomlands som skulle ha använts vid väpnade rån.[946] Det är oklart vilka underrättelser dessa uppgifter egentligen vilade på.

---

[943] Yttrande. RPS/Säk till Arbetsmarknadsdepartementet, rättsavdelningen 17/8 1988. SH 800-88. Akt 701391-0018, löpnr 11. SÄPO.
[944] Klipp i akt 001304-2189 löpnr 1. SÄPO.
[945] *Subversion. Rapport gällande tiden 1988 -10 -01 - - 89 -03 -31*. SÄPO 25/5 1989. Akt 001301-1846 löpnr 4. SÄPO.
[946] *Angående terroristhändelser den 29 maj 1989*. PM 29 maj 1989. Akt 001304-2189 löpnr 1. SÄPO.

Även inom försvarsmakten fanns stor oro för attentaten mot Shell. Detta hängde samman med att Försvarets materielverk 1989 skrivit avtal med Shell om leverans av drivmedel till försvarsmakten. Inom ÖB:s säkerhetsavdelning bedömdes hotet som stort:

> De autonoma är för närvarande den ytterlighetsgrupp som utgör det största hotet mot samhället. Deras aktioner ökar i omfattning och blir allt mer våldsamma. De autonoma säger sig vilja ”stå utanför alla maktstrukturer” och vägrar därför ofta värnplikt. Genom FMV:s avtal med bensinbolaget Shell har hotet mot försvarsmakten från dessa grupper ökat. Hotet gäller i första hand intrång, utfört av utomstående. De autonoma använder sig normalt inte av infiltration som arbetsmetod.[947]

Sabotagen mot Shell kulminerade runt decennieskiftet 1990 och i mars 1991 kunde Säkerhetspolisen räkna till hela 336 utförda attentat mot Shell i Sverige.[948] Ytterst få av dessa brott klarades upp men Säkerhetspolisens uppfattning var att gärningsmännen huvudsakligen stod att finna i autonoma kretsar men i viss mån även bland yngre kommunister.

De närmaste åren minskade den anarkistiska verksamheten. Från Säkerhetspolisens sida antogs detta bero på att anarkisterna kanske blivit ”’brända’ av massmedia” samt att de upplevt bakslag vid flera husockupationer. Under 1992 och 1993 bedömdes inte det autonoma nätverket utgöra något större hot utom i Malmö och i Lund där våldsamma demonstrationer i samband med 30 november förekommit. Vid dessa sammandrabbningar var anarkisterna i södra Sverige förstärkta med sympatisörer från Danmark. SÄPO i Malmö gjorde 1993 följande analys av läget:

> Som nämnts ovan kommer autonomerna att fortsätta sina aktioner mot samhällssystemet. Hittills har de varit hänsynslösa och totalt orädda, då bankerna har attackerats. De har även hotat att sabotera brobyggandet, då detta startat. Detta kommer de att göra tillsammans med sina danska kamrater. Autonomerna

---

947 *Säkerhetshot mot försvarsmakten*. ÖB/Säk 1/6 1989 H 901:7514. Akt 001304-2189 löpnr 1. SÄPO.

948 *Halvårsrapport från författningsskyddet 1990-10-01 - - 1991-03-31*. Författningsskyddsroteln, 18/6 1991. Akt 001301-1846 löpnr 6. SÄPO.

> i Malmö reser ofta till Köpenhamn för att undervisas av mer erfarna danska kamrater. Det har nämnts att BZ i Danmark ligger ca 10 år före i utvecklingen, jämfört med Sverige. Iakttagelser i Lund i samband med 30 novemberdemonstrationerna 1991 och 1992 bekräftar att detta påstående kan vara relevant.[949]

Vid mitten av 1990-talet inleddes en ny våg av angrepp mot Shell. Den här gången angavs Shells oljeutvinning i Nigeria vara huvudorsaken. Bakom detta fanns både politiska motiv, dvs. kritik mot regimen i Nigeria, samt miljöskyddsmotiv då Shells verksamhet ansågs innebära en ekologisk katastrof i Nigerias deltalandskap. Säkerhetspolisens svar på denna ökade hotbild blev att åren 1996-1997 intensifiera telefonavlyssningen och kartläggningen av de autonoma nätverken i Sverige.[950]

Enligt Säkerhetspolisen var det två olika nätverk som bekämpade Shells engagemang i Nigeria. Ett av nätverken bestod av AFA och SUF och förespråkade ”illegala utomparlamentariska metoder”. Det andra nätverket var uppbyggt av organisationer som Fältbiologerna, Grön Ungdom, Ung vänster, Jordens Vänner och SSU och förespråkade inte olagliga metoder. SÄPO:s övervakning var fokuserad på den del av Shellmotståndet som använde sig av illegala metoder. Ibland kunde dock osäkerhet föreligga om vilken gren viss person tillhörde vilket i åtminstone ett fall fick till följd att ett möte i Fältbiologernas lokal på Västmannagatan i Stockholm övervakades.[951] I övriga fall var det det autonoma nätverket som övervakades bl.a. genom telefonavlyssning och yttre spaning. På Internet publicerade SUF-Kalmar påhittiga tips om hur sabotage kunde genomföras mot Shell. Den som var intresserad av att utföra ett brandattentat kunde här få sig följande instruktion till livs:

> En molotov (bensinbomb) tillverkar du genom att du tar en flaska och fyller den med bensin. Om du vill att molotoven ska brinna längre tar du ca 1/3 olja och 2/3 bensin istället. Du kan även experimentera med dieselolja, risinolja etc. Vill du ha napalmeffekt så stoppar du ner lite frigolit i blandningen. Sedan korkar du

---

[949] *Uppföljningsplan, författningsskydd.* SÄPO, Malmö 18/3 1993. Akt 001300-9139 löpnr 1. SÄPO.

[950] *Rapport från författningsskyddsroteln avseende 1:a kvartalet 1996.* Författningsskyddsroteln 29/4 1996. Akt 001300-9139 löpnr 3. SÄPO. *Kampanj mot Shell. Sammanställning maj-dec 1996.* PM 10/12 1996. Akt 001304-2189 löpnr 6. SÄPO.

[951] Se handlingar i akt 001304-2189 löpnr 5. SÄPO.

> igen flaskan och tvättar den ren från bensin och fingeravtryck. Därefter binder du en liten trasa runt flaskhalsen. Du tar med dig en liten acetonflaska eller något liknande till macken. Du krossar ett väl valt fönster på butiksdelen, sprutar aceton på trasan och kastar molotoven mot hyllorna med brandfarliga vätskor. Om du vill vara säker på att aktionen lyckas, så kastar du mer än en molotov. Efter det lägger du benen på ryggen och återvänder aldrig mer.[952]

Längst ned på sidan fanns med betydligt mindre stil en förmaning att ”tänk alltid noga igenom aktionen så att ingen oskyldig förbipasserande människa kan komma till skada!!”.[953] Hur begreppet ”oskyldig” skulle tolkas lämnade dock SUF-Kalmar ingen anvisning om. Överhuvudtaget förefaller SUF ha varit mycket engagerat i den andra Shellkampanjen. Aktioner redovisades regelmässigt både i förbundets tidning *Direkt Aktion* och på webbsidor på Internet. Under senare år har verksamheten mot Shell avmattats något och för andra halvan av år 2000 har endast ett mindre antal attacker rapporterats. Dessa har varit av lindrigare slag t.ex. klotter och fönsterkrossning.[954]

6.10.2 Sabotageaktioner som hotbild - Öresundsbron

Motståndet mot Öresundsbron började märkas i Sverige under 1980-talets sista år. Föreningen *Aktion stoppa bron* genomförde 1989 sin första demonstration med en tämligen bred politisk uppslutning. Anarkister maskerade med huvor fanns dock också med i den tillståndsgivna demonstrationen som emellertid genomfördes lugnt och stilla. Aktionsgruppens demonstrationer övervakades t.o.m. 1996 regelmässigt av personal från SÄPO:s Sektion Syd i Malmö.[955] Vanligtvis var demonstrationerna fredliga och stillsamma men vid något tillfälle kunde förekomma aktioner efter att demonstrationen avslutats med polisingripande som följd. Ett större hot än demonstrationerna utgjorde dock risken för sabotage av olika slag. Som en motåtgärd lanserade säkerhetspolisen 1993 ett projekt med följande målsättning:

---

[952] Internetutskrift i akt 001304-2189 löpnr 7. SÄPO.
[953] Ibid.
[954] Se handlingar i akt 001304-2189 löpnr 8. SÄPO.
[955] Se exempelvis *Föreningens ”Aktion Stoppa Bron” demonstration i Malmö 1990-09-08.* PM 18/3 1991. Akt 001305-6072, löpnr 1. SÄPO.

> Inhämtning, bearbetning och delgivning av underrättelser angående sådana organisationer och grupper som är beredda att med olagliga metoder - våld eller hot - agera mot brobygget.[956]

Arbetsmetoden var att etablera kontakter inom den öppna polisen för att information om olagliga aktiviteter snabbt skulle kunna komma in till SÄPO:s sektion i Malmö. Vidare skulle den öppna debatten följas i press, broschyrer och flygblad. Viktigt var även att ha goda förbindelser med PET i Danmark samt med de ansvariga för byggandet av Öresundsbron.[957]

Hotbilden var dock svår att få ett ordentligt grepp om. Bland de grupper som motsatte sig en fast förbindelse över Öresund fanns traditionella miljöaktivister, personer ur den autonoma miljön samt en del tillhörande den äldre revolutionära vänstern, t.ex. KPML(r). I en PM från december 1993 skisserades flera tänkbara scenarior. Sabotage mot maskiner och byggnader, hot mot personal samt aktioner mot kontor där viktiga handlingar förvarades ansågs här tänkbara. Det kunde inte heller uteslutas att psykiskt sjuka personer skulle inspireras att begå brott av olika slag. Promemorian mynnade ut i följande bedömning:

> Med ledning av ovanstående måste hotet mot Öresundsbron tas på allvar. Lämpliga insatser bör vidtagas för att förebygga och förhindra att människor och värdefull utrustning kommer till skada. Åtgärderna bör utformas så att skyddet blir långvarigt.[958]

Under de följande åren förekom också brottslighet av ovan nämnt slag. I januari 1994 förövades inbrott hos dåvarande vd:n för Öresundskonsortiet. Något politiskt motiv till inbrottet kunde dock inte beläggas. I december samma år omhändertogs ett tiotal svenskar som deltagit i skadegörelse och olaga intrång vid anläggningar i Köpenhamn. I november 1995 konstaterade SÄPO i en slutrapport för projektet att ”kartläggning av motståndsrörelsen mot Öresundsbron är en prioriterad arbetsuppgift i Författningsskyddets kommande verksamhetsinriktning”. Samarbetet med den danska

---

[956] *PM angående projekt* ---. Malmö, 24/9 1993. Akt 001305-6072, löpnr 1. SÄPO.
[957] Ibid.
[958] *Angående hotet mot den planerade Öresundsbron*. PM 15/12 1993. Akt 001305-6072, löpnr 1. SÄPO.

säkerhetstjänsten, PET, förklarades vara mycket gott och synes tidvis varit ganska intimt.

I slutrapporten från 1995 konstaterades att underrättelser av ”operativ karaktär överlämnas utan dröjsmål”, vilket torde ha gällt i båda riktningarna. En stor del av dessa underrättelser var sannolikt överskottsinformation från avlyssningen av tre personer inom den autonoma miljön i Skåne. Den telefonavlyssning som bedrevs 1995 avsåg dock i första hand inte att utreda brott kopplade till Öresundsbron utan ”primärt att undersöka eventuell brottslig verksamhet inför den 30 november”.[959] Under första hälften av 1990-talet förekom flera våldsamma kravaller i samband med demonstrationer och motdemonstrationer den 30 november.

Under 1996 trappades bromotståndet upp och vid flera tillfällen omhändertogs personer för olaga intrång eller ohörsamhet mot ordningsmakt. För att motverka utvecklingen och förbättra underrättelseinhämtningen begärde säkerhetspolisen i oktober 1996 tillstånd till telefonavlyssning av en av aktivisterna som sades vara ”skäligen misstänkt för olovlig kårverksamhet”. Vilken grund hade då SÄPO för denna brottsmisstanke? I oktober 1996 kunde polisen räkna till tre tillfällen då den misstänkta aktivisten gripits av polisen för aktioner med anknytning till bromotståndet eller annan miljöaktivism (ett fall gällde det s.k. Dennispaketet). Brottsmisstankarna i de enskilda fallen handlade om olaga intrång, egenmäktigt förfarande och ohörsamhet mot ordningsmakten. I promemorian räknades också upp en rad händelser som inte kunde knytas till den misstänkte men som enligt SÄPO utgjorde en del av bromotståndarnas *modus operandi* t.ex. skadegörelse mot maskiner och olagliga demonstrationer. I sammanhanget nämndes också sabotagen mot Shell:

> Det är känt av SÄPO att en grupp militanta miljöaktivister protesterar mot Shell och att de på goda grunder kan misstänkas ligga bakom mycket av denna brottslighet.

Sammantaget visade detta enligt SÄPO att den misstänkte ingick i ”en nationell grupp militanta miljöaktivister som förutom olagliga aktioner även agerar mot biltrafiken och bensinbolaget Shell” samt att den misstänkte ”vid flera av aktionerna åtföljs av lokala ungdomar och kan misstänkas ha en ledande roll”. SÄPO räknade nu med

---

[959] *Hot och aktiviteter mot Öresundsbron.* Slutrapport i projekt…. PM Sektion Syd, Malmö 17 (14 ?)/11 1995. Akt 001305-6072. SÄPO.

att bromotståndet skulle trappas upp och att man kunde förvänta en framtida ökning av det grövre våldet. Avslutningsvis påpekades också i promemorian att bland de ungdomar som den misstänkte samarbetade med fanns ”inslag av mer traditionell anarkistisk verksamhet”.[960]

Tillstånd för telefonavlyssning beviljades och pågick under ett drygt års tid. När avlyssningen sedan upphörde var det inte på grund av att misstankarna upphört utan därför att den misstänkte ofta var på resande fot och därmed inte kunde avlyssnas. Var det då rimligt att avlyssna den misstänkte på grund av misstankar om olovlig kårverksamhet? Här får man nog konstatera att det nätverk av freds- och ickevålds- och miljöaktivister som den misstänkte ingick i är helt väsensskilt från vad som kan antas utgöra olovlig kårverksamhet. Nätverket är tämligen löst och saknar beväpning, uniformer och över huvud taget fasta strukturer. Däremot tyder mycket på att den misstänkte hade en framträdande ställning inom detta nätverk, deltog i civil olydnadsaktioner samt att döma av vad som framkom av telefonavlyssningen var beredd att medverka i sabotage mot JAS-plan och Öresundsbron.

Avlyssningen genererade en del överskottsuppgifter av olika slag men det är osäkert om denna placerades in i någon källakt. Efter 1997 verkar luften ha gått ur bromotståndet och inte mycket har sedan dess noterats rörande detta av säkerhetspolisen. 1998 och 1999 års rapporter om *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet* innehåller heller inga uppgifter om sådan brottslighet med anknytning till Öresundsbron. Inför invigningen av bron år 2000 gjorde SÄPO bedömningen att något hot inte förelåg.[961]

6.10.3 Våldsanvändning som hotbild

Frågan om våldsanvändning från anarkistisk håll framträder som en central fråga för hotbilden. Med början 1987 tyckte sig säkerhetspolisen kunna iaktta en ökad grad av våldsanvändning från anarkistiskt håll. Med grupper som Commando Coca Cola och Commando Eat The Rich hade den militanta anarkismen fått förnyad kraft vilket författningsskyddet konstaterade i en rapport hösten 1987:

---

[960] PM 14/10 1996. I ”Barbro Strindbergs” personakt. SÄPO.
[961] *Hotbildsbedömning angående Öresundsbrons invigning.* PM 15/6 2000. Akt 001305-6072, löpnr 1. SÄPO.

> I och med att denna grupp har börjat växa bland ungdomarna så har vi fått en allt mer våldsam och aktivare anarkiströrelse. De har uttalat att inga privatpersoner skall komma till skada vid deras aktioner. De rättfärdigar däremot våld mot polis som 'självförsvar' när de skall gripas för någon aktion. Risken att människor kommer till skada ökar för aktionerna tenderar att bli mer våldsamma för att få önskad publicitet.[962]

I den halvårsrapport som Säkerhetspolisen färdigställde i slutet av maj 1989 hävdades att det hållits ett möte i allaktivitetshuset Kapsylen i Stockholm i november 1988. Huvudfrågan på mötet uppgavs ha varit våld eller icke-våld men något beslut fattades inte enligt halvårsrapporten. I samma halvårsrapport rapporterades om en anarkistisk attack mot det sydafrikanska konsulatet i Oslo där ett hundratal maskerade demonstranter angrep polisen med flaskor och stenar. I sammanhanget noterades att de slagord som användes ropades på svenska och det bedömdes att 60 av de deltagande aktivisterna var svenskar.[963]

I en PM från september 1989 framhölls att det förelåg en risk ”att det utkristalliseras en eller flera anarkistiska/autonoma grupper, som inte bara har våld som medel, utan även har våldet som mål”. Det hävdades vidare att anarkister upprättat kontakter inom det militära försvaret och den vägen möjligen kunde komma åt vapen och annan materiel. Vidare påstods att det ”framkommit” att personer som deltagit i kampanjen mot Shell utomlands skulle ha kommit över automatvapen. Vapnen skulle också ha använts för väpnade rån i Sverige. Hur detta skulle ha ”framkommit” angavs inte i PM:n.[964]

Samma år uppmärksammades att studenttidningen *Gaudeamus* intervjuat tre företrädare för *Frescati Anarkistiska Sällskap*. En av dessa uppgav att ”vi tar inte avstånd från våld, det är rätt att använda våld, både mot föremål och mot människor i vissa situationer”. Att på detta sätt öppet deklarera att man kunde tänka sig att använda våld mot människor var onekligen en nyhet. Säkerhetspolisen analyserade detta faktum på följande sätt:

---

[962] *Nyanarkism bland ungdom*. PM RPS/Säk 1/10 1987. Akt 001304-1546. SÄPO.
[963] *Subversion. Rapport gällande tiden 1988 -10 -01 - - 89 -03 -31*. PM 25/5 1989. Akt 001301-1846 löpnr 4. SÄPO.
[964] *Anti-imperialistiska rörelsen*. PM kontrasubversionsroteln 19/9 1989. Akt 001304-8806, löpnr 1. SÄPO.

> Att man nu öppet går ut och säger att det är rätt att använda våld emot människor, är en viktig strategiförändring från anarkistisk/autonom sida. Utåt har man tidigare sagt att inga människor får komma till skada.[965]

Som nämnts tidigare ansågs anarkisterna omkring 1992-1993 hålla en låg profil utåt. Till viss del torde SÄPO ha hänfört detta till interna taktiska diskussioner om våldsanvändning. I en halvårsrapport daterad januari 1992 anfördes följande:

> Källinformation säger att rörelsen fortfarande är uppdelad i två läger. De som har varit med i rörelsen sedan 1985-86 företräder en mer militant linje, medan andra nytillkomna inte är lika radikala i sin uppfattning. Beträffande de mer militanta så vill några använda väpnat våld.[966]

Vad som avsåg med ”väpnat våld” utvecklades inte – veterligen har aldrig de svenska autonoma grupperna använt eller införskaffat skjutvapen. Som en särskild form av våldsanvändning kan nämnas den som explicit riktas mot meningsmotståndare. Framför allt har detta riktats mot personer inom olika nazistiska och rasistiska grupper. Under 1994 var Sverigedemokraterna huvudfienden och flera attacker genomfördes. I november 1994 överfölls och misshandlades medlemmar i den nazistiska organisationen Riksfronten som i Gamla stan i Stockholm sålde tidningen Rikslarm och delade ut flygblad. Enligt polisanmälan blev de sju nazisterna attackerade av ett 20-tal mer eller mindre maskerade personer beväpnade med järnrör, träpåkar och knogjärn. En person fördes till sjukhus efter att ha fått ett järnrör i bakhuvudet. Med telefonavlyssningens hjälp anser sig SÄPO kunna identifiera sex av deltagarna. Veterligen har misshandeln inte fått någon rättslig efterföljd.[967]

Den 4 mars 1995 attackerades Sverigedemokraternas årsmöte på Scandic Hotell i Norrköping. Sju aktivister från AFA i Stockholm åkte ned till Norrköping i en hyrd Toyotabuss och kastade in smörsyra i lokalen där årsmötet hölls. Enligt vittnen var deltagarna maskerade med hjälp av kapuschonger och Palestinasjalar. Efter ak-

---

965 *Subversion. Rapport gällande tiden 1989-10-01 - -1990-03-31.* Författningsskyddet, 28/6 1990. Akt 001301-1846 löpnr 5. SÄPO.

966 Akt 001301-1846 löpnr 7. SÄPO.

967 Se handlingar i ”Niklas Nilssons” akt. SÄPO.

tionen greps föraren medan övriga kom undan och fick ta tåget hem. En annan grupp från Stoppa Rasismen var också på plats i syfte att kartlägga deltagarna i årsmötet. Flera inom denna grupp omhändertogs av polisen. SÄPO kände till aktionen från AFA i Stockholm i förväg och kunde meddela kollegerna i Norrköping att bussen med visst registreringsnummer var på väg mot Norrköping. På kvällen innan SD:s årsmöte hade även den öppna polisen i Norrköping upptäckt den vita Toyotan som rekognoscerade utanför Scandic Hotell. Veterligen gjordes dock inget för att förhindra attacken.[968]

Denna händelse samt incidenten i Gamla stan 1994 aktualiserar ett problem. Hur ska SÄPO förfara när överskottsuppgifter inkommer genom telefonavlyssning som antingen pekar ut vissa personer som förövare av visst brott, eller gör gällande att viss brottslig aktivitet kommer att äga rum? Om SÄPO delger den öppna polisen uppgifter av detta slag, eller på egen hand agerar på ett sådant sätt att det framstår som klart att man har tillgång till exklusiv information riskerar SÄPO att avslöja sina arbetsmetoder. Om SÄPO däremot inte delger den öppna polisen uppgifter av denna karaktär riskerar man att försvåra arbetet med att förhindra och beivra brott av dessa slag. Eftersom yttrande- och mötesfriheten är grundlagsskyddad är det också just sådan verksamhet som författningsskyddet inom SÄPO har till uppgift att skydda. Detta även om den bedrivs av grupper, t.ex. nazister, med åsikter som uppfattas som motbjudande av en mycket stor majoritet av Sveriges befolkning.

I samband med Sverigedemokraternas valmöte i Jönköping den 27 juli 1998 attackerades företrädarna från SD av ett tiotal maskerade personer försedda med träkäppar. Som avledningsmanöver tågade ett demonstrationståg med ett 20-tal personer mot mötesplatsen från en annan riktning. Avledningen lyckades i så måtto att polisinsatsen hade koncentrerats mot denna grupp. Aktionen kunde knytas till kretsarna kring AFA i Jönköping genom att fyra av aktivisterna greps.[969] Den 6 september 1998 förekom i Jönköping äggkastning mot företrädare för Ian Wachtmeisters *Det nya partiet*.

Det är emellertid inte bara politiska motståndare inom de nazistiska och främlingsfientliga kretsarna som angrips. Den 14 juni 1997 invaderades hotell Sheraton i Malmö av ett 50-tal ungdomar. På hotellet hade Moderata kvinnoförbundet årsmöte och ungdo-

---

968 PM 28/3 1995. Akt 000001-6048 löpnr 1. SÄPO.
969 *AFA aktion mot Sverigedemokraternas valmöte i Jönköping 1998-07-27.* V-SH 449-98, 4/9 1998. Akt 001306-6873. SÄPO.

marna halade två moderata partiflaggor som fanns uppsatta utanför hotellet. När personal från hotellet försökte hindra ungdomarna blev de enligt polisanmälan utsatta för sparkar och slag från ett 20-tal ungdomar. Enligt uppgift skulle ungdomarna ha deltagit i ett Nordiskt möte mot nyliberalism som samtidigt hölls i Malmö. Fem ungdomar i ålder mellan 17 och 23 år greps och polisanmäldes för misshandel respektive ohörsamhet mot polis.[970]

I samband med en demonstration på 1 maj 1998 arrangerad av SUF, AFA och Autonomt motstånd drabbades en kvinnlig ridande polis av en fraktur på käkbenet orsakad av en kastad sten. Gärningsmannen dömdes senare i Malmö tingsrätt till 8 månaders fängelse samt 95 200 kronor i skadestånd. Under senare år har händelser som husockupationen i Linköping 2000 samt kravallerna under EU-toppmötet i Göteborg 2001 bidragit till att hålla hotbilden levande och aktuell.

Hur stort hotet är kan dock ifrågasättas Enligt SÄPO-rapporten *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2001* ökade visserligen antalet anmälda brott ”med anknytning till antifascism/vänster-ideologi” under 2001. Om man även beaktar kategorierna ”brott mot Shell”, ”brott med antisexistiskt motiv” samt ”brott med koppling till djurrättsaktivism” visar det sig att det totala antalet anmälda brott med anknytning till den autonoma sfären minskade från 696 år 2000 till 598 år 2001.[971] Det avgjort vanligaste anmälda brottet var klotter. Av SÄPO-rapporten framgår också att antalet anmälda brott på vänstersidan är avsevärt mindre än antalet anmälda brott med koppling till vit makt-sfären och främlingsfientliga motiv. Det totala antalet anmälda brott under 2001 med koppling till den autonoma gruppen (598) motsvarar ungefärligen antalet anmälda brott (541) i Norra Botkyrka (32 218 invånare) under en månad (januari) år 2001.[972]

6.11 Sammanfattning och slutsatser

I Sverige har den ”utopiska”, frihetliga socialismen funnits åtminstone sedan 1840-talet.

---

[970] *Angående demonstration och misshandel vid hotell Sheraton Triangeln 2, Malmö 970614.* S SH 537-97, 10/9 1997. ”Barbro Strindbergs” personakt. SÄPO.
[971] *Brottslighet kopplad till rikets säkerhet 2001*. Rapport från säkerhetspolisen september 2002. I dessa siffror ingår inte de brott som anmäldes i samband med EU-toppmötet i Göteborg 2001.
[972] Polismyndigheten i Stockholms län: Preliminär statistik från RAR-systemet. http://www.taurnet.se/statistik/anmb1jan.htm.

Det är emellertid först under 1890-talet vi kan tala om organiserad verksamhet med mer eller mindre klart uttryckt anarkistisk ideologisk prägel. Efter en livaktig period i början av 1900-talet kom verksamheten efter första världskriget att anta mer blygsamma former. Parallellt med den organiserade anarkismen växte i Sverige även fram en syndikalistisk fackföreningsrörelse, från 1910 samlad inom Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC).

Syndikalisterna var under de första decennierna efter andra världskriget inte något som säkerhetspolisen intresserade sig för. SAC uppfattades som pålitligt antikommunistisk och utgjorde därmed inget direkt övervakningsobjekt. Mot slutet av 1970-talet intresserade sig säkerhetspolisen i viss mån för det samarbete mellan syndikalister och anarkister som kunde iakttas på en del orter i Sverige. År 1979 bildades vid SAC:s 21:a kongress en antimilitaristisk kommitté och under 1980-talet var det främst denna verksamhet som intresserade säkerhetspolisen.

I början av 1990-talet konstaterade SÄPO att SAC som organisation under senare år uppträtt ”återhållsamt och knappast mer revolutionärt än den reformistiska fackföreningsrörelsen”. Någon uppföljning av organisationen hade därför inte bedömts nödvändig. Intresset kring SAC har under senare år varit knutet till organisationens eventuella medverkan i utomparlamentariska aktioner i anslutning till Sveriges ordförandeskap i EU.

De svenska anarkisterna var inte något som säkerhetspolisen högprioriterade under 1940-, 1950- och 1960-talen. Först mot mitten och slutet av 1960-talet började en yngre generation anarkister göra sig hörda. I skuggan av den maoistiska vänstern började grupper med en mer frihetlig socialistisk inriktning växa fram. Den alternativkultur, t.ex. i form av Alternativt samhälle och International Harvester, som framträdde upplevdes av säkerhetspolisen som ett potentiellt hot eller rent av som en del av det subversiva Sverige. Någon reell övervakning av dessa grupper var det emellertid inte frågan om.

När den hemliga tjänsteföreskriften HT 16 trädde i kraft den 1 januari 1971 fanns i förteckningen över organisationer som säkerhetspolisen skulle ägna särskild uppmärksamhet fyra anarkistiska organisationer upptagna. Bakgrunden till detta torde ha varit de oroligheter som ägde rum i Stockholm i oktober och november 1970. Den 15 oktober ockuperade några personer ett av rummen i barnavårdsnämndens allaktivitetshus ”Gamla Bro” och i anslutning till detta förekom flera demonstrationer med anarkistiska inslag.

Samtliga fyra anarkistiska organisationer torde ha varit mycket små och ett par av dem knappt, om ens alls existerande. Säkerhetspolisen kom heller inte att lägga några större resurser på övervakning av dessa grupper. Något reellt hot mot rikets säkerhet kan de knappast ha utgjort.

Den 27 april 1973 utfärdade regeringen nya tilläggsföreskrifter till personalkontrollkungörelsen. De anarkistiska organisationerna ströks nu för gott från listan. De följande åren var säkerhetspolisens rapportering rörande anarkister i det närmaste obefintlig. Associationer till anarkism kunde dock göras då säkerhetspolisen intresserade sig för radikal kulturverksamhet av olika slag.

I april 1977 ingrep den svenska polisen mot en grupp under ledning av Norbert Kröcher som under en längre period planerat och agerat i syfte att kidnappa det tidigare statsrådet Anna-Greta Leijon. I samband med utredningen visade det sig att flertalet av de inblandade svenskarna tillhörde de anarkistiska kretsarna.

I samband med säkerhetspolisens kartläggning av denna grupp upptäcktes att de använde en källarlokal på Södermalm i Stockholm som disponerades av den anarkistiska organisationen Föreningen för ett Frihetligt Forum. Denna organisation kom nu att övervakas, dels från en fast observationslokal, dels genom telefonavlyssning. Överskottsinformationen från avlyssningen av Frihetligt Forum sparades av säkerhetspolisen i en akt som fick täcknamnet ”Rolf”. Under 1979 övervakades vidare anarkister tillhörande gruppen Anarkokommunistisk Organisation (AKO) i Stockholm samt likasinnade inom Örebro bokgille. Ytterligare en organisation som i viss utsträckning övervakades under 1970-talet var det rådssocialistiska Förbundet Arbetarmakt med förankring i Jönköping och Göteborg.

Den hotbild som motiverade övervakningen av de svenska anarkisterna var att de kunde tänkas använda våld för att nå politiska syften. En särskild fara bedömdes kopplingar till den internationella terrorismen utgöra. Erfarenheter från Västtyskland och Kröcherärendet ansågs visa att rekryteringsbasen för terrorgrupper ofta utgjordes av lösliga anarkistiska nätverk.

Från säkerhetspolisens sida ansågs 1979 att anarkisterna borde tas in i tjänsteföreskriften HT 19. Detta kom dock inte att ske, sannolikt med hänvisning till anarkisternas obenägenhet att organisera sig i fasta och bestående organisationer.

Under första hälften av 1980-talet var anarkisterna en för säkerhetspolisen tämligen ointressant företeelse. Detta torde ha sin förklaring i att anarkisterna vid denna tid var övervägande inriktade på

icke-våld, höll en tämligen låg profil samt var organisatoriskt splittrade. Från mitten av 1980-talet började dock hotbilden skärpas bl.a. genom ett flertal husockupationer varav några fick ett våldsamt förlopp med kraftiga polisingripanden. En organisation som särskilt uppmärksammades var Commando Coca Cola som genomförde eller tog på sig ansvaret för några spektakulära aktioner sommaren 1987.

1990-talets anarkistiska eller autonoma verksamhet har främst kretsat kring antifascism och miljöaktivism. I september 1993 bildades Antifascistisk Aktion som ett landsomfattande nätverk. Bakgrunden var de sammanstötningar som ägt rum i samband med de årliga 30 novemberdemonstrationerna samt den ökning av nazistiskt och invandrarfientligt våld som kunnat iakttas åren innan. Genom åren har AFA utvecklat en effektiv apparat för att övervaka och kartlägga sina meningsmotståndare.

Vid sidan av den antifascistiska rörelsen kom i början av 1990-talet en ny radikal och aktivistisk miljörörelse att växa fram med Socialekologisk Aktion om mest framträdande organisation.

Säkerhetspolisens övervakning av de autonoma/anarkistiska grupperna har bedrivits med gängse metoder - yttre och inre spaning, källdrivning och telefonavlyssning.

Hotbilden har i hög grad handlat om risken för utomparlamentariska aktioner av olika slag. I slutet av 1980-talet var det risken för sabotageaktioner mot Shell som utgjorde den mest framträdande komponenten i hotbilden. Sabotagen mot Shell kulminerade runt decennieskiftet 1990. Säkerhetspolisens uppfattning var att gärningsmännen huvudsakligen stod att finna i autonoma kretsar men i viss mån även bland yngre kommunister. Vid mitten av 1990-talet inleddes en ny våg av angrepp mot Shell. Ytterligare en del i hotbilden var motståndet mot Öresundsbron som började märkas i Sverige under 1980-talets sista år.

Frågan om våldsanvändning från anarkistiskt håll framträder som en central fråga för hotbilden. Med början 1987 tyckte sig säkerhetspolisen kunna iaktta en ökad grad av våldsanvändning från anarkistiskt håll. I en PM från september 1989 framhölls att det förelåg en risk att det skulle växa fram anarkistiska/autonoma grupper som inte bara använde våld som medel, utan även hade våldet som ett mål i sig. Som en särskild form av våldsanvändning kan nämnas den som explicit riktas mot meningsmotståndare. Framför allt, men inte enbart, har detta riktats mot personer inom olika nazistiska och rasistiska grupper.

I likhet med vad som framhållits i tidigare kapitel kom säkerhetspolisen i flera fall att ägna uppmärksamhet åt verksamhet med mycket begränsad betydelse för rikets säkerhet. Den alternativkultur som frodades under vänstervågen från slutet av 1960-talet kan knappast ha utgjort något hot mot rikets säkerhet.

I andra fall framstår säkerhetspolisens intresse som välmotiverat. Det har då främst handlat om att kartlägga svenska gruppers kopplingar till internationell terrorism.

Den hotbild som i dag kan urskiljas beträffande de anarkistiska/autonoma grupperna är i mångt och mycket väsensskild från den hotbild som den revolutionära 1970-talsvänstern utgjorde. Det hot som anses föreligga i dag anses egentligen inte riktat mot rikets säkerhet utan mot enskilda människor och mot egendom. Möjligen är dock hotet inte så stort. Det sammanlagda antalet anmälda brott med anknytning till den autonoma sfären minskade under år 2001. Den anmälda brottsligheten är också av avsevärt mindre omfattning än den som kan knytas till nazistiska kretsar. Det avgjort vanligaste anmälda brottet var klotter. Det totala antalet anmälda brott med koppling till den autonoma gruppen motsvarar ungefärligen antalet anmälda brott i Norra Botkyrka (32 218 invånare) under månaden januari år 2001.[973]

[973] Polismyndigheten i Stockholms län: Preliminär statistik från RAR-systemet. http://www.taurnet.se/statistik/anmb1jan.htm.

7 Avslutande synpunkter

I de föregående fem kapitlen har undersökts de senaste 35 årens övervakning av den svenska vänstern. I detta kapitel kommer kortfattat, några av undersökningens resultat att lyftas fram.

En hel del av den verksamhet som bedrevs av den svenska 1970-talsvänstern var ägnad att skapa stor oro hos politiker, arbetsgivare, fackliga företrädare samt naturligtvis även hos dem som var satta att ansvara för rikets säkerhet: Anslutningen till idén om en våldsam revolution, soldatarbete i syfte att stå förberedd inför en revolutionär situation, kontakter med utländska grupper som kunde antas begå terrorhandlingar samt nära kontakter med den kinesiska ambassaden (SKP). Att säkerhetspolisen ägnade sig åt att kartlägga sådan verksamhet är naturligt och rimligt.

Undersökningen har emellertid också visat att övervakningssystemet var behäftat med en del problem. I ett flertal fall har konstaterats att systemet led brist på en rimlig grad av förutsägbarhet. Detta gäller för det första då övervakningen utsträcktes till att omfatta en rad organisationer och företeelser som inte hade våldsam revolution på programmet, som inte infiltrerade försvaret eller hade kontakter av tvivelaktig karaktär med främmande makt eller utländska befrielseorganisationer. Som exempel kan nämnas Ordfront på 1970-talet, det fackliga Dalauppropet på 1980-talet och Enhetsinitiativet på 1990-talet. Att sådan verksamhet skulle övervakas eller följas av säkerhetspolisen kunde knappast förutses av dem som engagerade sig i dessa organisationer och aktioner.

Brist på rimlig grad av förutsägbarhet kan också sägas gälla en hel del av registreringsverksamheten. Genom uttalanden av regeringen 1968 och 1972, genom 1972 års kungliga brev, genom reglerna i 1969 års personalkontrollkungörelse och (från 1977) i regeringsformen kunde allmänhet och aktivister bibringas uppfattningen att enbart medlemskap i organisation eller på annat sätt uttryckt politisk uppfattning inte kunde leda till registrering. Detta var fel. Problemet skärps om man också väger in säkerhetspolisens arbetsregister där ytterligt triviala uppgifter kunde vara registreringsgrundande.

Ett annat problemkomplex avser användningen av telefonavlyssning. Telefonavlyssning har använts som en allmän spaningsmetod snarare än som ett led i en förundersökning. Insamlandet av överskottsinformation framstår i flertalet fall som avlyssningens huvudändamål. I många fall förefaller det beslutsunderlag som tillställdes domstolarna ha varit väl tunt och det synes ofta inte ha krävts särskilt mycket för att få tillstånd till telefonavlyssning. Tillstånden att avlyssna förlängdes i många fall på ett, som det förefaller, rutinmässigt sätt. De personer som avlyssningen hängdes upp på var ofta inte personligen av intresse utan det var personens funktion inom en viss organisation som var intressant att avlyssna.

Vidare har analysen och bearbetningen varit klart eftersatt inom säkerhetspolisen. Frånvaron av en kontinuerlig och relevant analys har sannolikt bidragit till eftersläpning i hotbilderna och försvårat bedömningen av källor och källuppgifter. Detta gäller även 1990-talet. Att analysen varit eftersatt är troligen också en delförklaring till att övervakningen många gånger kom att riktas mot verksamhet av begränsad betydelse för rikets säkerhet. En annan förklaring till detta ligger i verksamhetens natur. Det kan många gånger vara svårt att på förhand avgöra vilka uppgifter som saknar intresse för en viss utredning varför alla iakttagelser med anknytning till det som ska övervakas tenderar att tillmätas åtminstone något värde. Ytterligare en förklaring torde stå att finna i säkerhetspolisens slutenhet samt avsaknaden av oberoende kontrollinstanser. Det har helt enkelt varit ont om tillfällen då säkerhetspolisens författningsskyddande verksamhet har kunnat skärskådas och diskuteras annat än i övergripande termer.

De föreskrifter som reglerade säkerhetspolisens verksamhet på den inre säkerhetens område medgav en mycket bred och omfattande inhämtning av säkerhetsunderrättelser. De interna föreskrifterna, t.ex. avseende hur rapporteringen från sektionerna skulle se ut, närmast påbjöd detta

Källor och litteratur

Otryckt material

Säkerhetspolisen (SÄPO), Stockholm

Göteborgssektionens arkiv, JWK-handlingar
HSC 64/69
HSC nr 578/1968
H 46/70 510 1970 Vol 5, Serie F 2 C, korrespondens från 1967
Personakter (enligt notapparat)
RPS/Säk Serie A I 1966-79 vol 1
Sakakter (enligt notapparat)
SK 1/77
SK 17/92
SK 7/94
SK 16/94
SK 12/96
Säkerhetspolisen, serie F III Bc P, 1968, vol 5
Sven Rudolphs arbetsdagbok
Tore Forsbergs arbetspapper serie Ö III, vol 6
Tore Forsbergs ”blå böcker”

Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST), Stockholm

Serie Ö IV, vol 464.
Serie Ö VIII, vol 1.
Specialorientering nr 7/87. Vissa organisationer. Grundverk för vissa organisationer - politiska ytterhetsrörelser. ÖB operationsledningen 11/8 1987. Säk H 901:7852. F I vol 261, MUST.
Specialorientering nr 1/86. Säk H 901:6340, 13/3 1986. MUST.
Aktuellt från säk 2/86. MUST.
Specialorientering nr 7/1987. MUST.

Regeringskansliets centralarkiv, Stockholm

Promemoria angående vissa händelser vid sjukvårdsförvaltningen och rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning sektion i Göteborg m.m. Justitiedepartementet/Rikspolisstyrelsen 30/10 1975.

Justitiedepartementet (polis- och åklagarenheten)

PM angående vissa svenska organisationer. Hans Holmér 3/1 1973.

Säkerhetstjänstkommissionen

Sekretariatsrapporter och –PM.

Gustafsson, Malin: *Telefonavlyssningen mot Frank Baude 1968-1975.*
Hjort, Magnus: *PM ang telefonavlyssning av personer inom autonoma/anarkistiska kretsar och djurrättsaktivister.*
Hjort, Magnus: *SÄPO och djurrättsaktivisterna.*
Hjort, Magnus och Lampers, Lars Olof: *Buggning och andra former av teknisk avlyssning.*
Knutsson, Anders: *Några kommentarer till Ulf Bjerelds genomgång av post- och telefonkontrollärenden.*

Anteckningar från samtal och förhör

Andersson, Sten 14/10 2002.
Appelqvist, Örjan (telefonsamtal) 15/1 2002.
Baude, Frank 26/3 2001.
Börjesson, Mats 15/1 2002.
Ekberg, Gunnar (förhör) 3/5 2000.
Eriksson, Anders 22/2 2002.
Freivalds, Laila 22/1 2001.
Linderoth, Margareta 10/6 2002.
Näss, P.G. 4/4 2002.
Ruthström, Boa (telefonsamtal) 8/5 2002.
Samtalsuppteckning nr 7. F.d. säkerhetspolisen…20/11 2000.
Samtalsuppteckning nr 359. Förhör med…den 3/5 2000

Samtalsuppteckning nr 261. F.d. säkerhetspolisen …17/1 2001.
Samtalsuppteckning nr 363. F.d. översten…24/3 2000.
Samtalsuppteckning nr 408. F.d. säkerhetspolisen…14/11 2000.
Samtalsuppteckning nr 421. F.d. säkerhetspolisen…7/6 2000.
Anteckningar från bandupptagning av samtal nr 209 med f.d. säkerhetspolisen…den 26/8 2002.

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, Stockholm

KFML:s arkiv (handlingar angående soldatarbetet, F6:1)
VPK:s arkiv
SSU:s arkiv (handlingar angående TISA/Offensiv)

Tryckt material

Memoarer

Baude, Frank: *Mot strömmen i svensk politik under 30 år*. Göteborg 2000.
Oskarsson, Inge: *Anarkisten*. Spartacus, Stockholm 1990.
Oskarsson, Inge: *Världen mitt fosterland*. Spartacus förlag, Stockholm 1991.
Vinge, P.G.: *Säpochef 1962-70* . Wahlström & Widstrand, Stockholm 1988.

Periodiska skrifter

Ekologisten
Fjärde Internationalen
Gnistan
Internationalen
Kampens väg
Klasskampen
Kommunistisk tidskrift
Marxistiskt Forum
Ny Solidaritet
Nya Arbetartidningen
Proletären

Soldatfront
Soldattidningen
Umeå Fria Press
Ungkommunisten

Debattskrifter, pamfletter, program, flygblad m.m

Baude, Frank: *Leve de vilda strejkerna. Frank Baude om KFML(r):s fackliga linje*. Proletärtryck, Göteborg 1972.
Det kommunistiska partiets program. Antaget vid KPML(r):s femte kongress. KPML(r), Göteborg 1977.
Det kommunistiska partiets program. Antaget vid KPML(r):s nionde kongress 5-7 januari 1990.
Det kommunistiska partiets program. Antaget på KPML(r):s tionde kongress 2-4 januari 1993. KPML(r), Göteborg 1993.
Den nödvändiga demokratin. En kommunistisk syn på demokrati. Oktoberförlaget, Stockholm 1980.
Dokument från Förbundet Kommunists 1:a kongress. Grundsatser. Lund, 1973.
Dokument från KPS första kongress. Verksamhetsberättelse – resolutioner – program – stadgar. 2-3 april 1982.
Ett väpnat folk. Försvaret mot supermakterna. Oktoberförlaget, Stockholm 1975.
För ett socialistiskt Sverige. Valprogram för Sveriges kommunistiska parti (SKP). SKP dokument nr 3. Stockholm 1973.
Gustafsson, Bo: *Reservation – ställd till SKP:s programkommission med anledning av förslaget till nytt partiprogram*. Tidskriften Marxistiskt Forum, Uppsala 1967.
Grundsatser för Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna. KFML dokument 1972.
”Handlingsprogram för Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna”. Antaget vid KFML:s andra kongress, januari 1969. *KFML dokument 1972.*
”Hickory”: ”Party for your right to fight”. (http://www.motkraft.net/brand/00/3/party.html.)
Holmberg, Nils: *Vart går Sveriges kommunistiska parti? En stridsskrift*. Göteborg, 1965 s. 57-58.
Instruktion för driftcellsarbetet. HS-Offset Göteborg, 1975.
Instruktion för kommunistiska soldater. KFML(r):s Centralkommittés Militärutskott. Proletärkultur, Göteborg 1972

KFML(r). Tredje kongressen 1-5 januari 1972. CK:s rapport, politisk plattform, stadgar, resolutioner och uttalanden. Proletärkultur, Göteborg 1972.
Krigsmakten under kapitalismen – en soldatbroschyr. Oktoberhäften 4. Utarbetad av KFML, 1972.
Lindblom, Per-Åke: ”Vänsterns väg. Behöver ett revolutionärt parti en säkerhetspolitik?” *Nya Arbetartidningen nr 4/1997* (http://www.nat.nu/behoverevolpartisakerhpol.html).
Lundgren, Kurt och Ek, Steven: *Sovjet idag. Förtryck och aggression i socialismens namn.* Oktober, Stockholm 1974.
Motkraft Nyhetsbrev # 36 15/1 1999. (http://www.ainfos.ca/99/jan/ainfos00134.html)
Oskarsson, Inge: *Lika lön. Tjänar du mindre än 47.000 är du utsugen!* Spartacus, Stockholm 1969.
Partistyrelsens politiska rapport till SKP:s 3:e kongress 1980.
Partiprogram, antaget på KPML(r):s 12:e kongress 3-5 jan 1999. (http://www.KPML(r).o.se/Program/Komprog.html).
Plattform och stadgar för Marxist-Leninistiska Kampförbundet för Sveriges Kommunistiska Parti (m-l). Stadgar antagna på MLK:s kongress 19-23 juni 1970.
Politiskt program. Antaget vid SKP:s tredje kongress 1980.
Rösta på KFML! Flygblad inför valet 1970.
Sandmark, Ulf: ”EAP deltar i EU-valet”. (http://w1.866.telia.com/~u86610648/ns499.html)
SEA – motståndshistorik: http://www.motkraft.net/sea/.
”SÄPO till attack mot Ekologisten. Telefonavlyssning används i kampen mot tidningen.” *Ekologisten nummer 6, maj 1997.* (http://www.motkraft.net/sea/ekologisten/arkiv-18.html)
Till Sveriges revolutionära arbetare, ungdom och intellektuella. Upprop från konferenskommittén för bildande ett marxist-leninistiskt förbund [1967].
Ur det kommunistiska partiet stiger en borgerlig arbetarpolitiker fram – en polemik mot Sture Ring. SKP, Oktoberförlaget, Stockholm 1977.
Utveckla en kommunistisk försvarspolitik.. SKP:s studiebrev nr 2 januari 1980.
Vad gäller valet? SKP 1976.
”Vad har hänt egentligen?” *Ekologisten nummer 8, februari 1998.* http://www.motkraft.net/sea/ekologisten/arkiv-27.html
Vad vill KFML? Oktober, Stockholm 1970.
Vad vill Solidaritetspartiet? Frihet! Jämlikhet! Broderskap! Partiprogram antaget vid kongress 31/10-2/11 1986.

25 teser. Instruktion för kommunistiska driftceller. Utgiven av KFML(r):s driftcellsutskott. HS-Offset, Göteborg 1973.

Officiellt tryck

Allmän poststadga
Behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Betänkande av Polisdatautredningen. SOU 2001:92.
Direktiv för Säkerhetstjänstkommissionen. Ju 1999:26.
Polisdatalagen. SFS 1998:622.
Politisk propaganda på arbetsplatser. Rättsläge och förekomst. SOU 1975:27.
RSV:s statistik.
Riksdagens protokoll nr 53, torsdagen den 6 april 1972.

Litteratur

Alexander, Robert J: *International Trotskyism 1929-1985. A Documented Analysis of the Movement.* Duke University Press, Durham and London 1991.
Ander, *Birgitta ”Alla andra sitter bara och pratar” - AntiFascistisk Aktion, ett exempel på en social rörelse och ungdomsarbetarnas förhållningssätt.* Otryckt D-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet 1999.
Arvidsson, Håkan: ”Minne av 1968”, i *Det röda Lund.* Lunds universitetshistoriska sällskap. Årsbok 1998.
Augustsson, Lars Åke & Hansén, Stig: *Maoisterna.* Ordfront, 1997.
Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet under 1995 och 1996. SÄPO.
Callaghan, John: *British Trotskyism. Theory and Practice.* Basil Blackwell, Oxford 1984.
Bjereld, Ulf: ”Övervakningen av den svenska Palestinarörelsen 1965-1980” i *Forskarrapporter till Säkerhetstjänstkommissionen.* SOU 2002:95.
Eliasson, Ulf: *Politisk övervakning och personalkontroll 1969-2002.* Forskarrapport till Säkerhetstjänstkommissionen. SOU 2002:89.
Flyghed, Janne: *Husockupanter och antiterrorpoliser.* Särtryck nr 3 (ur Anarkistisk tidskrift nr 9/1993). Kriminologiska institutionen, Stockholms Universitet.

De autonome. En bog om og af den autonome bevægelse. Autonomt forlag, København 1994.
Gamby, Erik: *Pär Götrek och 1800-talets svenska arbetarrörelse.* Tiden, Stockholm 1978,
Gamby, Erik: ”Hantverkarkommunismen i Sverige 1845-1851, i *Marx i Sverige* (red: Lars Vikström), Arbetarkultur, Stockholm 1983
Glans, Tom: *Sverges Kommunistiska Ungdomsförbunds organisation 1921 – 1928.* (http://marxistisktforum.cjb.net/artiklar/0009.htm).
Hermansson, Jörgen: *Kommunism på svenska? SKP/VPK:s idéutveckling efter Komintern.* Uppsala 1984.
Hjort, Magnus: *Den farliga fredsrörelsen. Säkerhetstjänsternas övervakning av fredsorganisationer, värnpliktsvägrare och FNL-grupper 1945-1990.* Forskarrapport till Säkerhetstjänstkommissionen. SOU 2002:90.
Johansson, Ingemar: ”Anarkisterna och 1968”, i *Yelah oktober 1998*. http://www.yelah.net/yelah/19981020/1968_1.
Kokk, Enn: *Vitbok. Militärens hemliga nätverk i arbetarrörelsen.* Hjalmarson & Högberg, Stockholm 2001.
Kokk Enn och Fagerström Pär: *KFML(r) – mål, organisation, arbetsmetoder*. Stockholm 1973.
Lampers, Lars Olof: *Granskningsmakten och sjukhusaffären i Göteborg 1975*. Bilaga s. 4-5. Otryckt uppsats 1997.
Lampers, Lars Olof: ”Värnpliktskonferensen i Örebro 1972” i *Forskarrapporter till Säkerhetstjänstkommissionen*. SOU 2002:95.
Lampers, Lars Olof: *Det grå brödraskapet. En berättelse om IB*. Forskarrapport till Säkerhetstjänstkommissionen. SOU 2002:92.
Lenin, Vladimir: ”The Military Programme of the Proletarian Revolution”. *Collected Works, Volume 23*, s. 77-87. (http://www.marxists.org/archive/lenin/works/1916/sep/prolmil/)
Lindquist, Hans: ”Varning EAP. ‘Judisk världskonspiration finansieras genom narkotikasmuggling’” *Judisk Krönika* nr 3 1985
Lindquist, Hans: ”Europeiska arbetarpartiet: Extremister som lurar näringslivet.” *SAF-tidningen nr 3/1984*
Lindquist, Hans: ”Avhoppare från EAP träder fram: Hjärntvätt och fanatism.” *SvD 9/9 1984*.
Lund, Arwid: *Albert Jensen och revolutionen*. Federativs, Stockholm 2001.
Meurling, Olle: *AntiFascistisk Aktion, en kort historik*. (http://www.yelah.net/articles/afahist)
Moberg, Eva X: ”Uppgång och fall: Historien om Stockholms BZ.” *Frihetlig Press nr 1*.

(http://w1.184.telia.com/~u18402476/mo-berg1. html.)
Nerman, Ture: *Kommunisterna*. Tiden, Stockholm 1949.
Nylund, Sven-Inge: *Spartakus och SSU*.
(http://www-und.ida.liu.se/~marto480/sveningenylund.html)
Personalkontroll den 1 oktober 1969 - den 30 juni 1996. Rapport till regeringen av Registernämnden beslutad den 16 december 1998 (med bilagor).
Salomon, Kim: *Rebeller i takt med tiden. FNL-rörelsen och 60-talets politiska ritualer*. Tiden Athena, Stockholm 1996.
Skorpen, Ann-Mari: *Maoisme på norsk og svensk. Ei komparativ analyse av den norske og svenske ml-rørslas organisatoriske styrke og einskap på 70-talet*. Hovedfagsoppgave, Universitetet i Bergen 1995.
Skott, Staffan: *Liken i garderoben lever än. Undanflykternas mästare. Om vänsterpartiets förflutna 1918-1998* s. 267.
Steffen, Jens-Peter: *Militant Tendency. Trotzkismus in der Labour Party*. Peter Lang, Berlin 1994,
Säve, Torbjörn: *Rebellerna i Sverige. Dokumentation, kritik, vision*. Författarförlaget 1971.
Vitbok. Om KPML(r), SÄPO och åsiktsregistreringen i Sverige 1969-1998. KPML(r), Göteborg 2001.
Vad döljer sig bakom KAF? Göteborgs Arbetarekommun 1980.
Wohlforth, Tim: ”A '60's Socialist Takes A Hard Right.”
(http://www.publiceye.org/larouche/Wohlforth.htm)
Zedong, Mao: Maos lilla röda. Citat ur ordförande Mao Zedongs verk. Tranan, Stockholm 1994.
Östberg, Kjell: ”Det är något visst med en trotskist. Om den svenska trotskismens framväxt” i *Människan, historien och samtiden. Festskrift till Alf W Johansson*. Hjalmarson och Högberg, Stockholm 2000.
Östberg, Kjell: *1968 – när allting var i rörelse*. Prisma/Samtidshistoriska perspektiv, Stockholm 2002.

Förkortningar

ADK	Antidrogkoalitionen
AFA	Antifascistisk aktion
AFIS	Anarkistiska federationen i Stockholm
CWI	Committee for a Workers International
CR	Centralregistret (säkerhetspolisen)
EAP	Europeiska arbetarpartiet
ELC	European Labour Committees
FAM	Förbundet arbetarmakt
FFF	Fria fackföreningsfolket
FK	Förbundet kommunist
FKU	Föreningen för kärnkraftens utveckling
FOS	Fackföreningsoppositionen
FRKI	Förbundet för en revolutionär kommunistisk international
GBU	Gemensamma byrån för underrättelser (IB:s efterföljare)
KAF	Kommunistiska arbetarförbundet
KAG	Kommunistiska arbetsgrupperna
KFML	Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna
KFML(r)	Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna (revolutionärerna)
KPML(r)	Kommunistiska Partiet marxist-leninisterna (revolutionärerna)
KPS	Kommunistiska partiet i Sverige
KRUM	Föreningen för kriminalvårdens humanisering
LPYS	Labour Party Young Socialists
MLK	Maxist-leninistiska kampförbundet för Sveriges kommunistiska parti (m-l)
MUST	Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten
NKF	Norrköpings kommunistiska förening
RAF	Rote Armee Fraktion
RM	Revolutionära marxister
RMF	Revolutionära marxisters förbund
RSP	Revolutionära socialistiska partiet
SAC	Sveriges arbetares centralorganisation

SD	Sverigedemokraterna
SEA	Socialekologisk aktion
SKA	Sveriges kommunistiska arbetarparti
SKEG	Stockholms kommunistiska enhetsgrupp
SKF	Sveriges kommunistiska förbund
SKP	Sveriges kommunistiska parti
SKP(m-l)	Sveriges kommunistiska parti (marxist-leninisterna)
SKU(ml)	Sveriges kommunistiska ungdomsförbund (marxist-leninisterna)
SP	Socialistiska partiet
SUF	Syndikalistiska ungdomsförbundet
SÄKO	Säkerhetstjänstkommissionen
TISA	Tendensen i svensk arbetarrörelse
US	Ungsocialisterna
VPK	Vänsterpartiet kommunisterna
VUF	Vänsterns ungdomsförbund